

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«Η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση των μεταναστών στην Ελλάδα από το 1995 έως σήμερα. Βιβλιογραφική ανασκόπηση και παράθεση στοιχείων»

Θανοπούλου Π. Σπυριδούλα
Λυκούδη Θ. Μαρίνα

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ : ΚΟΛΟΚΥΘΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Πάτρα, Απρίλιος 2011

Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ

Σ.Ε.Υ.Π.

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

«Η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση των μεταναστών στην Ελλάδα από το 1995 έως σήμερα. Βιβλιογραφική ανασκόπηση και παράθεση στοιχείων»

«Intercultural Education of immigrants in Greece from 1995 up to today. Bibliographic review and statement of facts»

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ:

**ΘΑΝΟΠΟΥΛΟΥ ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑ
ΛΥΚΟΥΔΗ ΜΑΡΙΝΑ**

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

ΚΟΛΟΚΥΘΑΣ ΓΙΩΡΓΟΣ

Πτυχιακή εργασία για την λήψη πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία από το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελματών Υγείας και Πρόνοιας του Ανώτατου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Α.Τ.Ε.Ι.) Πάτρας.

Πάτρα, Απρίλιος 2011

**Η διπλωματική εργασία της Θανοπούλου Σπυριδούλας και της Λυκούδη
Μαρίνας εγκρίνεται:**

Υπογραφές

1. Γιώργος Κολοκυθάς (επιβλέπων καθηγητής)

Μέλη εξεταστικής επιτροπής:

2.

3.

Στις οικογένειές μας

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σελίδα

Ευχαριστίες	viii
Αρκτικόλεξο	ix
Περίληψη πτυχιακής	x
Summary	xi
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	xiii
Εννοιολογικοί ορισμοί	xv

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

1.1	Ιστορική αναδρομή στις μεταναστεύσεις που έχουν πραγματοποιηθεί σε παγκόσμιο επίπεδο	1
1.2	Το φαινόμενο της μετανάστευσης	4
1.3	Τα είδη της μετανάστευσης	7
1.4	Τα αίτια της μετανάστευσης	13
1.5	Οι επιπτώσεις της μετανάστευσης	17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

2.1	Θεωρητικές προσεγγίσεις σχετικά με την μετανάστευση	23
2.2	Γεωγραφικές θεωρίες	26
2.3	Διάφορες κοινωνιολογικές ερμηνείες και προσεγγίσεις	26

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

3.1	Βασικά χαρακτηριστικά δικαίου των μειονοτήτων	28
3.2	Δικαιώματα μεταναστών – Νομικό καθεστώς αλλοδαπών	29
3.3	Τα δικαιώματα των αλλοδαπών σύμφωνα με το Συνταγματικό Δίκαιο	32
3.4	Το ευρωπαϊκό καθεστώς για την προστασία των μειονοτήτων	34
3.5	Η Σύμβαση-πλαίσιο για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων ...	38
3.5	Η ελληνική νομοθεσία για την ιθαγένεια και την πολιτογράφηση αλλοδαπών	40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

4.1	Η ελληνική νομοθεσία σχετικά με την διαπολιτισμική εκπαίδευση	42
4.2	Εκπαιδευτικό σύστημα και μετανάστευση	46
4.3	Διαπολιτισμική προσέγγιση και εκπαιδευτικό σύστημα	66

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

5.1	Κοινωνική εργασία και διαπολιτισμική προσέγγιση των μεταναστών στην εκπαίδευση.	77
------------	---	-----------

	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ	83
--	--------------------------------------	-----------

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

	Παράρτημα 1: Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.	88
--	---	-----------

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για την ολοκλήρωση της πτυχιακής συνέβαλλαν αρκετά άτομα με ποικίλους τρόπους. Αρχικά θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον επιβλέποντα καθηγητή μας, κύριο Γιώργο Κολοκυθά, για την καθοδήγηση, τη στήριξη και τις πολύτιμες συμβουλές του. Ακόμη θα θέλαμε να εκφράσουμε τις πιο θερμές ευχαριστίες μας στους δικούς μας ανθρώπους για την εμπύχωση, τη συμπαράσταση και την πίστη τους σε μας.

Θανοπούλου Σπυριδούλα

Λυκούδη Μαρίνα

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΟ

Α.Ε.Ι.:	Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
Ε.Α.Π.:	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
Ε.Ε.:	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Κ.Ε.Μ.:	Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών
Ε.Σ.Δ.Α.:	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
Ι.Ε.Κ.:	Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης
Ι.Π.Ο.Δ.Ε.:	Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών- Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης
Μ.Μ.Ε.:	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
Ν.Α.Τ.Ο.:	(North Atlantic Council) Οργανισμός Βορειοανατολικού Συμφώνου
Ο.Α.Σ.Ε.:	Οργανισμός για την Ασφάλεια και την Προστασία της Ευρώπης
Τ.Ε.Ε.:	Τεχνικό Επαγγελματικό Ινστιτούτο
Τ.Ε.Ι.:	Τεχνολογικό Επαγγελματικό Ίδρυμα
Τ.Υ.:	Τάξεις Υποδοχής
ΥΠ.Ε.Π.Θ.:	Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
Φ.Τ.:	Φροντιστηριακά Τμήματα

Περίληψη

Η παρούσα εργασία πραγματεύεται την διαπολιτισμική προσέγγιση των μεταναστών στην Ελλάδα, όπως παρουσιάζεται από την σχετική βιβλιογραφική ανασκόπηση. Συγκεκριμένα, αναλύεται διεξοδικά το φαινόμενο της μετανάστευσης, παρουσιάζοντας τις μεταναστεύσεις που έχουν πραγματοποιηθεί κατά καιρούς στην Ελλάδα, τα είδη της μετανάστευσης, τα αίτια καθώς και τις επιπτώσεις της. Επιπλέον, παραθέεται το ισχύον νομικό καθεστώς των μεταναστών έτσι όπως διαμορφώθηκε σε διεθνές, ευρωπαϊκό επίπεδο και φυσικά την ελληνική νομοθεσία. Ακόμη, παρουσιάζονται και σχετικές κοινωνιολογικές προσεγγίσεις, ως θεωρητικό υπόβαθρο, ώστε να γίνει προσέγγιση του θέματος και από κοινωνιολογικής πλευράς. Στην συνέχεια της εργασίας, παρουσιάζεται η διαπολιτισμική προσέγγιση σχετικά με το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας. Αναλύεται ο τρόπος λειτουργίας των διαπολιτισμικών σχολείων καθώς και η χρησιμότητα και αποτελεσματικότητά τους στις σχολικές τάξεις. Εν κατακλείδι παραθέεται ο ρόλος της Κοινωνικής Εργασίας στην διαπολιτισμική εκπαίδευση των μεταναστών.

Λέξεις κλειδιά: Διαπολιτισμική προσέγγιση, μετανάστευση, διαπολιτισμική εκπαίδευση.

Summary

This project deals with the cross-cultural approach of immigrants in Greece, as is presented by the relative bibliographic review. Specifically the phenomenon of immigration, showing the migration that has occurred at various times in Greece, the types of migration, its causes and consequences. Moreover, the present legal status of immigrants will be presented as it was drafted at international European level and of course the Greek legislation. Also, relative sociological approaches will be presented as theoretical background, in order to approach the subject from a sociological point of view. To continue, the cross cultural approach will be presented in connection with the educational system of the country. The way these schools operate will be analyzed as well as the usefulness and effectiveness in the school classrooms. In conclusion the role of Social Work will be dealt with in the cross cultural education of immigrants.

Keywords: intercultural approach, immigration, intercultural education.

Επιλογή τίτλου πτυχιακής εργασίας

Το φαινόμενο της μετανάστευσης στην χώρα μας κατά τις τελευταίες δυο δεκαετίες έχει κάνει έντονη την παρουσία του. Οι απόψεις που εκφέρονται δίστανται, καθότι άλλοι τάσσονται υπέρ των μεταναστών ενώ άλλοι κατά. Τα θέματα που ανακύπτουν είναι ποικίλα και όλα εξίσου σημαντικά μεταξύ τους. Ένα λοιπόν από αυτά είναι και η εκπαίδευση που παρέχεται στους μετανάστες. Πέρα από τα πρακτικά θέματα της επιβίωσής τους, η εκπαίδευση αποτελεί αναφαίρετο δικαίωμα για κάθε άνθρωπο, καθώς εκτός από την επιμόρφωση συμβάλλει και στην εξέλιξή τους. Επίσης, θα πρέπει να διαμορφώνεται ανάλογα με τα άτομα στα οποία αναφέρεται. Έτσι λοιπόν, λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος και την σημαντικότητα του εν λόγω θέματος, προκλήθηκε το ενδιαφέρον για την ενασχόληση με το παρόν θέμα πτυχιακής. Στη απόφασή μας συνέβαλλε και η ευαισθητοποίησή μας μέσω των ερεθισμάτων που δόθηκαν κατά την διάρκεια της πορείας μας στο Τμήμα Κοινωνική Εργασία.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα τελευταία χρόνια το φαινόμενο της μετανάστευσης απασχολεί ιδιαίτερα την κοινή γνώμη. Το ενδιαφέρον για την διεθνή μετανάστευση, εντείνεται συνεχώς. Εκείνους όμως που απασχολεί κυρίως είναι τις χώρες «αποστολής» και «υποδοχής» μεταναστών. Για αυτές αποτελεί μείζον θέμα καθώς στην κάθε μια εκατέρωθεν, θα προκαλέσει σημαντικές αλλαγές. Ανάμεσα στις χώρες που απασχολεί είναι και η Ελλάδα, αφού τα τελευταία είκοσι χρόνια δέχεται καθημερινά ένα μεγάλο αριθμό μεταναστών. Στο παρελθόν οι ρόλοι ήταν αντεστραμμένοι καθώς αποτελούσε μια από τις κύριες χώρες αποστολής μεταναστών, στέλνοντας μεγάλα ποσοστά ανθρώπων στην Αυστραλία, Αμερική, Καναδά και στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Σήμερα όμως ο πληθυσμός των μεταναστών αλλά και των προσφύγων στην Ελλάδα έχει αυξηθεί ραγδαία, με συνέπεια να έρχονται στην επιφάνεια σημαντικά θέματα τα οποία απαιτούν άμεση λύση.

Αρχικό μέλημα αποτελεί η επιβίωση, η στέγαση, η εύρεση εργασίας και γενικότερα η εγκατάσταση και αποκατάσταση τους στην Ελλάδα. Κατόπιν όμως προκύπτουν άλλα θέματα, όπως αυτό της κοινωνικής ένταξης τους στην χώρα. Για να ενταχθεί ο πληθυσμός αυτός στην κοινωνία της Ελλάδας σκοπός δεν είναι να αφομοιωθεί με την πλειοψηφία αλλά να μπορέσει να επιβιώσει, διατηρώντας την κουλτούρα, τα ήθη και τα έθιμά του. Αυτό βέβαια προϋποθέτει και από την άλλη πλευρά κατανόηση και σεβασμό στην διαπολιτισμικότητα εκ μέρους των Ελλήνων. Για να καλλιεργηθεί αυτό το αίσθημα όμως, η αρχή πρέπει να γίνει από την εκπαίδευση.

Σύμφωνα με τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα όλοι οι άνθρωποι έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση, ανεξαρτήτως κοινωνικής τάξης, εθνικής προέλευσης και κουλτούρας. Έτσι και οι μετανάστες έχουν κάθε δικαίωμα πρόσβασης σε αυτήν. Σε μια εκπαίδευση με ίσους όρους για όλους, η οποία να σέβεται την προσωπικότητα και την κουλτούρα των μαθητευομένων της. Άλλωστε σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία δεν μπορούν να έχουν θέση οι ρατσιστικές συμπεριφορές, η ανισότητα μεταξύ ανθρώπων και η έλλειψη διαπολιτισμικής σκέψης. Η αρχή λοιπόν για την καλλιέργεια αυτού του τρόπου σκέψης θα πρέπει να ξεκινήσει από την αρχή της ζωής των ελλήνων, έτσι ώστε να αποφευχθούν στο μέλλον ανεπιθύμητες συμπεριφορές. Επιπλέον όμως, για να νιώθουν και οι μετανάστες ισότιμοι με τους έλληνες και να

μπορέσουν να νιώσουν ελεύθεροι σε μια χώρα που είτε επέλεξαν, είτε οι συγκυρίες του ανάγκασαν να ζήσουν.

Παραθέτοντας λοιπόν εκτενώς τους νόμους που διασφαλίζουν τα δικαιώματα και προστατεύουν τους μετανάστες σε διεθνή και ευρωπαϊκό επίπεδο αλλά και το υπάρχον νομικό καθεστώς της χώρας, την κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα σήμερα στον τομέα της εκπαίδευσης και την διαπολιτισμική προσέγγιση που εμπεριέχεται σε αυτήν θα δοθεί μια ολοκληρωμένη εικόνα για την γενικότερη κατάσταση στη χώρα. Τέλος, θα παρουσιαστεί αν και κατά πόσο μπορεί να συμβάλει η Κοινωνική Εργασία στην διαπολιτισμική προσέγγιση των μεταναστών μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος.

Εννοιολογικοί ορισμοί

Σύμφωνα με τον Μπαμπινιώτη (1998), ως **διαπολιτισμικός** ορίζεται, «αυτός που σχετίζεται με διάφορους πολιτισμούς ή που συνδυάζει διάφορους πολιτισμούς». Ακόμη, για την **εκπαίδευση** δίνει την εξής ετυμολογία, «(α) η συστηματική διαδικασία μετάδοσης γνώσεων και ανάπτυξης δεξιοτήτων σχετικά με συγκεκριμένα αντικείμενα :τεχνική/ επαγγελματική/άρτια/ ελλιπής (...), (β) ο θεσμός που αποσκοπεί στην συστηματική διδασκαλία μαθητών και σπουδαστών, στην ανάπτυξη των πνευματικών, σωματικών και ηθικών ικανοτήτων του ανθρώπου μέσα από ειδικά ιδρύματα (σχολεία) και συγκεκριμένες μεθόδους/ο θεσμός στον οποίο υπάγονται κάθε είδους εκπαιδευτικά ιδρύματα: δημόσια/ ιδιωτική/ στοιχειώδης (βλ. λ.)/βασική (βλ.λ)/κατώτερη ή πρωτοβάθμια-(δημοτικό)//μέση ή δευτεροβάθμια -(γυμνάσιο-λύκειο)//ανώτερη (Τ.Ε.Ι)// ανώτατη (βλ.λ) (π.β κ.λ αγωγή). Ο ορισμός που δίνει για την **μετανάστευση** είναι, «η ατομική ή ομαδική μετακίνηση από την πατρίδα σε άλλη πόλη ή χώρα κυρίως για ανεύρεση εργασίας: εσωτερική(στο εσωτερικό της χώρας)/ εξωτερική (στην αλλοδαπή)-/ αναγκαστική/εκούσια» και για τον **μετανάστη**, «η ατομική ή ομαδική μετακίνηση από την πατρίδα σε άλλη πόλη ή χώρα κυρίως για ανεύρεση εργασίας: εσωτερική(στο εσωτερικό της χώρας)/ εξωτερική (στην αλλοδαπή)-/ αναγκαστική/εκούσια». Τέλος, κάνει τον παρακάτω διαχωρισμό για τον **πρόσφυγα**, «το πρόσωπο που εξαναγκάζεται σε φυγή από το νόμιμο τόπο εγκατάστασης του ή την πατρίδα του κυρίως για να αποφύγει διωγμούς από την επίσημη εξουσία: διωχθείς για τα φρονήματα του, κατέφυγε πρόσφυγας στο Παρίσι//οι της Μικρασιατικής καταστροφής/Κύπρου/του Πόντου//πολιτικός...//οικονομικός».

Η Μανδαλά (1997), δίνει την εξής ερμηνεία για τον **διαπολιτισμικό**, «ο αναφερόμενος στις μεταξύ πολιτισμικές σχέσεις//αυτός που ερμηνεύει ή προσεγγίζει φαινόμενα ή καταστάσεις, μελέτη και γνώση των πολιτισμικών τους ιδιαιτεροτήτων και χαρακτηριστικών». Ως **εκπαίδευση** ορίζει, «η ανάπτυξη των σωματικών, διανοητικών, ηθικών δυνάμεων του παιδιού, ανατροφή//η μόρφωση που αποκτάται με την διδασκαλία, η παιδεία//καθένα από τα στάδια μόρφωσης που παρέχεται από το σχολείο». Επιπλέον, για την **μετανάστευση** δίνει την παρακάτω ετυμολογία, «η ομαδική εγκατάλειψη μιας χώρας για εγκατάσταση σε άλλη, μετοικεσία, ξενιτεμός//εσωτερική μετανάστευση, η μετακίνηση πληθυσμού από τις αγροτικές περιοχές στα αστικά και βιομηχανικά κέντρα για αναζήτηση εργασίας//η μετακίνηση ολόκληρων λαών» και για τον **μετανάστη**, «το πρόσωπο που μετακομίζει σε ξένη

χώρα. Συνών. απόδημος, ξενιτεμένος». Και ως **πρόσφυγα** «το πρόσωπο που υποχρεώνεται ,από πιεστικές καταστάσεις, να εγκαταλείψει τον τόπο της μόνιμης διαμονής του και να καταφύγει αλλού: οι πρόσφυγες της Μικράς Ασίας».

Οι επιστημονικοί ορισμοί που παραθέτει ο Παπαθεοδώρου για τον **μετανάστη** είναι «το πρόσωπο το οποίο μετακινείται σε δεδομένο χρόνο από ένα συγκεκριμένο μέρος της γης σε ένα άλλο. Είναι αυτός ο οποίος εγκατέλειψε με την θέληση του την πατρίδα του για να εγκατασταθεί, μόνιμα ή προσωρινά, σε μια άλλη χώρα. Ο εργαζόμενος μετανάστης σύμφωνα με το άρθρο 11, παράγραφος 1, της Σύμβασης 97 ΔΟΕ είναι το άτομο που μετακινείται από μια χώρα σε άλλη με σκοπό να εργασθεί και αναφέρεται σε κάθε πρόσωπο που γίνεται νόμιμα δεκτό σε μια χώρα με το καθεστώς της εξαρτημένης ή άλλης εργασίας». Και **πρόσφυγας** «είναι ο αλλοδαπός, ο οποίος δηλώνει προφορικά ή εγγράφως ενώπιον ελληνικής αρχής, στα σημεία εισόδου στην ελληνική επικράτεια ή εντός αυτής, ότι ζητά άσυλο στη χώρα, ή ο αλλοδαπός, ο οποίος με οποιονδήποτε τρόπο ζητά να μην απελαθεί σε κάποια χώρα εξαιτίας δίωξης του λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων. Ο αλλοδαπός αυτός θεωρείται ως «αιτών άσυλο» σύμφωνα με την Σύμβαση της Γενεύης 1951 και μέχρι την οριστική κρίση του αιτήματος του δεν επιτρέπεται καθιόνδῆποτε τρόπο απομάκρυνση του από τη χώρα. Επίσης, ως «αιτών άσυλο» θεωρείται και ο αλλοδαπός, ο οποίος εισέρχεται σε ελληνικό έδαφος κατ' εφαρμογή της Σύμβασης του Δουβλίνου του 1990 (ν. 1996/1991)». Τέλος, κάνει τον εξής διαχωρισμό μεταξύ αλλοδαπού και μετανάστη, ως **αλλοδαπό** ορίζει «σύμφωνα με το άρθρο 1 του νόμου 3386/2005, το φυσικό πρόσωπο που δεν έχει ελληνική ιθαγένεια ή που δεν έχει ιθαγένεια. Η ιδιότητα αυτή του αλλοδαπού τον διαφοροποιεί από τον **ημιδαπό**, δηλαδή από το φυσικό πρόσωπο που έχει την ελληνική ιθαγένεια. Έτσι η διάκριση αλλοδαπού- ημιδαπού στηρίζεται στην ιθαγένεια του προσώπου έναντι συγκεκριμένου κράτους, δηλαδή στο νομικό δεσμό προσώπου προς ορισμένη πολιτεία στο λαό της οποίας ανήκει. Τα πρόσωπα τα οποία έχουν περισσότερες ιθαγένειες, από τις οποίες η μια είναι ελληνική θεωρούνται ημιδαποί (αρθ. 2 παρ. 2, ν. 3386/2005)».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

1.1 Ιστορική αναδρομή στις μεταναστεύσεις που έχουν πραγματοποιηθεί σε παγκόσμιο επίπεδο

Οι ρίζες της μετανάστευσης εντοπίζονται σε βάθος χρόνου, από τα προϊστορικά χρόνια ακόμη. Οι μετακινήσεις αυτές σκοπό είχαν την αναζήτηση ευνοϊκότερων συνθηκών διαβίωσης. Μάλιστα υπάρχουν ενδείξεις ότι το 3.000 π.Χ., πραγματοποιήθηκαν μετακινήσεις στην Κίνα και στην Ευρώπη. Αλλά και στην ελληνική αρχαιότητα ακόμη, στα κείμενα του Ομήρου γίνονται αναφορές για μετακινήσεις ανθρώπων από έναν τόπο σε έναν άλλο. Η μετακίνηση αυτή ήταν γνωστή ως «διασπορά», η οποία είχε την έννοια της μετανάστευσης και του αποικισμού. Ο όρος μετανάστευση προέκυψε μεταγενέστερα. Η ελληνική διασπορά γινόταν μέσω στρατιωτικών κατακτήσεων, λεηλασιών, αποικισμού και μετανάστευσης. Εκτός από τους αρχαίους Έλληνες όμως και οι Βαβυλώνιοι, περί το 586 π.Χ. με την καταστροφή της Ιερουσαλήμ εξαναγκάστηκαν να διασκορπιστούν εξαιτίας των διωγμών που έγιναν.

Και αργότερα όμως, κατά τον 19^ο αιώνα πολλοί λαοί, όπως οι Ιρλανδοί ,το 1845 με 1852, εξαιτίας του μεγάλου λιμού που ξέσπασε, οι Αρμένιοι εξαιτίας των διωγμών και των σφαγών από τους Τούρκους, οι Ιταλοί οι οποίοι ξεκινούσαν υπερατλαντικά ταξίδια προς τις Η.Π.Α. και την Αργεντινή, με σκοπό την εύρεση εργασίας. Επίσης μεγάλο ποσοστό Βρετανών μετανάστευε προς την Βόρειο Αμερική και σε «αποικίες εγκατάστασης» όπως αναφέρονται. Οι αποικίες αυτές απαρτιζόνταν από την Νέα Ζηλανδία, τον Καναδά, την Αυστραλία, την πρώην Ροδεσία και την Νότιο Αφρική. Και Λιβανέζοι όμως μετακινούνταν με σκοπό της εμπορική διασπορά, δημιουργώντας εμπορικά δίκτυα από την Μέση Ανατολή ως την Ευρώπη, για δύο αιώνες ,17^ο έως 19^ο.

Στις αρχές του 20^ο αιώνα, όπου η μετανάστευση γίνεται κυρίως για οικονομικούς λόγους, παρουσιάζεται το φαινόμενο της εκβιομηχάνισης των ανεπτυγμένων χωρών. Ήδη από το 1914 ένας μεγάλος πληθυσμός Ιταλών ζούσε στην Αργεντινή και ένας ακόμη μεγαλύτερος στις Η.Π.Α. Αλλά και Σύριοι και Έλληνες μετανάστευαν με προορισμό τις Η.Π.Α. Επιπλέον, οι Τούρκοι και οι Βορειοαφρικανοί προς την Ευρώπη μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Γενικότερα όμως

παρατηρείται έντονη μετακίνηση από όλα τα μέρη του κόσμου προς χώρες που αναζητούν εργατικά χέρια για την άμεση εκβιομηχάνισή τους. Ακόμη με την κατάργηση των κομμουνιστικών καθεστώτων και την εισχώρηση των δυτικών επενδύσεων ήταν αναμενόμενο να αλλάξουν οι κατευθύνσεις της μετανάστευσης (Πλυτά, Cohen, 2003).

Όσον αφορά τους Έλληνες, πάντα αναζητούσαν νέες πατρίδες είτε με προορισμό τον Εύξεινο Πόντο, την Σοβιετική Ένωση, την μεσόγειο και γενικότερα την Ευρώπη. Προς τα τέλη όμως του περασμένου αιώνα αναζήτησαν καταφύγιο ακόμη πιο μακριά, επεκτείνοντας την διασπορά τους σε άλλες ηπείρους όπως η Αμερική, η Αυστραλία, με αποκορύφωμα την εικοσαετία του 1900-1920, όπου η Ελλάδα θα χάσει ένα σημαντικό ποσοστό πληθυσμού. Συγκεκριμένα την περίοδο αυτή μετανάστευσαν συνολικά 384.000 Έλληνες. Αφορμή στάθηκε το γεγονός ότι η Ελλάδα ήταν μια χώρα οικονομικά και πολιτικά κατεστραμμένη. Έτσι οι κάτοικοι της αναζητούσαν εργασία και σε χώρες πολλά υποσχόμενες. Το κενό που άφησαν όμως οι μετανάστες ήρθαν να καλύψουν οι πρόσφυγες της Μικράς Ασίας (Χλέτσος, Κόλλιας, Συρακούλης, Παλαιολόγου, Θαλασσοχώρη, Μπουρδούβαλη, Πούλιου, 2005, www.apodimos.com, 15/9/2010).

Κατόπιν, μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, η Ελλάδα αναζητούσε εργατικά χέρια, γεγονός όμως ανέφικτο καθώς μεγάλος πληθυσμός μετακινούνταν σε οικονομικά αναπτυσσόμενες χώρες του Βορρά αναζητώντας καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και απασχόλησης.

Κατά την δεκαετία του 1970 παρατηρήθηκε μια παρακμή στην συνεχή οικονομική ανάπτυξη των χωρών. Η παρακμή αυτή επηρέασε ιδιαίτερα, μεταξύ άλλων, και την Ευρώπη. Έτσι και στην Ελλάδα μειώνονται ιδιαίτερα οι εκροές πληθυσμού και ξεκινά το φαινόμενο της εισροής μεταναστών. Πληθυσμοί από το Ιράν και το Ιράκ ξεκίνησαν να μετακινούνται. Κατόπιν, ακολούθησαν και άλλα μεταναστευτικά ρεύματα από την Ινδία, την Τουρκία, την Παλαιστίνη αλλά και τις Φιλιππίνες (Κασιμάτη, 1984).

Αρχικά οι άνθρωποι που έφευγαν από τις χώρες τους είχαν απώτερο σκοπό την μετάβαση τους σε κάποια άλλη χώρα της Ευρώπης και όχι στην Ελλάδα. Στην συνέχεια όμως με σκοπό την εγκατάστασή τους στην Ελλάδα. Με την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού παρατηρήθηκε μαζική μετανάστευση ατόμων από την Πολωνία, την Ρουμανία την Γιουγκοσλαβία αλλά και από τον Πόντο. Αργότερα, όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά από εφημερίδα της εποχής, με το άνοιγμα των συνόρων

της Ελλάδας έγινε η «μεγάλη έκρηξη», με την οποία εισήλθαν στην χώρα ,το φθινόπωρο του 1990, χιλιάδες κάτοικοι της Αλβανίας αλλά και της Βορείου Ηπείρου.

Υπολογίζεται ότι την περίοδο από το 1991 έως τις αρχές του 1999, απελάθηκαν από την χώρα 1.820.000, εκ των οποίων οι 1.700.000 ήταν Αλβανοί και οι 120.000 διαφόρων εθνικοτήτων. Από υπολογισμούς που πραγματοποιήθηκαν το 2006, παρατηρήθηκε ότι το ποσοστό των αλλοδαπών που ζούσαν και εργάζονταν στην χώρα μας ανερχόταν στο ποσοστό των 4 έως 5% του πληθυσμού της χώρας, ποσοστό το οποίο μέχρι σήμερα έχει αυξηθεί (Μουσούρου, 2006).

Σύμφωνα με στατιστικά αποτελέσματα του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης, τον Ιανουάριο του 1995 κατοικούσαν και εργάζονταν στην χώρα περισσότεροι από 400.000 μετανάστες από τους οποίους οι 200.000 ήταν Αλβανικής καταγωγής, οι 80.000 Πολωνικής καταγωγής, οι 50.000 Αιγυπτιακής και άλλοι. Πολλοί από αυτούς απέκτησαν σύντομα άδεια παραμονής και αρκετοί άδεια εργασίας, συγκεκριμένα 50.000 μετανάστες.

Το ποσοστό των παράνομων μεταναστών κυμαίνεται στους 450.000 με 470.000 σύμφωνα με έκθεση του Πανεπιστήμιου Θεσσαλονίκης, ή σε ποσοστά το 13% του εργαζόμενου πληθυσμού, όπου οι 200.000 από αυτούς είναι Αλβανικής καταγωγής. Σύμφωνα με τον Θεοφιλόπουλο (1999), τα ποσοστά των απελάσεων ήταν χιλιάδες και οι περισσότεροι από αυτούς ήταν Αλβανικής καταγωγής.

Όπως παρατηρούμε από τα παραπάνω, η Ελλάδα από χώρα αποστολής μεταναστών που ήταν μέχρι και το τέλος του 1970, μετά το 1989 μετατράπηκε σε χώρα υποδοχής μεταναστών, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Καρύδης Β. Μέχρι την δεκαετία του 1980, η πλειοψηφία των μεταναστών ήταν Πακιστανοί και Αιγύπτιοι, ενώ πλέον το μεγαλύτερο ποσοστό είναι μετανάστες προερχόμενοι από τα Βαλκάνια και την Ανατολική Ευρώπη. Επομένως, μπορούμε να πούμε ότι η Ελλάδα είναι μια χώρα η οποία έχει διπλή εμπειρία, και αυτή της χώρας αποστολής μεταναστών αλλά και της χώρας υποδοχής (Μουσούρου, 2006, Σαπουντζής, 2007).

Πίνακας 1: Μεταναστευτικά ρεύματα και ελληνική κοινωνία

1900-1920	Έντονο μεταναστευτικό ρεύμα προς ΗΠΑ, Καναδά
1920-1955	Φυσιολογική μεταναστευτική κίνηση Ελλήνων
1960-1974	Εκρηκτικό ρεύμα των Ελλήνων προς Γερμανία, Αυστραλία και ΗΠΑ
1974-1980	Αρχίζει το μεταναστευτικό ρεύμα προς την Ελλάδα
1981-1988	Παρατηρείται έντονο μεταναστευτικό ρεύμα με την μορφή παράνομης απασχόλησης
1988-1991	Υπερβολική αύξηση των ξένων παράνομα απασχολουμένων που υπολογίζονται πλέον σε 300.000

(Πηγή: Σούλης, Σ. (1993), σ. 443)

1.2 Το φαινόμενο της μετανάστευσης

Το φαινόμενο της μετανάστευσης έχει κάνει την εμφάνιση του εδώ και πολλές δεκαετίες. Οι παράγοντες που ευνόησαν τους ανθρώπους, ώστε να μετακινηθούν από τις πατρίδες του προς άλλες χώρες ήταν η επικρατούσα οικονομική κατάσταση της χώρας τους, οι κοινωνικές δομές, οι γεωγραφικές και πολιτικές διεθνής συνθήκες. Οι λόγοι τώρα που τους οδήγησαν ήταν ο υπερπληθυσμός της χώρας, οι κοινωνικές ανισότητες, η φτώχεια, οι πολιτικές διώξεις και τα καταπιεστικά πολιτικά καθεστώτα, αλλά και οι συχνοί πόλεμοι που πραγματοποιούνταν συχνά στο παρελθόν. Οποιαδήποτε μετακίνηση του ανθρώπου από μια χώρα σε άλλη ή από μια περιοχή σε άλλη, ονομάζεται μετανάστευση. Η μετανάστευση μπορεί να είναι μόνιμη, προσωρινή, αναγκαστική ή μη, νόμιμη ή παράνομη και στόχο της έχει την ανεύρεση εργασίας και την καλύτερη διαβίωση. Η διάκριση των μεταναστών σύμφωνα με την Πετρινώτη γίνεται στις εξής κατηγορίες:

- «Κανονικούς» μετανάστες, οι οποίοι έχουν εισέλθει νόμιμα στην χώρα και η παραμονή τους είναι εγκεκριμένη από τις αρμόδιες αρχές.
- «Μη κανονικούς μετανάστες», είναι και οι λεγόμενοι «λαθρομετανάστες», άτομα τα οποία εισήλθαν με παράνομο τρόπο σε μια χώρα και ζουν παράνομα σε αυτή.
- «Πρόσφυγες», οι οποίοι σύμφωνα με την σύμβαση της Γενεύης (1951) ορίζονται ως εξής: «πρόσφυγας είναι κάθε πρόσωπο που έχει βάσιμο φόβο διωγμού λόγω φυλής, θρησκείας, πεποιθήσεων, βρίσκεται εκτός του κράτους του οποίου έχει την υπηκοότητα και δεν μπορεί ή λόγω του φόβου αυτού ή δεν θέλει να έχει την προστασία του».

Ακόμη σημαντική θα ήταν διασαφήνιση ορισμένων εννοιών, οι οποίοι έχουν άμεση σχέση με το φαινόμενο της μετανάστευσης, σύμφωνα με το άρθρο 1, παρ. 1, του Ν. 2910/2001 περί εισόδου και παραμονής στην Ελληνική επικράτεια. Ως *αλλοδαπός* ορίζεται, οποιοδήποτε φυσικό πρόσωπο το οποίο δεν έχει την ελληνική ή άλλη ιθαγένεια. Η ιθαγένεια λοιπόν είναι εκείνη που θα καθορίζει αν ένα άτομο είναι αλλοδαπό ή ημιδαπό. Έτσι *ημιδαπός* θεωρείται το άτομο που έχει την Ελληνική ιθαγένεια. Ένα άτομο μπορεί να έχει παραπάνω από μια ιθαγένειες στην περίπτωση όπου οι γονείς τους έχουν διαφορετικές, έτσι από την γέννηση του έχει πάρει και τις δύο ιθαγένειες, πολυιθαγενής. Η απόκτηση και δεύτερης ιθαγένειας μπορεί να γίνει και μετά την γέννηση του είτε με πολιτογράφηση είτε με άλλους τρόπους απόκτησης ιθαγένειας. Ακόμη, *αλλογενής* ορίζεται εκείνος που δεν έχει την ελληνική εθνικότητα. Η περίπτωση αυτή έχει δύο κατηγορίες διάκρισης, τον *αλλογενή αλλοδαπό*, όπου είναι άτομο το οποίο δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια, είναι αλλοδαπός και η κατάσταση κρίνεται από Δίκαιο καταστάσεως αλλοδαπών. Και τον *αλλογενή ημιδαπό*, όπου πρόκειται για πρόσωπο που έχει την ελληνική ιθαγένεια και η νομική του κατάσταση κρίνεται από το ελληνικό δίκαιο. Και τέλος ως *ομογενής*, χαρακτηρίζεται το πρόσωπο το οποίο να μην είναι αλλοδαπός αλλά έχει μεγαλώσει με τις ελληνικές παραδόσεις, ήθη, έθιμα και πάνω από όλα με την κοινή ελληνική συνείδηση (Παπασιώτη- Πασιά, 2002).

Στην Ελλάδα το φαινόμενο της μετανάστευσης θα μπορούσε να χωριστεί σε τρεις φάσεις:

- Αρχικά, η πρώτη περίοδο, η οποία εκτείνεται ως το τέλος τις δεκαετίας, χαρακτηρίζεται ως «*περίοδος ανοχής*». Οι Έλληνες πολίτες δεν είχαν αντιληφθεί ότι η χώρα μετατρέπεται σε χώρα υποδοχής μεταναστών και οι μετανάστες που έφταναν στην χώρα, ήταν κυρίως Αιγύπτιοι και Πακιστανοί κατόπιν διακρατικών συμφωνιών. Οι μετανάστες που έφταναν από διάφορες Ασιατικές και Αφρικανικές χώρες αλλά και πρόσφυγες από την Τουρκία, εισέπρατταν από τον ελληνικό λαό αλλά και από τις αρχές συμπόνια. Ακόμη και τα δικαστήρια επεδείκνυαν κατανόηση.
- Ως δεύτερη φάση, ορίζεται το στάδιο της *ποινικοποίησης*. Κατά το 1990 ο αριθμός των μεταναστών και προσφύγων είχε ανέλθει στους 300.000. Ο ισχύον νόμος ουσιαστικά συντέλούσε στην ποινικοποίηση της μετανάστευσης προσθέτοντας απαγορεύσεις και ποινές στα ήδη ισχύοντα αδικήματα, όπως για παράδειγμα απασχόληση αλλοδαπού, είσοδος και έξοδος από την χώρα ή

διευκόλυνση εισόδου και εξόδου. Επιπλέον, προέβλεπε κυρώσεις οι οποίες δεν ήταν ανάλογες με το είδος της παράβασης του νόμου. Στην νομοθεσία αυτή εισήχθηκε ένα νέο ποινικό αδίκημα, αυτό της εργασίας, χωρίς άδεια εργασίας. Η νέα αυτή νομοθεσία αποτέλεσε αντικείμενο αντιδράσεων, αφού θεωρήθηκε ότι προσπαθεί να εγκληματοποιήσει κοινωνικές συμπεριφορές έχοντας σκοπιμότητες. Μια επιπλέον διάταξη που συμπεριλάμβανε είχε ως στόχο τον αποκλεισμό των παράνομων μεταναστών στην Ελλάδα, οι οποίοι δεν είχαν άδεια παραμονής στη χώρα και δεν μπορούσαν να εργαστούν.

- Η τρίτη φάση είναι η *εγκληματοποίηση* της μετανάστευσης. Πλέον ο όρος «μετανάστευση» ήταν απόλυτα ταυτισμένος στην συνείδηση του ελληνικού λαού, με τον όρο «εγκληματικότητα». Οτιδήποτε και αν σχετιζόταν με αυτή αποτελούσε έγκλημα και αντίστοιχα αντιμετωπιζόταν. Οι νόμοι που εφαρμόζονταν στην εκτέλεσή τους ήταν ακόμα πιο αυστηροί από ότι ανέφερε η νομοθεσία. Επιστρατεύονταν μηχανισμοί της Δικαιοσύνης χρησιμοποιώντας τακτικές και μεθόδους υπερβολικούς οι οποίοι ξεπερνούσαν το σκοπό της λειτουργίας τους για την δεδομένη κατάσταση. Περιορίζαν λοιπόν τις ατομικές ελευθερίες των μεταναστών και των προσφύγων προς όφελος του δημοσίου συμφέροντος. Έτσι λοιπόν παρατηρείται μεγάλη απόκλιση ανάμεσα στις νόμιμες συμπεριφορές-αποφάσεις και γενικότερα στην ιδέα του δικαίου, με την υλοποίηση του νόμου και την Δικαιοσύνη που επιβάλλεται. Ταυτόχρονα με αυτήν την αντίληψη δημιουργήθηκε και μια κοινωνική συμπεριφορά την οποία επέτρεψαν να εξαπλωθεί με την εμφάνιση έντονων ρατσιστικών αντιδράσεων απέναντι στις μειονότητες χώρας. Ο ρατσισμός αυτός όμως υπήρχε σε γενικότερο επίπεδο. Ακόμη και στις δημόσιες υπηρεσίες αντιμετωπίζαν δυσκολίες. Ξεκινώντας από την συμπεριφορά των υπαλλήλων και καταλήγοντας στις γραφειοκρατικές διαδικασίες, οι οποίες για τους αλλοδαπούς ήταν πολυπλοκότερες απαιτώντας περισσότερα έγγραφα.

Οι μετανάστες στην Ελλάδα ήρθαν αντιμέτωποι και με μια ακόμα σκληρή πραγματικότητα. Βίωσαν τις μαζικές και απάνθρωπες διώξεις, ως προς τον χειρισμό τους. Κατά τις ισχύουσες διατάξεις οι έρευνες της αστυνομίας θα πρέπει να διεξάγονται είτε όταν το προκείμενο πρόσωπο έχει πραγματοποιήσει μια αξιόποινη πράξη, είτε πρόκειται για άμεση ανάγκη. Ακόμη και στη περίπτωση όπου συμβαίνει κάτι από τα δύο, και πάλι η αστυνομία θα πρέπει να σεβαστεί το άτομο και να μην

θίγει σε καμία περίπτωση την αξιοπρέπεια του ατόμου. Κάτι τέτοιο δεν συναντάται στην περίπτωση των αλλοδαπών. Αν και αποτελούν χαρακτηριστικό των δικτατορικών καθεστώτων, παρόλα αυτά βρήκαν θέση και σε ένα δημοκρατικό κράτος ειδικά για τις κοινότητες των μεταναστών. Από τις αρχές του 1990, επιχειρήθηκαν μαζικές απελάσεις αλλοδαπών, οι λεγόμενες «επιχείρηση- σκούπα», οι οποίες ολοκληρώθηκαν δραματικά κατά το 1998. Οι μετανάστες νόμιμοι και μη υποβλήθηκαν σε ελέγχους, μέσα από διαδικασίες οι οποίες καταπατούσαν κάθε ίχνος ανθρώπινης αξιοπρέπειας και σεβασμού. Παρά τις αντιδράσεις που προκάλεσε το μέτρο αυτό, δεν καταργήθηκε. Μάλιστα, δίνεται η εντύπωση ότι όσοι αποφάσισαν την ισχύ του επιθυμούσαν κάθε άλλο παρά να μην γνωστοποιηθεί, πιθανόν εξυπηρετώντας ορισμένες σκοπιμότητες (Κούρτοβικ, 2001).

1.3 Τα είδη της μετανάστευσης

Οι μεταναστεύσεις που πραγματοποιούνται κατά καιρούς δεν έχουν την ίδια μορφή, ούτε και τα ίδια αίτια. Όπως παρουσιάστηκε και στην προηγούμενη ενότητα τα αίτια που οδηγούν τους ανθρώπους να πάρουν την απόφαση να αφήσουν την πατρίδα τους και να μεταναστεύσουν σε κάποια άλλη χώρα, ποικίλουν. Αυτό συμβαίνει λοιπόν κατά αντιστοιχία και στα είδη της μετανάστευσης. Ο τρόπος που αποφασίζουν οι άνθρωποι να μετακινηθούν δεν είναι πάντα ο ίδιος. Τα κυριότερα είδη της μετανάστευσης που έχουν παρατηρηθεί κατά καιρούς είναι τα ακόλουθα:

- 1) *Η ατομική μετανάστευση*, κατά την οποία εγκαταλείπουν το τόπο τους ομάδες ατόμων ή και κατά μονάς, και εγκαθίστανται σε άλλο τόπο.
- 2) *Η εσωτερική ή εξωτερική μετανάστευση*, όπου στην πρώτη περίπτωση (εσωτερική), η μετανάστευση πραγματοποιείται στα όρια μιας χώρας και στην δεύτερη περίπτωση (εξωτερική), πραγματοποιείται έξω από τα όρια της χώρας.
- 3) *Η Εκούσια ή αναγκαστική μετανάστευση*. Αυτή η μορφή μετανάστευσης πραγματοποιείται προκειμένου να υπάρξει μείωση των στερήσεων των μεταναστών και αύξηση των απαιτήσεων. Βέβαια, ορισμένες φορές, εξαιτίας πολιτικών, θρησκευτικών και άλλων διώξεων που υφίστανται, παρατηρείται το φαινόμενο της αναγκαστικής μορφής μετανάστευσης.
- 4) *Προσωρινή ή μόνιμη μορφή μετανάστευσης*. Προσωρινή χαρακτηρίζεται η μετανάστευση που πραγματοποιείται συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, σε

αναλογία με τον χρόνο που απαιτείται για την διευθέτηση ορισμένων υποθέσεων, δεδομένου ότι υπάρχει η πιθανότητα επανόδου στην χώρα. Ως, μόνιμη μορφή, ορίζεται η μετανάστευση που πραγματοποιείται όταν δεν μπορεί να οριοθετηθεί χρονικά και δεν υπάρχει πιθανότητα επανόδου του μετανάστη στην χώρα. Σύμφωνα με την «Εθνική Στατιστική Υπηρεσία» της χώρας, η οποία χαρακτηρίζει προσωρινή την παραμονή σε χώρα του εξωτερικού για χρονικό διάστημα μικρότερο του ενός έτους ή την αναχώρηση λόγω ναυτολόγησης. Και ως μόνιμη, την εγκατάσταση στο εξωτερικό για περισσότερο από ένα έτος.

- 5) *Ηπειρωτική ή υπερπόντια.* Η μετανάστευση μπορεί να έχει την μορφή αυτή ανάλογα, αν κατά την μετακίνηση περνούν σε άλλη ήπειρο ή παραμένουν στην ίδια και αν διασχίζουν θάλασσα ή όχι.

Ανάμεσα στα προαναφερθέντα είδη της μετανάστευσης, γνωστότερα είναι τα είδη της εσωτερικής και της εξωτερικής μετανάστευσης. Παρατηρείται συχνά ο διαχωρισμός ανάμεσα τους, όμως, αναφέρεται ότι η αντιμετώπιση του διαχωρισμού αυτού δεν είναι μάλλον σχετική αφού ορισμένα από τα παραπάνω είδη δεν κατηγοριοποιούνται σε κάποια από τις δύο κατηγορίες. Πέραν αυτού, οι μετανάστες, είτε, μετακινούνται σε άλλη χώρα είτε σε άλλη πόλη εντός της χώρας τους, εμφανίζουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά. Οι διαφορές που παρουσιάζονται κατά την διάρκεια της μετανάστευσης στα όρια της χώρας συγκριτικά με την μετανάστευση σε άλλη χώρα, είναι κατά πολύ μεγαλύτερα από ότι στην εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση. Οι μετανάστες που μετακινούνται από το χωριό στην πόλη αντιμετωπίζουν περισσότερα προβλήματα από εκείνους που αλλάζουν χώρα. Αυτό συμβαίνει γιατί εκείνος που φεύγει από μια αγροτική περιοχή και μετακινείται σε μια αστική, καλείται να αλλάξει ολοκληρωτικά ρυθμούς ζωής. Ενώ εκείνος που φεύγει από μια αστική περιοχή και μεταναστεύει σε μια άλλη αστική περιοχή, έστω και αν βρίσκεται σε άλλη χώρα, διατηρεί παρόμοιους ρυθμούς ζωής. Ένα έντονο χαρακτηριστικό στην εσωτερική μετανάστευση είναι αυτό της «αστυφιλίας». Ως αστυφιλία ορίζεται η αγάπη και το ενδιαφέρον των ανθρώπων προς τις πόλεις. Αφορά τις μετακινήσεις πληθυσμών από την ύπαιθρο στα αστικά κέντρα, με αποτέλεσμα την υπεραύξηση του πληθυσμού στις πόλεις. Η αστυφιλία αποτελεί κοινωνικό πρόβλημα και μάλιστα είναι αρκετά παλιό. Κάνοντας μια αναδρομή στο παρελθόν και στην ιστορία του Πολιτισμού, οι πρώτες μεγαλύτερες μετακινήσεις που καταγράφηκαν με

κατεύθυνση δύο μεγάλα πληθυσμιακά και πολιτισμικά κέντρα ήταν στην κοιλάδα του Νείλου ή του Τίγρη και του Ευφράτη. (Βεντούρα,1994, www.apodimos.com, 15/9/2010)

Η εσωτερική μετανάστευση μπορεί να διακριθεί σε κάποιες περιπτώσεις, ανάλογα με τον τρόπο που την αντιλαμβάνεται και την βιώνει ο ίδιος ο μετανάστης, ο τόπος προέλευσής του και η πόλη που τον υποδέχεται. Κατ' αντιστοιχία και η εξωτερική μετανάστευση διακρίνεται ως προς τον μετανάστη, την χώρα αποστολής και την χώρα υποδοχής. Αναλυτικά:

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ:

Όσο αναφορά τον μετανάστη, όπως συμβαίνει στην μετακίνηση ατόμων στις πόλεις αλλά και στο εξωτερικό, έτσι και στην μετακίνηση από μια αγροτική περιοχή προς μια αστική παρουσιάζονται αρνητικές αλλά και θετικές συνέπειες για το ίδιο το άτομο αλλά και για τον τόπο προέλευσης του ατόμου. Τα προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίσει ένας εσωτερικός μετανάστης είναι τόσο κοινωνικά όσο και ψυχολογικά. Η μετακίνηση αυτή που πραγματοποιεί, επανομαζόμενη και ως «αστικοποίηση», του δημιουργεί μεταβολές τόσο στον τρόπο σκέψης, συμπεριφοράς, στις αξίες του ατόμου αλλά πέρα από το προσωπικό επίπεδο, και στην κοινωνικο-οικονομική δομή της χώρας. Αλλάζοντας όλα αυτά που προαναφέραμε τα οποία αποτελούν το σύνολο της ιδιοσυγκρασίας του καταλήγουν να αλλάζουν τον χαρακτήρα τους σχεδόν ολοκληρωτικά. Επιπλέον, αποζητούν το χωριό τους και βασανίζονται από την έντονη πολυκοσμία αλλά ταυτόχρονα απομόνωση και αποξένωση, που χαρακτηρίζει της πόλεις. Ένας ακόμη αρνητικός παράγοντας, είναι το γεγονός ότι οι εσωτερικοί μετανάστες αποχωρίζονται τις οικογένειες, τους φίλους και τους γνωστούς τους. Ο αποχωρισμός αυτός δημιουργεί έντονα ψυχολογικά προβλήματα αλλά και ανασφάλεια. Απομακρύνονται από ένα ζεστό και οικείο περιβάλλον και πηγαίνουν σε ένα ξένο, αδιάφορο, αφιλόξενο και πολλές φορές ακόμη και εχθρικό περιβάλλον. Όλα αυτά μπορούν να συμβάλουν στην πλήρη αποδιοργάνωση του ατόμου, η οποία του προκαλεί έντονο άγχος.

Στον αντίποδα όλων των παραπάνω υπάρχουν και οι θετικές συνέπειες. Μετά το πέρας αυτού του μεταβατικού σταδίου το άτομο αρχίζει να απολαμβάνει τα θετικά της πόλεις. Καταρχήν μετά το στάδιο της προσαρμογής το άτομο έχει αποκατασταθεί επαγγελματικά, τότε αρχικά αποκτά όλα εκείνα τα αγαθά που μπορούν να του εξασφαλίσουν μια άνετη διαμονή. Στις πόλεις ακόμη υπάρχουν καλύτερες συνθήκες

εργασίας, ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, από ότι στο χωριό. Επίσης, περισσότερα αγαθά, διατροφής, ένδυσης, αλλά και περισσότερα μέσα επικοινωνίας.

Για τον τόπο προέλευσης, η εσωτερική μετανάστευση έχει κατά βάση αρνητικές επιπτώσεις. Η απομάκρυνση του πληθυσμού από τις αγροτικές περιοχές, ο οποίος πληθυσμός απαρτίζεται κατά κόρων από νέα εργατικά χέρια, έχει ως αποτέλεσμα στην ύπαιθρο να απομένουν ηλικιωμένοι άνθρωποι και παιδιά. Απόρροια αυτού είναι ο δείκτης υπογεννητικότητα να μειώνεται αρκετά. Επίσης, ένα ακόμη πρόβλημα που αντιμετωπίζουν στην ύπαιθρο είναι αυτό της εκπαίδευσης και της κοινοτικής οργάνωσης. Αυτό συμβαίνει γιατί συνήθως οι δάσκαλοι οι οποίοι επανδρώνουν τα σχολεία της περιοχής είναι συνήθως άπειροι και καλούνται να αναλάβουν αρκετές τάξεις, λόγω της έλλειψης προσωπικού, κάτι το οποίο δεν τους επιτρέπει να δώσουν την ανάλογη σημασία που αντιστοιχεί στον κάθε μαθητή. Ακόμη παρατηρείται αύξηση του ανταγωνισμού εξαιτίας του περιορισμένου αριθμού των μαθητών. Και επιπλέον, η αντίληψη ότι οι άνθρωποι στις πόλεις ζουν καλύτερα, τους έκανε να αλλάξουν τα ήθη και έθιμα τους. Αυτό προήλθε από την παρουσία της τηλεόρασης στην ζωή τους, η οποία παρουσιάζει ένα άλλο είδος ζωής και άλλα πρότυπα. Και τέλος, με την απομάκρυνση του παραγωγικού πληθυσμού, έχει ως αποτέλεσμα την μείωση παραγωγής γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και παράλληλα την αύξηση του κόστους τους στα αστικά κέντρα.

Για την πόλη, η αύξηση του πληθυσμού των πόλεων προκάλεσε την ταυτόχρονη αύξηση της εγκληματικότητας στις πόλεις καθώς μεγάλο ποσοστό των εσωτερικών μεταναστών ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας. Οι νεότεροι άνθρωποι αποφασίζουν να μετακινηθούν στις πόλεις εξαιτίας της ψυχαγωγίας και τις ελευθερίας που προσφέρει σε σύγκριση με την κλειστή ζωή στην πόλη και τον περιορισμό της οικογένειας (www.apodimos.com, 15/9/2010).

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ:

Για τον μετανάστη, η εξωτερική μετανάστευση όπως και η εσωτερική έχει τις αρνητικές επιπτώσεις της για τον ίδιο το μετανάστη, για την οικογένεια και για την χώρα υποδοχής. Κάποιες από αυτές αφορούν την οικονομική και κοινωνική θέση του μετανάστη στην χώρα του αλλά και στην χώρα υποδοχής του. Επίσης, την ικανότητα προσαρμογής, την διάθεση, την στάση, την πολιτική και την αντιμετώπιση των

μεταναστών απέναντι στην νέα πραγματικότητα της χώρας υποδοχής. Η βασικότερη από τις επιπτώσεις είναι η θέση του μετανάστη στην χώρα όπου αποδημεί, η οποία διαφοροποιείται ανάλογα με την χώρα μετανάστευσης. Η διαφοροποίηση αυτή έγκειται από το είδος της μετανάστευσης, δηλαδή αν είναι μόνιμη ή προσωρινή, επιπλέον η άποψη-στάση και οι προκαταλήψεις- που έχει σχηματίσει ο ίδιος ο μετανάστης για την χώρα υποδοχής βοηθά στην ευκολότερη ή δυσκολότερη προσαρμογή του. Όσον αφορά την πολιτισμική προσαρμογή του μετανάστη στην χώρα μετανάστευσης ,συνεπάγεται με τον χρόνο μετανάστευσης, με τις συνθήκες και την οικογενειακή του κατάσταση. Αλλά και η γνώση των ηθών και εθίμων της νέας χώρας και τις γλώσσας, οι συνθήκες επιβίωσης, οι τρόποι ψυχαγωγίας και οι διαπροσωπικές και κοινωνικές σχέσεις αποτελούν κοινωνικό-πολιτικούς δείκτες ένταξης. Συχνό φαινόμενο κατά την προσπάθεια προσαρμογής αλλά και ένταξης των μεταναστών στην χώρα μετανάστευσης είναι η αντίσταση που παρατηρείται από σύνολο των πολιτών, η οποία έχει τις ρίζες της σε ψυχολογικά ή κοινωνικά αίτια που δεν μπορούν να γίνουν κατανοητά πάντα, άλλα δεν παρουσιάζεται κάποια κρατική ή ιδιωτική πρωτοβουλία για την εξομάλυνση του προβλήματος .Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι μετανάστες να βλέπουν τον υποβιβασμό της πατρίδας τους και να μεγαλοποιούν την «ιδέα» της και να την ονειρεύονται ως ιδανική.

Ένας επιπλέον αρνητικός παράγοντας είναι η έλλειψη μόρφωσης των μεταναστών και κατά συνέπεια την εκμάθηση της ξένης γλώσσας. Έτσι εφόσον δεν μπορούν να ενταχθούν και να προσαρμοστούν στην χώρα υποδοχής, δεν αποδέχονται τα ήθη και έθιμα και την ιδεολογία τους αντίθετα γίνονται αρνητικοί απέναντι σε αυτά αλλά και στους ίδιους τους πολίτες και αυτό έχει ως αποτέλεσμα να συσπειρώνονται μεταξύ τους συμπατριώτες και να αναβιώνουν τα ήθη και έθιμα της πατρίδας τους. Με αυτόν τον τρόπο διατηρούν σχέσεις με τους συμπατριώτες τους έτσι ώστε να ενδυναμώνουν και να μπορούν να αντιμετωπίζουν την εχθρότητα και την αδιαφορία. Στην ουσία δημιουργούν μια μικρογραφία της πατρίδας τους η οποία λειτουργεί ως αυτοάμυνα στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν (Castles S.- Kosack G., 1985).

Για την χώρα υποδοχής, οι επιπτώσεις που αντιμετωπίζουν είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Οι βασικότερες από αυτές είναι οι εξής:

- *Κατά την μετανάστευση αλλοιώνεται σημαντικά δομή αλλά και η δημογραφική κατάσταση της χώρας υποδοχής.* Γεγονός είναι ότι ο πληθυσμός αυξάνεται σημαντικά αλλά και η δομή της χώρας επιδέχεται αλλαγές ιδιαίτερα όταν η

μετανάστευση δεν γίνεται για οικονομικούς λόγους, μεταναστεύουν κατά κύριο λόγο άντρες νεαρής ηλικίας.

- *Η χώρα υποδοχής, από οικονομικής σκοπιάς, έχει σημαντικό όφελος από τους μετανάστες.* Οι μετανάστες ως εργατικό δυναμικό μπορεί να ωφελήσουν σε μεγάλο ποσοστό την χώρα μετανάστευσης καθότι το κόστος τους είναι ελάχιστο αναλογικά με την παραγωγικότητα τους. Η είσοδος μεγάλου αριθμού μεταναστών σε μια χώρα ,σε μικρό χρονικό διάστημα, έχει σαν αποτέλεσμα την αστάθεια της ισορροπίας της προσφοράς και της ζήτησης αλλά και την μείωση των μισθών των μεταναστών. Το γεγονός αυτό βλάπτει και τους μόνιμους κατοίκους μιας χώρας, οι οποίοι δεν έχουν την δυνατότητα να αποκτήσουν υψηλούς μισθούς ώστε να δημιουργήσουν τις δικές τους περιουσίες (Holmes C., 1996, www.apodimos.com, 15/9/2010).
- *Διαταράσσεται η νοοτροπία και η κοινωνική δομή της χώρας.* Τα άτομα τα οποία μεταναστεύουν μεταφέρουν και τα ήθη, έθιμα, απόψεις για ορισμένα θέματα αλλά και την θρησκεία, παιδεία και ηθική με αποτέλεσμα να διαταράσσεται και να επηρεάζεται η χώρα.
- *Η αύξηση εγκληματικότητας των μεταναστών.* Σε αρκετές έρευνες παρατηρείται σύγχυση στη συνάρτηση μετανάστη-εγκληματία, κάτι το οποίο αποτελεί κοινωνικό στερεότυπο. Μια τέτοια συσχέτιση όμως δεν έχει επιστημονική ισχύ. Εν αντιθέσει πολλοί επιστήμονες υποστηρίζουν την άποψη ότι λίγοι είναι εκείνοι οι μετανάστες οι οποίοι εμπλέκονται σε κυκλώματα οργανωμένου εγκλήματος. Ο συσχετισμός αυτός προκύπτει εξαιτίας των άθλιων συνθηκών που διαβιώνουν οι πρώτης γενιάς μετανάστες, κατά την αρχική περίοδο μετανάστευσης τους τουλάχιστον. Επίσης, σημαντικό ρόλο στην καλλιέργεια φόβου προς τον «μετανάστη- εγκληματία» διαδραματίζουν και τα Μ.Μ.Ε. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την Τσουκαλά Α., τα Μ.Μ.Ε. δεν αντικατοπτρίζουν πάντα την πραγματικότητα της κοινωνίας, αντίθετα δημιουργούν μια δική τους πραγματικότητα, η οποία επηρεάζει σε διάφορα επίπεδα τις απόψεις της κοινής γνώμης. Αναφέρονται κυρίως στα αδικήματα που διαπράττονται από άτομα που ανήκουν στην ομάδα των αλλοδαπών, ανεξάρτητα από το μέγεθος αυτών. Η μετάδοση αυτών των γεγονότων γίνεται με εντυπωσιακούς ίσως και παραπλανητικούς τρόπους. Κάτι τέτοιο βέβαια δεν συμβαίνει πάντα. Τέλος, η εγκληματικότητα σχετικά με την δεύτερη γενιά

μεταναστών αφορά ως επί το πλείστο την ελλιπή ένταξη και την περιθωριοποίησή της (Τσουκαλά, 2001, www.apodimos.gr, 15/9/2010).

- *Η επίπτωση της εισροής ξένου πληθυσμού σε μια χώρα και η διαπροσωπικές σχέσεις και αντιδράσεις ανάμεσα στους μόνιμους κατοίκους και τους μετανάστες.* Κατά την παραμονή των μεταναστών στην χώρα δημιουργούνται διάφορες ρατσιστικές αντιδράσεις εκ μέρους των μόνιμων κατοίκων της χώρας καθώς δεν θέλουν να τους αποδεχτούν στην καθημερινότητα τους. Επίσης, δεν επιθυμούν να εισχωρήσουν στην οικονομία της χώρας μέσω της προσφοράς εργασίας τους. Έτσι, τους περιορίζουν σε ορισμένες περιοχές της χώρας προκαλώντας την δημιουργία «γκέτο». Όσον αφορά την εργασία, περιορίζονται σε συγκεκριμένα είδη δραστηριοτήτων και σε συγκεκριμένους κλάδους της οικονομίας. Αποτέλεσμα των ρατσιστικών αυτών τάσεων είναι οι συχνές διενέξεις, προστριβές αλλά και εγκληματικές ενέργειες, ορισμένες φορές, μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Χαρακτηριστικό τραγικό παράδειγμα τέτοιου είδους ακρότητας για την Ελλάδα, αποτελεί αυτό της 9^{ης} Οκτωβρίου του 1999, με θύμα δολοφονικής επίθεσης τον Καζάκου. Το συμβάν αυτό ήταν μια κίνηση εκδήλωσης της εναντίωσής τους απέναντι στους αλλοδαπούς με συνέπεια των θάνατο δύο ακόμη ατόμων αλλά και τον βαρύ τραυματισμό άλλων επτά (Κούρτοβικ, 2001, www.apodimos.com, 15/9/2010).

Για την χώρα αποστολής, Δύο από τις θετικές επιπτώσεις τη εξωτερικής μετανάστευση για την χώρα αποστολής είναι η ενίσχυση του ισοζυγίου πληρωμών με την αποστολή εμβασμάτων στις οικογένειες των μεταναστών αλλά και τη εισροή ξένου κεφαλαίου. Επίσης και η μείωση της ανεργίας που παρουσιάζει η χώρα. Σε περίπτωση που ο μετανάστης αποκτήσει ειδικότητα στη χώρα υποδοχής (www.apodimos.com, 15/9/2010).

1.4 Τα αίτια της μετανάστευσης

Οι λόγοι που δημιουργούν την μετανάστευση ποικίλουν και εξαρτώνται κάθε φορά από τον τόπο, τις συνθήκες αλλά και από την χρονική περίοδο που επίκειται η μετανάστευση. Τα βασικά κίνητρα των πρώτων μεταναστών ήταν η ανάγκη εξεύρεσης τροφής, η επιβίωση αλλά και ο φόβος μιας ισχυρότερης δύναμης που μπορούσε να

τους βλάψει. Κατόπιν, τα μεταγενέστερα χρόνια εμφανίστηκαν και άλλοι λόγοι ώστε να υποβληθούν στην διαδικασία της μετανάστευσης, όπως, η θρησκευτική καταδίωξη, η πολιτική καταπίεση, οι οικονομικές δυσχέρειες αλλά και η επιθυμία να αποφύγουν τις κυρώσεις κάποιου νόμου στις περιπτώσεις όπου είχαν διαπράξει κάποιο παράπτωμα στην χώρα διαμονής (www.apodimos.com, 15/9/2010).

Τα βασικά αίτια της μετανάστευσης του ανθρώπου ήταν όμως τα εξής:

1. *Το περιβάλλον* αλλά και οι γεωγραφική τοποθεσία παραμονής των μεταναστών δεν ευνοούσε την γενικότερη διαβίωση τους, όσον αφορά τις καιρικές συνθήκες, τα προϊόντα που καλλιεργούσαν ή εμπορεύονταν αλλά και τις διάφορες επιδρομές εχθρών.
2. *Οι πληθυσμιακές πιέσεις* που δημιουργούνταν εξαιτίας της περιορισμένης έκτασης της γης που διέμεναν, με αποτέλεσμα τον υπερπληθυσμό της και την αναγκαστική αποχώρηση από αυτήν ορισμένων πληθυσμών. Το φαινόμενο αυτό έχει παρατηρηθεί κυρίως σε νησιωτικές περιοχές, όπου η καλλιεργήσιμη γη περιορίζεται εξαιτίας της υπερκάλυψης του νησιού από θάλασσα και η αύξηση του πληθυσμού οδηγεί σε μείωση των αγαθών. Έτσι στους νησιωτικούς πληθυσμούς παρατηρούνται μαζικές μεταναστεύσεις για νέες χώρες υποδοχής.
3. *Οι φυσικές καταστροφές*, όπως ξηρασία, πλημμύρες, παγετός, τα οποία καταστρέφουν τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις και εξαναγκάζουν τους ανθρώπους για αναζήτηση τροφής σε γονιμότερες και πιο ευδόκιμες περιοχές.
4. *Η θρησκευτική καταδίωξη* είναι ένα από τα αίτια που έχει παρατηρηθεί αρκετές φορές κατά το πέρασ των χρόνων προκειμένου οι άνθρωποι να διατηρήσουν την θρησκευτική τους ελευθερία. Αναφέρεται ότι στην φύση του ανθρώπου είναι να προσπαθεί να πείσει για την αξιοπιστία της θρησκείας του, τους αλλόθρησκους. Όταν δεν καταφέρνει να συμμορφώσει εκείνους με τα δικά του θρησκευτικά πιστεύω, τότε τους καταδιώκει. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η δίωξη των Χριστιανών από τους Ρωμαίους. Επιπλέον, ως θρησκευτική καταδίωξη αναφέρεται οι πληθυσμιακές μετακινήσεις προς την Αμερική, αλλά και με θρησκευτικό κίνητρο στον Βουδισμό και τον Μωαμεθανισμό. Ακόμη, στην ενίσχυση μετανάστευσης λαών συντελούν τα θρησκευτικά προσκυνήματα και οι ιεραποστολές (www.apodimos.com, 15/9/2010).
5. *Τα πολιτικά κίνητρα*. Οι μεταναστεύσεις που είχαν ως βασικό αίτιο τα πολιτικά κίνητρα παρατηρούνται συχνά στις μέρες μας. Μάλιστα, από την εποχή που

ήκμαζαν οι ισχυρές αυτοκρατορίες, οι οποίες είχαν την ισχύ να υποτάξουν τις μειονότητες, παρατηρούνταν το φαινόμενο της μετανάστευσης βασιζόμενης σε πολιτικά αίτια-κίνητρα. Άλλα χαρακτηριστικά παραδείγματα ανά τους αιώνες, ξεκινώντας από τις αναφορές της Παλαιάς Διαθήκης, είναι οι Εβραίοι, οι οποίοι τράπηκαν σε φυγή από την Αίγυπτο αναζητώντας την γη της Επαγγελίας, ώστε να διαφύγουν από τα δεινά που αντιμετώπιζαν από την βασιλεία του Φαραώ. Ακόμη, στο πιο πρόσφατο παρελθόν, και σε εμάς τους Έλληνες αρκετά οικείο, οι Έλληνες που μετανάστευσαν από την χώρα κατά την διάρκεια τις επταετούς στρατιωτικής δικτατορίας που καταπίεζε τα πολιτικά –και όχι μόνο- δικαιώματα των πολιτών. Αλλά και μετά το τέλος του εμφυλίου πολέμου, 1947, ο ελληνικός πληθυσμός κατευθύνθηκε προς τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και τις Ανατολικές χώρες.

6. *Τα εργασιακά αίτια.* Σε πολλές περιπτώσεις η έλλειψη εργασιακών ευκαιριών αναγκάζει μεγάλους πληθυσμούς ανθρώπων να μεταναστεύουν σε άλλες χώρες όπου οι πιθανότητες εξεύρεσης εργασίας είναι περισσότερες (Castles - Kosack, 1985, www.apodimos.com, 15/9/2010).
7. *Τα οικονομικά αίτια.* Όταν οι οικονομικές συνθήκες απασχόλησης στην χώρα υποδοχής είναι ευνοϊκότερες από τις συνθήκες που επικρατούν στην χώρα αποστολής, οι αμοιβές είναι υψηλότερες, η ασφάλιση και η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη είναι καλύτερη, υπάρχουν οικογενειακά επιδόματα, στέγη και άλλα μέσα, τότε γεννάται στο άτομο το αίσθημα της ασφάλειας και η μετανάστευση είναι αναμενόμενη και αναπόφευκτη. Όσον αφορά τα οικονομικά αίτια θα πρέπει να επισημανθεί το γεγονός ότι παλαιότερα υπήρχαν δύο τύποι οικονομικών παραγόντων, ο ένας έχει να κάνει με τα άτομα που ωθούνταν να εγκαταλείψουν την χώρα καταγωγής και ο άλλος με εκείνους που τους παρότρυναν να μετακινηθούν προς τον τόπο εγκατάστασης τους. Κατά τα τελευταία χρόνια όμως το ερμηνευτικό αυτό σχήμα έχει κατακριθεί έντονα εξαιτίας της μονόπλευρης προσέγγισης της μετανάστευσης σύμφωνα με τα ατομικά κίνητρα των μεταναστών, διαφορώντας για τα κοινωνικές δομές οι οποίες καθορίζουν τις προσωπικές επιλογές αλλά και λάνθανε στο γεγονός ότι δεν λάμβανε υπόψη τα δομικά χαρακτηριστικά της χώρας υποδοχής και καταγωγής και την σημασία της κρατικής πολιτικής στην ενθάρρυνση ή αποθάρρυνση της μετανάστευσης (Βεντούρα, 1994, www.apodimos.com, 15/9/2010).

8. *Άλλοι κοινωνικοί παράγοντες.* Τέλος, αιτία της μετανάστευσης των ανθρώπων είναι και διάφοροι οικογενειακοί λόγοι .Είτε πρόκειται για γονείς οι οποίοι θέλουν να ζήσουν κοντά στα παιδιά τους, είτε για γυναίκες οι οποίες θέλουν να ξεφύγουν από τον στενό κοινωνικό τους κύκλο, φαινόμενο που παρατηρούνταν κυρίως σε προγενέστερες περιόδους, είτε για οποιονδήποτε άλλο λόγο.

Τα παραπάνω αποτελούν αίτια *εξωτερικής μετανάστευσης* κυρίως. Παρακάτω παρουσιάζονται τα αίτια της *εσωτερικής μετανάστευσης*, χωρίς βέβαια να αποκλείεται ότι μπορούν να αποτελέσουν και λόγους μετανάστευσης σε άλλη χώρα, δηλαδή εξωτερικής μετανάστευσης.

Ως αίτια εσωτερικής μετανάστευσης αναφέρονται τα ακόλουθα:

1. *Η βιομηχανική ανάπτυξη της χώρας.* Η ίδρυση βιομηχανιών στις σύγχρονες πόλεις ή κοντά σε αυτές, δημιούργησε την ανάγκη για περισσότερα εργατικά χέρια. Έτσι αρκετός πληθυσμός μεταναστεύει από κάποιο άλλο σημείο της χώρας κοντά στις βιομηχανίες αυτές. Στις περισσότερες περιπτώσεις σε χώρες οι οποίες ανέπτυσαν την βιομηχανία τους με γοργούς ρυθμούς, όπως στο παράδειγμα της Ευρώπης, στην Γερμανία, Γαλλία, Ολλανδία και άλλες. Άλλοι πάλι προτιμούσαν να μετακινηθούν σε μια χώρα οι οποία ήταν υπό εξέλιξη ο βιομηχανικός κλάδος της και δεν είχε τα εργατικά χέρια που χρειαζόταν για την επικείμενη ανάπτυξη της (Castles - Kosack, 1985).
2. *Η εμπορική ανάπτυξη της χώρας.* Παράλληλα με την βιομηχανική ανάπτυξη επήλθε και η εμπορική. Η συνεχής ανάπτυξη μιας πόλης δημιουργεί την ανάγκη για αύξηση του εργατικού δυναμικού, για την διακίνηση των προϊόντων, τις διεθνείς σχέσεις και τις περεταίρω συναλλαγές που πηγάζουν από αυτές. Η αέναη ζήτηση προσωπικού στις επιχειρήσεις που έχουν την έδρα του κυρίως στις μεγάλες πόλεις κάνουν τους κάτοικους της υπαίθρου να μετακινούνται στις πόλεις όχι μόνο για οικονομικούς λόγους αλλά και για την εύρεση μελλοντικής εργασίας.
3. *Οι μέθοδοι καλλιέργειας.* Ενώ αυξήθηκε η αγορά εργασίας στις πόλεις, μειώθηκε στην ύπαιθρο βελτιώνοντας τα μέσα καλλιέργειας και τις μεθόδους παραγωγής. Η ζήτηση όμως των γεωργικών προϊόντων ,εξαιτίας αυτού μειώθηκε αντίστροφα από την παραγωγή που δημιούργησε πρόβλημα στους αγρότες της υπαίθρου.

4. *Η εποχιακή ανεργία.* Στην ύπαιθρο η εργασία είναι συχνά εποχιακή (θερισμός, τρύγος κ.λπ.) και δεν αξιοποιείται σε ικανοποιητικό βαθμό. Αντιθέτως, στις πόλεις η εργασία διαρκεί όλη την διάρκεια του έτους και συστηματικά, με σίγουρο εισόδημα και καλύτερες προϋποθέσεις εργασίας.
5. *Ο μαγνητισμός της πόλης.* Πέρα από τους προαναφερθέντες οικονομικούς και εργασιακούς λόγους, η πόλη είναι πιο επιθυμητή στους ανθρώπους και για κοινωνικούς λόγους. Όπως, τα ερεθίσματα, την ψυχολογία, τα διανοητικά και πνευματικά προβλήματα, το βιοτικό-κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο, την συγκέντρωση δραστηριοτήτων και άλλους κοινωνικούς παράγοντες (www.apodimos.com, 15/9/2010).

1.5 Οι επιπτώσεις της μετανάστευσης

Ένα πολύ σημαντικό κομμάτι του μεταναστευτικού φαινομένου αποτελούν οι επιπτώσεις, οι οποίες εμφανίζονται στον οικονομικό, κοινωνικό και στον πολιτικό τομέα μιας κοινωνίας. Η μεγάλη οικονομική ανισότητα σε παγκόσμιο επίπεδο και η συνεπακόλουθη ασυμμετρία σε ευκαιρίες απασχόλησης και προσδοκίες για καλύτερο βιοτικό επίπεδο προκαλεί το φαινόμενο της μετανάστευσης από τις αναπτυσσόμενες χώρες προς τις πλούσιες και πιο ανεπτυγμένες (www.ekem.gr, 20/1/2011).

Ο Γκότοβος (2003), υποστηρίζει ότι τα τελευταία δέκα χρόνια παρατηρείται πλήθος εισόδου μεταναστών σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, αλλά κυρίως στην Ελλάδα. Αυτή η μαζική είσοδος μεταναστών έχει σημαντικές επιπτώσεις όχι μόνο στην κοινωνία και την οικονομία αλλά και στην εκπαίδευση. Διότι δημιουργείται αρνητικό κλίμα στους τομείς του κοινωνικού κράτους, της ασφάλειας και της αγοράς εργασίας, το οποίο μεταφέρεται έμμεσα και στην εκπαίδευση (μέσω των εκπαιδευτικών και των μαθητών).

Συγκεκριμένα, θα μελετηθεί η κοινωνική δομή της χώρας υποδοχής και της χώρας αποστολής.

Η χώρα υποδοχής περιλαμβάνει τις χώρες υποδοχής πολιτών, οι οποίοι θα συμβάλουν στην παραγωγή, και τις χώρες υποδοχής εργατών, οι οποίοι δεν αναμένεται ότι θα αποκτήσουν την ιδιότητα του πολίτη. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν οι χώρες υπερπόντιας μετανάστευσης (Η.Π.Α., Καναδάς, Αυστραλία). Στην δεύτερη κατηγορία ανήκουν οι μεταναστευτικές χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Γίνεται

μια διάκριση ανάμεσα στην Βρετανία, τη Γαλλία και τις Ευρωπαϊκές χώρες, ως προς την εγκατάσταση των μεταναστών αν είναι μόνιμη ή όχι. Συγκεκριμένα, οι μετανάστες που είχαν πρόθεση να εγκατασταθούν μόνιμα τελικά έφυγαν, και εκείνοι που είχαν μεταναστεύσει προσωρινά τελικά εγκαταστάθηκαν μόνιμα. Ανεξάρτητα από τις περιπτώσεις μόνιμης ή πρόσκαιρης εγκατάστασης, σημασία έχει ότι οι επιπτώσεις είναι οι ίδιες. Παρατηρείται, σημαντική προκατάληψη εναντίον των έγχρωμων αποφοίτων του σχολείου ακόμα κι αν έχουν σπουδάσει στη Μ. Βρετανία. Αυτές οι διακρίσεις αναγκάζουν τη δεύτερη γενιά μεταναστών να παραμείνουν στην ίδια υποδεέστερη θέση με εκείνη που έχουν και οι γονείς τους. Αντίθετα, στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης (Ελβετία, Γαλλία, Ομ. Γερμανία), οι μετανάστες δεν διακρίνονται φυλετικά από τους ντόπιους. Το πιο πιθανό είναι να παραμείνουν σε μια χαμηλή κοινωνική θέση λόγω των εκπαιδευτικών προβλημάτων, αλλά από τη στιγμή που θα μάθουν τη γλώσσα, τις συνήθειες θα ενταχθούν σιγά-σιγά στον πληθυσμό. Όμως οι καινούριοι μετανάστες εργάτες θα είναι πάντα μια ξεχωριστή ομάδα με προβλήματα γλώσσας και προσαρμογής. Θα εξακολουθούν πάντα να έχουν τις χειρότερες δουλειές και να αντιμετωπίζουν άμπολλα κοινωνικά προβλήματα (Μουσούρου, 1991).

Οι Castles, Kosack, (1985) υποστηρίζουν ότι, όλη η Δυτικο-Ευρωπαϊκή εργατική τάξη είναι διαιρεμένη σε δύο στρώματα, όπου το κατώτερο είναι οι μετανάστες. Πρόκειται, για μια «αναδόμηση της εργατικής τάξης και όχι για την δημιουργία μιας τάξης καινούριας (δηλαδή ενός νέου προλεταριάτου ή ενός υποπρολεταριάτου)». Επισημαίνουν, τις σημαντικότερες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές επιπτώσεις της αναδόμησης της εργατικής τάξης, σαν αποτέλεσμα του εμπλουτισμού της με το αλλοδαπό εργατικό δυναμικό.

Οι οικονομικές επιπτώσεις, διατηρούν την αμοιβή των ανειδίκευτων εργατών του δευτερογενή τομέα σε χαμηλά επίπεδα, αλλά διαμορφώνουν τις αμοιβές του τομέα αυτού (και όχι μόνο) σε επίπεδα κατώτερα από εκείνα που θα διαμορφώνονταν αν δεν υπήρχε η προσφορά του μεταναστευτικού εργατικού δυναμικού. Άρα, διαπιστώνεται ότι αυτή η διαδικασία συνέβαλλε μακροπρόθεσμα στην ανάπτυξη της οικονομίας, αλλά ωφέλησε και την ντόπια εργατική δύναμη.

Στις κοινωνικές επιπτώσεις, παρατηρούνται μεταβολές στην ταξική συνείδηση των Δυτικοευρωπαίων εργαζομένων. Συγκεκριμένα, οι πρώην εργάτες (στην κοινωνική άνοδο των οποίων έπαιξε αποφασιστικό ρόλο η παρουσία των μεταναστών) έχουν κάθε συμφέρον στην καθήλωση των μεταναστών στην χαμηλότερη κοινωνικό-οικονομική θέση στη οποία βρίσκονται. Επίσης, οι μετανάστες έχουν απέναντι τους

ντόπιους ανειδίκευτους εργάτες, οι οποίοι δεν κατάφεραν να ανέβουν κοινωνικά και επαγγελματικά.

Τέλος, στις πολιτικές επιπτώσεις, φαίνεται απώλεια της πολιτικής επιρροής των εργατικών συνδικάτων –ιδιαίτερα μάλιστα εκείνων που αφορούν βιομηχανικούς κλάδους, στους οποίους οι περισσότεροι εργαζόμενοι είναι μετανάστες (Μουσούρου, 1991).

Παρακάτω, θα ασχοληθούμε με τις επιπτώσεις της μετανάστευσης στην χώρα αποστολής. Ειδικότερα, αναφέρεται στην αγορά εργασίας όπου η μετανάστευση έλυσε έστω και πρόσκαιρα, το οξύ πρόβλημα της ανεργίας στην Ελλάδα. Η έλλειψη ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού γίνεται εμφανέστατη από τα τέλη της δεκαετίας του 1960-αρχές της δεκαετίας του 1970. Αυτό το δυναμικό εισάγεται από χώρες της Ασίας και της Αφρικής (Πακιστάν, Ινδία, Φιλιππίνες, Ταϊλάνδη, Λίβανο, Λιβύη, Σουδάν, Αιθιοπία, Σομαλία) και άλλες χώρες. Οι ξένοι απασχολούνται στα ναυπηγεία, στις βιομηχανίες, σε κτηνοτροφία, σε ταβέρνες και ως υπηρετικό προσωπικό.

Επίσης, πρέπει να συμπεριληφθεί και η προσφορά του ελληνικού ρεύματος παλιννόστησης. Συγκεκριμένα, οι παλιννοστούντες δεν έρχονται να ενισχύσουν το γεωργικό εργατικό δυναμικό ούτε το βιομηχανικό εργατικό δυναμικό. Αλλά, έρχονται να αυξήσουν μια μικροαστική τάξη, που εμφανίζεται ιδιαίτερα διογκωμένη. Εκτός από την αγορά εργασίας, οι παλιννοστούντες προσέφεραν την βοήθεια τους και στην αγορά ακινήτων. Ενίσχυσαν την κατανάλωση διαρκών αγαθών, πράγμα που συντέλεσε στη βελτίωση επιπέδου ζωής των λαϊκών στρωμάτων. Αυτή η αυξημένη καταναλωτική ικανότητα του πληθυσμού είχε αρνητικές συνέπειες, καθώς τους οδήγησε στην ψευδαίσθηση της ευμάρειας.

Οι οικονομίες των χωρών προέλευσης δέχονται θετικές επιδράσεις κατά την επιστροφή μεταναστών με υψηλές ικανότητες, εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες. Ως γνωστόν ο ανθρώπινος παράγοντας, οι γνώσεις και οι νέες ιδέες, δημιουργούν καινοτομία, αυξάνουν την ανταγωνιστικότητα και την παραγωγικότητα (www.ekem.gr, 20/1/2011).

Ο μετανάστης λοιπόν, βιώνει ένα πολιτισμικό σοκ και δοκιμάζεται κάτω από δύσκολες συνθήκες ανάμεσα σε δυο πολιτισμούς. Είναι πολύ δύσκολο για τον εκάστοτε μετανάστη, να προσπαθήσει να «ενσωματωθεί» στην νέα ζωή της καινούριας χώρας στην οποία θα βρεθεί. Στο κείμενο της η Μουσούρου (1991), σημειώνει ότι ο μετανάστης είναι ένας πολίτης διαφορετικός που με την διαφορετικότητα του ανοίγει έναν καινούριο δρόμο, επισημαίνει την δυνατότητα και

άλλων επιλογών, διαμορφώνει μια κοινωνικό-πολιτική πραγματικότητα όπου η αλληλεπίδραση και ο πλουραλισμός βιώνονται πριν να συνειδητοποιηθούν και να περιγραφούν.

Σύμφωνα με τον Ντόκο (2003), η μετανάστευση αποτελεί ένα αδιαμφισβήτητο γεγονός πολλών προβλημάτων. Συγκεκριμένα, τα πιο σημαντικά είναι: ο υπερπληθυσμός, η εξάπλωση του AIDS, η μόλυνση του περιβάλλοντος, η τρομοκρατία, τα ναρκωτικά, το οργανωμένο έγκλημα, τα προβλήματα οικονομικών και πολιτικών προσφύγων και λαθρομεταναστών, η δημιουργία σοβαρών οικονομικών προβλημάτων, η μαζική μετακίνηση πληθυσμών (περιβαλλοντολογικοί πρόσφυγες). Ο πληθυσμός του πλανήτη αυξάνεται κατά 1 δισεκατομμύριο κάθε 11 χρόνια.

Ωστόσο οι Βεντούρα, Τρουμπέτα (2006), επισημαίνουν ότι η υπερβολική έμφαση που έχει δοθεί στο μεταναστευτικό φαινόμενο οφείλεται στο γεγονός ότι ο λόγος περί μετανάστευσης δεν αφορά αποκλειστικά στο γεγονός της μετακίνησης αλλά συγχρόνως και στις αναπαραστάσεις του. Δηλαδή, ενώ η ισχύουσα τάξη πραγμάτων ευνοεί τις μετακινήσεις των πολιτών του δυτικού κόσμου, η όλη συζήτηση επικεντρώνεται αποκλειστικά σε όσους προέρχονται από οικονομικά ασθενέστερες χώρες. Σε αυτούς όπου η κινητικότητα τους περιορίζεται από τις εκάστοτε πολιτικές ελέγχου. Πρόκειται δηλαδή για την μαζική μετανάστευση των «επικίνδυνων μεταναστών» στη Δύση.

Σύμφωνα, με την Βεντούρα (2004), η μετανάστευση είναι αυτή όπου μεταβάλλει τα δημογραφικά στοιχεία, τα οικονομικά, τα κοινωνικά δεδομένα των χωρών υποδοχής. Ακόμη, ισχυρίζεται ότι η μετανάστευση ενισχύει την ευελιξία στην αγορά εργασίας, εφόσον οι μετανάστες απασχολούνται μερικά, πρόσκαιρα ή εποχιακά, αποτελώντας ένα εργατικό δυναμικό που χαρακτηρίζεται από υψηλή επαγγελματική κινητικότητα.

Ο συγγραφέας Ντόκος (2003) υπογραμμίζει, ότι η ελεγχόμενη μετανάστευση από τις αναπτυγμένες χώρες θα μειώσει σε κάποιο βαθμό το βάρος του υπερπληθυσμού και της ανεργίας στις πρώτες και θα αντισταθμίσει τα οικονομικά προβλήματα της «αρνητικής αύξησης» και της γήρανσης του πληθυσμού στις δεύτερες. Από την άλλη πλευρά, η ανεξέλεγκτη και μαζική μετανάστευση προκαλεί φόβους για απώλεια ελέγχου στα σύνορα και για διάβρωση της παραδοσιακής εθνικής κυριαρχίας. Επρόκειτο να γίνει μια μαζική μετανάστευση στις χώρες τις Μεσογείου και κυρίως της Ευρώπης. Κυρίως στις πιο πλούσιες χώρες (Γαλλία, Ιταλία, Γερμανία και Ισπανία), ορισμένοι βέβαιοι θα έρθουν και στην Ελλάδα. Κυριαρχεί η γενική

αντίληψη, ότι αυτοί οι μετανάστες προκαλούν σημαντικά προβλήματα. Όμως υπάρχει και η άλλη πλευρά του νομίσματος, δηλαδή η συνεισφορά αυτών των ανθρώπων στην ελληνική οικονομία, αφού δουλεύουν με χαμηλό ημερομίσθιο και σε πολλές περιπτώσεις κάνουν δουλειές που δεν θα έκαναν οι Έλληνες πολίτες.

Μια πιθανή μαζική μετανάστευση (με αρκετές διαφορές στη γλώσσα, στα ήθη στα έθιμα και στη θρησκεία) μπορεί να προκαλέσει αποσταθεροποίηση της κοινωνικής δομής. Σύμφωνα, με πρόσφατες μελέτες, η Ευρωπαϊκή Ένωση προκειμένου να διατηρήσει τη σημερινή αναλογία ενεργού και μη ενεργού πληθυσμού στο τέσσερα ή πέντε προς ένα θα πρέπει ως το 2025 να ανοίξει τις πύλες της σε 159 εκατομμύρια οικονομικούς μετανάστες.

Βασικό στοιχείο που χαρακτηρίζει το σύγχρονο μεταναστευτικό φαινόμενο, είναι το γεγονός ότι η μετανάστευση δεν έχει τον οργανωμένο χαρακτήρα που είχε σε παλαιότερες εποχές και η αύξηση του αριθμού των μεταναστών οφείλεται κατά κύριο λόγο στην παράνομη είσοδο στη χώρα μας. Παράλληλα ο αριθμός των χωρών αποστολής αυξάνεται, ενώ αυξάνονται και οι πρόσφυγες που ζητούν πολιτικό άσυλο (www.istologos.gr, 16/1/2011).

Η εγκληματικότητα θεωρείται μία από τις σημαντικότερες αρνητικές συνέπειες της λαθρομετανάστευσης. Βέβαια, θα εξεταστούν και οι θετικές συνέπειες για την ελληνική οικονομία, καθώς και για το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας μας. Συγκεκριμένα, με την ενσωμάτωση των Αλβανών μεταναστών δεύτερης γενιάς (όσοι έχουν γεννηθεί στην Ελλάδα) υπάρχει η δυνατότητα να αφομοιωθούν στην ελληνική κοινωνία εφόσον, έχουν πραγματοποιήσει την απαραίτητη εκπαιδευτική και κοινωνική πολιτική (Ντόκος, 2003).

Στην συντριπτική τους πλειοψηφία οι οικονομικοί μετανάστες εγκαταλείπουν τις πατρίδες τους με αποκλειστικό σκοπό την εργασία, σε αντίθεση με τους πρόσφυγες οι οποίοι αναγκάζονται να ξενιτευτούν και για διαφορετικούς λόγους. Η εργασία είναι το μοναδικό κίνητρο και η φτώχεια η βασική αιτία της μετακίνησης των μεταναστών προς τη χώρα μας. Η κοινωνικοοικονομική εξαθλίωση, είναι ο πιο σημαντικός λόγος μετανάστευσης, σε συνδυασμό με την μεγάλη ανεργία στις χώρες προέλευσης (www.istologos.gr, 16/1/2011).

Τελικά, οι μετακινήσεις των πληθυσμών αποτελούν ένα σύγχρονο φαινόμενο της παγκόσμιας Ιστορίας. Κάθε μετανάστης επιθυμεί το καλύτερο για τον εαυτό του και την οικογένειά του, βέβαια οι επιθυμίες του δεν γίνονται πάντα πραγματικότητα

διότι επηρεάζονται από τα κοινωνικοοικονομικά δεδομένα, τους ιστορικούς και τους οικονομικούς παράγοντες της χώρας του.

Ο φαύλος κύκλος της φτώχειας που πλήττει περιοχές όπως η Αφρική ή η Λατινική Αμερική καθώς και περιοχές της Ασίας, δεν «σπάει» με τη μετανάστευση. Ιστορικοί και δομικοί παράγοντες καθώς και η απομύζηση του φυσικού τους πλούτου αποτελούν τις βασικές αιτίες της φτώχειας τους. Βασική προϋπόθεση για τη βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου είναι η καθολική κοινωνική ανάπτυξη μέσω της αναβάθμισης των συστημάτων υγείας και παιδείας. Δύσκολα όμως εξασφαλίζονται τα ποσά που απαιτούνται για την εφαρμογή των παραπάνω πολιτικών, ενώ ακόμα και τα λιγοστά που διατίθενται μέσω της αναπτυξιακής βοήθειας κατασπαταλώνται σε πολλές περιπτώσεις από διεφθαρμένες τοπικές ελίτ. Οι μετανάστες μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο, τονώνοντας τις αναπτυξιακές δυναμικές του τόπου τους, αλλά όχι καθοριστικό (www.ekem.gr, 20/1/2011).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

2.1 Θεωρητικές προσεγγίσεις σχετικά με την μετανάστευση

Η μετανάστευση ως φαινόμενο είναι περίπλοκο και έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στις αλλαγές που έχουν πραγματοποιηθεί σε βάθος χρόνου στην ιστορία της ανθρωπότητας. Ακόμη, απασχόλησε διάφορους επιστημονικούς κλάδους, με αποτέλεσμα ο καθένας από αυτούς να δώσει μια δική του άποψη-προσέγγιση για το θέμα. Οι επιστήμες που ασχολήθηκαν κυρίως με την μετανάστευση είναι η κοινωνιολογία, η οικονομία και η ανθρωπογεωγραφία. Καθεμία από αυτές έδωσε την δική της άποψη από την δική της οπτική γωνία. Παρακάτω θα παρουσιαστούν διεξοδικά.

Μια προσέγγιση η οποία προτιμάται από κοινωνιολόγους αλλά και κοινωνικούς δημογράφους είναι εκείνη η οποία στηρίζεται κατά βάση στη θεωρία της **εξέλιξης-απόθησης**. Στην προσέγγιση αυτή, λαμβάνονται υπόψη διάφοροι παράγοντες όπως κοινωνικοί, οικονομικοί, δημογραφικοί και άλλοι όπως για παράδειγμα παράγοντες που διαμορφώνονται στις χώρες αποστολής και στις χώρες υποδοχής μεταναστών. Ως στόχος ορίζεται η ανάλυση των *κινήτρων* και των *αιτιών της μετανάστευσης* (Μουσούρου, 1991).

Ως **παράγοντες έλξης** ορίζονται ο βραδύτερος ρυθμός *δημογραφικής αύξησης* σε σχέση με τον *ρυθμό αύξησης των θέσεων εργασίας*, ο οποίος σε συνδυασμό με την απροθυμία του γηγενούς εργατικού δυναμικού να εργαστεί καλύπτοντας τις ανάγκες σε ανειδίκευτη, κουραστική, επικίνδυνη αλλά και κακοπληρωμένη εργασία, απαραίτητη όμως για την ανάπτυξη και βελτίωση του βιοτικού επιπέδου. Από την άλλη μεριά, οι **παράγοντες απόθησης** συγκεντρώνονται στην υπανάπτυξη ορισμένων χωρών και περιοχών. Η υπανάπτυξη αυτή προέρχεται από το χαμηλό βιοτικό επίπεδο, από τα μεγάλα ποσοστά ανεργίας αλλά και μερικής απασχόλησης, από τον ρυθμό της ανάπτυξης που είναι βραδύτερος από τον ρυθμό δημογραφικής αύξησης και επιπλέον εξαιτίας των μεγάλων οικονομικών ανισοτήτων. Όμως, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η μετανάστευση δεν οφείλεται στην παρουσία παραγόντων απόθησης αλλά στην ταυτόχρονη ύπαρξη των παραγόντων αυτών ως αποτέλεσμα της ανισομερούς ανάπτυξης της καπιταλιστικής οικονομίας. Μελετώντας λοιπόν, τους παράγοντες

έλξης-απόθησης παραπέμπει στην αντίθεση *ανάπτυξη-υπανάπτυξη*, που προσδιορίζει το καπιταλιστικό σύστημα (Μουσούρου, 1991)

Σύμφωνα με τις **μαρξιστικές** και τις **νεομαρξιστικές θεωρίες**, το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τις διάφορες αλλαγές που πραγματοποιούνται σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. Μάλιστα υποστηρίζουν ότι διερεύνηση του φαινομένου θα πρέπει να γίνεται βάση αυτών των αλλαγών. Στις συγκεκριμένες θεωρίες η μετανάστευση αντιμετωπίζεται σαν αποτέλεσμα συλλογικής δράσης των κοινωνικών και ταξικών δομών. Δίνοντας βάση λοιπόν στο μακρο επίπεδο, δεν ασχολούνται με το μικρο επίπεδο, το οποίο συνδέεται με το δομικό επίπεδο και με τις ουσιαστικές μετακινήσεις των πληθυσμών. Επιπλέον, δεν συμπεριέλαβαν στις θεωρήσεις τους, τα κίνητρα που οδήγησαν τους πληθυσμούς να μετακινηθούν και υποβοήθησαν στην απόφαση τους να παραμείνουν (Χλέτσος, Κόλλιας, Συρακούλης, Παλαιολόγου, Θαλασσοχώρη, Μπουρδούβαλη, Πούλιου, 2005).

Οι **νεοκλασικές θεωρίες** σχετικά με την αγορά εργασίας και την μετανάστευση απαιτούν από το άτομο, την άψογη γνώση των λειτουργιών και των διαδικασιών της αγοράς εργασία αλλά και την σωστή πληροφόρηση τους για το τι συμβαίνει στην οικονομία άλλων περιοχών. Για έναν υποψήφιο μετανάστη οι παραπάνω προϋποθέσεις αποτελούν απαραίτητο συστατικό για την εύρεση της κατάλληλης εργασίας με σκοπό την αύξηση ατομικών και οικονομικών συμφερόντων. Συγκεκριμένα οι νεοκλασικές θεωρήσεις αντιμετωπίζουν την μετανάστευση ως μηχανισμό ο οποίος πρόκειται να εξισορροπήσει την άνιση κατανομή των οικονομικών ευκαιριών. Επίσης, χαρακτηριστικό τους είναι η παρουσία μεθοδολογικού ατομισμού.

Στην περίπτωση του **μέσου επιπέδου**, γίνεται η προσπάθεια συνδυασμού των μαρξιστικών και νεομαρξιστικών θεωριών και των νεοκλασικών θεωριών. Η προσπάθεια αυτή πραγματοποιήθηκε με σκοπό να ξεπεραστούν τα αποτήματα στα οποία υπέπεσε η καθεμιά από αυτές. Ως βασική μονάδα ανάλυσης τους έθεσαν ένα απλό νοικοκυριό. Αν ταυτιστεί η μετανάστευση με αυτή τη μονάδα ανάλυσης θα πρέπει η οικονομική και κοινωνική συμπεριφορά του νοικοκυριού να θεωρηθεί ως στρατηγική επιβίωσης και συντήρησης. Μια από αυτές τις στρατηγικές θα μπορούσε να είναι και η μετανάστευση για ένα ή παραπάνω από τα μέλη της. Καταλήγει λοιπόν στο γεγονός ότι παρόλο που τα άτομα μεταναστεύουν μεμονωμένα, η απόφαση που παίρνεται είναι συλλογική.

Στην περίπτωση της **κοινωνιολογικής θεωρίας** η οποία έχει επηρεαστεί από την νεοκλασική προσέγγιση ,οι παράγοντες έλξης- απώθησης, αντιστοιχούν σε *συμφέροντα*. Το συμφέρον εκείνου που μεταναστεύει, της χώρας υποδοχής και της χώρας αποστολής. Κάποιες φορές τα συμφέροντα αυτά ίσως να συμπίπτουν, ίσως και όχι. Στην προσέγγιση αυτή δίνεται ιδιαίτερη σημασία στην μελέτη των κερδών και των ζημιών που έχει το καθένα από τα *τρία Μέρη*. Αν και κάποια από τα συμφέροντα και τις ζημιές δεν έχουν οικονομικό χαρακτήρα, (όπως και κάποιοι παράγοντες έλξης- απώθησης) για παράδειγμα, στην περίπτωση της αυξημένης εγκληματικότητας της δεύτερης γενιάς εξαιτίας της έλλειψης κοινωνικοποίησης των μεταναστών, κάτι το οποίο αποτελεί ζημιά για την χώρα υποδοχής, παρόλα αυτά η προσέγγιση αυτή είναι κατά βάση οικονομική.

Η παραπάνω ερμηνεία στην οικονομία ονομάζεται **μακροκοινωνιολογική προσέγγιση**. Στον επιστημονικό αυτό κλάδο ερμηνεύουν την μετανάστευση ως οικονομικό φαινόμενο. Όπως στις περισσότερες περιπτώσεις στον κλάδο της οικονομίας, έτσι και εδώ, επιλέγουν την *μάκρο* και την *μίκρο* θεώρηση για την ανάλυση τους. Η **μικροκοινωνιολογική προσέγγιση** τώρα, στρέφει το ενδιαφέρον της στην οικογενειακή στρατηγική ως προσδιοριστικό παράγοντα για τις αποφάσεις και τις συμπεριφορές του μετανάστη. Και κατ' επέκταση ως βασικό στοιχείο για την ανάλυση και την αξιολόγηση των επιπτώσεων της μετανάστευσης αλλά και τις περιγραφής και εξέλιξης αυτής. Με τον όρο *οικογενειακή στρατηγική* ορίζονται τα μέσα που χρησιμοποιεί η οικογένεια ώστε να εξασφαλίσει από την μια την επιβίωση της ως ομάδα, αλλά και την μετάδοση αξιών, την μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων στην επόμενη γενιά και την κοινωνική και οικονομική ενσωμάτωση τη μέσω του επαγγέλματος και του γάμου. Σύμφωνα με αυτήν λοιπόν την προσέγγιση η ατομική ή οικογενειακή μετανάστευση δεν αποτελεί μόνο συνέπεια των συνθηκών και δεν εξαρτάται μόνο από τα άτομα αλλά παρουσιάζεται ως αποτέλεσμα των στόχων τις οικογένειας και πιστεύεται ότι εξαρτάται κατά βάση από την οικογενειακή ομάδα.

Με το να αντιμετωπίζεται η μετανάστευση ως αποτέλεσμα της οικογενειακής στρατηγικής εξηγείται η επιλεκτική μετανάστευση ,εφόσον συνδέει την μετανάστευση είτε του ατόμου, είτε της οικογένειας, είτε τμήματος αυτής όχι μόνο με τους οικογενειακούς στόχους αλλά και με τα μέσα που η οικογένεια διαθέτει προκειμένου να επιτύχει τους στόχους αυτούς (Μουσούρου, 1991).

2.2 Γεωγραφικές θεωρίες

Στην κατηγορία αυτή των θεωριών η απόσταση αποτελεί βασικό ρόλο για την εξήγηση των μετακινήσεων. Συνηθέστερο είναι να χρησιμοποιείται η έννοια της *βαρύτητας*, καθώς βασίζεται στο νόμο της βαρύτητας, του Νεύτωνα. Χρησιμοποιώντας λοιπόν το νόμο αυτό γίνεται η προσπάθεια εξήγησης και την ποσοτικής ανάλυσης των μεταναστευτικών μετακινήσεων. Η απόσταση θεωρείται ως παράγοντας αντίστασης, ενώ οι ροές μεταξύ δυο περιοχών είναι ανάλογες με τα πληθυσμιακά ή οικονομικά μεγέθη των περιοχών και αντιστρόφως ανάλογα με την απόσταση Πέρα από το πλαίσιο βαρύτητας, έχουν γίνει και άλλες προσπάθειες για τις μεταναστευτικές μετακινήσεις πληθυσμών, χρησιμοποιώντας πιο εξελιγμένα μαθηματικά εργαλεία ώστε να υπολογιστεί το μέγεθος στις αλληλεπιδράσεις μεταξύ χωρών (Wilson, 1970).

2.3 Διάφορες κοινωνιολογικές ερμηνείες και προσεγγίσεις

Μια ακόμη προσέγγιση που πραγματοποιήθηκε από τις κοινωνικές επιστήμες, αφορά την «δομή» και την «δράση». Σύμφωνα με κριτικές που διατυπώθηκαν από διάφορους κοινωνικούς επιστήμονες αφορούσε από την μια την *φιλελεύθερη άποψη του laissez faire*, η οποία θεωρούσε και συνεχίζει να υποστηρίζει την άποψη αυτή, ότι η μετανάστευση αποτελεί προσωπική επιλογή του καθενός και συντονίζεται με τους νόμους προσφοράς και ζήτησης της αγοράς εργασίας. Στον αντίποδα αυτού, τοποθετείται η *άποψη του παρεμβατισμού*, κατά την οποία το κράτος έχει υποχρέωση να παρεμβαίνει ώστε να ρυθμίζει το φαινόμενο ως προς την έκταση και την κινητικότητα του. Ακόμη η θεώρηση αυτή απέρριπτε δομικές-ολικές θεωρίες για την μετανάστευση καθώς και τις δομολειτουργικές και ριζοσπαστικές-μαρξιστικές αναφορές του. Αυτό συνέβαινε εξαιτίας της ταύτισης που συνήθως γινόταν μεταξύ μεταναστών και παραγόντων έλξης-απόθησης αλλά και με την κινητικότητα της εργατικής δύναμης και του καταμερισμού στην αγορά εργασίας σε παγκόσμιο επίπεδο, όπου ουσιαστικά παρουσίαζαν τα άτομα ως άβουλα όντα, χωρίς υποκειμενικότητα και άποψη για ό,τι τους συνέβαινε και τους αφορούσε.

Επιπλέον για τις δομικές προσεγγίσεις ασκήθηκε έντονη κριτική από της αποκαλούμενες Πολιτισμικές Σπουδές (Cultural Studies). Στην συγκεκριμένη περίπτωση επαναπροσδιορίζεται η ιστορικότητα αλλά και η δυναμική σε κοινωνικό

επίπεδο του φαινομένου της μετανάστευσης. Ακόμη, ο χώρος στον οποίο πραγματοποιείται η κοινωνική οργάνωση της κινητικότητας της σχετικά με την πολυεθνική διάσταση της αλλά και διάφορες κατευθύνσεις της. Τέλος, παρουσιάζεται η υποκειμενικότητα του φαινομένου της μετανάστευσης και κατ' επέκταση του μετανάστη (Μαρβάκης, 2006).

Οι νέες κοινωνικοοικονομικές θεωρήσεις για το φαινόμενο της μετανάστευσης εστιάζονται κυρίως στην ολοένα και μεγαλύτερη κινητικότητα στη ζωή των μεταναστών και την «πολυτοπικότητα» όπου οι ίδιοι διαμορφώνουν διάφορες «στρατηγικές» για την ζωή τους. Σύμφωνα λοιπόν με αυτή την θεώρηση η μετανάστευση αποτελεί μια πολυδιάστατη διαδικασία και όχι ένα ξεχωριστό γεγονός μετακίνησης από μια χώρα σε άλλη.

Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι στις συζητήσεις γύρω από την μετανάστευση ιδιαίτερο χώρο καταλαμβάνει η αναφοράς την «διασπορά». Οι εκπρόσωποι αυτής της άποψης, αυτοαποκαλούμενοι και ως «διασπορικοί», είναι οι Stuart Hall, Paul Gilroy, James Clifford και Robin Cohen, οι οποίοι ανέλυσαν την διεθνή μετανάστευση πέρα από τις κοινωνίες αποστολής και υποδοχής αλλά αν και κατά πόσο υπερβαίνονται οι εθνικοί φραγμοί κάθε κράτους (Μαρβάκης, 2006, Πετράκου, 2006).

Η φεμινιστική άποψη έρχεται για να αναδείξει την διαστρεβλωμένη πραγματικότητα για την μετανάστευση και καλεί το σύνολο της κοινωνικής θεωρίας να αναδιαμορφώσει τους νέους όρους και διαδικασίες οι οποίες σχετίζονται με το θέμα. Οι έρευνες της Marion Houtson, Roger Kramer και Joan Mackin Barret παρουσίασαν την αυτονομία της γυναικείας μετανάστευσης αλλά και τον μη υποχρεωτικό οικονομικό χαρακτήρα της. Ακόμη, ανέδειξε τις «έμφυλες» σχέσεις που επικρατούν σε χώρες αποστολής και υποδοχής. Η φεμινιστική έρευνα δεν περιορίστηκε στην παρουσίαση του γυναικείου χαρακτήρα αλλά και τα διεθνή, εννοιολογικά και μεθοδολογικά προβλήματα στο τομέα της γυναικείας μετανάστευσης (Μαρβάκης, 2006).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

3.1 Βασικά χαρακτηριστικά δικαίου των μειονοτήτων

Το αίτημα για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων προτείνει ένα θέμα ώστε να κατοχυρωθούν τα δικαιώματα του ανθρώπου και γενικότερα του πολίτη. Επιλέγει να κάνει την διαφορά σε σύγκριση με τα βασικά πεδία της διακήρυξης των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Η διαφοροποίηση αυτή συντελείται στην «ιστορικότητα και μεταβλητότητα του δικαίου», πράγμα που σημαίνει ότι συνεχώς θα πρέπει να παρακολουθεί τις πολιτικές αλλαγές του επικείμενου θέματος. Η ανάγκη ώστε να προστατευτούν οι μειονότητες επέρχεται από την παρουσία «συγκροτημένων, διαφορετικών και μειοψηφικών ομάδων», αλλά και οι μορφές προστασίας διαφοροποιούνται από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που παρουσιάζει η κάθε ενεργή πολιτικά μειοψηφική ομάδα, σε μια συγκεκριμένη διεθνή και πολιτική περίπτωση (Δημούλης, 1997).

Αναφέροντας τους τρόπους προστασίας και το ποσοστό προστασίας των εθνικών μειονοτήτων, στην συνέχεια παραθέτεται ένας διαχωρισμός τριών περιόδων για την Ευρώπη κατά τον 20^ο αιώνα. *A) Η πρώτη περίοδος* κατοχύρωσης συγκεκριμένου καθεστώτος για την προστασία κάποιων μειονοτήτων, μέσω ορισμένων διεθνών αλλά και διακρατικών συμβάσεων ήταν στην περίοδο του Μεσοπολέμου με την διασφάλιση της Κοινωνίας των Εθνών. *B) Η δεύτερη περίοδος* ήταν αυτή της «ουδετεροποίησης» των θεμάτων που αφορούσαν της εθνικές μειονότητες. Διαδραματίζετε κατά την περίοδο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου όπου ο ΟΗΕ με διακηρύξεις θέτει την απαγόρευση των διακρίσεων. *Γ) Και τρίτον*, ακολουθεί η περίοδος της «διεθνοποίησης και εντατικοποίησης» για την προστασία των μειονοτήτων, μετά το 1989. Πρόκειται για μια ιδέα του ΟΑΣΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Ο διαχωρισμός αυτών των περιόδων αποδεικνύει την έλλειψη σταθερότητας του δικαίου των μειονοτήτων και παρουσιάζει την άμεση σχέση του με τις διεκδικήσεις των μειονοτήτων αυτών αλλά και με τα διεθνή πολιτικά συμφέροντα, ώστε να σταθεροποιήσουν ή να μεταβάλλουν την επιρροή εθνικών κρατών. Αυτή η ρευστότητα στον τομέα του δικαίου των μειονοτήτων, τόσο όσον αφορά την

διευθέτηση των κανόνων δικαίου όσο και την εφαρμογή των τους, δεν παρουσιάζεται σε κανένα άλλο τομέα προστασίας των δικαιωμάτων (Δημούλης, 1997).

3.2 Δικαιώματα μεταναστών- Νομικό καθεστώς αλλοδαπών

Σύμφωνα με την διεθνή πολιτική οι όροι εθνικές και εθνοτικές μειονότητες εξετάζονται από διαφορετικές σκοπιές. Η πρώτη εκφράζει τα ανθρώπινα δικαιώματα και η δεύτερη την ειρήνη και την ασφάλεια των μειονοτήτων. Και οι δύο μαζί όμως έχουν κοινό σημείο αναφοράς και με την ένωση τους προκύπτει το επιθυμητό αποτέλεσμα, δηλαδή η κατοχύρωση των ανθρώπινων δικαιωμάτων δίνοντας βαρύτητα στην αξία της ειρήνης. Με αυτόν ακριβώς τον τρόπο λοιπόν εξασφαλίστηκαν τα ανθρώπινα δικαιώματα από το 1945 και μετά, κάνοντας την αρχή με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, όπου ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην Τελική Πράξη του Ελσίνκι και στην Χάρτα των Παρισίων για την δημιουργία μιας νέας Ευρώπης. Με την κατοχύρωση αυτή πραγματοποιήθηκαν ριζικές αλλαγές στην νοοτροπία της διεθνούς κοινωνίας ευρύτερα.

Αποτέλεσμα αυτού λοιπόν ήταν η απαραίτητη προϋπόθεση των κρατών και των κυβερνήσεων να ασπάζονται τις αρχές που ορίζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, να δέχονται το σύστημα διακυβέρνησης, το οποίο προβλέπει παραπάνω από μια εξουσίες, σύμφωνα με το πρότυπο της πλουραλιστικής δημοκρατίας και φυσικά να προασπίζει τις μειονοτικές ομάδες.

Οι ρίζες αυτής της νέας ιδέας για την δημιουργία μιας διεθνούς και ενιαίας κοινότητας βρίσκονται στους φιλόσοφους Εμμανουέλ Καντ, Τζον Λοκ και στους Στωικούς φιλόσοφους. Σύμφωνα με τον Καντ, ο απώτερος στόχος κάθε κοινωνίας, εννοώντας και την παγκόσμια, είναι το ανθρώπινο ον. Ο βασικός λόγος της δόμησης και της νομιμοποίησης μιας κοινωνίας είναι να αποκατασταθεί η ανθρώπινη αξιοπρέπεια αλλά και η αυτονομία. Τέλος, όπως αναφέρει ο Καντ, υπάρχουν ηθικές αξίες κοινές όχι μόνο μεταξύ των ανθρώπων παγκοσμίως αλλά και ανάμεσα στις κοινωνίες. Όλα αυτά δεν είναι καθόλου μακριά από όσα είχαν διατυπωθεί στην Κοινωνία των Εθνών, πράγμα όμως που δεν τους ώθησε στην δημιουργία μιας νέας τάξης πραγμάτων (Ηρακλείδης, 1997).

Αργότερα, με την δήλωση της Οικουμενικής Διακήρυξης, στις 10 Δεκεμβρίου του 1948, αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και

ίσοι ως προς την αξιοπρέπεια αλλά και την διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους. Αυτό συμβαίνει ανεξαρτήτως εθνικότητας, φυλής και χρώματος. Με το να προστατεύονται τα ατομικά δικαιώματα προστατεύεται και διασφαλίζεται ταυτόχρονα η πολυφωνία σε διάφορους τομείς. Για αυτό το λόγο δεν θα πρέπει να παραγκωνίζονται μικρές μειοψηφικές ομάδες, όπως για παράδειγμα οι μετανάστες που διερευνούμε στην προκειμένη περίπτωση (Κτιστάκης, 2001).

Η δημιουργία του Χάρτη των θεμελιωδών Δικαιωμάτων που υιοθετήθηκε το 2000 στην Νίκαια της Γαλλίας, στόχευε στην ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμοποίησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό πραγματοποιήθηκε με την καταγραφή θεμελιωδών δικαιωμάτων σε έναν κατάλογο σύμφωνα με τις κοινές παραδόσεις των μελών-κρατών, έχοντας ως στόχο την αποτελεσματικότερη προστασία σε επίπεδο Ένωσης. Στον κατάλογο αυτό έχουν συμπεριληφθεί ορισμένα θεμελιώδη δικαιώματα των αλλοδαπών. Μερικά από αυτά είναι τα ακόλουθα: **1) Απαγόρευση της δουλείας, της εμπορίας ανθρώπων και της αναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας** (αρθ. 5), **2) Η αναγνώριση του δικαιώματος ασύλου και η προστασία των προσφύγων** (αρθ. 18), **3) Η απαγόρευση των μαζικών απελάσεων και η απαγόρευση απέλασης αλλοδαπού προς στο κράτος το οποίο διατρέχει κίνδυνο ζωής ή υποβάλλεται σε βασανιστήρια** (αρθ. 19), **4) Απαγόρευση διακρίσεων εξαιτίας της ιθαγένειας, εθνοτικής ή φυλετικής καταγωγής** (αρθ. 20), **5) Σεβασμό στην πολιτιστική, θρησκευτική, γλωσσική πολυμορφία σε επίπεδο Ένωσης** (αρθ. 22), **6) η ελευθερία κυκλοφορίας και διαμονής στην Ευρωπαϊκή Ένωση για τους υπηκόους τρίτων χωρών που διαμένουν μόνιμα σε έδαφος κράτους-μέλους** (αρθ. 45) (Παπαθεοδώρου, 2007).

Επιπλέον, σύμφωνα με το Πρόγραμμα της Χάγης (2004), το οποίο εμπεριέχει δέκα προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες έχουν σκοπό να ενισχύσουν τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας αλλά και δικαιοσύνης. Μέσα σε αυτές τις προτεραιότητες υπάρχουν και ορισμένες οι οποίες αφορούν την κοινοτικοποιημένης μεταναστευτικής πολιτικής. Συγκεκριμένα το παρόν πρόγραμμα προάγει τα εξής για την πενταετία 2005-2010:

- 1. Ενίσχυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της ιθαγένειας.**
- 2. Καθορισμός μιας ισόρροπης αντιμετώπισης της μετανάστευσης.**
Παρατηρήθηκε η ανάγκη για μια συντονισμένη διαχείριση της νόμιμης αλλά και της παράνομης μετανάστευσης. Κρίθηκε λοιπόν αναγκαίο από την Επιτροπή να ενταθούν οι προσπάθειες από τα κράτη-μέλη ώστε να αντιμετωπιστεί και να εξαλειφθεί η εμπορία και η εκμετάλλευση ανθρώπων.

Επιπρόσθετα, από το 2005 έχει αναπτυχθεί ένα Ευρωπαϊκό πλαίσιο για την ενσωμάτωση των νομίμων μεταναστών. Σκοπός της ισόρροπης αυτής διαχείρισης είναι η συχνότερη συνεργασία με τις τρίτες χώρες έτσι ώστε να διευκολυνθεί η επανεισδοχή των μεταναστών αλλά και η παροχή κινήτρων με απώτερο σκοπό τον επαναπατρισμό τους στις χώρες καταγωγής.

Ακόμη, στην ισόρροπη μεταχείριση περιλαμβάνεται και η ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης της μεταναστευτικής πολιτικής, για την οποία δημιουργήθηκε ένα πρόγραμμα-πλαίσιο από την Επιτροπή για την «αλληλεγγύη και την διαχείριση των μεταναστευτικών ροών» στο οποίο έχουν συσταθεί τρία ταμεία. Ένα ταμείο για τα εξωτερικά σύνορα, ένα για την κοινωνική ενσωμάτωση για την επιστροφή των μεταναστών στις χώρες καταγωγής τους και τέλος ένα Ευρωπαϊκό ταμείο για τους πρόσφυγες.

3. **Θέσπιση κοινής διαδικασίας σε θέματα ασύλου.** Σκοπό έχει την εναρμόνιση διαφόρων εθνικών νομοθεσιών αλλά και την διαμόρφωση ενός κοινού καθεστώτος για πρόσφυγες αλλά και γενικά για αυτούς που ζητούν άσυλο.
4. **Μεγιστοποίηση των θετικών συνεπειών της μετανάστευσης.** Η μετανάστευση, σύμφωνα με τον Πρόγραμμα τις Χάγης, δεν αποτελεί πρόβλημα αλλά ουσιαστικά μια κοινωνική πραγματικότητα, την οποία θα πρέπει η Ένωση να αξιοποιήσει πολιτισμικά, πολιτικά αλλά και οικονομικά. Έτσι λοιπόν η Επιτροπή προτρέπει τα κράτη-μέλη να αναπτύξουν πολιτικές κοινωνικής ενσωμάτωσης των μεταναστών κάτι το οποίο συμβάλλει στην ανάπτυξη της πολυπολιτισμικότητας αλλά και της αλληλεγγύης και συνοχής των κρατών μελών.
5. **Διαμόρφωση ολοκληρωμένης διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης.** Προτεραιότητα του προγράμματος της Χάγης είναι να δημιουργηθεί ένας οργανισμός για την διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε. αλλά και μελλοντικά την δημιουργία ενός συστήματος πληροφοριών για τις θεωρήσεις εισόδου (Παπαθεοδώρου, 2007).

3.3 Τα δικαιώματα των αλλοδαπών σύμφωνα με το Συνταγματικό δίκαιο

Σύμφωνα με το συνταγματικό δίκαιο και συγκεκριμένα τα άρθρα. 5 παρ. 1, 2 και άρθρο 2 παρ. 1, κατοχυρώνονται όλα τα αναφαίρετα πανανθρώπινα αγαθά όπως η προστασία της ζωής, της ελευθερίας, της τιμής αλλά και της ανθρώπινης αξίας όχι μόνον των Ελλήνων πολιτών, αλλά όλων όσοι βρίσκονται εντός της επικράτειας της χώρας, δηλαδή και των μεταναστών. Άλλωστε η σημερινή νομική ιδεολογία δηλώνει ότι κάθε άνθρωπος είναι αυτοδίκαια φορέας όλων των θεμελιωδών δικαιωμάτων, με την εξαίρεση των πολιτικών, τα οποία αφορούν μόνο τους πολίτες.

Επιπλέον, το άρθρο 16 παρ. 4 του Συντάγματος προβλέπει ότι όλοι οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα για δωρεάν παιδεία, για όλες τις βαθμίδες, στα δημόσια σχολεία της χώρας. Ακόμη, επισημαίνει ότι το κράτος υποστηρίζει και ενισχύει όσους το έχουν ανάγκη από την στήριξη του πάντα ανάλογα με τις ικανότητες τους. Όπως γίνεται αντιληπτό, το δικαίωμα για δωρεάν παιδεία δεν συμπεριλαμβάνει την κοινότητα των αλλοδαπών. Το δικαίωμα για επιμόρφωση και ευρύτερα για παιδεία, εντάσσεται στην ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας του ατόμου αλλά και στην συμμετοχή στην κοινωνική ζωή της χώρας. Κάτι τέτοιο δεν το απαγορεύει όμως καμιά νομοθεσία. Έρχεται λοιπόν σε αντίφαση καθώς με τον αποκλεισμό των αλλοδαπών στην, δωρεάν παιδεία, το Σύνταγμα παραβιάζει τα «χρηστά ήθη» (Γζέμος, 2008, Πουλαράκης-Ψωμιάδη, 2007).

Όσον αφορά τώρα τα κοινωνικά δικαιώματα παρουσιάζεται μια εξαίρεση σχετικά με τους αλλοδαπούς. Συγκεκριμένα, τα κοινωνικά δικαιώματα αφορούν αποκλειστικά τους πολίτες, καθώς προϋποθέτουν την ύπαρξη του νομικού δεσμού της ιθαγένειας μεταξύ των φορέων τους και του κράτους αλλά και την φορολογική υποχρέωση των δικαιούχων. Την άποψη αυτή ενστερνίζεται όχι μόνο το ελληνικό Σύνταγμα αλλά και τα περισσότερα συνταγματικά κείμενα που αφορούν αλλοδαπούς. Από την άλλη όμως, με τον όρο «πολίτες» στα άρθρα των συνταγματικών διατάξεων που αφορούν τα κοινωνικά δικαιώματα, δεν αναφέρονται μόνο στους Έλληνες υπηκόους αλλά γενικότερα σε οποιονδήποτε έχει την κοινωνική ιδιότητα του πολίτη της χώρας και διαμένει στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανόμενοι και οι νόμιμοι αλλοδαποί. Τα παραπάνω καθιστούν απαραίτητο τον επανέλεγχο των κρατικών πολιτικών της χώρας, προκειμένου να επιτραπεί η πρόσβαση των αλλοδαπών στους κοινωνικούς φορείς και ειδικότερα στις κοινωνικές υπηρεσίες της χώρας. Όπως για παράδειγμα

στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας, στην δημόσια εκπαίδευση αλλά και στην κοινωνική ασφάλιση.

Επιπλέον, σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι η πρόσβαση στα κοινωνικά δικαιώματα για τους μετανάστες, υποστηρίζεται από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Νίκαια, 2000) ο οποίος ενσωματώθηκε στην Συνθήκη που αφορούσε το Σύνταγμα της Ευρώπης και αποτελεί τον πιο πρόσφατο έγγραφο. Σε αυτόν λοιπόν αναγνωρίζεται το δικαίωμα στην δωρεάν εκπαίδευση και στην επαγγελματική κατάρτιση αλλά και στην δια βίου εκπαίδευση (άρθρο 14. παρ. 1), στην πρόσβαση στον τομέα της υγείας (άρθρο 35) και τις ασφάλισης (άρθρο 34) (Καϊδατζής, 2008).

Τέλος, το ασφαλιστικό σύστημα της χώρας και οι μετανάστες αποτελούν έναν βασικό θέμα συζήτησης κυρίως σχετικά με την κοινωνική ασφάλιση των μεταναστών και την επιβίωση του ασφαλιστικού συστήματος. Το ασφαλιστικό σύστημα της Ελλάδας και άλλων χωρών, βρίσκεται σε δυσχερή κατάσταση εξαιτίας του προβλήματος της υπογεννητικότητας και της γήρανσης του πληθυσμού. Αποτέλεσμα αυτών είναι να δημιουργούνται προβλήματα και στο συνταξιοδοτικό (Καβουνίδου, Κόντης, Λιανός, Φακιόλας, 2008).

Συγκεκριμένα, στην Ελλάδα το συνταξιοδοτικό σύστημα είναι δημοσίου δικαίου και τα έσοδα του προέρχονται κυρίως από εργασιακές εισφορές. Οι συντάξεις δηλαδή προέρχονται από τις εισφορές των σημερινών εργαζομένων και εργοδοτών αλλά και από την φορολογία. Έτσι λοιπόν δεν υπάρχει αντιστοιχία ανάμεσα στους συνταξιούχους ασφαλισμένους και στις εργασιακές εισφορές με αποτέλεσμα να μην καλύπτονται τα έξοδα. Τα προβλήματα που προκύπτουν οφείλονται σε εσωτερικούς αλλά και εξωτερικούς παράγοντες με αποτέλεσμα τα έσοδα τους να μειώνονται. Μερικά από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα ασφαλιστικά ταμεία είναι η φοροδιαφυγή και η ανασφάλιστη εργασία. Επιπρόσθετα, η αύξηση του πληθυσμού στην Ελλάδα οφείλεται κυρίως στους μετανάστες που έχουν εισέλθει στην χώρα και όχι σε φυσική αύξηση πληθυσμού.

Μια σκέψη η οποία συζητάτε είναι με πιο τρόπο και κατά πόσο θα μπορούσαν να βοηθήσουν οι μετανάστες σε αυτό. Σύμφωνα με μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο, εξετάζονται οι πιθανότητες όπου οι μετανάστες θα μπορέσουν να δώσουν λύση στο πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού και του ασφαλιστικού συστήματος. Η θετική επίδραση της μετανάστευσης όμως στον τομέα του ασφαλιστικού συστήματος είναι παροδική. Πράγματι θα

μπορούσε να βοηθήσει η μετανάστευση στην βελτίωση του ασφαλιστικού συστήματος αλλά αυτό εξαρτάται από διάφορους παράγοντες και κυρίως από την μεταναστευτική πολιτική της χώρας (Καβουνίδου, Κόντης, Λιανός, Φακιάλας, 2008).

3.4 Το ευρωπαϊκό καθεστώς για την προστασία των μειονοτήτων

Η διεθνής δραστηριότητα μετά την πτώση του τοίχους του Βερολίνου που προκάλεσε την γενική αναστάτωση του πολιτικού χάρτη, έδωσε την ελπίδα πως στα προσεχή έτη η προστασία των μειονοτικών ομάδων στην Ευρώπη θα αποτελέσει το επίκεντρο των δημοσίων σχέσεων, με σκοπό την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Όσοι οργανισμοί ευελπιστούν ότι θα ενισχύσουν την ολοκλήρωση του «ευρωπαϊκού οικοδομήματος» (Γιακουμόπουλος, 1997), έστρεψαν το ενδιαφέρον τους στην δημιουργία ενός πλέγματος δίκαιων αποφάσεων για την προστασία των μειονοτήτων της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Οι οργανισμοί αυτοί δεν είναι άλλοι από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), το Συμβούλιο της Ευρώπης, τον Οργανισμό για την Ασφάλεια και την Προστασία της Ευρώπης (ΟΑΣΕ- Ελσίνκι 1973), τον Οργανισμό Βορειοανατολικού Συμφώνου (ΝΑΤΟ- Ουάσιγκτον 1949) και η Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση. Η απόφαση για την στήριξη και προστασία μειονοτικών ομάδων, εντός συνόρων Ευρωπαϊκής Ένωσης, πάρθηκε με ελπίδα πως αν κατορθώσουν να ικανοποιήσουν ορισμένες ομάδες πληθυσμών, θα κατορθώσουν να δημιουργήσουν νέα κράτη-έθνη στην Ευρώπη και κατ' επέκταση να φτάσουν στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση χωρίς να επέλθει η πλήρης καταστροφή αυτών. Άλλωστε, η επιλογή για την συνύπαρξη πολλών κρατών είναι απόλυτα συνυφασμένη με την δημιουργία μιας Ευρώπης η οποία θέτει τα θεμέλια της στην εθνική πολυμορφία και στον σεβασμό στην διαφορετικότητα του καθενός. Επιπρόσθετα, στην περίπτωση όπου θα επικρατήσει γενικότερη αναστάτωση, οι διάφορες ομάδες να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους. Αν αυτά απουσιάζουν και δεν έχουν θεσμοθετηθεί, τότε είναι πολύ πιθανόν να προβούν σε βιαιότητες. Έτσι προκειμένου να αποφύγουν τέτοιες περιπτώσεις βίαιων διεκδικήσεων, τέθηκε ως άμεση προτεραιότητα η κατοχύρωση νομικού πλαισίου εντός του οποίου θα διαπραγματευτούν και στη συνέχεια θα ολοκληρωθούν οι μειονοτικές διεκδικήσεις.

Οι προσπάθειες που έγιναν για τη δημιουργία ενός νέου συστήματος δικαίου των μειονοτήτων πάρθηκαν υπό πίεση, εξαιτίας της κατάρρευσης της Γιουγκοσλαβίας,

και κατά κύριο λόγο σπασμωδικές. Οι άξονες αυτής της προσπάθειας είναι τρεις , με ξεχωριστό φορέα το καθένα από αυτά.

Η Ε.Ε., η οποία αποτελεί την βάση της Ευρώπης, δεν δύναται να προωθήσει τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού δικαίου το οποίο να προσφέρει προστασία στους μειονοτικούς πληθυσμούς. Μην έχοντας την δυνατότητα να επιβάλλει κανονισμούς σε χώρες οι οποίες δεν αποτελούσαν μέλη της, εξάντλησε τις δυνατότητες της ώστε να δημιουργήσει ισχυρούς δεσμούς φιλίας με τις εννέα χώρες της Κεντρική και Ανατολικής Ευρώπης. Αντικείμενο των Συνθηκών φιλίας, εκτός των άλλων, ήταν και ο αμφίπλευρος έλεγχος των μειονοτήτων στα σύνορα. Βέβαια η προσέγγιση αυτή της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με το ζήτημα των μειονοτικών ομάδων, παρά την προσπάθειά της για θεσμοθέτηση ορισμένων κανόνων και δικαιωμάτων, επανέρχεται σε ένα μεσοπολεμικό σύστημα προστασίας των μειονοτήτων. Το σύστημα αυτό στηριζόταν στις «διμερείς σχέσεις εθνικών κρατών και την αρχή της αμοιβαιότητας». Ως στόχο του είχε την μελλοντική δημιουργία μιας πολιτικής εκτόνωσης. Με την Συνδιάσκεψη, όμως, όλα αυτά τέθηκαν σε δεύτερη μοίρα.

Με την Διακήρυξη κορυφής της Βουδαπέστης (6 Δεκεμβρίου του 1994), γίνεται καταγραφή ορισμένων αρχών και ανατίθεται η ευθύνη για την εφαρμογή τους στον ΟΑΣΕ. Η πολιτική της Ε.Ε. συνεχίζει να είναι η ίδια για το θέμα των μειονοτήτων. Ως ουσιαστικό αποτέλεσμα όλης αυτής της δράσης αναφέρεται η δυναμική είσοδος της στην διπλωματία, προληπτικά, αλλά και την διασφάλιση της Ευρώπης με δημοκρατικά μέσα.

Ο ΟΑΣΕ, μετά την κατάρρευση των ανατολικών κρατών, είχε συγκεντρώσει περίπου όλες τις ευρωπαϊκές χώρες. Εισηγάγε τον μηχανισμό των εισηγητών και των εμπειρογνομόνων αλλά και του Ύπατου Αρμοστή. Αυτός ο μηχανισμός έμπαινε σε εφαρμογή για να προλάβει ενδεχόμενες κρίσεις που ίσως και να παρουσιάζονταν με αφορμή ζητήματα μειονοτήτων. Ένα από τα πλεονεκτήματα του μηχανισμού αυτού είναι ότι ακόμη και σήμερα βρίσκεται σε λειτουργία. Ακόμη, είναι πανευρωπαϊκά διαδεδομένο αλλά και θεμελιωμένο στο σύστημα των δικαιωμάτων και των αξιών, φανερώνει την λειτουργικότητα του. Το γεγονός ότι έχει χρησιμοποιηθεί δοκιμαστικά και έχει αποτελέσει συνδετικό κρίκο στην Ευρώπη ,αναγνωρίστηκε και από την Συνθήκη του Μάαστριχτ. Παρά την συμβολή του όμως, στην προστασία των μειονοτικών ομάδων στην Ε.Ε., αναφέρονται δύο ουσιαστικές ελλείψεις, οι οποίες μελλοντικά θα καταστήσουν το σύστημα αυτό ακατάλληλο ώστε να επέλθει η ολοκλήρωση της Ευρώπης. 1) Ως πρώτη έλλειψη αναφέρεται το είδος των

υποχρεώσεων που προσκομίζονται στις διατάξεις του ΟΑΣΕ, καθώς οι διατάξεις αυτές είναι ηθικής και πολιτικής υφής και η μη τήρηση αυτών δεν επισύρει νομικές συνέπειες. 2) Η δεύτερη έλλειψη τώρα, και κυριότερη, αφορά την έλλειψη αμεσότητας των πολιτών στον μηχανισμό αυτό. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αναιρείται μια από τις βασικές αρχές που καθορίζουν την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Αυτή δεν είναι άλλη από το δικαίωμα των πολιτών να διεκδικούν τα δικαιώματά τους, εκτός συνόρων της χώρας.

Με την Συνθήκη του Μάαστριχτ (7 Φεβρουαρίου του 1992), η μεταναστευτική πολιτική αντιμετωπίζεται ως θέμα κοινού ενδιαφέροντος, χωρίς όμως να ορίζει μια κοινή πολιτική ανάμεσα στα κράτη- μέλη της Ε.Ε. Το ενδιαφέρον όλων είχε στραφεί στις προϋποθέσεις που θα εφαρμόζαν για την είσοδο και την έξοδο από τη χώρα, τη διαμονή, κυκλοφορία των υπηκόων τρίτων χωρών, την αποφυγή παράνομης μετανάστευσης και στις προϋποθέσεις οικογενειακής επανένωσης αλλά και στην πρόσβαση στην απασχόληση των υπηκόων τρίτων χωρών. Η κοινοτικοποίηση αυτή ενισχύθηκε επιπλέον με την υπογραφή της Συνθήκης του Άμστερνταμ.

Σύμφωνα λοιπόν με την Συνθήκη του Άμστερνταμ (17 Ιουνίου του 1997), πέρα από κατοχύρωση της ενότητας και της ισοτιμίας των κρατών -μελών της Ε.Ε., διευκρινίστηκαν οι βασικές αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας, του σεβασμού των δικαιωμάτων του ανθρώπου, των θεμελιωδών ελευθεριών αλλά και του κράτους δικαίου, τα οποία θα είναι κοινά για όλες τις χώρες που αποτελούν τα κράτη-μέλη. Επιπλέον, η παρούσα συνθήκη προέβλεπε την θεσμοθέτηση μέτρων τα οποία θα ρυθμίζουν τα δικαιώματα αλλά και τις υποχρεώσεις των υπηκόων τρίτων χωρών, αλλά και ενίσχυσε τις πολιτικές για την κατάργηση του κοινωνικού αποκλεισμού και την προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων (Παπαθεοδώρου, 2007).

Το Συμβούλιο της Ευρώπης, παρουσίασε δύο σημαντικά εφόδια για την προστασία των μειονοτικών ομάδων:

- 1) Τον πανευρωπαϊκό προσανατολισμό του, με τον οποίο υποβλήθηκε στην άμεση εξάπλωση στα κράτη τις Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης.
- 2) Αλλά και στην εμπειρία της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), η οποία γνώρισε μεγάλη επιτυχία εξαιτίας του θεσμού της ατομικής προσφυγής. Έτσι, η ΕΣΔΑ αποτέλεσε σημείο σταθμό σε οποιαδήποτε προσπάθεια δημιουργίας συστήματος προστασίας για της μειονοτικές ομάδες εντός Συμβουλίου της Ευρώπης.

Ουσιαστικά, η πρώτη προσπάθεια ώστε να θεσμοθετηθούν τα δικαιώματα των μειονοτικών ομάδων, μέσω του Δικαίου, έγινε από την ευρωπαϊκή επιτροπή (Επιτροπή της Βενετίας). Τότε καταρτίστηκε το Σχέδιο Ευρωπαϊκής Σύμβασης, το οποίο παρουσίαζε τρία βασικά στοιχεία: 1) μια αυτόνομη σύμβαση θα αντιμετώπιζε συνολικά το μειονοτικό φαινόμενο στη Ευρώπη, ταυτόχρονα με την ΕΣΔΑ. Αντίθετα, παλαιότερα θα έπρεπε μαζί με την νομοθεσία της ΕΣΔΑ να οριστεί και μια επιπλέον ρύθμιση που να προφυλάσσει τις μειονότητες από διακρίσεις που επρόκειτο να έρθουν αντιμέτωποι. Αυτό θα συνέβαινε κατά γενικό τρόπο και όχι ταυτιζόμενη με τα δικαιώματα που προέβλεπε η ΕΣΔΑ. 2) Επιπλέον, τα δικαιώματα που αναφέρονται στην Σύμβαση αφορούν και μεμονωμένα τα άτομα που ανήκουν σε προαναφερθείσες πληθυσμιακές ομάδες, αλλά και ως σύνολο, δηλαδή σαν ξεχωριστή ,ενιαία οντότητα. 3) Ακόμη, προβλεπόταν ένας μηχανισμός προστασίας των μειονοτήτων εμπνεόμενος από την ΕΣΔΑ, βασισμένο στην Ευρωπαϊκή επιτροπή που αφορούσε τα δικαιώματα τους. Το «όργανο» αυτό δεν είχε να κάνει με την λεπτομερή εξέταση εκθέσεων που υποβάλλονταν αλλά γενικότερα με την διατήρηση των δικαιωμάτων και την μη παραβίαση τους (Γιακουμόπουλος, 1997).

Καταληκτικά, θεωρείται ότι το σύστημα προστασίας ατομικών δικαιωμάτων της ΕΣΔΑ, δεν επαρκεί για να καλύψει τις ανάγκες των μειονοτήτων, σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα, αλλά δεν μπορεί και να κατοχυρώσει συλλογικά δικαιώματα, παρά μόνο ατομικά. Επιπρόσθετα, κρίθηκε ιδιαίτερα δεσμευτικός ο μηχανισμός ελέγχου που θεσμοθετήθηκε για να μπορέσει να εισχωρήσει στο πολιτικό πεδίο των μειονοτήτων, καθώς πρόκειται για ένα ιδιαίτερα «ευαίσθητο» χώρο. Το πλάνο της επιτροπής της Βενετίας, προσπάθησε να συνταιριάζει τα προτερήματα του μηχανισμού της ΕΣΔΑ αλλά και πιθανές ενστάσεις των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων.

Εξαιτίας της πεποίθησης ότι είναι προτιμότερο να προστατεύονται από την ΕΣΔΑ τα δικαιώματα των μειονοτικών ομάδων, αντί να δημιουργηθεί ένας συμπληρωματικός μηχανισμός και να υπάρξει σύγχυση αρμοδιοτήτων, πραγματοποιήθηκε συνέλευση του Κοινοβουλίου του Συμβουλίου της Ευρώπης. Το Κοινοβούλιο είχε καταθέσει την προτίμησή του για την δημιουργία συμπληρωματικού πρωτοκόλλου από την ΕΣΔΑ από το 1961 κιόλας, χωρίς όμως αποτέλεσμα. Σύμφωνα με την σύσταση 1201 του 1993, για την δημιουργία πρόσθετου πρωτοκόλλου την ΕΣΔΑ, κατοχυρώνοντας τα δικαιώματα των εθνικών μειονοτήτων, από το συμβούλιο του κοινοβουλίου παρουσιάστηκαν και προτάθηκαν στην Υπουργική επιτροπή 22

άρθρα που αφορούν τα «άτομα που ανήκουν σε εθνικές ομάδες», την κατοχύρωση βασικών αρχών και την καθιέρωση μιας σειράς δικαιωμάτων τους.

Η σύνοδος κορυφής της Βιέννης, στις 9 Οκτωβρίου του 1993, που μέλη της αποτέλεσαν οι συμβαλλόμενοι αρχηγοί των κρατών-μελών της συμβουλίου της Ευρώπης, παρουσίασε άλλες κατευθύνσεις για το θέμα. Αναλυτικά, στο παράρτημα 2 της συγκεκριμένης Διακήρυξης, οι αρχηγοί των κρατών-μελών παρέδωσαν στην Υπουργική επιτροπή δύο εντολές σχετικές με την μειονοτική προστασία: να συνταχτεί άμεσα μια σύμβαση-πλαίσιο όπου θα καθιερώνει αρχές τις οποίες τα κράτη-μέλη θα κληθούν να σεβαστούν ώστε να εξασφαλιστεί η προστασία των εθνικών μειονοτήτων. Ταυτόχρονα θα συνταχτεί ένα συμπληρωματικό πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ για τον πολιτισμικό τομέα, του οποίου οι διατάξεις θα εγγυώνται την προστασία των δικαιώματα κυρίως των ατόμων που ανήκουν σε εθνικές μειονότητες. Η κατεύθυνση αυτή που χρησιμοποιήθηκε είχε ως σκοπό να ικανοποιηθούν δύο τάσεις που εξελίχθηκαν και κατά την διεργασία των ρυθμίσεων. Για εκείνους που δεν επιθυμούσαν να συνταιριαστεί η προστασία των εθνικών μειονοτικών ομάδων με τον μηχανισμό προστασίας της ΕΣΔΑ, προτάθηκε μια σύμβαση-πλαίσιο η οποία δεν προσφέρει άμεσα δικαιώματα αλλά θα καθιερώνει έναν «χαλαρό» μηχανισμό ελέγχου. Η συμπλήρωση της ΕΣΔΑ, δεν αφορούσε μόνο μειονότητες αλλά και τα πολιτιστικά δικαιώματα οποιουδήποτε (Γιακουμόπουλος, 1997).

3.5 Η Σύμβαση-πλαίσιο για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων

Στις 10 Νοεμβρίου του 1994, το πρώτο σκέλος των αποφάσεων της συνόδου κορυφής, πραγματοποιήθηκε με την υιοθέτηση από την Υπουργική επιτροπή της σύμβασης που αφορά της εθνικές μειονότητες. Η σύμβαση αυτή, η οποία δεν βρίσκεται σε ισχύ, παρουσιάζει τα εξής χαρακτηριστικά: 1) Δεν παρουσιάζει ορισμό για την «εθνική μειονότητα», 2) δεν εξασφαλίζει τα συλλογικά δικαιώματα των μειονοτήτων, 3) παρουσιάζονται οι υποχρεώσεις που έχουν τα κράτη-μέλη και που επιβάλλεται να ανταπεξέλθουν, χωρίς όμως να εγγυηθεί για τα δικαιώματα των πολιτών που ανήκουν σ' αυτές, 4) και τέλος καθιερώνει έναν μηχανισμό ελέγχου πολύ πιο ελαστικό από αυτούς της ΕΣΔΑ και της επιτροπής της Βενετίας.

Το βασικό μέρος της Σύμβασης-πλαίσιο θεσμοθετεί τις παρακάτω αρχές και δικαιώματα: α) την απαγόρευση των διακρίσεων και την ισότιμη αποδοχή του νόμου,

β) την ίση συμμετοχή στην κοινωνική, πολιτική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της χώρας, γ) να προστατεύεται η πολιτιστική ταυτότητα των ατόμων που συγκαταλέγονται στην μειονότητα, δ) το δικαίωμα στην διασυνοριακή επικοινωνία, ε) την ελευθερία στη θρησκευτική επιλογή, στ) και το δικαίωμα της επιλογής των ατόμων που επιθυμούν να συναναστρέφονται. Επιπρόσθετα, ι) οι γλωσσικές ιδιαιτερότητες της μειονοτικής ομάδας προστατεύονται δίνοντας το δικαίωμα να διατηρούν το μειονοτικό επώνυμο καθώς και το βαφτιστικό τους όνομα, το δικαίωμα να πληροφορούνται στην γλώσσα τους αλλά και να την μαθαίνουν (Γιακουμόπουλος, 1997).

Επιπλέον, η επιτροπή των Υπουργών, κατά την 54 σύνοδο τους, μεταξύ 8 έως 10 και 15 Ιανουαρίου του 1996, πήρε την απόφαση να σταματήσει τις διεργασίες της ad hoc επιτροπής που αφορούσε την προστασία για τις εθνοτικές μειονότητες, ονόματι Cahmin. Μάλιστα την διακοπή αυτή πρότεινε και η ίδια η επιτροπή ad hoc. Η επιτροπή Cahmin, παρουσίασε με έκθεση της τα αποτελέσματα των εργασιών της επιτροπής αλλά και τους λόγους όπου το πρόσθετο πρωτόκολλο δεν είχε τους επιθυμητούς στόχους. Η έκθεση αυτή ανέφερε ότι από τα δεκατέσσερα υποψήφια δικαιώματα όπου προτάθηκαν ώστε να επικρατήσουν, μόνο τα τέσσερα πέρασαν. Αυτά ήταν, το δικαίωμα στο όνομα, το δικαίωμα του καθενός να χρησιμοποιεί την γλώσσα που επιλέγει και επιθυμεί (όχι όμως παρουσία των αρχών), το δικαίωμα ώστε να ιδρύουν πολιτιστικούς συλλόγους ή ιδρύματα και το δικαίωμα να μαθαίνουν την μητρική τους γλώσσα, δηλαδή την μειονοτική. Η Cahmin, σε έκθεση της είχε δηλώσει ότι γνωρίζοντας τα αποτελέσματα του πρόσθετου πρωτοκόλλου, θεωρούσε ότι στα προσεχή χρόνια κάθε άλλο παρά θα βοηθούσε στην εξέλιξη των δικαιωμάτων των εθνοτικών μειονοτήτων.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο δικαιωμάτων του ανθρώπου κατέθεσε τον φόβο του μήπως το πρόσθετο πρωτόκολλο είναι περισσότερο περιοριστικό από αυτό της ΕΣΔΑ. Όλα τα δικαιώματα τα οποία θεσπίστηκαν μέσω του πρόσθετου Πρωτοκόλλου, υπήρχαν ήδη στις διατάξεις της ΕΣΔΑ. Επιπλέον ορισμένα δικαιώματα που θέσπισε το πρωτόκολλο εκφράστηκαν με αρνητική διατύπωση, γεγονός που μπορεί να δυσκολέψει την ερμηνεία των διατάξεων (Γιακουμόπουλος, 1997, Παπαθεοδώρου, 2007).

3.6 Η ελληνική νομοθεσία για την ιθαγένεια και την πολιτογράφηση αλλοδαπών

Η απόκτηση ιθαγένειας και της πολιτογράφησης ορίζεται σύμφωνα με τον πρόσφατο νόμο 3838/2010 ο οποίος αναφέρει ότι το παιδί ενός Έλληνα και μιας Ελληνίδας αποκτά αυτόματα την ιθαγένεια από την γέννηση του. Και όποιος όμως γεννηθεί σε Ελληνικό έδαφος αποκτά την ιθαγένεια σύμφωνα με το αν ο ένας από τους δύο γονείς έχει γεννηθεί και ζει μόνιμα στην Ελλάδα. Όμως δεν γίνεται να αποκτήσει αλλοδαπή ιθαγένεια, ούτε και μέσω των γονέων του με σχετική δήλωση στις αντίστοιχες αλλοδαπές αρχές, στην περίπτωση που και το δίκαιο της ιθαγένειας των γονέων του προβλέπει την ίδια υποβολή αιτήματος. Επίσης, η ιθαγένεια του είναι άγνωστη εφόσον δεν μπορεί να διαπιστωθεί η αποκτηθείσα με την γέννηση του αλλοδαπή ιθαγένεια και δεν οφείλεται σε άρνηση συνεργασίας του γονέα. Και τέλος η απόκτηση της μπορεί να πραγματοποιηθεί με δήλωση αλλά και αίτηση αφού έχει γεννηθεί στην Ελλάδα ή φοιτά σε Ελληνικό σχολείο (www.synigoros.gr, 9/2/2011).

Συγκεκριμένα για τα παιδιά αλλοδαπών προβλέπεται ότι: 1) το παιδί των αλλοδαπών που έχει γεννηθεί στην Ελλάδα, του οποίου οι γονείς ζουν μόνιμα και νόμιμα τα τελευταία πέντε χρόνια στην χώρα, αποκτά με την γέννηση του την Ελληνική ιθαγένεια εφόσον και οι δυο γονείς υποβάλλουν από κοινού σχετική αίτηση στο δημοτολόγιο του δήμου όπου βρίσκεται η μόνιμη κατοικία τους, μέχρι τα τρία έτη από την γέννηση του παιδιού. Αν και οι δύο γονείς δεν έχουν συμπληρώσει την πενταετή παραμονή τους στην χώρα, τότε η δήλωση του παιδιού στο δημοτολόγιο γίνεται όταν συμπληρώσει και ο άλλος γονέας τα πέντε χρόνια ταυτόχρονα με την κατάθεση των δικαιολογητικών του. 2) Αν έχει παρακολουθήσει επιτυχώς τις έξι τουλάχιστον τάξεις του Ελληνικού σχολείου και διαμένει μόνιμα και νόμιμα στη Ελλάδα. Εντός τριών ετών μετά το πέρας τις εξαετούς εκπαίδευσης υποβάλλονται οι αιτήσεις στο δημοτολόγιο αντιστοίχως με την πρώτη περίπτωση για να αποκτήσει την υπηκοότητα. 3) Αν κανένας από τους δύο γονείς δεν έχει κινηθεί σύμφωνα με κάποια από τις προαναφερθείσες περιπτώσεις, τότε το παιδί με την ενηλικίωση του και εντός τριών ετών από αυτή, μπορεί μόνο του να υποβάλλει αίτηση στο δημοτολόγιο της μόνιμης κατοικίας του. Μόνο σύμφωνα με κάποια από τις παραπάνω προϋποθέσεις μπορεί ένα παιδιά αλλοδαπών να αποκτήσει την Ελληνική ιθαγένεια.

Όσον αφορά τώρα την πολιτογράφηση, όσοι αλλοδαποί επιθυμούν να γίνουν Έλληνες πολίτες θα πρέπει α) καταρχήν να είναι ενήλικες όταν θα υποβάλλουν το

αίτημα τους για πολιτογράφηση, β) να μην έχουν καταδικασθεί για οποιουδήποτε είδους αδίκημα που είχαν διαπράξει με δόλο κατά την τελευταία δεκαετία από την υποβολή του αιτήματος, το οποίο τους είχε στερήσει την ελευθερία τους από έξι μήνες και πάνω, γ) να μην βρίσκονται σε διαδικασία απέλασης ή άλλης εκκρεμότητας η νόμιμη παραμονή τους στην χώρα, δ) να είναι νόμιμοι κάτοικοι της χώρας για μια επταετία τουλάχιστον πριν από την υποβολή του σχετικού αιτήματος, ε) ακόμη, να κατέχουν έναν από τους τίτλους που προβλέπουν οι Διεθνείς Συμβάσεις που έχουν πραγματοποιηθεί για την διευθέτηση του σχετικού θέματος, οι οποίοι να δηλώνουν την νόμιμη διαμονή τους, στ) να γνωρίζει καλά την Ελληνική γλώσσα έτσι ώστε να μπορεί να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις του Έλληνα πολίτη, ζ) να είναι ομαλά ενταγμένος στην οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας, η) και τέλος, να συμμετέχουν στην πολιτική ζωή της χώρας, σεβόμενοι τις αρχές που διέπουν. Με κάποιον από τους παραπάνω τρόπους, λοιπόν, και καταθέτοντας τα σχετικά δικαιολογητικά μπορεί κάποιος αλλοδαπός να αποκτήσει την ιδιότητα του Έλληνα πολίτη (www.istologos.gr, 9/2/2011).

Παρόλα αυτά όμως, ο νόμος 3838/2010 βρίσκεται σε ισχύ μόλις από το καλοκαίρι του 2010. Εξαιτίας αυτού δεν μπορεί να διατυπωθεί μια ολοκληρωμένη άποψη για τα αποτελέσματα της εφαρμογής του νόμου. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να συμβεί μόνο σε βάθος χρόνου, όπου η αποτελεσματικότητά του στην πράξη θα ήταν χειροπιαστή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

4.1 Η Ελληνική νομοθεσία σχετικά με την διαπολιτισμική εκπαίδευση

Κατά καιρούς έχουν παρατηρηθεί στην ελληνική εκπαίδευση διάφορες ιδεολογικές δυσκολίες, οι οποίες δίνουν παράταση ή και αναβολή στις συζητήσεις για την εφαρμογή πολιτικών που θα αφορούν τους διαφορετικούς πολιτισμούς που ενυπάρχουν στο δημόσιο σχολείο. Θα πρέπει να τεθούν ορισμένοι στόχοι από την εκπαιδευτική πολιτική, πάνω στους οποίους θα κινηθεί και θα αναπροσαρμόσει τις ανάγκες, που ουσιαστικά υπάρχουν στα σχολεία. Οι προαναφερθέντες στόχοι θα πρέπει να αποβλέπουν στην αφομοίωση, την ένταξη και την κοινωνικοποίηση. Αυτό που είναι σαφές και βέβαιο είναι ότι η πολυπολιτισμική ελληνική κοινωνία δεν θα πρέπει απλά να προσβλέπει στην συνύπαρξη διαφορετικών πολιτισμών, στην οποία ο κυρίαρχος πολιτισμός επικαλύπτει και άρχεται των υπολοίπων, αλλά αντίθετα θα πρέπει να αποσκοπεί στον εμφανή, ουσιαστικό και έμπρακτο αλληλοσεβασμό τους.

Έτσι λοιπόν, οι κάτοικοι της Ελλάδας οι οποίοι διαφοροποιούνται γλωσσικά και παρακολουθούν το ελληνικό σχολείο, δεν έχρηζαν ειδικής μεταχείρισης, αλλά όπως συνέβαινε παλαιότερα με τους «παλιννοστούντες» -πριν την μαζική εγκατάσταση μεταναστών και προσφύγων- υποχρεούνταν να είναι απόλυτα συμμορφωμένοι γνωστικά, γλωσσικά και πολιτισμικά με την χώρα υποδοχής. Οι Έλληνες νομοθέτες στην νέα αυτή μεταναστευτική πραγματικότητα αντέδρασαν με καθυστέρηση, θεσμοθετώντας το διαπολιτισμικό σχολείο, χωρίς όμως σημαντικά αποτελέσματα. Η θεσμοθέτηση αυτή θα είχε πιο ενθαρρυντικά αποτελέσματα αν η ελληνική νομοθεσία είχε λάβει υπόψη της την ευρωπαϊκή αντίστοιχη εμπειρία σε τέτοια θέματα, η οποία είχε εφαρμοστεί κατά δεκαετίες νωρίτερα (Μαυρομμάτης & Τσιτσελίκης, 2004).

Το ειδικό αυτό σχολείο σχεδιάστηκε με σκοπό να καλυφθούν με διάφορους τρόπους οι διαφορετικοί αποδέκτες της ελληνικής παιδείας. Έτσι λοιπόν, διαμορφώθηκαν τάξεις υποδοχής και ιδρύθηκαν διαπολιτισμικά σχολεία στα οποία εργάζονταν εκπαιδευτικοί οι οποίοι θεωρήθηκαν κατάλληλοι. Τα σχολεία αυτά σύμφωνα με απόφαση του ΥΠΕΠΘ (Υπουργείο Παιδείας Δια Βίου Μάθησης) (Φ4/155/Γ1/237 της 11/9/1999), είχαν ως απώτερο στόχο την εκπαιδευτική ένταξη των εξής ομάδων, «παλιννοστούντων, αλλοδαπών και των τσιγγανοπαίδων.

Σύμφωνα με τον νόμο 2413/1996 (άρθρο 34, παράγραφος 1), περί διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, προβλέπονται τέσσερις διατάξεις, οι οποίες προσπαθούν να προσεγγίσουν το φαινόμενο της γλωσσικής συνύπαρξης των μαθητών όταν βρεθούν σε νέο περιβάλλον. Ως σκοπός της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης έχει τεθεί «η παροχή εκπαίδευσης σε νέους με εκπαιδευτικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ιδιαιτερότητες», όπως αναφέρει χαρακτηριστικά το άρθρο 34, παράγραφος 1. Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε όμως η νομοθεσία αυτή δεν είναι ξεκάθαρη. Η δημιουργία διαπολιτισμικών σχολείων πραγματοποιήθηκε ώστε να ενταχθούν οι πρόσφατα εγκατεστημένοι στην χώρα, προερχόμενοι κατά κύριο λόγο από αλλόγλωσσες χώρες. Αυτό το είδος σχολείου δεν ενδιαφέρεται για την διατήρηση της μητρικής γλώσσας των μεταναστών στο επίπεδο που και οι ίδιοι το επιθυμούν. Όπως μπορεί να παρατηρήσει κανείς, αν διαβάσει προσεκτικά τις ρυθμίσεις, το σχολείο αυτό δεν αποσκοπεί στην εκμάθηση της μητρικής γλώσσας των αλλοδαπών-ούτε καν ως γλωσσικό μάθημα στο ωρολόγιο πρόγραμμα- αλλά προσανατολίζεται καθαρά στην «γλωσσική τους εμβάπτιση» (Μαυρομαμάτης & Τσιτσελίκης, 2004) μέσω του ελληνόφωνου προγράμματος. Ακόμη, οι Έλληνες μαθητές δεν διδάσκονται τίποτα από τους πολιτισμούς ή την ιστορία των αλλοδαπών συμμαθητών τους, καθώς από την φιλοσοφία του νόμου απουσιάζει η αμφίπλευρη επαφή με διαφορετικούς πολιτισμούς, γεγονός το οποίο κρίνεται απαραίτητο καθώς θα βοηθούσε στη ρύθμιση της δεδομένης κατάστασης «διαπολιτισμικότητας».

Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι, στο άρθρο 35, παράγραφος 2, ο νόμος δίνει την δυνατότητα στα διαπολιτισμικά σχολεία να εισαχθούν ειδικά μαθήματα, όπως και γλωσσικά μαθήματα, κάτι το οποίο όμως δεν έχει ακόμη εφαρμοστεί. Ακόμη άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι οι σύλλογοι και οι αντιπροσωπευτικοί φορείς των μεταναστών δεν μπορούν να κάνουν αίτηση δημιουργίας διαπολιτισμικού σχολείου, παρά μόνο η Τοπική Αυτοδιοίκηση της περιοχής όπως και η Εκκλησία (Ν. 2413, αρ. 35, παρ. 1).

Σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του προαναφερθέντος νόμου, τον οποίο συνέταξε το Επιστημονικό συμβούλιο της Βουλής, αναφέρει χαρακτηριστικά ότι, το κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να αναδεικνύει την ιδιαιτερότητα του, να αναγνωρίζει τον εαυτό του αλλά και να επιλέγει την ταυτότητα του πάντα στα πλαίσια των δημοκρατικών κανονισμών. Σύμφωνα με το περιεχόμενο της έκθεσης, ο νόμος αφορά την ιδιαίτερη πολιτιστική ταυτότητα των αλλοδαπών, συμπεριλαμβάνοντας την γλωσσική, θρησκευτική αλλά και εθνική ταυτότητα. Οι παρούσες διατάξεις δεν

κάνουν διάκριση μεταξύ αλλοδαπών και ημεδαπών καθώς συνεπάγεται ότι η ενίσχυση ιδιαίτεροτήτων αφορά όλα τα άτομα με ελληνική ιθαγένεια.

Σημαντικό θα ήταν να αναφερθεί ότι σύμφωνα πάντα με την έκθεση, βαρύτητα δίνεται στην ενίσχυση της εθνικής ταυτότητας των διαφορετικών αλλοδαπών ομάδων που ζουν στη χώρα και όχι στην ενίσχυση της θρησκευτικής τους ταυτότητα. Αυτό συμβαίνει γιατί η εθνική αλλά και γλωσσική ταυτότητα αποτελούν σημαντικούς συνδέσμους για τις κοινότητες αλλοδαπών. Η γλώσσα αποτελεί βασικό στοιχείο για την επικοινωνία τους και η εθνική ταυτότητα αποτελεί την κοινή συνείδηση μεταξύ των μελών της ομάδας. Αυτός είναι ένας βασικός λόγος όπου η ίδρυση των διαπολιτισμικών σχολείων θα έπρεπε να έχει δοθεί στις κοινότητες των αλλοδαπών. Κάτι τέτοιο όμως, όπως προαναφέρθηκε, δεν επιτρέπεται νομικά. Επίσης, οι σύλλογοι των μεταναστών δεν έχουν το δικαίωμα να συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων του Ινστιτούτου Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, το οποίο και ορίζει την ίδρυση του σχολείου αλλά και την διαμόρφωση του προγράμματός του.

Συμπερασματικά αντιλαμβανόμαστε ότι η παρούσα νομοθεσία παρεκκλίνει από τον τίτλο της, δηλαδή την ισότιμη ένταξη των αλλοδαπών μαθητών «στον ενήλικο πληθυσμό της χώρας», όπως αναφέρουν χαρακτηριστικά οι Μαυρομάτης και Τσιτσελίκης, (2004), αλλά ούτε συμβάλλει στην εξάλειψη του φαινομένου του ρατσισμού και του κοινωνικού αποκλεισμού και καταληκτικά παρουσιάζει μια αδιάφορη στάση απέναντι στο φαινόμενο της διαπολιτισμικότητας.

Η εφαρμογή του νόμου πραγματοποιήθηκε με την εισαγωγή διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στο ελληνικό σχολείο, με την δημιουργία διαπολιτισμικών σχολείων, τάξεων υποδοχής και φροντιστηριακών μαθημάτων. Έτσι λοιπόν, από το 1996 ιδρύθηκαν και ξεκίνησαν την λειτουργία τους σε όλη την χώρα διαπολιτισμικά σχολεία. Σήμερα το πλήθος τους ανέρχεται τα 26, οι εναλλακτικές προσεγγίσεις των οποίων περιορίζονται στις εναλλαγές του εκπαιδευτικού προσωπικού αλλά και στην διατήρηση ολιγομελών τάξεων. Ακόμη, το 2000 η λειτουργία των προπαρασκευαστικών τάξεων ανερχόταν τις 500 αλλά και τα τμήματα ενισχυτικής διδασκαλίας έφταναν τα 700. Με την επίβλεψη του ΥΠΕΠΘ και την χρηματοδότηση από ευρωπαϊκούς πόρους ,κατά κύριο λόγο, ξεκίνησαν ειδικά προγράμματα (αξίας 2,5 δις δραχμών), των οποίων ακόμη δεν γνωρίζουμε τα αποτελέσματα. Αξιοσημείωτο είναι να αναφερθεί ότι, το μεγαλύτερο ποσοστό παλιννοστούντων και αλλοδαπών

μαθητών δεν φοιτά σε αυτά τα σχολεία, η δημιουργία των οποίων αφορούσε αυτούς τους πληθυσμούς μαθητών.

Όπως προαναφέρθηκε, η μητρική γλώσσα των αλλοδαπών δεν διδάσκεται. Το γεγονός αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να απαξιώνεται είναι σημαντικό γνωστικό κεφάλαιο για εκείνους. Αλλά και οι αναφορές στον κοινοτικό πολιτισμό τους (θρήσκευμα, ήθη, έθιμα) είναι ανύπαρκτες έστω και αναφορικά, γεγονός που μπορεί να λειτουργήσει ανασταλτικά στην σχολική τους πορεία. Κατά καιρούς έχουν διατυπωθεί σκέψεις για ένταξη άλλων γλωσσών, όπως της Ρωσικής αλλά ουδεμία αναφορά έγινε για την Αλβανική ή άλλη γλώσσα. Στην περίπτωση όπου αυτή η σκέψη υλοποιηθεί δεν είναι σαφές αν θα αποτελεί μάθημα του κανονικού προγράμματος ή θα είναι προεπιλογής, αλλά και κατά πόσο τα έξοδα θα καλύπτονται από το δημόσιο ταμείο ή από τους άμεσα ενδιαφερόμενους, Και στην περίπτωση της ένταξης του κοινοτικού πολιτισμού στο πρόγραμμα, παρόμοιοι προβληματισμοί ανακύπτουν.

Σύμφωνα με αναφορά του νόμου, η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας μπορεί να γίνεται κατόπιν αίτησης από τους γονείς. Αναφέρεται όμως ότι κάτι τέτοιο δεν υφίστανται αφενός εξαιτίας του φόβου που νιώθουν, μη θέλοντας να δημιουργήσουν αρνητικά συναισθήματα στην χώρα υποδοχής τους, και παρουσιάζοντας θετική συμπεριφορά απέναντι στα μέτρα πρόληψης που γίνονται για εκείνους. Και αφετέρου προσβλέποντας στην αφομοίωση τους με το ελληνικό λαό, δεν επιθυμούν να αγωνιστούν για τα δικαιώματά τους, αλλά αντίθετα αυθυποβάλλουν τους εαυτούς τους, έτσι ώστε να τους πείσουν ότι η γνώση αυτή μπορεί ακόμη και να τους βλάψει.

Όπως παρουσιάζουν στατιστικά αποτελέσματα τα παιδιά των μεταναστών παρουσίασαν σε μεγάλο ποσοστό μαθητική διαρροή. Επίσης, αρκετοί μαθητές, παλινοστούντες και αλλοδαποί, υπήρξαν αποδέκτες έντονων ρατσιστικών εκδηλώσεων όχι μόνο από συμμαθητές τους αλλά και από εκπαιδευτικούς, χωρίς όμως να παρουσιαστούν έντονες συγκρούσεις. Στο αντίποδα αυτού, σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι υπήρξε ένα σημαντικό ποσοστό εκπαιδευτικών οι οποίοι αντέδρασαν σε αποφάσεις που δεν θα ωφελούσαν τους αποδέκτες της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (Μαυρομμάτης & Τσιτσελίκης, 2004).

4.2 Εκπαιδευτικό σύστημα και μετανάστευση

Η εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι υποχρεωτική για όλα τα παιδιά μεταξύ των ηλικιών 6-15, δηλαδή περιλαμβάνει την Πρωτοβάθμια (Δημοτικό) και την κατώτερη Δευτεροβάθμια (Γυμνάσιο). Η σχολική ζωή, όμως, των μαθητών μπορεί να ξεκινά από την ηλικία των 2,5 ετών (προσχολική εκπαίδευση) σε ιδρύματα (δημόσια και ιδιωτικά) που ονομάζονται Βρεφονηπιακοί Παιδικοί Σταθμοί. Ορισμένοι Βρεφονηπιακοί Παιδικοί σταθμοί διαθέτουν και Νηπιακά Τμήματα που λειτουργούν παράλληλα προς τα Νηπιαγωγεία. Η διάρκεια φοίτησης στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (Δημοτικό) είναι εξαετής, με ηλικία εισόδου το 6^ο έτος. Παράλληλα προς τα κοινά Νηπιαγωγεία και Δημοτικά λειτουργούν και Ολοήμερα σχολεία, τα οποία έχουν διευρυμένο ωράριο λειτουργίας και εμπλουτισμένο Αναλυτικό Πρόγραμμα. Η μη υποχρεωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση μετά το Γυμνάσιο περιλαμβάνει δυο τύπους σχολείων: τα Ενιαία Λύκεια και τα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ). Η φοίτηση είναι τριετής στα Ενιαία λύκεια και διετής (α΄ κύκλος σπουδών) ή τριετής (α΄ + β΄ κύκλος σπουδών) στα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια, ενώ είναι δυνατή η μετακίνηση από τον ένα τύπο σχολείου στον άλλο. Τα Γυμνάσια, τα Ενιαία Λύκεια και τα ΤΕΕ διακρίνονται σε ημερήσια και σε εσπερινά. Παράλληλα με τα κοινά σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας λειτουργούν και Ειδικά Νηπιαγωγεία, Δημοτικά, Γυμνάσια, Λύκεια και λυκειακές τάξεις, που απευθύνονται σε μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Επίσης, λειτουργούν Πειραματικά σχολεία και των δυο πρώτων βαθμίδων και Μουσικά, Εκκλησιαστικά, και Αθλητικά Γυμνάσια και Λύκεια. Τα τελευταία χρόνια λειτουργούν ακόμα Διαπολιτισμικά και Μειονοτικά σχολεία στις δυο πρώτες βαθμίδες, και Δημοτικά και Γυμνάσια Δεύτερης Ευκαιρίας. Στη μη υποχρεωτική Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση μετά το Γυμνάσιο εντάσσονται και τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ), τα οποία προσφέρουν επίσημη αλλά αδιαβάθμητη εκπαίδευση. Τα ιδρύματα αυτά χαρακτηρίζονται αδιαβάθμητα, γιατί δέχονται τόσο αποφοίτους Γυμνασίου όσο και αποφοίτους Λυκείου, ανάλογα με τις επιμέρους ειδικότητες που προσφέρουν. Η δημόσια ανώτατη εκπαίδευση περιλαμβάνει τα ΑΕΙ και ΤΕΙ. Η εισαγωγή των φοιτητών σε αυτά τα ιδρύματα εξαρτάται από την επίδοσή τους σε εξετάσεις εθνικού επιπέδου που λαμβάνουν χώρα στη και Γ΄ τάξη του Λυκείου. Επιπρόσθετα, στο ΕΑΠ οι φοιτητές γίνονται αποδεκτοί από την ηλικία των 22 ετών μετά από κλήρωση (www.ypepth.gr, 10/12/2010).

Η σύγχρονη δημόσια εκπαίδευση λειτουργεί με κύριο στόχο να παρέχει στους μαθητές εκείνα τα εφόδια που διευκολύνουν την κοινωνική τους ένταξη, και θα τους δώσουν τη δυνατότητα ανοδικής κοινωνικής κινητικότητας. Ταυτόχρονα όμως, λειτουργεί και ως μηχανισμός του κράτους, όπου η εκπαίδευση έχει ως κύριο μέλημα της την εξασφάλιση πολιτισμικής ομογενοποίησης, ενώ παράλληλα αξιολογεί και κατατάσσει, με απώτερο στόχο τη διάδοση της κυρίαρχης ιδεολογίας και την αναπαραγωγή του ηγεμονικού σχήματος.

Η λειτουργία του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος θεμελιώνεται στο ελληνικό Σύνταγμα (άρθρο 16 §4), αλλά και τις σχετικές διατάξεις διμερών συμφωνιών ή του σχετικού διεθνούς δικαίου που δεσμεύουν την Ελλάδα.

Γίνεται αντιληπτό ότι, δικαίωμα στην εκπαίδευση έχουν κυρίως οι Έλληνες πολίτες. Ωστόσο, οι διεθνείς διατάξεις καθιστούν αποδέκτες του δικαιώματος, όχι μόνο τους Έλληνες πολίτες αλλά και όλους όσους βρίσκονται εγκατεστημένοι στη χώρα, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους. Ένα δεύτερο ζήτημα που μας απασχολεί είναι το περιεχόμενο της εκπαίδευσης, αν θα μπορούσαν για παράδειγμα οι αλλοδαποί μαθητές να έχουν ειδικό πρόγραμμα διδασκαλίας. Σε κάθε περίπτωση, «οι αποφάσεις της διοίκησης πρέπει να λαμβάνουν πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού» (Μαυρομάτης, Τσιτσελίκης, 2004:124-125).

Ήδη από τις αρχές του 1990 παρουσιάστηκαν στο ελληνικό δημόσιο σχολείο παιδιά με διαφορετική γλώσσα και θρησκεία από τις κυρίαρχες στον ελληνικό χώρο, ανατρέποντας τα δεδομένα. Συγκεκριμένα το 1995, στο ελληνικό σχολείο υπήρχαν περίπου 44.000 αλλόγλωσσοι μαθητές, ενώ το 2000 ο αριθμός τους ξεπέρασε τις 86.000 και το 2002 έφτασε τις 120.000.

Παρακάτω, παραθέτονται δυο αναλυτικοί πίνακες για την κατανομή των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών στις σχολικές μονάδες όλων των βαθμίδων κατά το σχολικό έτος 1999/2000 και 2002/03.

Πίνακας 2. Κατανομή των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών στις σχολικές μονάδες όλων των βαθμίδων (σχολ. έτος 1999/2000)

Κατηγορία μαθητών	Νηπιαγωγεία	Ποσοστό %	Δημοτικά	Ποσοστό %	Γυμνάσια	Ποσοστό %	Λύκεια	Ποσοστό %	Σύνολο	Ποσοστό %
Σύνολο μαθητών	142.259	9.1	645.514	41.4	377.400	24,2	393.201	25.2	1.558.374	100.0
Αλλοδαποί	5.882	9.3	40.653	64.5	13.373	21.2	3.102	4.9	63.010	100.0
Παλιννοστούντες	1.530	5.0	17.918	58.5	8.693	28.3	2.499	8.1	30.640	100.0
Αλλοδαποί & παλιννοστούντες	7.412	5.2	58.571	9.07	22.066	5.8	5.601	1.4	93.650	100.0

(Πηγή: EUMC-RAXEN με βάση στοιχεία του ΥΠΕΠΘ)

Πίνακας 3. Κατανομή των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών στις σχολικές μονάδες όλων των βαθμίδων (σχολ. έτος 2002/2003)

Κατηγορία μαθητών	Νηπιαγωγεία	Ποσοστό %	Δημοτικά	Ποσοστό %	Γυμνάσια	Ποσοστό %	Λύκεια και ΤΕΕ	Ποσοστό %	Σύνολο	Ποσοστό %
Σύνολο μαθητών	138.304	9.5	633.235	43.3	328.309	22.5	360.616	24.7	1.460.464	100,0
Αλλοδαποί	9.503	9.6	54.570	55.5	22.693	23.1	11.475	11.7	98.241	100,0
Παλιννοστούντες	1.580	5.0	12.579	39.5	10.692	33.5	7.022	22.0	31.873	100,0
Αλλοδαποί & Παλιννοστούντες	11.083	8.5	67.149	51.6	33.385	25.7	18.497	14.2	130.114	100.0

(Πηγή: ΥΠΕΠΘ, ΙΠΟΔΕ)

Όσον αφορά την ελληνική νομοθεσία, ένα είναι προφανές, «ότι στη σύγχρονη ελληνική πολυπολιτισμική κοινωνία, η διαπολιτισμική ιδέα δεν θα πρέπει να εξαντλείται στην απλή συνύπαρξη διαφορετικών πολιτισμών, όπου ο κυρίαρχος πολιτισμός ανέχεται τους υπόλοιπους, αλλά στον ενεργητικό και έμπρακτο σεβασμό τους» (Παύλου & Χριστόπουλος, 2004:129).

Ο Κτιστάκις (2001), αναφέρει ότι στα ελληνικά σχολεία ο αριθμός των αλλόγλωσσων μαθητών έχει φτάσει το 35% του μαθητικού πληθυσμού. Σχολιάζει τις δυσκολίες τις οποίες αντιμετωπίζουν οι μετανάστες μαθητές, για την ένταξή τους στο σχολείο δηλαδή, την πλήρη αφομοίωση ή τον αποκλεισμό. Για παράδειγμα, κάποιοι μαθητές απαρνήθηκαν το όνομά τους, χρησιμοποιώντας χριστιανικά ελληνικά

ονόματα έτσι, ώστε να μην διαφέρουν από τους συμμαθητές τους. Και πολλοί άλλοι, παρέμεναν στο περιθώριο μη μπορώντας να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του σχολείου, αφού δεν γνώριζαν την γλώσσα και τους κανόνες.

Επίσης, ο Κτιστάκης (2001) σημειώνει ότι αυτές οι ακραίες καταστάσεις έχουν λάβει χώρα στην Ευρώπη, στις ΗΠΑ αλλά και στον Καναδά. Οι λύσεις που δόθηκαν ήταν δίγλωσσα σχολεία, μαθήματα μητρικής γλώσσας των παιδιών των μεταναστών. Αυτές δεν ήταν ριζικές λύσεις, αυτό που θα έπρεπε να γίνει είναι η δημιουργία «ενός πλαισίου διαλόγου». Δηλαδή, αρχικά η αναγνώριση των διαφορετικών στην εκπαίδευση, η παράλληλη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας και η εγρήγορση των εκπαιδευτικών.

Καθρέφτης του πολιτισμού μιας κοινωνίας είναι ο τρόπος που συμπεριφέρεται στις μειοψηφίες, στους αλλοεθνείς, στους αλλόθρησκους και γενικά στους διαφορετικούς.

Ήδη από τις αρχές του 1970 παρατηρήθηκε είσοδος λαθρομεταναστών από την Ασία και την Αφρική, οι οποίοι εργάζονταν σε κλάδους και επαγγέλματα, στα οποία οι Έλληνες δεν ήθελαν να εργαστούν. Η κατάσταση αλλάζει στις αρχές του 1990, όπου η Ελλάδα δέχεται οικονομικούς πρόσφυγες, από τις ανατολικές χώρες, από τα Βαλκάνια. Σιγά-σιγά, όμως η ελληνική φιλοξενία αντικαταστάθηκε από την ξενοφοβία. Οι Έλληνες πιστεύουμε ότι αφού οι μετανάστες έχουν διαφορετικά ήθη και έθιμα, μιλούν άλλη γλώσσα, άρα δεν είναι ισότιμα μέλη με εμάς. Έπειτα, ήρθε η υψηλή ανεργία, η οποία συνέβαλε στις αρνητικές αντιδράσεις του κοινωνού συνόλου, με την πεποίθηση ότι «οι ξένοι μας παίρνουν τις δουλειές». Όμως, η θέσπιση του 1997 παραχώρησε στους λαθρομετανάστες για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα παραμονή και εργασία, με τον τρόπο αυτό η Ελλάδα αντιλαμβάνεται ότι είναι μια χώρα υποδοχής (Μουσούρου, 2006).

Ένα σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες, είναι η ένταξη των παιδιών τους στο σχολείο. Συγκεκριμένα, οι διαδικασίες ένταξης (inclusion) ή αποκλεισμού (exclusion) των μεταναστών, αποτελείται από τους όρους αφομοίωση (assimilation) και ενσωμάτωση (integration). Όταν μιλάμε για την αφομοίωση εννοούμε την πλήρη αποδοχή ενός ατόμου στην κοινωνία μας, και όταν μιλάμε για την ενσωμάτωση άλλοτε εννοούμε την αποδοχή του μετανάστη και άλλοτε εννοούμε την ταύτιση με την κοινωνία. Σίγουρα όμως το παιδί του μετανάστη έρχεται στο εκάστοτε σχολείο με τρία βασικά μειονεκτήματα:

- Δεν γνωρίζει την γλώσσα της χώρας υποδοχής.

- Δεν γνωρίζει και πιθανόν να μην κατανοεί το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας υποδοχής.
- Και είχε συνηθίσει σε έναν διαφορετικό τρόπο ζωής, κάτι το οποίο έχει αλλάξει ριζικά στην χώρα υποδοχής.

Το παιδί του μετανάστη μπορεί πολύ συχνά να βιώσει τις εκδηλώσεις ρατσισμού και απόρριψης από το κοινωνικό περίγυρο. Πολλές φορές συμβιβάζονται, προκειμένου να αποφεύγουν προβλήματα ανάμεσα στους δυο κόσμους όπου ανήκουν.

Σύμφωνα με την Βεντούρα (1994), τα παιδιά των μεταναστών συχνά αποκαλούνται δεύτερη γενιά μεταναστών, παρόλο που τα ίδια τις περισσότερες φορές δεν έχουν μετακινηθεί από μια χώρα σε μια άλλη. Λέγονται «δεύτερη γενιά» τα παιδιά των μεταναστών, τα οποία κοινωνικοποιούνται και πάνε σχολείο στη χώρα υποδοχής, ανεξάρτητα από την καταγωγή τους.

Όσον αφορά το σχολείο, κάποια έρευνα έδειξε ότι το έτος 2002-2003 το ποσοστό των αλλοδαπών και ομογενών παιδιών στο σύνολο του μαθητικού πληθυσμού σε όλες τις βαθμίδες της δημόσιας εκπαίδευσης από νηπιαγωγείο έως και λύκειο ήταν 8,9%, 8% στο Νηπιαγωγείο, 10,6% στο Δημοτικό, 10,2% στο Γυμνάσιο και 5,1% στο Λύκειο και ΤΕΕ. Η αναλογία, ιδιαίτερα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση διαφέρει από περιφέρεια σε περιφέρεια. Συγκεκριμένα, μόνο το 35,6% δεν των δημόσιων σχολείων δεν έχουν κανένα αλλοδαπό μαθητή. Αντίθετα, υπάρχουν σχολεία σε άλλες περιφέρειες όπως η Αττική με 13,6% αμιγώς ελληνικά σχολεία, αλλά και τα νησιά του Ιονίου με 24,5%. Το μεγαλύτερο ποσοστό τέτοιων σχολείων βρίσκεται στην Αν. Μακεδονία και την Θράκη με 66,4% αλλά και τα νησιά στο Βόρειο Αιγαίο με 47,2%. Γενικά συμπεραίνει τις διάφορες ραγδαίες αλλαγές που επιφέρει αυτή η αύξηση των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών. Συνήθως, η κοινωνία μας αντιδρά με αρνητικό τρόπο στην ένταξη των παιδιών των μεταναστών στο σχολείο, όπου φοιτά το δικό τους παιδί. Εκείνοι, οι οποίοι μπορούν να βοηθήσουν είναι οι δάσκαλοι. Διότι, αυτοί μέσω της διδασκαλίας τους μπορούν να επηρεάσουν τους μαθητές έτσι ώστε, να αποδεχθούν τις ομοιότητες όσο και τις διαφορές χωρίς να αισθάνονται μειονεκτικά και αποξενωμένα από το σύνολο (Μουσούρου, 2006).

Σύμφωνα με την Φραγκουδάκη (1985), μέσα στο χώρο του σχολείου συναντούμε την κοινωνική ανισότητα, την κακή εκπαίδευση και την σχολική αποτυχία των μαθητών κάθε εθνικής προέλευσης. Κυρίως εντοπίζεται στις βιομηχανικές κοινωνίες όπου σημασία έχει «η κοινωνική προέλευση» του μαθητή. Άρα, οι συνθήκες

«διαβίωσης» για ένα παιδί μεταναστών μέσα στην αίθουσα θα είναι ακόμη πιο δύσκολες.

Οι χώρες υποδοχής στην προσπάθειά τους να ελαχιστοποιήσουν τα προβλήματα, τα οποία είχαν δημιουργηθεί με την είσοδο των μεταναστών σχετικά με την γλώσσα, την εκπαίδευση, την κοινωνική αποδοχή και την ενσωμάτωση, εφάρμοσαν τα πέντε μοντέλα εκπαίδευσης. Σύμφωνα με τον Γεωργογιάννη (1997), τα μοντέλα εκπαίδευσης είναι:

- Το αφομοιωτικό μοντέλο
- Το μοντέλο ενσωμάτωσης
- Το πολυπολιτισμικό μοντέλο
- Το αντιρατσιστικό μοντέλο
- Το διαπολιτισμικό μοντέλο.

Το αφομοιωτικό μοντέλο, περιλαμβάνει την διαδικασία μέσα από την οποία τα άτομα διαφορετικών φυλών αλληλεπιδρούν και συμμετέχουν στην καθημερινή ζωή μιας ευρύτερης κοινωνίας, χωρίς να παίζει ρόλο η προέλευσή τους. Αυτό το μοντέλο κυριάρχησε μέχρι τα μέσα του 1960, με βασική θέση ότι οι μετανάστες πρέπει να απορροφηθούν από τον ντόπιο πολιτισμό για να μπορούν να συμμετέχουν στην διαμόρφωση της κοινωνίας. Συγκεκριμένα στην εκπαίδευση όλοι οι μαθητές ανεξαιρέτως προέλευσης, πρέπει να αποκτήσουν γνώσεις και ικανότητες για την σίγουρη συμμετοχή τους στον «εθνικό πολιτισμό». Μάλιστα, επιβάλλεται η εκμάθηση της γλώσσας της χώρας υποδοχής και η παραμέληση της διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας των μεταναστών.

Το μοντέλο της ενσωμάτωσης, υποστηρίζει ότι ο κάθε μετανάστης που εισέρχεται σε μια χώρα δέχεται τις επιδράσεις της χώρας υποδοχής, αλλά ταυτόχρονα ασκεί και αυτός επίδραση. Σε αντίθεση με την αφομοίωση, η ενσωμάτωση αποδέχεται τις πολιτισμική διαφορετικότητα, σε τέτοιο βαθμό που δεν θα κιντυνεύσει ο πολιτισμός της επικρατούσας κοινωνίας. Στην εκπαίδευση, γίνεται εκμάθηση της εθνικής τους γλώσσας και δημιουργούνται προγράμματα σχολικής και κοινωνικής ενίσχυσης.

Το πολυπολιτισμικό μοντέλο, εμφανίστηκε το 1970, όταν ήδη από την εφαρμογή των προηγούμενων μοντέλων δεν επήλθε κάποια λύση στα παιδιά που αντιμετώπιζαν προβλήματα στο σχολείο. Έτσι, εφαρμόστηκε η «πολυπολιτισμική εκπαίδευση». Δηλαδή, η κοινωνική συνοχή οδηγείται μέσα από αναγνώριση των

πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων των μεταναστευτικών ομάδων. Στην εκπαίδευση δημιουργούνται προγράμματα με στόχο την καλλιέργεια του σεβασμού και της ανοχής των ατόμων με διαφορετική πολιτισμική, εθνική, φυλετική και θρησκευτική προέλευση.

Η πολυπολιτισμική προσέγγιση στοχεύει στη διατήρηση της πολιτισμικής ταυτότητας των μεταναστών και της γνώσης αυτών των πολιτισμών από μέρους της κυρίαρχης ομάδας που θα οδηγήσει και στην άλλη νοοτροπία. Ο όρος πολυπολιτισμική εκπαίδευση περιγράφει ουσιαστικά μια «ευρεία ποικιλία σχολικών πρακτικών, προγραμμάτων και υλικών που σχεδιάζονται για να βοηθήσουν τα παιδιά από διαφορετικές ομάδες να βιώσουν την εκπαιδευτική ισότητα» (Banks, 1997).

Το αντιρατσιστικό μοντέλο, εμφανίστηκε στο τέλος του 1980 κυρίως στις χώρες Αγγλία και Αμερική. Επισημαίνει ότι πρέπει να αλλάξουν οι στάσεις των ατόμων, οι δομές της εκπαίδευσης της κοινωνίας, ώστε να εξαλειφθούν οι φυλετικές διακρίσεις σε βάρος των παιδιών των μεταναστών. Το αντιρατσιστικό μοντέλο έχει τρεις βασικούς στόχους:

- την ισότητα στην εκπαίδευση για όλα τα παιδιά ανεξάρτητα από την εθνική τους προέλευση
- τη δικαιοσύνη που οφείλει να παρέχει το κράτος σε όλους δίνοντας ίσες ευκαιρίες ζωής
- την απελευθέρωση από τα ρατσιστικά πρότυπα.

Το διαπολιτισμικό μοντέλο εκπαίδευσης εμφανίζεται το 1980 κυρίως σε ευρωπαϊκές χώρες. Ο όρος «διαπολιτισμικός» χρησιμοποιείται για να δηλώσει μια διαδικασία αλληλεπίδρασης και συνεργασίας μεταξύ των διάφορων μεταναστευτικών ομάδων. Συγκεκριμένα, το Συμβούλιο της Ευρώπης, UNESCO και η Ευρωπαϊκή Ένωση χρησιμοποιούν τον όρο «διαπολιτισμική» εκπαίδευση ως δράση για να επιτύχουν την ισότητα ευκαιριών στην εκπαίδευση και την κοινωνία. Τα βασικά χαρακτηριστικά της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σύμφωνα με το Συμβούλιο της Ευρώπης είναι τα εξής:

- η άμεση εμπειρία των παιδιών στην χώρα υποδοχής
- η επίδραση των πολιτισμών των χωρών καταγωγής και υποδοχής
- η επανεξέταση και αναθεώρηση των εθνοκεντρικών κριτηρίων του σχολείου
- το μέσο για την αξιολόγηση των ευκαιριών στη ζωή τους και την επίτευξη της ένταξής τους στην κοινωνία (Γεωργογιάννης, 1997).

Σύμφωνα με τον Essinger (1988), το διαπολιτισμικό μοντέλο αποτελείται από τέσσερις αρχές:

- Ενσυναίσθηση (δηλαδή, κατανόηση των προβλημάτων των άλλων και την διαφορετικότητα τους).
- Αλληλεγγύη (αποβάλλει την κοινωνική ανισότητα και αδικία).
- Σεβασμός στην πολιτισμική ετερότητα.
- Απαλλαγή από τα εθνικά στερεότυπα και τις προκαταλήψεις.

Με βάση πρόσφατα στοιχεία του Υπουργείου Εσωτερικών (Υπουργείο Εσωτερικών Ιούλιος 2004), οι αλλοδαποί που βρίσκονται στην Ελλάδα και έχουν παραμονή άδειας ανέρχονται σε 198.374 και προέρχονται από 134 χώρες. Στην πρώτη θέση βρίσκεται η Αλβανία με το 63,24%, στη δεύτερη θέση η Βουλγαρία με 10,58%, στην τρίτη θέση είναι η Ρουμανία με 4,08% και την τελευταία θέση την μοιράζονται 18 χώρες προέλευσης. Η πολυπολιτισμικότητα της Ελλάδας προσδιορίζεται από τους αλλοδαπούς, τους Έλληνες παλιννοστούντες, τα μέλη των πολιτισμικά μεικτών οικογενειών, τα μέλη νομικά αναγνωρισμένων μειονοτήτων ή άλλων κοινοτήτων/ομάδων με διαφορετική γλώσσα και πολιτισμικά στοιχεία που ζουν μόνιμα στην Ελλάδα (π.χ., Τσιγγάνοι/Ρομά).

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία εκθέσεων του ΙΠΟΔΕ (Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης), της Στατιστικής Υπηρεσίας του ΥΠΕΠΘ και της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, θα παραθέσουμε τον αριθμό των μαθητών που ήταν εγγεγραμμένοι στα σχολεία. Τη σχολική χρονιά 2002/2003 ήταν εγγεγραμμένοι στα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης 98.241 αλλοδαποί μαθητές και μαθήτριες. Δηλαδή αντιστοιχεί στο 6,7% του συνολικού αριθμού των μαθητών/τριών την ίδια σχολική περίοδο (Σκούρτου, Βρατσάλης, Γκόβαρης, 2004).

Παρακάτω, παρατίθεται πίνακας με την κατανομή των μαθητών σε όλες τις σχολικές μονάδες (2002/2003).

Πίνακας 4. Κατανομή των μαθητών σε όλες τις σχολικές μονάδες (2002/2003)

Βαθμίδα	Σύνολο μαθητών	Σύνολο αλλοδαπών μαθητών	%
Νηπιαγωγεία	138.304	9.503	6,9
Δημοτικά	633.235	54.570	8,6
Γυμνάσια	328.309	22.693	6,9
Λύκεια & ΤΕΕ	360.616	11.475	3,2
Σύνολο	1.460.464	98.241	6,7

(Πηγή: Γκότοβος & Μάρκου 2004)

Επίσης, από τα συγκεντρωτικά στοιχεία του ΥΠΕΠΘ που αφορούν τα σχολικά έτη 1995 έως και 1999 φαίνεται καθαρά στον δεύτερο πίνακα μια ραγδαία αύξηση με το πέρασμα των χρόνων.

Πίνακας 5. Αριθμός αλλοδαπών μαθητών τα σχολικά έτη 1995-1999

Σχ. Έτος	Αριθμός αλλοδαπών μαθητών	% του συνόλου του μαθητικού πληθυσμού
1995-96	8.455	0,6
1996-97	12.572	0,8
1997-98	21.239	1,7
1998-99	35.751	2,5

(Πηγή: Δρετάκης 2001:39)

Το μεγαλύτερο ποσοστό των αλλοδαπών μαθητών φοιτούν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και σύμφωνα με τα στοιχεία του Ινστιτούτου Παιδείας Ομογενών-Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (Ι.Π.Ο.Δ.Ε.), το σχολικό έτος 1995-96 στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όπως είδαμε παραπάνω φοιτούσαν 8.455 αλλοδαποί μαθητές. Εννέα χρόνια αργότερα (2004-5), ο αριθμός τους έφτασε τις 108.684. Ειδικότερα στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση φοιτούν σήμερα 70.423 αλλοδαποί μαθητές και στη δευτεροβάθμια 38.261 (Δάμα, 2006).

Το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. από την ίδρυση του μέχρι σήμερα προωθεί τους στόχους της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης μέσα από δράσεις που αφορούν πρωτίστως στην έρευνα και στην επιμόρφωση. Θεωρεί ότι η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση αφορά εξίσου γηγενείς και μη μαθητές, καθώς αποβλέπει στην αποδοχή του «άλλου» και στη μάθηση μέσα από τη διαφορετικότητα. Συγκεκριμένα, οι δράσεις του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. περιλαμβάνουν την διεξαγωγή έρευνας, την επιμόρφωση, τις θεσμικές παρεμβάσεις

και την οργάνωση ημερίδων-συνεδρίων. Για να ανταποκριθεί στο ρόλο του ως επιστημονικού συμβουλευτικού οργάνου του Υπ.Ε.Π.Θ., το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. πραγματοποιεί έρευνες που ενημερώνουν με ποιοτικά και ποσοτικά δεδομένα για τη σύνθεση του μαθητικού πληθυσμού, τη λειτουργία των σχολικών μονάδων καθώς και την εκπαιδευτική διαδικασία με έμφαση στις αρχές και τους στόχους της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.

Βασική προτεραιότητα του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. είναι η πλήρης χαρτογράφηση του εκπαιδευτικού χώρου, με δυνατότητα διαρκούς επικαιροποίησης. Από το σχολικό έτος 2002-2003 το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. πραγματοποιεί στην έναρξη κάθε σχολικού έτους έρευνα για την πλήρη καταγραφή των παλιννοστούντων μαθητών και αλλοδαπών μαθητών που φοιτούν στα ελληνικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Με αυτή την πρωτογενή έρευνα στέλνονται ερωτηματολόγια σε όλες τις σχολικές μονάδες της χώρας τα οποία επιστρέφονται στο Ι.Π.Ο.Δ.Ε. συμπληρωμένα. Την ευθύνη για τη συμπλήρωση κάθε ερωτηματολογίου φέρει ο Διευθυντής κάθε σχολικής μονάδας (www.ipode.gr, 12/12/2010).

Ειδικά για τα σχολεία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. ενημερώνεται συστηματικά από τα σχολεία αυτά και συμπληρώνει τα προαναφερθέντα στοιχεία που αφορούν τα χαρακτηριστικά του μαθητικού πληθυσμού, δηλαδή στοιχεία αναφορικά με το Αναλυτικό τους Πρόγραμμα, τη λειτουργία των Τάξεων Υποδοχής, τις δραστηριότητες και τις εκδηλώσεις που πραγματοποιούν, το εκπαιδευτικό υλικό που αξιοποιούν και άλλα στοιχεία.

Άμεσος στόχος του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. είναι οι έρευνες και οι εκθέσεις να ενισχυθούν με ερευνητικές δράσεις ποιοτικής μεθοδολογίας που θα βασίζονται σε επισκέψεις στα σχολεία, και θα ενημερώνουν σε βάθος για την εκπαιδευτική διαδικασία, τις αντιλήψεις εκπαιδευτικών και μαθητών, την αξιολόγηση εκπαιδευτικών καινοτομιών και παρεμβάσεων διαπολιτισμικού χαρακτήρα. Η παρουσίαση αυτών των ερευνητικών δράσεων σχετικά με τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση αναλύεται στην «έρευνα» σύμφωνα με τους στόχους και τομείς και τις ερευνητικές δράσεις (www.ipode.gr, 12/12/2010).

Επίσης το Ι.Π.Ο.Δ.Ε., ασχολείται με την συνεχή ενημέρωση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε θέματα Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης. Είναι πολύ σημαντική η ενημέρωση των εκπαιδευτικών, για αυτό το λόγο το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. οργανώνει επιμορφωτικές συναντήσεις αλλά και συμμετέχει σε ημερίδες και πρωτοβουλίες που άλλοι φορείς ή σχολικές μονάδες πραγματοποιούν.

Ειδικότερα με τις έρευνες που διεξάγει το Ι.Π.Ο.Δ.Ε, οι ερευνητικές δράσεις του αφορούν κυρίως:

- Την αποτύπωση και αποτίμηση των συνθηκών, των διαδικασιών και των αποτελεσμάτων της μάθησης των μαθητών που είναι ευάλωτοι στον εκπαιδευτικό αποκλεισμό.
- Την αποτύπωση της εκπαιδευτικής πραγματικότητας της ομογένειας.
- Την ανίχνευση των προβληματικών πτυχών στη λειτουργία των σχολικών μονάδων.
- Την ανίχνευση των επιμορφωτικών αναγκών των εκπαιδευτικών και το σχεδιασμό και την αξιολόγηση επιμορφωτικών δραστηριοτήτων σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.
- Την εισαγωγή της διαπολιτισμικής διάστασης στα αναλυτικά προγράμματα, τα εγχειρίδια και τα διδακτικά βοηθήματα.
- Την ανίχνευση των στάσεων ανάμεσα σε μαθητές, εκπαιδευτικούς και γονείς για την υποδοχή της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.
- Την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας και του πολιτισμού σε χώρες του εξωτερικού.
- Την αποτύπωση των μηχανισμών μεταβίβασης στερεότυπων και προκατάληψης μέσω του σχολείου με στόχο τη σταδιακή αποδόμησή τους.

Συγκεκριμένα, οι ερευνητικές δράσεις περιλαμβάνουν αρχικά την συλλογή και επεξεργασία στατιστικών στοιχείων για τους αλλοδαπούς και παλιννοστούντες μαθητές. Δηλαδή, στέλνει σε όλες τις σχολικές μονάδες ερωτηματολόγια, στα πλαίσια πρωτογενούς έρευνας, τα οποία συμπληρώνονται και επιστρέφονται στο Ι.Π.Ο.Δ.Ε. με ευθύνη του διευθυντή της κάθε σχολικής μονάδας. Το ερωτηματολόγιο το οποίο υποβάλλεται συνημμένο αποτελείται από δυο μέρη: το πρώτο μέρος αποσκοπεί στην πλήρη καταγραφή των μαθητών-ημεδαπών, αλλοδαπών, παλιννοστούντων-σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Το δεύτερο μέρος περιγράφει την κατανομή διάφορων μεγεθών όπως ποσοστά, φύλο, ηλικία, διάρκεια παραμονής στην Ελλάδα και χώρα προέλευσης των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών που φοιτούν σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης.

Έπειτα, οι ερευνητικές δράσεις περιλαμβάνουν την καταγραφή στοιχείων λειτουργίας των Σχολείων Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης. Το τμήμα Σχεδιασμού, Έρευνών και Μελετών συλλέγει στοιχεία για τη λειτουργία των Σχολείων

Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης. Πραγματοποιούνται επισκέψεις στα σχολεία και συζητούν με τον διευθυντή/ντρια σχετικά με θέματα λειτουργίας του σχολείου, έτσι ώστε να εκτιμηθεί το έργο αυτών των σχολείων.

Επιπρόσθετα το Ι.Π.Ο.Δ.Ε., προχωρά στη συλλογή και επεξεργασία των ετήσιων εκθέσεων για τις σχολικές μονάδες του εξωτερικού που συντάσσουν οι Συντονιστές Εκπαίδευσης του εξωτερικού.

Τέλος, οι ερευνητικές δράσεις αποτυπώνουν αντιλήψεις των Συντονιστών Εκπαίδευσης του εξωτερικού για το ρόλο τους. Το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. σχεδίασε και μοίρασε στους συντονιστές ένα ερωτηματολόγιο που εξετάζει τις θέσεις τους σχετικά με τον τρόπο, τη συχνότητα και τους σκοπούς άσκησης του εποπτικού και επιστημονικού τους έργου (www.ipode.gr, 12/12/2010).

Πίνακας 6. Κατανομή των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών στην Ελλάδα, κατά το σχολικό έτος 2002-03

Βαθμίδα	Αριθμός αλλοδαπών μαθητών	Αριθμός παλιννοστούντων μαθητών	Αριθμός αλλοδαπών & παλιννοστούντων μαθητών	Αριθμός ημεδαπών, αλλοδαπών & παλιννοστούντων μαθητών
Νηπιαγωγεία	8.032	1.309	9.341	138.304
Δημοτικά	54.843	12.494	67.337	633.235
Γυμνάσια	22.657	10.308	32.965	328.309
Λύκεια & ΤΕΕ	11.367	6.843	18.210	360.616
Σύνολο	96.899	30.954	127.853	1.460.464

(Πηγή: Στατιστικά στοιχεία Ι.Π.Ο.Δ.Ε.)

Πίνακας 7. Κατανομή των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών στα Σχολεία (Δημόσια και Ιδιωτικά), κατά το σχολικό έτος 2005-06

Βαθμίδα Εκπαίδευσης	Σύνολο μαθητών	Αριθμός αλλοδαπών μαθητών	Αριθμός παλιντων μαθητών
Νηπιαγωγείο	142.871	14.357	1.810
Δημοτικό	643.413	62.089	7.903
Γυμνάσιο	332.240	28.627	6.699
Λύκειο	240.200	9.837	3.639
ΤΕΕ - ΕΠΑΛ	96.380	8.929	3.752
ΣΥΝΟΛΟ	1.455.104	123.839	23.803

(Πηγή: Στατιστικά στοιχεία Ι.Π.Ο.Δ.Ε.)

Πίνακας 8. Κατανομή των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών στα
διαπολιτισμικά σχολεία κατά το σχολικό έτος 2005-2006

Βαθμίδα εκπαίδευσης	Σύνολο μαθητών	Αριθμός αλλοδαπών μαθητών	Αριθμός παλ/ντων μαθητών
Δημοτικό	2.560	479	144
Γυμνάσιο-Λύκειο	1.902	748	199
ΣΥΝΟΛΟ	4.462	1.227	343

(Πηγή: Στατιστικά στοιχεία Ι.Π.Ο.Δ.Ε.)

Πίνακας 9. Κατανομή των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών στην Ελλάδα
κατά το σχολικό έτος 2005-06, ανά περιφέρεια (Νηπιαγωγεία)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Σύνολο μαθητών (Νήπια & Προνήπια)	Αριθμός αλλοδαπών μαθητών (Νήπια & Προνήπια)	Αριθμός παλ/ντων μαθητών (Νήπια & Προνήπια)
ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	7.923	210	237
ΑΤΤΙΚΗΣ	40.659	5.886	553
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	3.157	274	10
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	9.474	641	28
ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	4.704	243	21
ΗΠΕΙΡΟΥ	4.078	271	13
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	10.378	834	38
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΙΩΝ	3.040	452	12
ΚΕΝ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	28.164	2.076	761
ΚΡΗΤΗΣ	10.528	1.033	45
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	5.014	622	23
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	7.632	925	30
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	8.120	890	39
ΣΥΝΟΛΟ	142.871	14.357	1.810

(Πηγή: Στατιστικά στοιχεία Ι.Π.Ο.Δ.Ε.)

Πίνακας 10. Κατανομή των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών στην Ελλάδα κατά το σχολικό έτος 2005-06, ανά περιφέρεια (Δημοτικά σχολεία)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Σύνολο μαθητών	Αριθμός αλλοδαπών μαθητών	Αριθμός παλ/ντων μαθητών
ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	37.454	1.128	1.263
ΑΤΤΙΚΗΣ	214.494	27.328	2.311
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	11.986	824	54
ΔΥΤ. ΕΛΛΑΔΟΣ	42.034	3.100	183
ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	19.341	935	157
ΗΠΕΙΡΟΥ	18.280	1.481	194
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	43.626	3.127	180
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΙΩΝ	11.767	1.756	78
ΚΕΝ.ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	17.484	8.618	2.932
ΚΡΗΤΗΣ	40.604	3.904	234
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	22.926	2.671	93
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	32.958	4.039	119
ΣΤΕΡ. ΕΛΛΑΔΟΣ	30.459	3.178	105
ΣΥΝΟΛΟ	643.413	62.089	7.903

(Πηγή: Στατιστικά στοιχεία Ι.Π.Ο.Δ.Ε.)

Πίνακας 11. Κατανομή των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών στην Ελλάδα κατά το σχολικό έτος 2005-06, ανά περιφέρεια (Γυμνάσια)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	Σύνολο μαθητών	Αριθμός αλλοδαπών μαθητών	Αριθμός παλ/ντων μαθητών
ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	18.391	526	1.311
ΑΤΤΙΚΗΣ	113.907	14.223	1.690
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	6.040	335	25
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	22.167	1.112	97
ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	9.282	389	89
ΗΠΕΙΡΟΥ	9.775	747	70
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	22.789	1.279	112
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	7.030	880	56
ΚΕΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	58.455	3.680	2.921
ΚΡΗΤΗΣ	20.177	1.403	150
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	10.433	1.014	57
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	17.502	1.728	63
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	16.292	1.311	58
ΣΥΝΟΛΟ	332.240	28.627	6.699

(Πηγή: Στατιστικά στοιχεία Ι.Π.Ο.Δ.Ε.)

Πίνακας 12. Κατανομή των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών στην Ελλάδα
κατά το σχολικό έτος 2005-06, ανά περιφέρεια (Λύκεια)

Περιφέρεια	Σύνολο μαθητών	Αριθμός αλλοδαπών μαθητών	Αριθμός παλ/ντων μαθητών
ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	12.017	174	719
ΑΤΤΙΚΗΣ	86.236	5.340	856
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	3.832	87	38
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	15.603	438	35
ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	7.450	146	68
ΗΠΕΙΡΟΥ	7.592	351	19
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	16.805	330	59
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	5.072	392	27
ΚΕΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	1.752	1.051	1.594
ΚΡΗΤΗΣ	13.301	316	69
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	6.344	360	75
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	12.972	498	54
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	11.224	354	26
ΣΥΝΟΛΟ	240.200	9.837	3.639

(Πηγή: Στατιστικά στοιχεία Ι.Π.Ο.Δ.Ε.)

Πίνακας 13. Κατανομή των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών στην Ελλάδα
κατά το σχολικό έτος 2005-06, ανά περιφέρεια (ΤΕΕ-ΕΠΑΛ)

Περιφέρεια	Σύνολο μαθητών	Αριθμός αλλοδαπών μαθητών	Αριθμός παλ/ντων μαθητών
ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	4.690	114	592
ΑΤΤΙΚΗΣ	32.196	5.053	1.198
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	1.806	62	15
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	6.820	443	35
ΔΥΤ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	2.321	66	56
ΗΠΕΙΡΟΥ	3.334	274	34
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	6.592	350	47
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	1.554	194	3
ΚΕΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	18.885	1.149	1.668
ΚΡΗΤΗΣ	5.889	270	52
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	3.535	256	18
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	4.376	431	18
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	4382	267	16
ΣΥΝΟΛΟ	96.380	8.929	3.752

(Πηγή: Στατιστικά στοιχεία Ι.Π.Ο.Δ.Ε.)

Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι ανοικτό σε όλα τα παιδιά προσφύγων και μεταναστών, στα οποία προσφέρονται επιπλέον υποστηρικτικά μέτρα παράλληλα με τη φοίτησή τους στην κανονική τάξη. Πρόκειται για τις Τάξεις Υποδοχής (Τ.Υ. τύπου Ι και ΙΙ) και τα Φροντιστηριακά τμήματα (Φ.Τ.) που παρέχουν κυρίως γλωσσική αλλά και γενικότερη μαθησιακή υποστήριξη στους αλλοδαπούς μαθητές εντός και εκτός του σχολικού ωραρίου. Η φοίτηση στις Τάξεις Υποδοχής και τα Φροντιστηριακά Τμήματα μπορεί να διαρκεί από 1 έως και 3 έτη (www.ipode.gr, 12/12/2010).

Οι συγγραφείς Σκούρτου, Βρατσάλης, Γκόβαρης (2004) σημειώνουν, ότι πολλά παιδιά μεταναστών γεννιούνται πλέον στη χώρα μας. Πηγαίνουν στα ελληνικά σχολεία προσπαθώντας να ενταχθούν στο πρόγραμμα των άλλων συμμαθητών τους και να ανέλθουν στις σχολικές βαθμίδες. Αρχικά, το ελληνικό σύστημα δημιούργησε τις τάξεις υποδοχής το 1980, με σκοπό την αφομοίωση στην ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό. Την ίδια χρονιά (1983) ιδρύονται με προεδρικό διάταγμα (Π.Δ. 494/1983) Τάξεις Υποδοχής για μαθητές που προέρχονται από τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή από άλλα κράτη. Οι στόχοι του διατάγματος ήταν:

- Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας.
- Η διδασκαλία της γλώσσας και του πολιτισμού της χώρας προέλευσης.

Αργότερα, επαναπροσδιορίστηκε η λειτουργία των τάξεων υποδοχής, έτσι οι τάξεις είναι πλέον ενταγμένες στο κανονικό σχολείο και όχι ως ανεξάρτητες. Βέβαια, αξίζει να αναφερθεί μια σημαντική διαφοροποίηση των αποφάσεων που πάρθηκαν ότι η ελληνική γλώσσα αναφέρεται ως δεύτερη των αλλοδαπών μαθητών. Συγκεκριμένα, το 2002-2003 λειτούργησαν 422 τάξεις υποδοχής και 556 φροντιστηριακά τμήματα. Σε κάποιες από αυτές τις τάξεις δοκιμάστηκε το διδακτικό και εποπτικό υλικό από το πρόγραμμα ΕΠΕΑΕΚ «Εκπαίδευση Παλινοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών».

Οι Σκούρτου, Βρατσάλης, Γκόβαρης, (2004), αναφέρουν ότι πρόεκυψαν προβλήματα όπως: η επιμονή στην πολιτισμική και γλωσσική αφομοίωση των αλλοδαπών μαθητών, η ελλιπής διδασκαλία του πολιτισμού και της γλώσσας των χωρών προέλευσης και η μη πρόσληψη διδακτικού προσωπικού. Όλα αυτά έχουν σαν αποτέλεσμα την μη ομαλή σχολική κοινωνική ένταξη των αλλοδαπών μαθητών.

Έπειτα, ήρθε η μετεξέλιξη του ελληνικού σχολείου σε πολυπολιτισμικό την δεκαετία 1990. Εξαιτίας, της αυξανόμενης εισαγωγής αλλοδαπών μαθητών στο σχολείο, νομοθετήθηκε η διαπολιτισμική εκπαίδευση από το Νόμο 2413/96. Σκοπός της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (άρθρο 34) «η οργάνωση και η λειτουργία των

σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε νέους με εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ιδιαιτερότητες». Η διαπολιτισμική εκπαίδευση απευθύνεται τόσο στους γηγενείς όσο και στους αλλοδαπούς μαθητές. Ο στόχος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, είναι η ανάκτηση των ικανοτήτων που συμβάλουν στην εποικοδομητική συμβίωση μέσα σε ένα πολυπολιτισμικό κοινωνικό ιστό. Δηλαδή, η αποδοχή και ο σεβασμός του διαφορετικού, αλλά και η αναγνώριση της πολιτισμικής τους ταυτότητας, μέσα από καθημερινή συνεργασία.

Σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας, στο πλαίσιο της προώθησης των αρχών της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης η ελληνική πολιτεία με συγχρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο υλοποιεί από το 1997 Προγράμματα που αφορούν στην εκπαίδευση α) αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών, β) μαθητών Ρομά, γ) Μουσουλμανοπαίδων και δ) ομογενών μαθητών. Παρακάτω, ακολουθεί η παρουσίαση στοιχείων του Προγράμματος «Εκπαίδευση Παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών» για την περίοδο 1997-2000. Σε αυτό το πρόγραμμα έλαβαν μέρος 350 συνεργάτες. Οι θέσεις απασχόλησης ήταν επιστημονικοί συνεργάτες, επιμορφωτές, ψυχολόγοι, ειδικοί συνεργάτες (υλικοτεχνική υποστήριξη), εκπαιδευτικοί (δάσκαλοι-νηπιαγωγοί-φιλόλογοι) και γραμματειακή υποστήριξη. Ο συνολικός αριθμός του μαθητικού πληθυσμού στόχου ήταν 36.106 εγγεγραμμένοι αλλοδαποί και παλιννοστούντες μαθητές στα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, 12.958 ήταν οι αλλοδαποί και 23.148 ήταν οι παλιννοστούντες μαθητές. Το έργο αυτό απευθύνθηκε άμεσα σε 3.275 αλλοδαπούς και παλιννοστούντες μαθητές, και ωφελήθηκαν 8.000 μαθητές, οι οποίοι συμμετείχαν σε δράσεις του προγράμματος, όπως διαπολιτισμικές δράσεις, ψυχοκοινωνική υποστήριξη, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση πάνω σε θέματα ενσυναίσθησης και αλληλοκατανόησης και έλαβαν εκπαιδευτικό υλικό του προγράμματος. Οι εκπαιδευτικοί των σχολικών μονάδων στις οποίες φοιτούσαν οι μαθητές αυτοί, συμμετείχαν σε επιμορφωτικές και άλλες δράσεις του έργου, συνολικά επιμορφώθηκαν 1.968 εκπαιδευτικοί.

Η φοίτηση των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών στο ελληνικό σχολείο αντιμετώπισε ποικίλα προβλήματα όπως ήταν αναμενόμενο, τα σημαντικότερα ήταν τα γλωσσικά προβλήματα, τα οικονομικά προβλήματα της εκάστοτε οικογένειας, τη διαφορά νοοτροπίας και τις δυσκολίες που βίωναν μέχρι να συνηθίσουν να ζουν στην ελληνική κοινωνία και το τελευταίο πρόβλημα προέκυψε από τον προσανατολισμό και την πρακτική του σχολείου στην ένταξη των

διαφοροποιημένων γλωσσικά και πολιτισμικά ομάδων. Οι προσπάθειες που κατέβαλαν οι εκπαιδευτικοί προσέκρουαν στην έλλειψη εμπειρίας και κατάρτισης τους. Οι προσπάθειες ήταν αποσπασματικές, περιορισμένης εμβέλειας και στηριγμένες στον αυτοσχεδιασμό, έτσι οι μαθητές οδηγήθηκαν στην περιθωριοποίηση και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Κρίθηκε αναγκαίο αίτημα για αναδιάρθρωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανάγκες των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών. Σύμφωνα με τα παραπάνω διαφαίνεται ο παρεμβατικός χαρακτήρας του έργου. Επισημαίνει, τον γενικότερο σκοπό του έργου σε έξι τομείς ερευνητικού και πρακτικού προσανατολισμού, ο τομέας Α αναφέρεται στην εκπαιδευτική πολιτική (δηλαδή στην αξιολόγηση των θεσμών για την σχολική ένταξη των αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών αλλά και τη διαμόρφωση ενός θεσμικού πλαισίου διαπολιτισμικής παρέμβασης το οποίο επιδιώκει να προωθήσει το στόχο της ποιοτικής αναβάθμισης του σχολείου, ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες της ελληνικής πολυπολιτισμικής κοινωνίας). Ο τομέας Β αναφέρεται στο σχολικό πρόγραμμα (προσπαθεί να διερευνήσει τη γλωσσική συμπεριφορά των μαθητών που έχουν την ελληνική ως δεύτερη γλώσσα, αλλά και την διαδικασία διδακτικών προσεγγίσεων). Ο τομέας Γ έχει να κάνει με το σχολικό περίγυρο (δηλαδή γίνεται διερεύνηση αιτών των μαθησιακών δυσκολιών καθώς και η ανίχνευση αναγκών και προσδοκιών του μαθητή για τη διαμόρφωση και εφαρμογή προγραμμάτων υποστήριξης μέσα και γύρο από το σχολείο). Έπειτα, ο τομέας Δ αναφέρεται στην ευαισθητοποίηση, ενημέρωση και επιμόρφωση (δηλαδή την ευαισθητοποίηση ,ενημέρωση των γονέων, των μαθητών και των εκπαιδευτικών σε ζητήματα ξενοφοβίας και διαπολιτισμικής εκπαίδευσης). Ο τομέας Ε ασχολείται με την τεκμηρίωση, πληροφόρηση και υποστήριξη σχετικά με την εφαρμογή του έργου. Και τέλος, στον τομέα ΣΤ γίνεται η αξιολόγηση της πορείας του έργου. Το πρόγραμμα «Εκπαίδευση παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών» κάλυψε κυρίως άμεσες ανάγκες της σημερινής μεταβαλλόμενης κοινωνίας. Απώτερος σκοπός του προγράμματος ήταν η μελέτη και η υποβοήθηση της ένταξης των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών και των οικογενειών τους στο ελληνικό σχολείο και στην ελληνική κοινωνία (www.ypepth.gr,10/12/2010).

Παρακάτω, ακολουθεί σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας η παρουσίαση προγράμματος «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο για την Πρωτοβάθμια εκπαίδευση» για την περίοδο 2006-2008. Σε αυτό το έργο έλαβαν μέρος συνεργάτες όπως οι επιμορφωτές, οι επιστημονικοί συνεργάτες, οι ψυχολόγοι,

οι ειδικοί συνεργάτες, οι εκπαιδευτικοί και η γραμματειακή υποστήριξη. Το συγκεκριμένο έργο απευθύνθηκε άμεσα σε 10.734 μαθητές. Βέβαια ο συνολικός αριθμός μαθητών που ωφελήθηκαν από το έργο ήταν 18.193. Τα αποτελέσματα του προηγούμενου προγράμματος 1997-2000 στάθηκαν πολύ σημαντικά για την καλύτερη δυνατή ανίχνευση τόσο των προβλημάτων και των δυσκολιών των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών όσο και στην αποτελεσματική τους επίλυση. Παρόλη την αποτελεσματική παρέμβαση του έργου, υπήρχαν αρκετές δυσκολίες που εξακολουθούσαν να αντιμετωπίζουν οι μαθητές εξαιτίας της έλλειψης ενός θεσμοθετημένου πλαισίου. Έτσι τα προβλήματα που προκύπτουν έχουν αρκετές ομοιότητες με εκείνα του προηγούμενου προγράμματος, λόγω της αποσπασματικότητας του έργου και της διακοπής του. Τα προβλήματα τα οποία αντιμετώπισαν οι μαθητές σε αυτό το πρόγραμμα, ήταν πρώτον η σχολική αποτυχία των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών καθώς δεν είχαν τα κατάλληλα γνωστικά εργαλεία για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της σχολικής ύλης. Δεύτερον, η ύλη και τα σχολικά εγχειρίδια δεν ήταν προσιτά προς τους παλιννοστούντες και αλλοδαπούς μαθητές, το γεγονός ότι δυσκολεύονταν τους οδηγούσε στη διακοπή της φοίτησής τους. Αυτή η διαρροή εντοπιζόνταν κυρίως στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ο γενικός σκοπός του προγράμματος ήταν να αναβαθμιστούν οι σχολικές μονάδες και να μπορέσουν να ενταχθούν οι παλιννοστούντες και αλλοδαποί μαθητές και οι οικογένειες τους στην ελληνική κοινωνία. Στη συνέχεια, αναφέρει ότι εφαρμόστηκαν δράσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων. Οι οποίες ήταν αναφορικά, η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας (δηλαδή η εντατική διδασκαλία της γλώσσας, η ενίσχυση της γλώσσας και η εξατομικευμένη ενίσχυση της γλώσσας), η επιμόρφωση εκπαιδευτικών και μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας (γίνονταν ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της ευρύτερης κοινότητας για τις σύγχρονες απαιτήσεις της πολυπολιτισμικής κοινωνίας, τις πρακτικές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και για τη διασφάλιση της ομαλής σχολικής και κοινωνικής λειτουργίας των σχολικών μονάδων), η ψυχοκοινωνική υποστήριξη εκπαιδευτικών, μαθητών και των οικογενειών τους (δηλαδή στόχευε στην ενδυνάμωση της συμβουλευτικής διάστασης του ρόλου των εκπαιδευτικών και την ευαισθητοποίηση των μαθητών σε θέματα επικοινωνίας, διαπολιτισμικής κατανόησης και συνεργασίας), και η παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού (δηλαδή αναφέρεται στην ενίσχυση της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, στην ενίσχυση της

διαπολιτισμικής ικανότητας των μαθητών και στην γνωριμία τους με την ελληνική πραγματικότητα).

Έπειτα, όπως προκύπτει από την αξιολόγηση του προγράμματος, οι μαθητές που ρωτήθηκαν παραδέχονται ότι ωφελήθηκαν, ιδιαίτερα στην χρήση της ελληνικής γλώσσας, ακόμη στην ανάπτυξη φιλικών δεσμών με τους συμμαθητές τους και στην βελτίωση της ψυχολογίας τους, κάτι το οποίο σημαίνει πόσο σημαντική δουλειά έκανε το συγκεκριμένο πρόγραμμα σε αυτούς τους μαθητές (www.ypepth.gr, 10/12/2010).

Εκτός από το παραπάνω πρόγραμμα, συνεχίστηκε και ένα ακόμη με τίτλο «Ένταξη παιδιών παλιννοστούντων και αλλοδαπών στο σχολείο-για την Δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γυμνάσιο). Συμμετείχαν 60 επιστημονικοί συνεργάτες και ο συνολικός αριθμός του μαθητικού πληθυσμού ήταν 31.000. το έργο απευθύνθηκε σε 16.000 μαθητές. Το έργο είχε ως στόχο την ενίσχυση του γλωσσικού εργαλείου των μαθητών με τη συστηματική διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας, ακόμη την μείωση της σχολικής διαρροής αλλά και η καλύτερη ένταξη στο σχολικό περιβάλλον με όρους ίσων ευκαιριών. Επίσης, δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στον επαγγελματικό τους προσανατολισμό με στόχο την υποστήριξη της συνέχισης των σπουδών στους στο Λύκειο.

Ο σκοπός του έργου αυτού σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας ήταν η καταπολέμηση της σχολικής αποτυχίας και της διαρροής παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών και η ένταξη τους στο ελληνικό σχολείο και την ελληνική κοινωνία. Για να επιτευχθούν όλα τα παραπάνω, ακολούθησαν οι εξής παρεμβάσεις:

1. ανίχνευση των αναγκών των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών
2. διάγνωση και παρακολούθηση της γλωσσικής και μαθησιακής τους πορείας
3. σχεδιασμός στη διεξαγωγή προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας
4. λειτουργία θερινών τμημάτων προλυκειακής εκπαίδευσης (με έμφαση στον επαγγελματικό προσανατολισμό)
5. ανάπτυξη νέων διδακτικών προσεγγίσεων
6. συμβουλευτική και ψυχοκοινωνική στήριξη των μαθητών
7. επιμόρφωση εκπαιδευτικών και στελεχών της εκπαίδευσης
8. εκπόνηση εκπαιδευτικού υλικού
9. διοργάνωση ημερίδων
10. υλοποίηση δράσεων διαπολιτισμικού διαλόγου (www.ypepth.gr, 10/12/2010).

4.3 Διαπολιτισμική προσέγγιση και εκπαιδευτικό σύστημα

Οι κοινωνικο-οικονομικές αλλαγές που έλαβαν χώρα στο διάστημα 1970-1980 μετέτρεψαν την Ελλάδα από χώρα αποστολής σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Παρατηρώντας τα διάφορα αφομοιωτικά μοντέλα και παραδείγματα (assimilation, melting pot theory) που για πολλές δεκαετίες κατείχαν την πρώτη θέση στο μεταναστευτικό σκηνικό της Βόρειας Αμερικής αλλά και σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, στις περισσότερες χώρες υποδοχής μεταναστών, στις πολυπολιτισμικές και πολιτισμικά πλουραλιστικές ιδεολογίες, η διαπολιτισμική αντίληψη φαίνεται πως είναι αυτό που αναζητούσαν όλα αυτά τα χρόνια. Αυτή η διαπολιτισμική οπτική, προσπαθεί να προσεγγίσει και να «καταλάβει» το σύνολο της κοινωνικής και της προσωπικής ζωής των ατόμων που έχουν έρθει να ζήσουν σε μια νέα χώρα (Μπόμπας, 1994). Ο μεγάλος αριθμός παιδιών των απόδημων Ελλήνων που επέστρεψαν στην Ελλάδα, δηλαδή παλιννοστούντων, μαζί με σημαντικό αριθμό παιδιών αλλοδαπών από διαφορετικές χώρες, ανέδειξαν νέες εκπαιδευτικές αναγκαιότητες για την ελληνική πολιτεία. Ο τομέας της εκπαίδευσης αποτελεί πλέον πρωταρχικό μέλημα και στόχευση της διαπολιτισμικής προσέγγισης. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση δεν αφορά μόνο τους πολιτισμικά «διαφορετικούς» μιας κοινωνίας, αλλά το σύνολο των μελών αυτής της κοινωνίας. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση δεν έχει χαρακτήρα αφομοιωτικό αλλά συνιστά μια ευρύτερη εκπαιδευτική διαδικασία, η οποία οφείλει να διατρέχει όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες και τα γνωστικά αντικείμενα και βασίζεται στην αξιοποίηση των διαφορετικών εμπειριών και των ιδιαιτεροτήτων ως πηγής γνώσης και προσωπικής ανάπτυξης.

Βασικοί στόχοι της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι οι ακόλουθοι:

- Η γνώση, η αποδοχή και ο σεβασμός του διαφορετικού.
- Η αλληλοκατανόηση και ο διάλογος μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών.
- Η κατάργηση στερεοτύπων και προκαταλήψεων.
- Η ισότιμη και δημιουργική συνύπαρξη σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία (www.ipode.gr, 12/12/2010).

Σύμφωνα με τον Δαμανάκη (1989), οι βασικές αρχές της διαπολιτισμικής αγωγής είναι οι παρακάτω:

- Η αρχή της ισοτιμίας των πολιτισμών.
- Η υπόθεση του ελλείμματος και της διαφοράς.
- Η αρχή των ίσων ευκαιριών.

Από την σύνοψη των παραπάνω αρχών παρατηρείται πως όλοι οι πολιτισμοί είναι ισότιμοι, τα παιδιά των μεταναστών και των μειονοτήτων δεν έχουν κανενός είδους «έλλειμμα» πολιτισμικό όταν φοιτούν στα σχολεία των χωρών υποδοχής, αλλά έχουν διαφορετικό πολιτισμό, και οι δημοκρατικές πλουραλιστικές κοινωνίες οφείλουν να παρέχουν ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες σε όλα τα παιδιά ανεξαρτήτως προέλευσης (Μπόμπας, 1994).

Στη συνέχεια, οι συγγραφείς Κανακίδου, Παπαγιάννη (1998), αναφέρουν την σημασία της έννοιας της διαπολιτισμικής αγωγής, ως μιας πολυσήμαντης έννοιας, η οποία διαφέρει και μεταβάλλεται από εποχή σε εποχή, και από πολιτισμό σε πολιτισμό. Συγκεκριμένα, πολλές φορές η έννοια «διαπολιτισμική» εμφανίζεται συνώνυμη με την έννοια «πολυπολιτισμική», λόγω της πολιτισμικής ποικιλίας μιας κοινωνίας. Δηλαδή, το τμήμα της κοινωνίας, συνειδητοποιεί το γεγονός της πολυπολιτισμικότητας ως πραγματικό, και το αποδέχεται ως μια νέα μορφή κοινωνικής οργάνωσης. Διαπολιτισμική αγωγή είναι το σύνολο των παιδαγωγικών αρχών, με τις οποίες ρυθμίζονται μέτρα και διαδικασίες που απευθύνονται σε όλα τα μέλη ενός κοινωνικού συνόλου, όπου δικαιολογημένα υπάρχουν διαφοροποιήσεις στη νοοτροπία, στις αντιλήψεις, στον τρόπο ζωής.

Συμπληρώνουν, ότι με τη χρήση του όρου «διαπολιτισμικός» εκφράζουν τη σχέση και τους συσχετισμούς μεταξύ των πολιτισμών. Ενώ με τον όρο «πολυπολιτισμικός» εννοούν ένα απλό χαρακτηρισμό της συνύπαρξης διαφορετικών πολιτισμών.

Σύμφωνα με τους Bourdieu, Passeron, (1973), «η διαπολιτισμική αγωγή προσπαθεί να δημιουργήσει ένα ουδέτερο εκπαιδευτικό σύστημα το οποίο θα λειτουργεί σαν εξισορροποιητής μεταξύ των πολιτισμών που διαπλέκονται».

Σύμφωνα με τον Βακάλιο (1997), η πολιτική της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και αγωγής οφείλει να λάβει υπόψη της στον καθορισμό του περιεχομένου και των στόχων της εκπαίδευσης. Συνοπτικά αυτές οι αρχές είναι οι εξής:

1. Η παρουσία των μειονοτήτων στον κοινωνικό βίο, δεν είναι παθητική αλλά ενεργητική. Οφείλουν να ενισχύουν τους θεσμούς και τις συνθήκες που ευνοούν τον πλουραλισμό, δηλαδή το ισότιμο δικαίωμα και την ισότιμη ευκαιρία σε όλες τις μειονότητες να έχουν ανάλογη συμμετοχή και αυτόνομη έκφραση.
2. Βασικός σκοπός του πλουραλισμού είναι η διατήρηση της κοινωνικής πολυμορφίας και ετερογένειας των διάφορων ομάδων και κοινοτήτων.

3. Το κράτος αντιμετωπίζεται από τους αξιωματούχους του και από το σύνολο των υπαλλήλων του ως χώρος διακανονισμού των διαφορών, χωρίς, ωστόσο, να εμποδίζει την ελεύθερη έκφραση των μειονοτήτων.
4. Καμία κοινωνική και καμία πολιτισμική ομάδα δεν μπορεί να προβάλλει τα δικά της συμφέροντα ως την αυθεντική έκφραση του κοινού συμφέροντος ζητώντας από το κράτος ειδική προνομιακή μεταχείριση καθώς και από τα ΜΜΕ.
5. Η κοινωνία με όλες τις οργανωμένες εκφράσεις της οφείλει να εξασφαλίζει την αυτόνομη παρουσία των πολιτισμικών ομάδων, μαζί και των μειονοτικών, στη ζωή της. Αυτό σημαίνει ότι δεν πρέπει να προβάλλει εμπόδια και φραγμούς στην ελεύθερη και αυτόνομη έκφραση τους. Ωστόσο, στην πλουραλιστική κοινωνία όλες οι πλευρές οφείλουν να μεριμνούν για τη συνοχή, την ανάπτυξη και την ποιοτική αναβάθμιση της κοινωνίας.
6. Τα άτομα που απαρτίζουν τις διάφορες ομάδες αναπτύσσουν την ικανότητα-αρετή της ανοχής των διαφορετικών απόψεων και της δημόσιας αντιπαράθεσης τους. Αυτή η ανοχή είναι προϋπόθεση για την ουσιαστική συνοχή της πλουραλιστικής κοινωνίας.

Η διαπολιτισμική αγωγή εμφανίζεται στις αρχές της δεκαετίας του 1970 στις χώρες της Δ. Ευρώπης, όταν άρχισαν να προκύπτουν προβλήματα με τους μετανάστες. Σε επίπεδο προσωπικότητας του μετανάστη και σε επίπεδο σχέσεων μεταξύ του ευρύτερου κοινωνικού χώρου. Έπειτα, το 1972 η επιτροπή της UNESCO επισημαίνει τους κινδύνους και την αναγκαιότητα να περάσουν οι χώρες από την εκπαίδευση στην αγωγή ως ηθική αρχή για ένα επιστημονικό πλαίσιο που να προσανατολίζεται στην αντικειμενικότητα και στη διεύρυνση των γνώσεων.

Κύριος στόχος της διαπολιτισμικής αγωγής, είναι η απαραίτητη κάλυψη των αναγκών της επικοινωνίας, της κοινωνικοποίησης και της μετάδοσης της πολιτισμικής κληρονομιάς ανθρώπων και ομάδων.

Σύμφωνα με τις Κανακίδου, Παπαγιάννη (1998), ο διαπολιτισμικός χαρακτήρας της αγωγής επικεντρώνεται σε τέσσερις άξονες:

- Στη διαμόρφωση θετικών αντιλήψεων για τις διαφορές μεταξύ των πολιτισμών.
- Στην αλληλεγγύη.
- Στον σεβασμό, ως ισότιμων, των άλλων πολιτισμών.
- Στην αγωγή στην ειρήνη.

Αυτοί οι άξονες πρέπει να αποτελούν τις βάσεις για την επικοινωνία ανάμεσα στους ανθρώπους.

Το κοινωνικό περιβάλλον είναι πολιτισμός και ως τέτοιος απαιτεί την κατανόηση από μέρος μας του ρόλου που διαδραματίζει στην πορεία της επικοινωνίας. Ο πολιτισμός έχει μια πλατιά έννοια που συμπεριλαμβάνει πολλές όψεις της ζωής μιας ομάδας (Seelye 1991:13).

Ο Habermas (1981), αναφέρει ότι η επικοινωνία αποτελείται από τρία δομικά στοιχεία, τον πολιτισμό, την κοινωνία και την προσωπικότητα.

Ο Γεωργογιάννης (1997), υπογραμμίζει ότι τα παρακάτω έξι χαρακτηριστικά του πολιτισμού έχουν ιδιαίτερη σημασία στη διαπολιτισμική επικοινωνία. Συγκεκριμένα ο πολιτισμός: μαθαίνεται, μεταδίδεται, είναι δυναμικός, είναι επιλεκτικός, οι βάσεις του είναι αλληλένδετες και είναι εθνοκεντρικός.

Οι Ζωγράφου (1997) και Κανακίδου, Παπαγιάννη (1998) συμφωνούν, ότι αν όλες οι εθνικές και πολιτισμικές μειονότητες απαιτήσουν την απεριόριστη εφαρμογή των πολιτισμικών τους παραδόσεων, τότε η σύγκρουση θα είναι αναπόφευκτη άρα και η ενσωμάτωση αδύνατη. Επομένως, η διαπολιτισμική αγωγή αποτελεί την εναλλακτική λύση στο συγκεκριμένο πρόβλημα.

Επιπρόσθετα, ο Ζωγράφου (1997) υπογραμμίζει, τις εννοιολογικές προσεγγίσεις των όρων «μειονότητα» και «κουλτούρα». Ο όρος μειονότητα «χρησιμοποιείται για να διαχωρίσει μια ομάδα, η οποία είναι μικρότερη από το μισό του συνολικού πληθυσμού μιας κοινωνίας και να τη διαφοροποιήσει εθνικά, γλωσσικά, εθμικά, πολιτισμικά, πολιτικά, φυλετικά ή και θρησκευτικά από το σύνολο, σε σχέση πάντα με κάποια από τα παραπάνω επίπεδα». Ο όρος «κουλτούρα» είναι συνώνυμος με τον όρο πολιτισμός και σημαίνει το σύνολο των «υλικών και πνευματικών προϊόντων μιας κοινωνίας».

Στη συνέχεια, όπως αναφέρουν οι Ζωγράφου (1997) και Κανακίδου, Παπαγιάννη (1998), οι χώρες της Δυτικής Ευρώπης (κυρίως οι βιομηχανικά αναπτυγμένες) λειτούργησαν ως χώρες υποδοχής μεταναστών, οι οποίοι προέρχονταν από την Νότια Ευρώπη (Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία, Τουρκία, Ελλάδα, Γιουγκοσλαβία). Η μετανάστευση αυτή άρχισε το 1950, συνεχίστηκε αυξανόμενη σε αριθμό μεταναστών και συχνότητα το 1960 και άρχισε να μειώνεται ελάχιστα το 1970. Στις χώρες Γερμανία, Αγγλία, και Ελβετία συντάθηκαν νόμοι κατά των μεταναστών, ώστε να μπορέσουν να τους στείλουν πίσω στις χώρες προέλευσής τους. Οι μόνες

χώρες οι οποίες αναγνώριζαν τον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα της κοινωνίας ήταν η Σουηδία και η Ολλανδία, λόγω διαφορετικού τρόπου ζωής και ρυθμού ανάπτυξης.

Σύμφωνα με τις Κανακίδου, Παπαγιάννη (1998), τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια συνεχώς αυξανόμενη εισροή αλλοδαπών από τις χώρες της Μέσης Ανατολής, από την πρώην Σοβιετική Ένωση κ.λπ. Η Ελλάδα αντιμετώπισε προβλήματα στην ένταξη των παιδιών στα σχολεία, καθώς δεν είχε συγκεκριμένη πολιτική διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Η μόνη σοβαρή προσπάθεια, ήταν η εκπαίδευση της μουσουλμανικής μειονότητας της Δ. Θράκης. Η Συνθήκη της Λωζάννης του 1923, ρυθμίζει τις σχέσεις της μουσουλμανικής μειονότητας με τον ευρύτερο πληθυσμό. Ακόμα, ορίζει την μειονότητα ως θρησκευτική μειονότητα της οποίας τα μέλη έχουν το δικαίωμα ελεύθερης άσκησης των θρησκευτικών καθηκόντων και τη χρήση τούρκικης γλώσσας ως μητρική. Συγκεκριμένα, με το πρωτόκολλο που έχει υπογραφεί το 1968 από την Ελλάδα και την Τουρκία ρυθμίζεται η λειτουργία των σχολείων της μουσουλμανικής μειονότητας.

Ο Ζωγράφου (1997), σημειώνει ότι ενώ οι μετανάστες στις άλλες χώρες της Ευρώπης έχουν συμπαραστάτες τους ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού των χωρών υποδοχής, ενάντια στις άνισες μεταχειρίσεις σε βάρος τους, στην Ελλάδα δεν υπάρχει καμία συμπαράσταση προς τους μετανάστες. Η κατάσταση είναι ανησυχητική, διότι το κράτος δεν φροντίζει να εφαρμόσει μια σχετική νομοθεσία και ενημέρωση για τα προβλήματα των μεταναστών καθώς επίσης και στην έλλειψη στοιχειωδών μέτρων για την ένταξή τους στην κοινωνία με τον υπόλοιπο πληθυσμό.

Οι αλλοδαποί εργάτες αντιμετωπίζουν βασικά προβλήματα, όπως:

- Δυσκολίες ανεύρεσης κατοικίας
- Άνιση μεταχείριση από τους εργοδότες
- Απομόνωση και περιθωριοποίηση
- Καμία δυνατότητα εκμάθησης της μητρικής γλώσσας για τα παιδιά των αλλοδαπών
- Δεν υπάρχουν υπηρεσίες κατάλληλες για να τους πληροφορούν και να τους συμπαραστέκονται.

Ακόμα, αρνητικό ρόλο στη διαμόρφωση αντιλήψεων για τους μετανάστες παίζουν τα ΜΜΕ. Συγκεκριμένα, στις περισσότερες περιπτώσεις οι μετανάστες αποτελούν δράστες ή θύματα εγκληματικών πράξεων, δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στην εθνικότητα των μεταναστών με αποτέλεσμα ο ανενημέρωτος πολίτης να

σχηματίζει την εντύπωση ότι η εγκληματικότητα των ξένων είναι μεγαλύτερη από τον ντόπιο πληθυσμό, κάτι που είναι λάθος σύμφωνα με στατιστικές της αστυνομίας. Είναι πολύ σημαντικό να ευαισθητοποιηθούν οι νέοι και οι εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής αγωγής, έτσι ώστε να γίνει εφικτή η ειρηνική και ισότιμη συμβίωση με ανθρώπους που έχουν διαφορετικές αντιλήψεις και πολιτισμό. Επομένως, φαίνεται ότι είναι απαραίτητη η δημιουργία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στον Ελληνικό χώρο.

Σύμφωνα με τον Forquim (1991), η εκπαίδευση γίνεται πολυπολιτισμική από τη στιγμή που εφαρμόζει ορισμένες παιδαγωγικές επιλογές, δηλαδή από τη στιγμή που λαμβάνει υπόψη τις διαφορετικές πολιτισμικές αναφορές των μαθητών στους οποίους απευθύνεται, προκειμένου να επιλέξει τις μεθόδους της διδασκαλίας. Το σχολείο δεν μπορεί να αγνοεί την ποικιλία που χαρακτηρίζει το εκάστοτε μαθητικό κοινό.

Οι Κανακίδου, Παπαγιάννη (1998), αναφέρουν ενδεικτικά κάποιες εφαρμογές της νέας παιδαγωγικής διαπολιτισμικής αντίληψης στα σχολικά συστήματα των διάφορων χωρών όπως Αγγλία, Γαλλία, Ολλανδία, Σουηδία και Βέλγιο. Αρχικά, στην Αγγλία τη δεκαετία του 1960 καθιερώθηκε η αγγλική γλώσσα ως δεύτερη γλώσσα για τους μετανάστες και τις μειονότητες. Προς τα τέλη της δεκαετίας, δίνεται ιδιαίτερο βάρος στη μητρική γλώσσα των μεταναστών, έτσι ώστε να μπορέσουν να μελετήσουν την αγγλική γλώσσα. Για αυτό το λόγο, προχώρησαν στην αναγνώριση και αποδοχή των δικαιωμάτων των μεταναστών με τη θέσπιση ενός πολυπολιτισμικού αναλυτικού προγράμματος (multicultural curriculum) στις αρχές του 1970. Στη συνέχεια, η Αγγλία επικεντρώνεται στην «εκπαίδευση για την αντίληψη του ρατσισμού» (racism awareness training) και στην «αντιρατσιστική εκπαίδευση» (antiracist education). Το ενδιαφέρον προσανατολίζεται στους πολιτισμούς καταγωγής, δίχως να επέλθει κάποια αλλαγή στις αντιλήψεις για κάποια ομοιογενή πολιτισμικά κοινωνία. Τα περιεχόμενα του σχολικού μαθήματος άλλαξαν προς την κατεύθυνση της καλλιέργειας της αυτοεκτίμησης και του συναισθήματος της «περηφάνιας» για τον οικείο πολιτισμό (cultural pride). Ακόμη, οι παιδαγωγοί επισημαίνουν ότι πρέπει να διδάσκονται οι διαφορές των μειονοτήτων έτσι ώστε, να αλληλεπιδρούν ομαλά, χωρίς προβλήματα. Τέλος, μείζον πρόβλημα για την Αγγλία θεωρείται ο ρατσισμός.

Έπειτα, οι συγγραφείς Κανακίδου, Παπαγιάννη (1998), συνεχίζουν παραθέτοντας στοιχεία για την Γαλλία. Παρότι η Γαλλία είχε ήδη από το 1920 μεγάλο αριθμό μεταναστών, εκτός από γηγενείς πολιτισμικές μειονότητες, δεν υπήρχε κάποια εκπαιδευτική πολιτική με μορφή διαπολιτισμικής αντίληψης. Οι αλλαγές άρχισαν να

γίνεται όταν διογκώθηκε η σχολική αποτυχία παιδιών των μεταναστών από μεσογειακές χώρες. Έγινε μια αναθεώρηση της λειτουργίας του γαλλικού σχολείου το 1980, το Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής (CEFISEM) απέρριψε την άποψη του για ένα ενταγμένο μάθημα της μητρικής γλώσσας, για την οποία πρόβαλε το επιχείρημα του επαναπατρισμού, και έδωσε σημασία στην ανάγκη εξέλιξης του πολιτισμού και στην διασύνδεση του με την εθνική κουλτούρα των μεταναστών. Το σχέδιο εκπαίδευσης μεταναστών αποτελείται από τους παρακάτω άξονες: πρώτον, τον επίκαιρο τρόπο ζωής της περιοχής καταγωγής τους και δεύτερον την παροχή πολιτισμικών μέσων για τον αυτοπροσδιορισμό τους και την διαμόρφωση ταυτότητας των μεταναστών. Ο βαθύτερος στόχος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι η διευκόλυνση των μεταναστών στην προσπάθειά τους να διαμορφώσουν την ταυτότητα τους, και η διευκόλυνση των ντόπιων δασκάλων και μαθητών στην αντιμετώπιση του εθνοκεντρισμού.

Η γαλλική εκπαίδευση δίνει έμφαση στη καταπολέμηση του ρατσισμού και στη γνωριμία των μαθητών με τις δημοκρατικές αξίες. Η εκπαίδευση είναι προσανατολισμένη στη μελέτη άλλων πολιτισμών και στο τι έχουν να προσφέρουν. Η διδασκαλία της γλώσσας περιλαμβάνει μια πολιτισμική διάσταση. Ακόμη, στα Πανεπιστήμια υπάρχει πρόγραμμα εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών στη διδασκαλία των γαλλικών ως δεύτερη γλώσσα, επιμορφωτικά προγράμματα και ενημερωτικό υλικό (Αλμπανάκη, 2010).

Παρόμοια στάδια εξέλιξης της διαπολιτισμικής αγωγής της Γαλλίας ακλούθησε και η Ολλανδία. Αρχικά, υποδέχτηκαν και φρόντισαν τους αλλοδαπούς. Στη συνέχεια, η πολυπολιτισμική αντίληψη είναι το επόμενο στάδιο αντιμετώπισης των μεταναστών. η ανοχή και ο αλληλοσεβασμός των πολιτισμών γίνονται επίκεντρο στις συζητήσεις με κύριο στόχο να ενισχύσουν τις πολιτισμικές διαφορές. Υπάρχει η τάση της ένταξης στο κανονικό πρόγραμμα σπουδών. Έπειτα, το σχολικό πρόγραμμα διαμορφώνεται εκ νέου με επίκεντρο τον μαθητή και όχι την μάθηση. Στην δομή των μαθημάτων διαφαίνεται η πολιτισμική ποικιλία της χώρας. Η διαπολιτισμική αγωγή με την βοήθεια των παιδαγωγών και των κοινωνικών επιστημόνων προχωρά σε προσεγγίσεις των κοινωνικών προβλημάτων θεωρώντας πλέον τους μετανάστες ως αναπόσπαστα μέρη του κοινωνικού συνόλου (Κανακίδου, Παπαγιάννη, 1998).

Σήμερα, παρακολουθούν σε μεταβατικές τάξεις (international transition classes) για ένα χρόνο (κάποιες φορές και για 18 μήνες για να μάθουν την ολλανδική γλώσσα) και να μεταφερθούν στις κανονικές τάξεις. Δίνεται έμφαση συνεπώς πιο

πολύ στη εκμάθηση της γλώσσας της χώρας υποδοχής (Ολλανδίας) ώστε να υπάρξει ενσωμάτωση και όχι στη μητρική γλώσσα (Αλμπανάκη, 2010).

Επόμενη στη σειρά έρχεται η Σουηδία, όπως αναφέρουν οι Κανακίδου, Παπαγιάννη (1998), η επίσημη εκπαιδευτική πολιτική ακολουθήθηκε παράλληλα με την παιδαγωγική επιστήμη στις νέες πολυπολιτισμικές αρχές. Έτσι κάθε παιδί έχει το δικαίωμα εκμάθησης της μητρικής του γλώσσας, το δικαίωμα διατήρησης της γλώσσας του οικογενειακού περιβάλλοντος και της κοινότητας του. Η ένταξη των μεταναστών στη Σουηδία συνδυάζεται με την πολιτισμική ποικιλία, κάτι το οποίο δεν συναντάται στις άλλες δυτικοευρωπαϊκές χώρες υποδοχής μεταναστών.

Επίσης, η συγγραφέας συμπληρώνει, ότι η βάση της ιδεολογίας του σουηδικού κράτους για τη εκπαίδευση είναι “ένα σχολείο για όλους” και πάνω σε αυτό είναι δομημένο το εκπαιδευτικό τους σύστημα. Χωρίς να έχει σημασία η προέλευση των παιδιών, επομένως όλοι πρέπει να επωφελούνται τα ίδια αγαθά. Η πληθυσμιακή ανομοιογένεια στη σουηδική κοινωνία και η αυξανόμενη κινητικότητα ήταν τα αίτια για την ικανότητα των ανθρώπων να ζουν μαζί και να εκτιμούν την διαφορετικότητα των άλλων ανθρώπων. Το σχολείο έχει την δυνατότητα και την ευθύνη να ενδυναμώνει αυτή την ικανότητα. Η ξеноφοβία και η ανοχή στο ρατσισμό πρέπει να αντικαθίστανται από τη γνώση και τον ελεύθερο διάλογο.

Τέλος, όσον αφορά την διαπολιτισμική εκπαίδευση στο Βέλγιο, ξεκίνησε από την εκπαίδευση των δασκάλων. Ήταν μια προετοιμασία του προσωπικού για τα σχολεία μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας. Και στην περίπτωση του Βελγίου «η διαπολιτισμική αντίληψη άρχισε να διαμορφώνεται μέσα από τα στάδια εξέλιξης της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης, δηλαδή καταρχήν ως αναγκαιότητα της γνώσης της μητρικής γλώσσας, ως αντισταθμιστική αγωγή, ως αποδοχή ενός άλλου τρόπου ζωής και τέλος ως δικαίωμα συμβίωσης με τη ‘διαφορά’» (Κανακίδου & Παπαγιάννη, 1998:82).

Όπως αναφέρει ο Γκότοβος (2003), «ο όρος εκπαίδευση παραπέμπει στον εκπαιδευτικό οργανισμό και τη θεσμικά προσδιορισμένη άσκηση παιδευτικών επιρροών στο περιβάλλον αυτό». Ακόμη, σημειώνει ότι αν στην αγωγή εμπλέκονται περισσότερες από μια ζωτικής σημασίας συλλογικές ταυτότητες, όπως π.χ. η εθνική, η θρησκευτική, η γλωσσική τότε μιλάμε για διαπολιτισμική αγωγή, ενώ όταν αυτό συμβαίνει στην εκπαίδευση, μιλάμε για διαπολιτισμική εκπαίδευση.

Ο Γκότοβος (2003) υπογραμμίζει τις βασικές λειτουργίες του σχολείου στο σύγχρονο εθνικό κράτος, οι οποίες είναι οι παρακάτω:

- Η μεταβίβαση στη νέα γενιά τεχνικών στοιχείων του πολιτισμού (ανάγνωση, γραφή, τεχνικές δεξιότητες, λειτουργικές ικανότητες)
- Η μεταβίβαση κανονιστικών στοιχείων (πολιτικοί προσανατολισμοί, ηθική)
- Η διαφοροποίηση, ιεράρχηση και επιλογή των μαθητών (αξιολόγηση της επίδοσης, εξετάσεις, κ.λπ.) .

Συνήθως, η συζήτηση για την διαπολιτισμική εκπαίδευση επικεντρώνεται στην δεύτερη λειτουργία, δηλαδή στο είδος των αξιών και γενικά των πολιτισμικών στοιχείων που μεταφέρουν οι καθηγητές στους μαθητές. Παρατηρείται ότι δεν υπάρχει ουδέτερη αντιμετώπιση στους μαθητές.

Τα σημαντικότερα διλήματα που αντιμετωπίζει η διαπολιτισμική εκπαίδευση όσον αφορά την επιλεκτική λειτουργία του σχολείου είναι τα εξής:

- Αν θα υπάρξει ενιαίο σύστημα αξιολόγησης της μαθητικής επίδοσης
- Αν το σύστημα της διαπολιτισμικής προβλέπει τη λειτουργία ξεχωριστών σχολείων για κάθε ομάδα μαθητών και τη διδασκαλία ξεχωριστών γλωσσών στα σχολεία
- Αν η μεταχείριση των μαθητών που προέρχονται από διαφορετικό πολιτισμικό περιβάλλον θα είναι τέτοια ώστε οι ευκαιρίες για την επίτευξη των στόχων να μην επηρεάζονται αρνητικά εξαιτίας της καταγωγής τους.

Σύμφωνα με Σκαρτσή, Κουλαιδή (2003), από το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας, τα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης προήλθαν από μετατροπή των πρώην σχολείων Παλινοστούντων Ελληνοπαίδων κατά το σχολικό έτος 1996-97 και είναι δημόσια σχολεία που ακολουθούν το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Η διδασκαλία γίνεται σε δύο γλώσσες: Ελληνική και Αγγλική στην Αττική και Ελληνική και Γερμανική στη Θεσσαλονίκη. Τα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης παρέχουν εκπαιδευτικές ευκαιρίες σε νέους με εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτισμικές ή μορφωτικές ιδιαιτερότητες. Σε αυτά εφαρμόζονται αναλυτικά προγράμματα των κοινών σχολείων της αντίστοιχης βαθμίδας, προσαρμοσμένα στις ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών τους. Στην Ελλάδα κατά το σχολικό έτος 2001-02 λειτούργησαν 26 σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (13 Δημοτικά, 9 Γυμνάσια και 4 Λύκεια).

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ι.Π.Ο.Δ.Ε., για να χαρακτηριστεί ένα σχολείο διαπολιτισμικό, θα πρέπει ο αριθμός των παλινοστούντων και /ή αλλοδαπών μαθητών να πλησιάζει το 45% του συνολικού αριθμού.

Τα σχολεία αυτά ακολουθούν το κανονικό Αναλυτικό Πρόγραμμα και έχουν ως στόχο:

- Να προσφέρουν ίσες εκπαιδευτικές ευκαιρίες
- Να λαμβάνουν μέτρα διορθωτικού χαρακτήρα όσον αφορά τη δημιουργία κλίματος ισότητας
- Να αναγνωρίζουν τις ιδιαιτερότητες και την πολυμορφία-να καλλιεργούν την αλληλο-αποδοχή
- Να καλλιεργούν τη θετική στάση απέναντι στη μάθηση
- Να αξιοποιούν το πολιτισμικό και γλωσσικό πλούτο που φέρουν οι μαθητές
- Να προωθούν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση στην τοπική κοινωνία όπου ανήκουν.

Η ίδρυση σχολείων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ή μετατροπή δημόσιου σχολείου σε σχολείο διαπολιτισμικής εκπαίδευσης προβλέπεται από το Νόμο 2413/96. Σύμφωνα με τα άρθρα 34 και 35 του ίδιου νόμου, στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης εφαρμόζονται τα προγράμματα των αντίστοιχων δημόσιων σχολείων, τα οποία όμως με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, η οποία εκδίδεται ύστερα από σύμφωνη γνώμη του Ι.Π.Ο.Δ.Ε., είναι δυνατό να προσαρμόζονται στις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ανάγκες των μαθητών τους (www.ipode.gr, 12/12/2010).

Η πορεία η οποία ακολουθήθηκε ώστε να ιδρυθούν τα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ήταν μακρόχρονη. Η Ελληνική πολιτεία θέλησε να ανταποκριθεί στη νέα κοινωνική και σχολική πραγματικότητα, όπως αυτή διαμορφώνεται από τις αλλαγές στη σύνθεση του μαθητικού πληθυσμού της χώρας μας, αλλαγές που αφορούν στην αύξηση του αριθμού των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών που φοιτούν στα ελληνικά σχολεία. Αρχικά, το ρεύμα παλιννόστησης που σημειώθηκε το 1970 και διογκώθηκε το 1973, η πολιτεία επιχείρησε να επιλύσει το πρόβλημα της εκπαίδευσης των παιδιών των απόδημων Ελλήνων που επέστρεφαν στην πατρίδα με το Νομοθετικό Διάταγμα 339 του 1974 που αφορά στην ίδρυση και λειτουργία στην Αθήνα ημερήσιου εξατάξιου Γυμνασίου αρρένων με στόχο τη διαπαιδαγώγηση και μόρφωση των Ελληνοπαίδων του εξωτερικού (Φ.Ε.Κ. 61 τ.Α΄/11-3-74, «Περί ιδρύσεως και λειτουργίας Γυμνασίου Αποδήμων Ελληνοπαίδων μετά Μαθητικής Εστίας»). Στη συνέχεια η είσοδος παλιννοστούντων Ελλήνων μαθητών στο εκπαιδευτικό μας σύστημα γενικεύθηκε, ιδρύθηκαν και λειτούργησαν σχολεία αποδήμων ελληνοπαίδων

και στη Θεσσαλονίκη. Συγκεκριμένα, με το Προεδρικό Διάταγμα 435/84(Φ.Ε.Κ. 154 τ.Α'/10-10-84, «Ίδρυση και λειτουργία σχολείων αποδήμων ελληνοπαίδων») ιδρύθηκαν στην Αττική για μαθητές που προέρχονταν από αγγλόφωνες χώρες (ή αγγλόφωνα σχολεία) ένα δωδεκαθέσιο Δημοτικό σχολείο, ένα μικτό Γυμνάσιο και ένα μικτό Λύκειο γενικής κατεύθυνσης.

Ακολουθεί το 1985 η ίδρυση και λειτουργία σχολείων απόδημων ελληνοπαίδων στη Θεσσαλονίκη με το Προεδρικό Διάταγμα 369/85 (Φ.Ε.Κ. 131 τ.Α'/22-7-85, «Ίδρυση και λειτουργία σχολείων αποδήμων ελληνοπαίδων στη Θεσσαλονίκη») για μαθητές που προέρχονται από ξένα σχολεία γερμανόφωνων χωρών. Ίδρύεται ένα δωδεκαθέσιο Δημοτικό σχολείο, ένα μικτό Γυμνάσιο και ένα μικτό Λύκειο γενικής κατεύθυνσης.

Έπειτα, τα Σχολεία των Απόδημων Ελληνοπαίδων μετονομάστηκαν σε Σχολεία Παλινοστούτων Ελληνοπαίδων το 1989 με το Νόμο 1865/89 (Φ.Ε.Κ. 210 τ.Α'/28-9-89, άρθρο 7 παρ. 1).

Όταν το 1996 ψηφίστηκε ο νόμος για τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση (Ν. 2413/96, Φ.Ε.Κ. 124τ τ.Α' / 17-6-96), ακολούθησε Υπουργική Απόφαση με την οποία τα εννέα σχολεία Παλινοστούτων (πρώην Αποδήμων) Ελληνοπαίδων μετατράπηκαν σε σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης (Φ10/221/Γ1/1236, Φ.Ε.Κ. 874τ.Β'/17-9-96), ([www. ipode.gr](http://www.ipode.gr),12/12/2010).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

5.1 Κοινωνική Εργασία και διαπολιτισμική προσέγγιση των μεταναστών στην εκπαίδευση

Σύμφωνα με την Καλλινικάκη (1998), ο όρος «κοινωνική εργασία» παραπέμπει σε μια εργασία η οποία επιτελείται στα πλαίσια της κοινωνίας, για το κοινωνικό όφελος, με κοινωνικά κριτήρια, με γενικά αποδεκτό τρόπο, και από μέλη ή χάριν των μελών και των λειτουργιών που την απαρτίζουν. Η κοινωνική εργασία ανήκει στις κοινωνικές επιστήμες (ο όρος κοινωνική εργασία είναι μετάφραση του αγγλοσαξονικού όρου social work και ο κοινωνικός λειτουργός η απόδοση του όρου social worker. Η εξέλιξη της συνδέεται με τα σοβαρά κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά γεγονότα της παγκόσμιας κοινότητας και της χώρας μας.

Όσον αφορά την κοινωνική εργασία και την εκπαίδευση, η παροχή υπηρεσιών εκπαίδευσης είναι ένας από τους βασικότερους στόχους της σύγχρονης κοινωνικής πολιτικής. Η λειτουργία κοινωνικών υπηρεσιών σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης (προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια, ανώτερη και ανώτατη) και στην ειδική αγωγή έχει συστηματοποιηθεί σε όλες τις χώρες της Ευρώπης και στη Βόρειο Αμερική. Οι κοινωνικοί λειτουργοί εργάζονται με τους μαθητές, τις οικογένειες τους και τους εκπαιδευτικούς για την αντιμετώπιση των κοινωνικών, οικονομικών και ψυχολογικών προβλημάτων που εμποδίζουν την ένταξή τους στο σχολείο.

Ακόμη, στο χώρο της ανώτερης και ανώτατης εκπαίδευσης δημιουργούν επιπλέον προγράμματα για επαγγελματικό προσανατολισμό και συμβουλευτικές υπηρεσίες για τους φοιτητές. Οι κοινωνικοί λειτουργοί χρησιμοποιούν τις βασικές μεθόδους της κοινωνικής εργασίας (με άτομα, με ομάδες και με κοινότητα). Κύριο μέλημα τους είναι η τήρηση του απορρήτου των πληροφοριών που συλλέγουν από τους μαθητές ή τους γονείς.

Όπως ισχυρίζεται ο Ζωγράφου (1993), είναι γνωστό ότι η οικογένεια αποτελεί το χώρο μέσα στον οποίο κοινωνικοποιείται ένα παιδί, δεν είναι όμως ο μοναδικός χώρος αφού το σχολείο είναι από τους σπουδαιότερους τομείς της δευτερεύουσας κοινωνικοποίησης, όπως είναι η γειτονιά, η εκκλησία, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ο χώρος της εργασίας και πολλά άλλα. Το σχολείο μπορεί να δώσει στο παιδί τη

δυνατότητα να αποκτήσει αυτονομία, κοινωνικότητα, πνεύμα συνεργασίας και αλληλεγγύης, ανεκτικότητα, κριτική σκέψη και την ικανότητα διεκδίκησης των δικαιωμάτων του με τη χρήση όλων των δημοκρατικών μέσων.

Επίσης, το σχολείο βοηθά το παιδί να αποκτήσει γνώσεις για να μπορέσει να ενταχθεί στη αναπτυσσόμενη κοινωνία και να βελτιώνει τη ζωή του. Το εκάστοτε σχολείο μπορεί να μάθει στους μαθητές να μην αποδέχονται άκριτα την κάθε γνώμη, να υποστηρίζουν τη γνώμη τους με επιχειρήματα και να αγωνίζονται για το δίκαιο.

Σε κάθε σχολείο κυριαρχεί ο ανταγωνισμός, η προσαρμοστικότητα και η προσπάθεια για την απόκτηση καλής βαθμολογίας. Το σχολείο πλέον λειτουργεί ως «θεσμός επιλογής με αποτέλεσμα να αναπαράγει τα κοινωνικά στρώματα και συνεπώς, τις κοινωνικές ανισότητες», ενώ θα μπορούσε να βοηθήσει την ανάπτυξη διάφορων ικανοτήτων των μαθητών. Η αποτυχία όμως του σχολείου, εμφανίζεται όταν δίνει την εντύπωση στους αποτυχόντες ότι ευθύνονται οι ίδιοι. Δηλαδή έπαιξαν σε ένα παιχνίδι με ίσους όρους και απλά δεν μπόρεσαν να κερδίσουν.

Συγκεκριμένα, τα αίτια αποτυχίας του σχολείου είναι οι εξωσχολικοί παράγοντες και οι σχολικοί παράγοντες. Στους εξωσχολικούς παράγοντες, συμπεριλαμβάνεται η οικογένεια, ο κοινωνικός περίγυρος, ο τρόπος συμπεριφοράς απέναντι στα παιδιά, η αβεβαιότητα για το μέλλον, η ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη, η απώλεια σταθερών αξιών, οι δυσμενείς συνθήκες κατοικίας και οι μη κοινωνικοποίηση ενός μεγάλου μέρους των παιδιών. Φαίνεται ότι, είναι αρκετά τα ψυχοκοινωνικά προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζουν οι μαθητές (ναρκωτικά, εγκληματικότητα, ψυχοσωματικές ασθένειες, προβλήματα συμπεριφοράς κ.λπ.), άρα το σχολείο δεν μπορεί να μείνει αμέτοχο σε αυτές τις δυσκολίες των μαθητών.

Στους σχολικούς παράγοντες συμπεριλαμβάνεται η συμπεριφορά των δασκάλων, του εκπαιδευτικού συστήματος γενικότερα. Οι περισσότεροι μαθητές εισέρχονται στο σχολείο με πληθώρα προβλημάτων(εξωσχολικούς παράγοντες), για αυτό το λόγο επειδή περνούν αρκετά χρόνια στο σχολικό περιβάλλον, θα ήταν προτιμότερο να δημιουργηθεί ένας νέος προσανατολισμός στο σχολείο. Γενικά, ο δάσκαλος έχει πολλαπλούς ρόλους να καλύψει κάτι που θεωρείται πολύ δύσκολο, ώστε να επέλθουν θετικά αποτελέσματα στην εκπαίδευση των μαθητών. Από τη μια πλευρά, να μεταδώσει την προβλεπόμενη ύλη και να βαθμολογήσει τους μαθητές και από την άλλη πλευρά, να λάβει υπόψη του τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Βέβαια παίζει σημαντικό ρόλο η προσωπικότητα του δασκάλου για την

δημιουργία μιας θετικής σχέσης με τους μαθητές. Έτσι, θα ήταν πολύτιμη η προσφορά βοήθειας ενός κοινωνικού λειτουργού (Ζωγράφου, 1993).

Η σχολική κοινωνική εργασία είναι ο συνδετικός κρίκος μεταξύ εκπαίδευσης και μαθητικού πληθυσμού. Έχει ρόλο μεσολαβητικό και υποστηρικτικό.

Επιπλέον, έχει τους παρακάτω στόχους: «τη βοήθεια στην αντιμετώπιση των δυσκολιών και των προβλημάτων που εμφανίζονται κατά την κοινωνικοποίηση των παιδιών, την προληπτική κοινωνικοποίηση ώστε να κάνει προσιτούς στα παιδιά τους κοινωνικά επιθυμητούς ρόλους και τις ευκαιρίες, την καθοδήγηση του επαγγελματικού προσανατολισμού και τη χρησιμοποίηση ενδεχόμενων συγκρούσεων στο χώρο της εκπαίδευσης. Η επίτευξη των παραπάνω στόχων γίνεται με την ανάλυση, με την συνεργασία των φορέων της εκπαίδευσης και την προσφορά βοήθειας σε μεμονωμένες ομάδες και συλλόγους με σκοπό την αλλαγή» (Ζωγράφου, 1993:103-104).

Όσον αφορά τους μαθητές, η σχολική κοινωνική εργασία προσπαθεί να μειώσει τους φόβους των μαθητών, να συμπεριλάβει την πραγματικότητα της κοινωνίας περισσότερο στη διαδικασία μάθησης (με απώτερο στόχο την ενεργό συμμετοχή), να συμβάλει στην αναγνώριση των ατομικών και κοινωνικών ικανοτήτων των μαθητών, να αποκτήσουν τις προσωπικές εμπειρίες στο πλαίσιο της ομάδας, και να οδηγήσει τους μαθητές στην κατανόηση των προθέσεων των μελών μιας ομάδας.

Επιπρόσθετα, ο συγγραφέας αναφέρει ότι το σχολείο αποτελεί χώρο μέσα στον οποίο διαφαίνονται οι εξωσχολικές ελλείψεις κοινωνικοποίησης των μαθητών, και ότι αυτό είναι που αποτελεί πολλές φορές παράγοντα δημιουργίας επιπρόσθετων προβλημάτων. Άρα, το συμφέρον για όλους είναι η συνεργασία μεταξύ σχολείου και κοινωνικής εργασίας.

Όπως ισχυρίζεται ο Ζωγράφου, 1997:206, «το σχολείο δεν θεωρείται πλέον σαν αυτόνομος χώρος απομονωμένος από τον κοινωνικό περίγυρο των μαθητών, αλλά μέσω της σχολικής κοινωνικής εργασίας δημιουργείται μια γέφυρα με τον κοινωνικό περίγυρο». Παρακάτω, αναφέρει ένα παράδειγμα για την κοινωνική εργασία με μειονότητες στην Ολλανδία, η οποία πραγματοποιείται από ιδιωτικούς φορείς με επαγγελματίες κοινωνικούς λειτουργούς αλλά και μεγάλο αριθμό εθελοντών.

Σύμφωνα με την Καλλινικάκη (1998), ο κοινωνικός λειτουργός δουλεύοντας στο χώρο της εκπαίδευσης έχει ποικίλα αντικείμενα απασχόλησης. Κάποια από αυτά είναι:

- Η καλλιέργεια της συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών.
- Η ένταξη και η προσαρμογή των μαθητών στο σχολείο.
- Η υποστήριξη των μαθητών στις μαθησιακές δυσκολίες.

- Η ενσωμάτωση και η υποστήριξη σε μαθητές με ειδικές ανάγκες.
- Η ενσωμάτωση μαθητών από μειονοτικές ομάδες (εθνικές, θρησκευτικές, φυλετικές).
- Η βοήθεια σε μαθητές με σοβαρές προσωπικές κρίσεις (ασθένεια, ψυχωτικό επεισόδιο) ή οικογενειακών κρίσεων (ανεργία, σοβαρή ασθένεια, θάνατος, φυλάκιση γονέα κ.ά.).
- Η προσπάθεια επανάκτησης μαθητών που είχαν εγκαταλείψει το σχολείο.
- Η παροχή προγραμμάτων πρόληψης, κοινωνικής και πολιτικής ευαισθητοποίησης.
- Η κοινωνική εργασία με οικογένειες μαθητών.
- Η έρευνα των κοινωνικών παραγόντων που εμποδίζουν τη μάθηση.
- Η συμβουλευτική παρέμβαση στην ομάδα των εκπαιδευτικών σε περιπτώσεις συγκρούσεων.

Στην Ελλάδα η άσκηση της κοινωνικής εργασίας σε σχολικά πλαίσια έχει θεσμοθετηθεί από το Ν.Δ. 195/1974 και τα Π.Δ. 891/1978 και 50/1985, τα οποία ωστόσο δεν έχουν μέχρι σήμερα εφαρμοστεί. Μόνο σε ειδικά σχολεία εργάζονται κοινωνικοί λειτουργοί από το 1987. «Σήμερα, στην Ελλάδα οι κοινωνικοί λειτουργοί εργάζονται μόνο σε μη σχολικούς φορείς με προγράμματα πρόληψης σε σχολεία που λειτουργούν στους Δήμους, σε ιατροπαιδαγωγικές υπηρεσίες και κέντρα ψυχικής υγείας για παιδιά που λειτουργούν σε παιδιατρικά νοσοκομεία, σε μονάδες ψυχικής υγείας εφήβων, σε κοινωνικές υπηρεσίες τοπικής αυτοδιοίκησης, σε προγράμματα προληπτικής ψυχικής υγείας μη κερδοσκοπικών εταιριών και επιστημονικών σωματείων, και σε πειραματικά προγράμματα ορισμένων πανεπιστημιακών σχολών και των τμημάτων Κοινωνικής Εργασίας των ΤΕΙ» (Καλλινικάκη, 1998:195).

Σύμφωνα με τον Ζωγράφου (2002), υπάρχει μια «σύγχυση» μεταξύ των όρων «κοινωνική παιδαγωγική» και «κοινωνική εργασία». Ήδη από την βιομηχανική επανάσταση πραγματοποιούνται πολλές αλλαγές εντός και εκτός εργασιακού χώρου, όπως για παράδειγμα η ανάγκη εκπαιδευμένου προσωπικού. Έτσι, το εκάστοτε κράτος θεσμοποιούσε την κοινωνική παιδαγωγική και την κοινωνική πολιτική. Συγκεκριμένα, η κοινωνική πολιτική λειτουργούσε ως σύστημα νομικής και οικονομικής εξασφάλισης για τους κινδύνους που πιθανόν να προέκυπταν στον εργασιακό και στον εξωεργασιακό χώρο (κοινωνική ασφάλιση). Ενώ η κοινωνική παιδαγωγική λειτουργούσε ως φορέας βοήθειας για τους φτωχούς και την πρόνοια (δηλαδή τα

αναμορφωτήρια, τις γενικές κοινωνικές υπηρεσίες, και τη μέριμνα των νέων) και επιπλέον την παροχή διαπαιδαγώγησης της οικογένειας και το σχολείο για όλους (δηλαδή τους παιδικούς σταθμούς, τη μέριμνα των νέων, την παιδαγωγική ελεύθερου χρόνου και τη συμβουλευτική βοήθεια). Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι η κοινωνική παιδαγωγική μπορεί να εμβαθύνει στους καθιερωμένους θεσμούς εκπαίδευσης, όπως για παράδειγμα στο σχολείο και στην επαγγελματική εκπαίδευση. Αλλά ακόμη, και στις κοινωνικές διαδικασίες οι οποίες καθορίζουν τις συνθήκες, μέσα στις οποίες κοινωνικοποιούνται τα παιδιά και οι γονείς τους.

Επιπρόσθετα, όσον αφορά αυτή τη σχέση (της κοινωνικής εργασίας και της παιδαγωγικής), ο συγγραφέας καταγράφει κάποια γεγονότα σύμφωνα με τα οποία διαφαίνεται η στενή σχέση της κοινωνικής εργασίας και της παιδαγωγικής.

- Συμπαράσταση και υποστήριξη σε κάποιο άτομο από την παιδαγωγική, βοηθά ένα άτομο σημαίνει ότι του μαθαίνει να επιλέγει μια από τις πολλές δυνατότητες αντιμετώπισης του προβλήματος του (παιδαγωγική και κοινωνική εργασία).
- Κοινός γενικός στόχος της παιδαγωγικής και της κοινωνικής εργασίας είναι η ανάπτυξη της προσωπικότητας του ανθρώπου.
- Η αποτελεσματική παρέμβαση ενός κοινωνικού λειτουργού, επιτυγχάνεται όταν γίνεται μεθοδικά και με τη χρήση κατάλληλων παιδαγωγικών μέσων (για παράδειγμα την επιμόρφωση, την ενθάρρυνση, την συμβούλευση και τη συζήτηση).

Έτσι, ο οποιοσδήποτε διαχωρισμός κοινωνικής εργασίας και κοινωνικής παιδαγωγικής, προκαλεί δυσκολίες. Βέβαια, σήμερα δεν ισχύει σε μεγάλο βαθμό αυτός ο διαχωρισμός (Ζωγράφου, 2002).

Οι σχολικοί κοινωνικοί λειτουργοί, παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην καλύτερη εκπαίδευση των μαθητών. Διότι, συμβάλουν στην προώθηση του σκοπού του σχολείου που είναι η εκπαίδευση των μαθητών. Ο ρόλος τους αφορά την ενίσχυση της αποστολής του σχολείου που είναι η ποιότητα της εκπαίδευσης, ειδικά όπου το σπίτι, το σχολείο και η κοινοτική συνεργασία είναι το κλειδί στην επίτευξη αυτής της αποστολής.

Επιπρόσθετα, παρέχουν υπηρεσίες προς τους μαθητές αλλά και το διδακτικό προσωπικό. Αξιολογούν και ερμηνεύουν τα στοιχεία της αξιολόγησης, καταργούν τα όποια εμπόδια που παρεμβάλλονται όσον αφορά την εκπαίδευση των μαθητών που

αντιμετωπίζουν διάφορες δυσκολίες όπως εκπαιδευτικές, συναισθηματικές, νοητικές, συμπεριφοράς, ή υγείας. Ακόμα, παρεμβαίνουν στα διάφορα περιστατικά. Και τέλος, αποτελούν την κρίσιμη σύνδεση για τις οικογένειες και τους μαθητές σε σχέση με την σύνδεση τους με υπηρεσίες στην κοινότητα.

Το σημαντικότερο είναι ότι δεν υπάρχουν προοπτικές για τη σχολική κοινωνική εργασία στην Ελλάδα, και αυτό λόγω της έλλειψης παιδείας. Αν μπορούσε να πραγματοποιηθεί συνεργασία ανάμεσα στην κοινωνική εργασία και στο σχολείο, τότε θα οδηγούμασταν σίγουρα σε κοινωνικές αλλαγές που θα είχαν σαν συνέπεια την αναβάθμιση ποιότητας της χώρας μας.

Φαίνεται από τα παραπάνω στοιχεία των βιβλιογραφικών πηγών, ότι ενώ κρίνεται απαραίτητη η χρήση της Κοινωνικής εργασίας στα σχολεία, εντούτοις δεν λειτουργεί σε κανένα δημόσιο σχολείο της χώρας μας. Συγκεκριμένα, στην διαπολιτισμική εκπαίδευση των μεταναστών η παροχή βοήθειας από τη σχολική κοινωνική εργασία είναι απαραίτητη σε μεγάλο βαθμό, διότι τα παιδιά των μεταναστών αντιμετωπίζουν περισσότερα προβλήματα σε σχέση με τους υπόλοιπους μαθητές. Όπως έχουμε προαναφέρει σε προηγούμενα κεφάλαια, τα παιδιά των μεταναστών έχουν να αντιμετωπίσουν δύσκολες στιγμές κατά τη διάρκεια της ένταξής τους στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και κατ' επέκταση στην ελληνική κοινωνία.

Έτσι, διαπιστώνεται ότι η καλή συνεργασία της Κοινότητας, των εκπαιδευτικών, των γονιών και των κοινωνικών λειτουργών θα μπορούσε να ξεπεράσει τις δυσκολίες που ταλανίζουν τα παιδιά οποιασδήποτε εθνικότητας κι αν είναι. Σκοπός όλων μας πρέπει να είναι το κοινό καλό των παιδιών, διότι αυτά είναι το μέλλον μιας χώρας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Αλμπανάκη, Ξ., (2010). Μετανάστες από την Νοτιοανατολική Ευρώπη και η ένταξή τους στη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Διπλωματική Εργασία. Τμήμα Νομικής: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.
- 2) Βακάλιος, (1997). *Το πρόβλημα της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης στη Δυτική Θράκη*. Έρευνα. Αθήνα: Gutenberg.
- 3) Βεντούρα, (2004). *Η Ελλάδα της Μετανάστευσης*. Αθήνα: Κριτική.
- 4) Βεντούρα, (1994). Μετανάστευση και Έθνος. Αθήνα: Θεωρία και Μελέτες Ιστορίας 15, Ε.Μ.Ν.Ε-ΜΝΗΜΩΝ.
- 5) Γεωργογιάννης, (1997). *Εκπαίδευση και Διαπολιτισμική Επικοινωνία*. Αθήνα: Gutenberg.
- 6) Γιακουμόπουλος, (1997). *Το μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των δικαιωμάτων*. Επιμέλεια: Τσιτσελίκης, Κ., Χριστόπουλος, Δ. Από: *Το Μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα. Μια συμβολή των Κοινωνικών Επιστημών*. Αθήνα: Κριτική. σσ. 25-37.
- 7) Γκότοβος, (2003). *Εκπαίδευση και ετερότητα. Ζητήματα Διαπολιτισμικής Παιδαγωγικής*. Αθήνα: Gutenberg.
- 8) Δαμανάκης, (2002). *Η εκπαίδευση των Παλινοστούντων και Αλλοδαπών στην Ελλάδα*. Αθήνα: Gutenberg. σσ. 36-37.
- 9) Δημούλης, (1997). *Η Νομική Προστασία των εθνικών μειονοτήτων*. Επιμέλεια: Τσιτσελίκης, Κ., Χριστόπουλος, Δ. Από: *Το Μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα. Μια συμβολή των Κοινωνικών Επιστημών*. Αθήνα: Κριτική. σσ. 122-124.
- 10) Ζωγράφου, (1993). *Σχολική Κοινωνική Εργασία. Θεωρία, Πράξη, Προβληματισμοί*. Πάτρα: Τ.Ε.Ι. Πάτρας.
- 11) Ζωγράφου, (1997). *Η εκπαιδευτική κατάσταση των παιδιών των Ελλήνων μεταναστών και η αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής αγωγής στην Ελλάδα*. Πάτρα: Τ.Ε.Ι. Πάτρας.
- 12) Ζωγράφου, (2002). *Κοινωνική Εργασία με Κοινότητα. Θεωρία-Πράξη-Προβληματισμοί*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- 13) Ηρακλείδης, (1997). *Μειονότητες, εξωτερική πολιτική και Ελλάδα*. Επιμέλεια: Τσιτσελίκης, Κ., Χριστόπουλος, Δ. Από: *Το Μειονοτικό φαινόμενο στην*

- Ελλάδα. Μια συμβολή των Κοινωνικών Επιστημών.* Αθήνα: Κριτική. σσ. 208-213.
- 14) Καβουνίδου, Τ., Κόντης, Α., Λιανός, Θ., Φακιάλας, Ρ., (2008). *Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες- Πολιτικές- Προοπτικές.* Αθήνα: ΙΜΕΠΟ.
 - 15) Καλλινικάκη, (1998). *Κοινωνική Εργασία.* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
 - 16) Κανακίδου, Παπαγιάννη, (1998). *Διαπολιτισμική Αγωγή. Β' Έκδοση.* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
 - 17) Καρακατσάνη, (2003). *Εκπαίδευση και πολιτική διαπαιδαγώγηση -Γνώσεις, αξίες, πρακτικές.* Αθήνα: Μεταίχμιο.
 - 18) Κασσιμάτη, (1984). *Μετανάστευση- Παλιννόστηση. Η προβληματική της δεύτερης γενιάς.* Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.
 - 19) Κούρτοβικ, (2001). *Μετανάστες: ανάμεσα στο δίκαιο και στη νομιμότητα.* Επιμ. Μαρβάκης, Αθ., Παρσάνογλου Δ., Παύλου Μ. Από: *Μετανάστες στην Ελλάδα,* Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, σσ. 167-171.
 - 20) Κτιστάκης, (2001). *Μετανάστες και ρατσισμός-Ξενοφοβία: από την θεωρία στην πράξη.* Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας.
 - 21) Διεύθυνση Σύνταξης: Μανδαλά. Διόρθωση-Επιμέλεια: Μανδαλά Β.-Μακρυγιάννη, Ε. Κύρια ονόματα: Αναγνώστου, Α. (1997). *Μείζον Ελληνικό Λεξικό: ορθογραφικό-ερμηνευτικό- ετυμολογικό-συνωνύμων- αρκτικολέξεων- κύριων ονομάτων.* Αθήνα: Τεγόπουλος- Φυτράκης.
 - 22) Μαυρομμάτης, Τσιτσελίκης, (2004). *Η εκπαίδευση των μεταναστών στην Ελλάδα (1990-2003).* Επιμέλεια: Τσιτσελίκης, Κ., Χριστόπουλος, Δ. *Η Ελλάδα της μετανάστευσης.* Αθήνα: Κριτική. σσ.121-137.
 - 23) Μουσούρου, (1991). *Μετανάστευση και Μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη.* Αθήνα: Gutenberg.
 - 24) Μουσούρου, (2006). *Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην Ελληνική κοινωνία.* Αθήνα: Gutenberg.
 - 25) Μπαμπινιώτης, (1998). *Λεξικό της νέας Ελληνικής γλώσσας.* Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε.
 - 26) Μπόμπας, (1994). *Για την εκπαίδευση των αλλοδαπών παιδιών στην Ελλάδα.* Αθήνα: Φολόη.
 - 27) Ντόκος, (2003). Επιμέλεια: Ναζάκης, Χλέτσος, *Μετανάστες και Μετανάστευση. Οικονομικές πολιτικές και κοινωνικές πτυχές.* Αθήνα: Πατάκης.

- 28) Παύλου, Χριστόπουλος, (2004). *Η Ελλάδα της μετανάστευσης. Κοινωνική συμμετοχή, δικαιώματα και ιδιότητα του πολίτη*. Αθήνα: Κριτική.
- 29) Παπαθεοδώρου, (2007). *Νομικό καθεστώς Αλλοδαπών –Ελληνική και Ευρωπαϊκή Νομοθεσία*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- 30) Παπασιώτη- Πασιά, (2002). *Σύμβαση της Γενεύης 1951 και το Πρωτόκολλο της Ν. Υόρκης του 1967*. Από: *Δίκαιο καταστάσεως Αλλοδαπών*. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.
- 31) Πετρινώτη, (1993). *Η μετανάστευση προς την Ελλάδα*. Από: Δαμανάκη, Μ. (2002). *Η εκπαίδευση των Παλινοστώντων και Αλλοδαπών στην Ελλάδα*. Αθήνα: Gutenberg. σσ. 27.
- 32) Πλυτά, Cohen, (2003). *Παγκόσμια Διασπορά (Ειδικές Μελέτες Μετανάστευσης και Διασποράς)*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- 33) Πουλαράκης, Ψωμιάδη, (2007). *Δίκαιο Αλλοδαπών*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- 34) Σαπουντζής, Α., (2007). Εθνική ταυτότητα και ετερότητα: Πολλαπλές Ταυτότητες στη Μετανεωτερική Εποχή. *Συνέδριο στα πλαίσια του Προγράμματος ΠΕΝΕΔ*. Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκη.
- 35) Σκάρτση, Π., Κουλαΐδης, Β., (2003). Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Συνοπτική εικόνα σε αριθμούς. Αθήνα: Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας.
- 36) Σκούρτου, Βρατσάλης, Γκόβαρης, (2004). *Μετανάστευση στην Ελλάδα και Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ι.Μ.Ε.Π.Ο.
- 37) Επιμέλεια: Τσιτσελίκης - Χριστόπουλος, (1997). *Το μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα. Μια συμβολή των Κοινωνικών Επιστημών*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- 38) Τσιτσελίκης, Μαυρομάτης, (2004). *Η Ελλάδα της Μετανάστευσης. Κοινωνική συμμετοχή, δικαιώματα και ιδιότητα του πολίτη*. Επιμέλεια: Παύλου, Μ., Χριστόπουλος, Δ. Αθήνα: Κριτική.
- 39) Τζέμος, Καΐδατζής, (2008). *Δίκαιο και Μετανάστευση*. Επιμέλεια: Καβουνίδου, Καρύδης, Νικολακοπούλου- Στεφάνου, Στυλιανούδη. Από: *Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες- Πολιτικές- Προοπτικές*. Τόμος Β΄. Γλωσσική Επιμέλεια: Προκοπάκη, Κ. Αθήνα: ΙΜΕΠΟ.
- 40) Τσουκαλά, (2001). *Μετανάστευση και εγκληματικότητα στην Ευρώπη*. Αθήνα- Κομοτηνή: Σάκκουλας.
- 41) Φραγκουδάκη, (1985). *Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης*. Αθήνα: Παπαζήση.

- 42) Χλέτσος, Μ., Κόλλιας, Χ., Συρακούλης, Κ., Παλαιολόγου, Σ., Θαλασσοχώρη, Χ., Μπουρδούβαλη, Β., Πούλιου, Α., (2005). Οικονομικές διαστάσεις της μετανάστευσης. Επιπτώσεις στον αγροτικό τομέα. Αθήνα: Ι.Μ.Ε.Π.Ο.

ΑΡΘΡΑ ΑΠΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- 1) Βεντούρα, Λ., Τρουμπέτας, Σ., (2006). Εισαγωγή. *Σύγχρονα Θέματα*, Τεύχος 92. 1-3/1994. σσ. 21-22.
- 2) Δάμα, Γ., (2006). Αλλοδαποί μαθητές από 45 χώρες «υποχρεωτικές» αλλαγές σε προγράμματα και βιβλία. *Ελευθεροτυπία*.
- 3) Δαμανάκης, Μ., (1989). Πολυπολιτισμική-Διαπολιτισμική Αγωγή. Αφετηρία, στόχοι, προοπτικές. *Τα εκπαιδευτικά*, φθινόπωρο 1989, τ. 16, σσ. 75-85.
- 4) Πετράκου, Η. (2006). Προβληματισμοί περί του Διασπορικού λόγου: οι θεωρητικές προσεγγίσεις του Robin Cohen και του James Clifford. *Σύγχρονα θέματα*, 1-3/2006, τ. 92, σσ. 40-45.
- 5) Μαρβάκης, Αθ., Παρσάνογλου, Δ., Τσιάνος, Β., (2006). Κι όμως κινούνται! :η επανάσταση των προσδοκιών και η αυτονομία των μεταναστών. *Σύγχρονα Θέματα*, 1-3/2006, τ. 92, σσ. 72-81.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- 1) Αγοραστάκης, Γ. (2004). Η διερεύνηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι επιπτώσεις στην απασχόληση στην περιφέρεια. <http://www.istologos.gr/2008-06-23-10-18-00/2008-o=06-.....-44-13>. Πρόσβαση την 16^η Ιανουαρίου 2011, 17:50.
- 2) Apodimos (1999). *Η σημασία της μετανάστευσης*. http://www.apodimos.com/arthra/05/May/H_SHMASIA_THS_METANASTEUSHS/index.htm. Πρόσβαση την 15^η Σεπτεμβρίου 2010, 18:24.
- 3) Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (Ι.Π.Ο.Δ.Ε). Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. Στατιστικά στοιχεία. <http://www.ipode.gr>. Πρόσβαση την 12^η Δεκεμβρίου 2010, 10:30.
- 4) Σάρρας, Μ. (2007). Η Μετανάστευση ως αναπτυξιακός παράγοντας. <http://www.ekem.gr/-/321-L-metanasteysi-anaptyksiakos-paragontas>. Πρόσβαση την 20η Ιανουαρίου 2011, 13:50.
- 5) Συνήγορος του πολίτη (2006). *Νομοθεσία- Εγκύκλιοι*. http://www.synigoros.gr/allodapoi/meta_nomoi.htm. Πρόσβαση την 9η Φεβρουαρίου 2011, 20:43.

- 6) Υπουργείο Παιδείας, Εκπαιδευτικό Σύστημα, Διπολιτισμική Εκπαίδευση. Ανάκτηση από http://www.yperth.gr/el_ec_page_200.htm. Ανάκτηση την 10η Δεκεμβρίου 2010, 18:30.

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Banks, J., (1997). Η πολυπολιτισμική εκπαίδευση και οι κριτικές της Βρετανίας και των Ηνωμένων Πολιτειών. Modgil.
- 2) Bourdieu, P., Passeron, J.C., (1973). Cultural Reproduction and Social Reproduction.
- 3) Colin, Holmes, (1996). *Migration in Europe History Volume II*. Cheltenham, UK, Brookfield, US: An Elgar Reference Collection.
- 4) Essinger, H., (1988). Intercultureller erziehung in multiethnischen Gesellschaften Frankfurt.
- 5) Forquin, J., (1991). Justification de l' enseignement et relativisme culturel. *Revue Francaise de Pedagogie*, 97, 13-30.
- 6) Habermas, T., (1981). *Theorie des kommunikation handelns*. Vol.2. Frankfurt.
- 7) Seelye, H.N, (1991). *Teaching culture: strategies for intercultural communication*. Lincolnwood: National Textbook Company.
- 8) Castles, S., Kosack, G., (1985). *Immigrant Workers and Class Structure in Western Europe*. Oxford University Press.
- 9) Wilson, A.G., (1970). *Entropy in urban and regional modeling*. London: Pion.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 124

17 Ιουνίου 1996

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2413

Η ελληνική παιδεία στο εξωτερικό, η διαπολιτισμική εκπαίδευση και άλλες διατάξεις.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

ΣΚΟΠΟΣ, ΜΟΡΦΕΣ, ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Άρθρο 1

Σκοπός της ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό

1. Σκοπός της ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό είναι:

α. η καλλιέργεια και η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας,

β. η ανάδειξη της ελληνικής πολιτιστικής ταυτότητας,

γ. η διαμόρφωση της προσωπικότητας των ελληνοπαίδων, που θα ενισχύει την αυτογνωσία και αυτοπεποίθησή τους.

δ. η προβολή και διάδοση της ελληνικής γλώσσας, της ελληνικής και ορθόδοξης παράδοσης και του ελληνικού πολιτισμού στις άλλες χώρες,

ε. η ανάδειξη των ιδιαίτερων πολιτιστικών στοιχείων, των παραδόσεων και της ιστορίας του ελληνοισμού που ζει σε διάφορες χώρες και περιοχές της γης, καθώς και η προβολή και αξιοποίηση των στοιχείων αυτών στην Ελλάδα, ιδιαίτερα μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος, και στο εξωτερικό,

στ. η αξιοποίηση της γνώσης και της εμπειρίας του ελληνοισμού της διασποράς για την ανάπτυξη της επίσημης, του πολιτισμού και της παιδείας στην Ελλάδα,

ζ. η συμβολή στην αμοιβαία κατανόηση, την ειρηνική συμβίωση και συνεργασία ατόμων και ομάδων διαφορετικής προέλευσης και πολιτιστικής παράδοσης, που ζουν στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές κοινωνίες.

2. Η ελληνική παιδεία στο εξωτερικό αποβλέπει στην ενίσχυση προγραμμάτων και μορφών της ελληνικής παιδείας, που θα ανταποκρίνονται στις συνθήκες που

επικρατούν στην κάθε χώρα, ενώ θα είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τις εκπαιδευτικές, ψυχολογικές και πολιτιστικές ανάγκες των ελληνοπαίδων και του ελληνοισμού της διασποράς γενικότερα. Με την ίδια αυτή προσέγγιση θα ενισχύονται προγράμματα και μορφές οργάνωσης της ελληνικής παιδείας που θα απιεύθονται και σε κατοίκους των άλλων χωρών.

Άρθρο 2

Μορφές οργάνωσης της ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό

1. Η ελληνική παιδεία στο εξωτερικό παρέχεται από εκπαιδευτικές μονάδες όπως:

α) τμήματα ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού ενταγμένα στα σχολεία των άλλων χωρών,

β) ελληνικά τμήματα των ευρωπαϊκών σχολείων και των σχολείων διεθνών οργανισμών,

γ) δίγλωσσες τάξεις ενταγμένες στα σχολεία των άλλων χωρών,

δ) μονάδες δίγλωσσης εκπαίδευσης,

ε) τμήματα ελληνικών σπουδών ή άλλες μορφές οργάνωσης ελληνικών σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση των άλλων χωρών, καθώς και θεολογικές σχολές ή άλλες μονάδες ορθόδοξης εκπαίδευσης,

στ) τμήματα διδασκαλίας ενηλίκων και κέντρα διδασκαλίας από απόσταση με όλες τις δυνατές μορφές,

ζ) εκπαιδευτικές μονάδες (ή σχολεία) ελληνογλώσσας εκπαίδευσης.

2. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Ινστιτούτου Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, μπορεί να αναγνωρίζονται να ενισχύονται ή να ιδρύονται και να λειτουργούν στις άλλες χώρες:

α) εκπαιδευτικές μονάδες με ελληνογλωσσό πρόγραμμα, προσαρμοσμένο στις συνθήκες εκπαίδευσης των άλλων χωρών και

β) μη ενταγμένα τμήματα ελληνικής γλώσσας και τμήματα ενηλίκων.

Άρθρο 3

Φορείς της ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό

Φορείς της ελληνικής παιδείας του εξωτερικού μπορεί

να είναι οι ελληνικές διπλωματικές ή προξενικές αρχές, οι ορθόδοξες εκκλησίες, οι εκπαιδευτικές ή άλλες αρχές των άλλων χωρών, οι ελληνικές κοινότητες, ελληνικά ιδρύματα, σύλλογοι γονέων και πολιτιστικοί ή μορφωτικοί σύλλογοι, σωματεία και άλλα νομικά και φυσικά πρόσωπα.

Άρθρο 4

Μέσα στήριξης της ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό

1. Η ελληνική παιδεία στο εξωτερικό στηρίζεται με:

- α) τη διάθεση εκπαιδευτικών από την Ελλάδα και την πρόσληψη ομογενών εκπαιδευτικών στις άλλες χώρες,
- β) την ενταξη προγραμμάτων, προσαρμοσμένων στις συνθήκες των άλλων χωρών από μεικτές επιτροπές και συνεργασία ειδικών επιστημόνων του εσωτερικού και εξωτερικού,

- γ) τη συγγραφή και διάθεση σχολικών βιβλίων,
- δ) τη μόρφωση, επιμόρφωση και μετεκπαίδευση ελληνικών εκπαιδευτικών για διάθεση στο εξωτερικό, καθώς και ομογενών και άλλων εκπαιδευτικών,

- ε) την απόστολη εκπαιδευτικού υλικού και άλλων μέσων διδασκαλίας,

- στ) τη χρηματοδότηση φορέων και εκπαιδευτικών μονάδων για την παροχή ελληνικής παιδείας,

- ζ) την ενίσχυση της λειτουργίας σχολών του εξωτερικού, που καταρτίζουν εκπαιδευτικούς για διδασκαλία σε σχολεία του εξωτερικού, με οικονομική επιχορήγηση αυτών, απόσπαση κατάλληλων εκπαιδευτικών από την Ελλάδα, χορήγηση υποτροφιών στους σπουδαστές τους για την ολοκλήρωση των σπουδών τους, καθώς και την εκπαίδευση και τη μετεκπαίδευσή τους σε ελληνικά Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι.,

- η) την ενίσχυση της λειτουργίας των τμημάτων ελληνικών σπουδών και των κάθε είδους πρωτοβουλιών των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ινστιτούτων του εξωτερικού για τη διδασκαλία και τη διάδοση της ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού πολιτισμού,
- θ) την οικονομική και κάθε άλλο είδους ενίσχυση των πρωτοβουλιών ομογενών και αλλογενών για τη διάδοση και διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας, της ελληνικής ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού,

- ι) τη χορήγηση χρηματικών βραβείων και επαίνων σε αριστεύοντες μαθητές και φοιτητές στην ελληνική γλώσσα, καθώς και σε ομογενείς και αλλογενείς που επιδεικνύουν δραστηριότητα στη διάδοση και διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας.

- ια) τη βράβευση των εκπαιδευτικών που καταβάλλουν ιδιαίτερο ζήλο κατά την άσκηση του διδακτικού τους έργου.

2. Οι περιπτώσεις και οι προϋποθέσεις εφαρμογής των διατάξεων του παρόντος άρθρου, καθώς και οι υποχρεώσεις των υποτρόφων του εξωτερικού για προσφορά διδακτικού έργου στα σχολεία του εξωτερικού καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Οι προϋποθέσεις, η διαδικασία, το ύψος των οικονομικών ενισχύσεων και επιχορηγήσεων σε κάθε περίπτωση, καθώς και το ύψος των χορηγούμενων υποτροφιών, καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών και καταβάλλονται από πιστώσεις που εγγράφονται στον προϋπολογισμό του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β' ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Άρθρο 5

Ίδρυση, σκοπός, αρμοδιότητες

1. Ιδρύεται νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με την επωνυμία Ινστιτούτο Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (Ι.Π.Ο.Δ.Ε.), που έχει ως κύριο σκοπό τη μελέτη και έρευνα των εκπαιδευτικών θεμάτων που αφορούν στην ελληνική παιδεία στο εξωτερικό, καθώς και την ευθύνη και το συντονισμό των προσπαθειών για την έγκυρη και έγκαιρη εκτέλεση των ποικίλων προγραμμάτων.

2. Έργο του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. είναι:

- α) Η σύνταξη και η έγκριση προγραμμάτων, η έγκριση και συγγραφή διδακτικών βιβλίων, καθώς και η προετοιμασία διδακτικού υλικού για τις εκπαιδευτικές μονάδες στο εξωτερικό και τα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

- β) Η κατάρτιση προδιαγραφών κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού για τα σχολεία του εξωτερικού, η προετοιμασία και η παραγωγή θεμάτων τηλεπαιδείας, εκπαίδευσης με αλληλογραφία και τηλεματικής.

- γ) Η επιμόρφωση των συντονιστών εκπαίδευσης εξωτερικού.

- δ) Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που διδάσκουν ή πρόκειται να διδάξουν σε όλες τις εκπαιδευτικές μονάδες της ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό, καθώς και των ξένων εκπαιδευτικών που εργάζονται στις εκπαιδευτικές μονάδες αυτές.

- ε) Η μελέτη των θεμάτων των παλιννοστούντων ή επαναπατριζόμενων Ελλήνων και ειδικότερα της εκπαίδευσης των παλιννοστούντων μαθητών, ώστε να γίνεται όσο το δυνατόν ευκολότερη και περισσότερο ευχερής η ένταξή τους στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας.

- στ) Η μελέτη και έγκαιρη αντιμετώπιση κάθε άλλου σχετικού θέματος που αφορά την ελληνόγλωσση εκπαίδευση και την ελληνική παιδεία στο εξωτερικό.

- ζ) Η φροντίδα για την υλοποίηση των μέσων στήριξης της ελληνικής παιδείας σε άλλες χώρες, σύμφωνα με τις διατάξεις του προηγούμενου άρθρου.

- η) Η προσαρμογή των προγραμμάτων στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες αυτών.

- θ) Η γνωμοδότηση για την ίδρυση σχολείων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και η μελέτη και έγκαιρη αντιμετώπιση κάθε άλλου σχετικού θέματος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

3. Για την εκτέλεση του έργου του το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. συνεργάζεται με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, άλλους φορείς και ομάδες ειδικών επιστημόνων και εκπαιδευτικών, που εργάζονται στην Ελλάδα ή στις άλλες χώρες, τις εκπαιδευτικές αρχές των χωρών αυτών και άλλους φορείς. Το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. πιστοποιεί τα προγράμματα φορέων που ενισχύονται κατά το άρθρο 4 του παρόντος νόμου.

4. Επίσης, το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. συνεργάζεται με το Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού, εκπρόσωπος του οποίου συμμετέχει στο Διοικητικό Συμβούλιο αυτού.

Άρθρο 6**Εποπτεία και πόροι του Ι.Π.Ο.Δ.Ε.**

1. Το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. έχει διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια, διοικείται από επταμελές διοικητικό συμβούλιο και εποπτεύεται από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, κατά τα οριζόμενα με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

2. Ο εποπτεύων Υπουργός:

α) Διορίζει τον Πρόεδρο του διοικητικού συμβουλίου, καθώς και τα μέλη αυτού, μετά από πρόσκληση ενδιαφέροντος, η οποία καθορίζει και τα τυπικά προσόντα που απαιτούνται για το διορισμό. Ο Πρόεδρος διορίζει τα μέλη από γνώμη της διαρκούς επιτροπής μορφωτικών υποθέσεων της Βουλής.

β) Εγκρίνει τους κανονισμούς που καθορίζουν τις διαδικασίες εκπόνησης των μελετών και παραγωγής διδακτικού υλικού, καθώς και τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας του Ι.Π.Ο.Δ.Ε..

γ) Εγκρίνει τον προϋπολογισμό και τον απολογισμό του Ι.Π.Ο.Δ.Ε., καθώς και τον ισολογισμό κάθε χρήσης.

δ) Παρέχει γενικές κατευθύνσεις στα όργανα διοίκησης του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. για την εκπλήρωση της αποστολής τους.

ε) Αναθέτει στο Ι.Π.Ο.Δ.Ε. μελέτες και έρευνες σχετικές με τα θέματα της ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό και της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

3. Το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. επιχορηγείται από πιστώσεις που εγγράφονται για το σκοπό αυτόν στον προϋπολογισμό εξόδων του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Το ύψος της ετήσιας επιχορήγησης καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών, που εκδίδεται στο τελευταίο δίμηνο κάθε έτους και αναφέρεται στο επόμενο έτος.

4. Άλλοι πόροι του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. είναι οι χρηματοδοτήσεις από διεθνείς οργανισμούς και φορείς και οι δωρεές και εισφορές δημοσίων, ομογενειακών και ιδιωτικών φορέων και φυσικών προσώπων της ημεδαπής και αλλοδαπής.

5. Στο Ι.Π.Ο.Δ.Ε. λειτουργεί συμβούλιο για την επεξεργασία προτάσεων σε θέματα αρμοδιότητας του Ι.Π.Ο.Δ.Ε.. Μέλη του συμβουλίου είναι: α) ο πρόεδρος του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. ως πρόεδρος, β) ένας εκπρόσωπος του Οικουμενικού Πατριαρχείου, γ) ένας εκπρόσωπος της Αρχιεπισκοπής Αμερικής, δ) ένας εκπρόσωπος της Αρχιεπισκοπής Αυστραλίας, ε) ένας εκπρόσωπος της Αρχιεπισκοπής Μεγάλης Βρετανίας, στ) ένας εκπρόσωπος του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, ζ) πέντε εκπρόσωποι που ορίζονται από το Σ.Α.Ε., η) ένας εκπρόσωπος του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, θ) ένας εκπρόσωπος του Υπουργού Εξωτερικών, ι) ένας εκπρόσωπος του Υπουργού Πολιτισμού, ια) ένας εκπρόσωπος της Γενικής Γραμματείας Απόδημου Ελληνισμού, ιβ) ένας εκπρόσωπος του Ιδρύματος Ελληνικού Πολιτισμού. Οι προτάσεις του συμβουλίου κοινοποιούνται στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Το συμβούλιο συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Άρθρο 7**Διοίκηση, οργάνωση και λειτουργία του Ι.Π.Ο.Δ.Ε.**

1. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καθορίζονται:

α) η έδρα, η σύνθεση, ο τρόπος συγκρότησης του διοικητικού συμβουλίου του Ι.Π.Ο.Δ.Ε., η διάρκεια της θητείας των μελών του και ο τρόπος λειτουργίας του,

β) οι αρμοδιότητες του διοικητικού συμβουλίου, του Προέδρου και του Αντιπροέδρου αυτού,

γ) η υποστήριξη του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. με τοποθέτηση διοικητικών υπαλλήλων και εκπαιδευτικών του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που υπηρετούν με απόσπαση,

δ) οι πόροι του Ι.Π.Ο.Δ.Ε., πέραν της κρατικής επιχορήγησης, οι πηγές προέλευσης και η διαδικασία διάθεσής τους για την εξυπηρέτηση των σκοπών αυτού,

ε) η διαδικασία σύστασης επιτροπών και ομάδων εργασίας για τη μελέτη και την αντιμετώπιση θεμάτων, που εμπίπτουν στις αρμοδιότητες του Ι.Π.Ο.Δ.Ε.,

στ) κάθε άλλο θέμα που έχει σχέση με την οργάνωση και τη λειτουργία του Ι.Π.Ο.Δ.Ε..

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών συνιστώνται οι αναγκαίες θέσεις προσωπικού στο Ι.Π.Ο.Δ.Ε. με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου και καθορίζονται τα προσόντα και η διαδικασία πρόσληψης στις θέσεις αυτές.

Στο διοικητικό συμβούλιο του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. μετέχει, ο Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

2. Ο Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. παρέχουν τις υπηρεσίες τους κατά πλήρη απασχόληση και πρέπει να είναι επιστήμονες με αυξημένα προσόντα και υψηλού επιπέδου γνώση και εμπειρία, όπως στη διοίκηση της εκπαίδευσης και στα θέματα της εκπαίδευσης στο εξωτερικό και της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

3. Στον Πρόεδρο και τον Αντιπρόεδρο καταβάλλονται μηνιαίες αποδοχές. Στα λοιπά μέλη του διοικητικού συμβουλίου καταβάλλεται αποζημίωση για τη συμμετοχή τους στις συνεδριάσεις ή για την εκτέλεση συγκεκριμένων έργων, που τους αναθέτει το διοικητικό συμβούλιο. Στα μέλη των επιτροπών και ομάδων εργασίας, καθώς και σε μεμονωμένους επιστήμονες, ανατίθεται με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου η εκτέλεση συγκεκριμένου έργου για την οποία καταβάλλεται αποζημίωση ανάλογη με το περιεχόμενο του έργου και τη διάρκεια αυτού.

4. Το ύψος των μηνιαίων αποδοχών του Προέδρου και Αντιπροέδρου του Δ.Σ. του Ι.Π.Ο.Δ.Ε., καθώς και το ύψος των αποζημιώσεων των μελών των επιτροπών και ομάδων εργασίας και των μεμονωμένων επιστημόνων, καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών.

5. Αν ο Πρόεδρος ή ο Αντιπρόεδρος κατέχουν έμμοθη θέση στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, οι αποδοχές της προηγούμενης παραγράφου συμπληρώνουν τις αποδοχές της έμμοθης αυτής θέσης μέχρι του ορίου του άρθρου 4 του ν. 2303/1995 (ΦΕΚ 80 Α').

6. Εφόσον οι συμμετέχοντες στις επιτροπές και ομάδες εργασίας ή οι μεμονωμένοι επιστήμονες, πύου ασκούν συγκεκριμένο έργο, λαμβάνουν μηνιαία αποζημίωση, το ύψος αυτής δεν μπορεί να υπερβαίνει το όριο του άρθρου 4 του ν. 2303/1995 (ΦΕΚ 80 Α').

7. Η υπηρεσία του Προέδρου, του Αντιπροέδρου, καθώς και των υπηρετούντων με απόσπαση στο Ι.Π.Ο.Δ.Ε., θεωρείται συνεχής στην οργανική θέση αυτών για κάθε περίπτωση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Άρθρο 8
Εκπαιδευτικές μονάδες

1. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. και πρόταση των διπλωματικών ή προξενικών αρχών, ιδρύονται στις άλλες χώρες εκπαιδευτικές μονάδες που αναφέρονται στο άρθρο 2 του παρόντος νόμου. Με ίδια απόφαση, που εκδίδεται με την ίδια διαδικασία, αναγνωρίζονται εκπαιδευτικές μονάδες ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης, που ιδρύονται και λειτουργούν από τους λοιπούς φορείς του άρθρου 3 του παρόντος νόμου και καθορίζονται οι προϋποθέσεις και η διαδικασία για την αναγνώρισή τους.

2. Στις εκπαιδευτικές μονάδες ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης παρέχεται και ξενόγλωσσο μέρος του προγράμματος, που διαμορφώνεται από το φορέα αυτών σε συνεργασία με τις εκπαιδευτικές αρχές των άλλων χωρών και εγκρίνεται από το Ι.Π.Ο.Δ.Ε..

3. Στις εκπαιδευτικές μονάδες της ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης εφαρμόζονται κατ' αρχήν, τα ισχύοντα στα δημόσια σχολεία της ημεδαπής ως προς την έναρξη, διάρκεια και λήξη του σχολικού και διδακτικού έτους, τις αργίες και διακοπές, τα προγράμματα διδασκαλίας, τις εγγραφές, μετεγγραφές, τη φοίτηση και τις εξετάσεις κάθε είδους και τη χορήγηση τίτλων σπουδών. Τα θέματα της παρούσας παραγράφου διαμορφώνονται από το Ι.Π.Ο.Δ.Ε., ύστερα από πρόταση του οικείου φορέα, ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν στις άλλες χώρες και οι σχετικές ρυθμίσεις εγκρίνονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

4. Στους απόφοιτους των εκπαιδευτικών μονάδων ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης χορηγούνται απολυτηριακοί τίτλοι, οι οποίοι αναγνωρίζονται ως ισότιμοι με τους τίτλους των αντίστοιχων σχολείων της ημεδαπής με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από γνωμοδότηση του Ι.Π.Ο.Δ.Ε..

5. Στις εκπαιδευτικές μονάδες δίγλωσσας εκπαίδευσης εφαρμόζεται το πρόγραμμα των αντίστοιχων σχολείων των ξένων χωρών και παράλληλα διδάσκεται σε αυτές η ελληνική γλώσσα, ο ελληνικός πολιτισμός και κατά περίπτωση και άλλα μαθήματα στην ελληνική γλώσσα.

6. Οι διατάξεις των παραγράφων 2 και 4 του παρόντος άρθρου εφαρμόζονται και στις εκπαιδευτικές μονάδες δίγλωσσας εκπαίδευσης, εφόσον οι ώρες διδασκαλίας στην ελληνική γλώσσα είναι οκτώ (8) κάθε εβδομάδα.

7. Τα τμήματα ελληνικής γλώσσας, τα ενταγμένα στα σχολεία ξένων χωρών, τα οποία ιδρύονται από τις αρμόδιες αρχές των χωρών αυτών ή τους φορείς του άρθρου 3 του παρόντος νόμου, επιδιώκουν την καλλιέργεια της ελληνικής γλώσσας και του ελληνικού πολιτισμού στους μαθητές των σχολείων των ξένων χωρών. Η λειτουργία των τμημάτων αυτών κατά τάξεις ή κατά επίπεδα ελληνομάθειας, καθώς και η φοίτηση παιδιών με ειδικές ανάγκες καθορίζονται από το Ι.Π.Ο.Δ.Ε. και εγκρίνονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

8. Οι δίγλωσσες τάξεις είναι ενταγμένες στα σχολεία των άλλων χωρών και διακρίνονται σε: α) προπαρασκευαστικές για τη φοίτηση ομογενών, στις οποίες οι μαθητές προετοιμάζονται με μεταβατικό ξενόγλωσσο

πρόγραμμα για να φοιτήσουν στις κανονικές τάξεις των σχολείων των άλλων χωρών και διδάσκονται παράλληλα την ελληνική γλώσσα και τον ελληνικό πολιτισμό, β) δίγλωσσες τάξεις για φοίτηση ομογενών, στις οποίες εφαρμόζεται δίγλωσσο πρόγραμμα, που αποβλέπει στην παράλληλη καλλιέργεια των δύο γλωσσών και πολιτισμών με τη διδασκαλία των γλωσσών αυτών και τη διδασκαλία μαθημάτων και στις δύο γλώσσες και γ) μεικτές τάξεις με δίγλωσσο πρόγραμμα.

9. Στους μαθητές των δίγλωσσων τάξεων χορηγείται μόνον ο τίτλος σπουδών του ξένου σχολείου, που περιλαμβάνει και τη βαθμολογία των μαθημάτων της ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από εισήγηση του Ι.Π.Ο.Δ.Ε., μπορεί να αναγνωρίζεται η ισοτιμία των τίτλων αυτών με τους τίτλους των αντίστοιχων σχολείων της ημεδαπής.

10. Ιδιαίτερο τύπο εκπαιδευτικών μονάδων ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης αποτελούν τα ελληνικά τμήματα των Ευρωπαϊκών σχολείων, που ακολουθούν τους κανονισμούς λειτουργίας των σχολείων αυτών.

11. Τα δημόσια σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι ισότιμα προς τα αντίστοιχα σχολεία της ημεδαπής.

12. Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων συνεργάζεται με τα συναρμόδια υπουργεία, το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και τα ιδρύματα ερευνών της Ελλάδας και τους ελληνικούς και ξένους φορείς του άρθρου 3 για τη διάδοση της ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού στο εξωτερικό. Επίσης, συνεργάζεται με εκπαιδευτικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ή με ιδρύματα ερευνών του εξωτερικού, τα οποία και ενισχύει για την ίδρυση τμημάτων ή άλλων μορφών ελληνικών σπουδών για διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού, καθώς και για την εκπαίδευση διδακτικού προσωπικού. Για τη λειτουργία των τμημάτων της παρούσας παραγράφου εγγράφονται σχετικές δαπάνες στον προϋπολογισμό εξόδων του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, το ύψος των οποίων καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

13. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, καθορίζονται τα θέματα που αφορούν τα προσόντα και τη διαδικασία απόσπασης εκπαιδευτικών στα τμήματα ελληνικών σπουδών ή σε άλλες μορφές διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού, που λειτουργούν σε εκπαιδευτικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και σε ιδρύματα ερευνών του εξωτερικού, τα απαιτούμενα προσόντα, την αποστολή βιβλίων, τις ανταλλαγές φοιτητών και διδακτικού επιστημονικού προσωπικού, την οργάνωση συνεδρίων, σεμιναρίων και ειδικών προγραμμάτων σπουδών, τη διάθεση υποτροφιών, την υποστήριξη ερευνητικών προγραμμάτων και κάθε συναφή λεπτομέρεια.

14. Οι εκπαιδευτικές μονάδες (ή σχολεία) ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης, των οποίων φορείς είναι οι ελληνικές διπλωματικές ή προξενικές αρχές, καταρτούνται σταδιακά από το σχολικό έτος 1997 - 1998, από την έναρξη του οποίου παύουν να δεχονται μαθητές για αρχική, εγγραφή σε κάθε σχολική μονάδα. Κατ' εξαίρεση μπορεί να επιτραπεί συνέχιση της λειτουργίας εκπαιδευτικών μονάδων ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρη-

σκευμάτων, ύστερα από εισήγηση των οικείων διπλωματικών ή προξενικών αρχών και σύμφωνη γνώμη του Ι.Π.Ο.Δ.Ε., όταν οι εκπαιδευτικές συνθήκες στις άλλες χώρες επιβάλλουν τη συνέχιση της λειτουργίας τους.

Άρθρο 9 **Προγράμματα ανταλλαγών**

1. Το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, σε συνεργασία με αρμόδιους φορείς του εσωτερικού και του εξωτερικού, μπορεί να οργανώνει προγράμματα ανταλλαγών ελλήνων μαθητών και εκπαιδευτικών της ημεδαπής με μαθητές και εκπαιδευτικούς ελληνικής ή ξένης καταγωγής από άλλες χώρες.

2. Οι εκπαιδευτικοί που επισκέπτονται την Ελλάδα στα πλαίσια προγραμμάτων ανταλλαγών μπορεί να αναλαμβάνουν και διδακτικό έργο στα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και σε προγράμματα επιμόρφωσης ή να συμμετέχουν στην κατάρτιση προγραμμάτων των σχολείων και προγραμμάτων επιμόρφωσης, καθώς και διδακτικού υλικού, ύστερα από απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

3. Οι δαπάνες για την εφαρμογή του άρθρου αυτού ορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Άρθρο 10 **Πιστοποιητικό ελληνομάθειας**

1. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, μπορεί να προβλεπεται η χορήγηση πιστοποιητικών ελληνομάθειας σε ομογενείς και αλλογενείς και να καθορίζεται ο τύπος των πιστοποιητικών αυτών, οι προϋποθέσεις για την απόκτησή τους, η διαδικασία και το περιεχόμενο των εξετάσεων, οι προϋποθέσεις συμμετοχής σε αυτές και κάθε σχετική λεπτομέρεια.

2. Το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας έχει την ευθύνη για τη σύνταξη πλαισίου προδιαγραφών και προσδιορισμού επιπέδων γλωσσομάθειας και επάρκειας της ελληνικής γλώσσας.

3. Η διαδικασία πιστοποίησης και οι φορείς που χορηγούν τα πιστοποιητικά ελληνομάθειας καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Άρθρο 11 **Εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και τα Ι.Ε.Κ. - Υποτροφίες - Πρόγραμμα Προσέλευσης Αριστούχων Αποφοίτων του Εξωτερικού**

1. Από το ακαδημαϊκό έτος 1997-1998 και έφεξης μπορεί με αποφάσεις του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων να ορίζονται, καθ' υπέρβαση του αριθμού εισακτέων, ποσοστά θέσεων ή θέσεις εισακτέων σε απόλυτους αριθμούς για την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, που μπορεί να διαφοροποιούνται κατά ίδρυμα, σχολή ή τμήμα, ως εξής:

α) Ελλήνων του εξωτερικού και ομογενών, αποφοίτων εκπαιδευτικών μονάδων ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης που μπορεί να κατανομούνται κατά γεωγραφικές περιοχές προέλευσης του εξωτερικού, ανάλογα με τον αριθμό υποψηφίων από κάθε γεωγραφική περιοχή.

β) Ελλήνων του εξωτερικού και ομογενών, αποφοίτων

ξένων σχολείων, που λειτουργούν στο εξωτερικό, που μπορεί να κατανομούνται κατά γεωγραφικές περιοχές προέλευσης του εξωτερικού, ανάλογα με τον αριθμό υποψηφίων από κάθε γεωγραφική περιοχή.

γ) Τέκνων υπαλλήλων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, πολιτικών και στρατιωτικών, που υπηρέτησαν ή υπηρετούν στο εξωτερικό.

2. Με αποφάσεις του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ορίζονται οι προϋποθέσεις υπαγωγής των υποψηφίων στις κατηγορίες της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, τα υποβλητέα δικαιολογητικά, ο χρόνος υποβολής τους, η διαδικασία και ο τρόπος υποβολής τους, η διαδικασία και ο τρόπος επιλογής των εισαγμένων και κάθε άλλη λεπτομέρεια για την εφαρμογή των διατάξεων αυτών. Όσοι ανήκουν στην κατηγορία γ' της προηγούμενης παραγράφου δεν μπορούν να μετάσχουν στη διαδικασία επιλογής με υποψηφίους των κατηγοριών α' και β'. Με τις αποφάσεις της παρούσας παραγράφου δεν είναι δυνατή η μεταβολή των προϋποθέσεων και η μείωση ποσοστών που αναφέρονται στα τέκνα υπαλλήλων της κατηγορίας γ' της παραγράφου 1, όπως καθορίζονται από τις διατάξεις του άρθρου 3 παράγραφος 1 περιπτώσεις α' και β' του ν. 1351/1983 (ΦΕΚ 56 Α'), που τοποθετήθηκαν ή αποσπάστηκαν στο εξωτερικό μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου.

3. Διατηρούνται σε ισχύ οι διατάξεις του τελευταίου εδαφίου της παραγράφου 7 του άρθρου 1 του ν. 1351/1983 (ΦΕΚ 56 Α') για το συνολικό ποσοστό θέσεων εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση για όλες τις κατηγορίες.

4. Θεσπίζεται ειδικό πρόγραμμα Προσέλευσης Αριστούχων Αποφοίτων Σχολείων του Εξωτερικού. Οι προϋποθέσεις συμμετοχής και όλες οι λεπτομέρειες για την εφαρμογή του προγράμματος αυτού καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

5. Το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών μπορεί να καταρτίζει ειδικά προγράμματα χορήγησης υποτροφιών για το κόστος διαβίωσης (σίτιση, στέγη, κ.λπ.) σε ομογενείς που φοιτούν σε ελληνικά Α.Ε.Ι. ή Τ.Ε.Ι.. Ο αριθμός των υποτροφιών καθορίζεται κατά σχολή ή τμήμα σχολής, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

6. Τα τμήματα και οι σχολές των ημεδαπών Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. ή τα Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. της ημεδαπής μπορεί να δέχονται, με διαδικασίες που καθορίζουν τα ίδια, για εγγραφή και φοίτηση σε αυτά ορισμένο αριθμό Ελλήνων του εξωτερικού, που έχουν φοιτήσει επί δέκα (10) έτη τουλάχιστον σε σχολεία του εξωτερικού, ομογενών και αλλογενών, οι οποίοι έχουν για όλες τις περιπτώσεις απολυτήριο ξένου λυκείου ή αντίστοιχου σχολείου. Ο αριθμός των δυναμένων να εγγραφούν, ο τρόπος επιλογής τους και το ύψος της συμμετοχής τους στις δαπάνες σπουδών καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από πρόταση των ιδρυμάτων των τμημάτων ή των σχολών.

7. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου εφαρμόζονται ανάλογα και για τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Διοικητικού Συμβουλίου του Οργανισμού Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.

8. Οι εγγραφόμενοι στα Α.Ε.Ι., Τ.Ε.Ι. και Ι.Ε.Κ., ομογενείς και αλλογενείς, λαμβάνουν άδεια παραμονής στη χώρα μας, σύμφωνα με όρους και προϋποθέσεις, που

καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Δημόσιας Τάξης. Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου εφαρμόζονται και για τους εγγραφόμενους και σε άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και στα Ι.Ε.Κ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Άρθρο 12

Φορείς διοίκησης και εποπτείας

1. Η διοίκηση και εποπτεία της ελληνικής παιδείας των ομογενών του εξωτερικού ασκείται:

α) Στις εκπαιδευτικές μονάδες ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης, των οποίων φορείς είναι οι ελληνικές διπλωματικές ή προξενικές αρχές, από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και από τους συντονιστές εκπαίδευσης. Όταν δεν υπάρχουν συντονιστές εκπαίδευσης, η εποπτεία ασκείται από τις ελληνικές διπλωματικές ή προξενικές αρχές.

β) Στις εκπαιδευτικές μονάδες των ομογενειακών φορέων:

ι) από τους φορείς, όταν αναλαμβάνουν το διορισμό του διδακτικού προσωπικού και τις δαπάνες λειτουργίας τους.

ii) από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, μέσω των αρμόδιων οργάνων του, σε συνεργασία με τους φορείς των σχολείων, αν το μεγαλύτερο μέρος του διδακτικού προσωπικού διορίζεται ή αποσπάται από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

γ) Στις ενταγμένες ελληνικές τάξεις ή τμήματα στα σχολεία των χωρών υποδοχής, από τις αρμόδιες εκπαιδευτικές αρχές των χωρών αυτών.

2. Οι αρμόδιες ελληνικές αρχές επιδιώκουν, στα πλαίσια των διακρατικών συμφωνιών, τη συνεργασία των εκπαιδευτικών αρχών των χωρών υποδοχής για την καλύτερη λειτουργία των προγραμμάτων της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης.

3. Όργανα διοίκησης των εκπαιδευτικών μονάδων ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης με φορέα ελληνικές αρχές είναι ο διευθυντής, ο υποδιευθυντής και ο σύλλογος των διδασκόντων, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο ν. 1566/1985 (ΦΕΚ 167 Α').

Άρθρο 13

Μορφωτικοί εκπαιδευτικοί σύμβουλοι

1. Σε κάθε ελληνική πρεσβεία ή προξενείο των χωρών στις οποίες διαμένει ικανός αριθμός ομογενών, μπορεί να συνιστάται μια θέση μορφωτικού εκπαιδευτικού συμβούλου, έργο του οποίου είναι:

α) Η προώθηση της ελληνικής γλώσσας, του ελληνικού πολιτισμού και της ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης, σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς των χωρών υποδοχής και των ομογενών, με τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα σχολεία.

β) Η συνεργασία με τις ελληνικές διπλωματικές ή προξενικές αρχές και τους συντονιστές εκπαίδευσης του εξωτερικού για την εφαρμογή της ελληνικής εκπαιδευτικής πολιτικής.

γ) Η προώθηση και η ενίσχυση των διαπολιτισμικών σχέσεων της ξένης χώρας με την Ελλάδα.

δ) Η ενίσχυση της συμβολής του ελληνικού πολιτισμού

στον εμπλουτισμό του πολιτιστικού γίγνεσθαι της ξένης χώρας.

ε) Η συνεργασία με τις ελληνικές κοινότητες και τις ομοσπονδίες τους, με τις ελληνορθόδοξες εκκλησίες, τους συντονιστές εκπαίδευσης του εξωτερικού, τους συλλόγους γονέων και εκπαιδευτικών, τις εθνικές τοπικές και άλλες οργανώσεις για τη διαμόρφωση και την εισηγήση στον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων τρόπων και διαδικασιών σχετικά με την ανάπτυξη της ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό.

2. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εξωτερικών, Πολιτισμού και Οικονομικών ρυθμίζονται τα θέματα που αναφέρονται στη σύσταση των θέσεων των μορφωτικών εκπαιδευτικών συμβούλων, στα προσόντα, τα όργανα επιλογής και την έδρα μετά από τη διαδικασία επιλογής, τη διάρκεια της θητείας ή τη μορφή της σχέσης εργασίας αυτών, το ειμίσθιο αυτών, η αποζημίωσή τους όταν είναι ιδιώτες και τα ειδικότερα καθήκοντά τους.

3. Ως μορφωτικοί εκπαιδευτικοί σύμβουλοι μπορεί να επιλέγονται απόφοιτοι του προγράμματος μορφωτικών ακολούθων της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης, εκπαιδευτικοί, άλλοι δημόσιοι και διπλωματικοί υπάλληλοι, καθώς και ιδιώτες και ομογενείς που διαθέτουν επιστημονική συγκρότηση και εμπειρία σε θέματα ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό και διεθνών εκπαιδευτικών σχέσεων.

Άρθρο 14

Όργανα διοίκησης και εποπτείας

1. Η εποπτεία της ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό ασκείται από συντονιστές εκπαίδευσης, οι οποίοι ασκούν συμβουλευτικά ή εποπτικά και διοικητικά καθήκοντα σε θέματα που αφορούν τη λειτουργία της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης και το εκπαιδευτικό προσωπικό στην περιοχή ευθύνης τους.

2. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εξωτερικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων αποσπώνται στις ελληνικές διπλωματικές και προξενικές αρχές του εξωτερικού, ανάλογα με τις εκπαιδευτικές ανάγκες, μέχρι είκοσι έξι (26) εκπαιδευτικοί που ασκούν καθήκοντα συντονιστών εκπαίδευσης.

3. Το έργο των συντονιστών εκπαίδευσης αφορά τους ακόλουθους τομείς και περιλαμβάνει την άσκηση των σχετικών αρμοδιοτήτων:

α. Συμβουλευτικός - επιστημονικός - διδακτικός τομέας

Παιδευτική και συμβουλευτική εργασία για τους αποσπασμένους από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων στο εξωτερικό εκπαιδευτικούς ή τους εκπαιδευτικούς που προσλαμβάνονται από τις τοπικές αρχές ή φορείς και παρέχουν ελληνική παιδεία στο εξωτερικό

β. Διοικητικός - κοινωνικός - μορφωτικός τομέας

ι) Διοίκηση των σχολικών μονάδων ή τομέων παικίλων τύπων και μορφών εκπαίδευσης και παιδείας στο εξωτερικό, σύμφωνα με το ισχύον νομικό καθεστώς των χωρών υποδοχής.

ii) Συνεργασία με τις ελληνικές πρεσβευτικές ή προξενικές αρχές και το μορφωτικό εκπαιδευτικό σύμβουλο για την εφαρμογή της ελληνικής εκπαιδευτικής πολιτικής.

iii) Συνεργασία με τις ελληνικές κοινότητες και τις ομοσπονδίες τους, με τις ελληνορθόδοξες εκκλησίες,

με τους συλλόγους γονέων, με τους συλλόγους των εκπαιδευτικών, με τις εθνικοτοπικές και άλλες ενώσεις ελλήνων του εξωτερικού.

Για την ενίσχυση, το συντονισμό και τη στήριξη των ενεργειών που αφορούν τη λειτουργία των σχολείων ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης και προώθηση της ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού.

iv) Γόνιμη επικοινωνία και συνεργασία με τις ξένες διοικητικές - σχολικές, κυβερνητικές και κοινοτικές αρχές για την επίλυση προβλημάτων λειτουργίας των εκπαιδευτικών μονάδων.

γ. Εποπτικός τομέας

Εποπτικό και καθοδηγητικό έργο για την εφαρμογή των διοικητικών, παιδαγωγικών και άλλων οδηγιών και αποφάσεων του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και ενημέρωση του Εθνικού Κέντρου με κατάλληλες εισηγήσεις για τη χάραξη εθνικής - εκπαιδευτικής πολιτιστικής πολιτικής στο εξωτερικό.

4. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καθορίζονται τα ειδικότερα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες των συντονιστών εκπαίδευσης, η έδρα, η περιοχή ευθύνης τους και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

5. Ο αριθμός των εκπαιδευτικών που αποσπώνται κατά την παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου μπορεί να αυξομειώνεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εξωτερικών και Οικονομικών.

6. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, η οποία εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Ι.Π.Ο.Δ.Ε., μπορεί να ανατίθεται σε συντονιστή εκπαίδευσης ο συντονισμός του έργου των συντονιστών εκπαίδευσης μιας ή περισσότερων χωρών υποδοχής.

7. Στους συντονιστές εκπαίδευσης απονέμεται με την απόφαση της παραγράφου 1 ο βαθμός του σχολικού συμβούλου του ν. 1304/1982 για το χρονικό διάστημα της θητείας τους.

8. Οι συντονιστές εκπαίδευσης ασκούν πειθαρχικές αρμοδιότητες στους αποσπασμένους στο εξωτερικό εκπαιδευτικούς και τους εκπαιδευτικούς που προσλαμβάνονται από τις τοπικές αρχές ή φορείς και παρέχουν ελληνική παιδεία στο εξωτερικό, καθώς και στους αποσπασμένους διοικητικούς υπαλλήλους, αντίστοιχες με τις πειθαρχικές αρμοδιότητες των προϊσταμένων των διευθύνσεων εκπαίδευσης του εσωτερικού.

9. Με διακρατική συμφωνία μπορεί να οριστεί θέση έλληνα Ειδικού Συμβούλου στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Πολιτισμού ή άλλου αρμόδιου Υπουργείου ή Οργανισμού της χώρας υποδοχής για την εφαρμογή ελληνόγλωσσων προγραμμάτων. Ο Ειδικός Σύμβουλος επιλέγεται από το Συμβούλιο Επιλογής του άρθρου 16. Τα προσόντα, τα κριτήρια και η διαδικασία επιλογής αυτού καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

10. Οι υφιστάμενες θέσεις συμβούλων εκπαίδευσης του εξωτερικού μετονομάζονται σε θέσεις συντονιστών εκπαίδευσης του εξωτερικού.

Άρθρο 15

Διευθυντές, υποδιευθυντές και προϊστάμενοι

1. Διευθυντές των εκπαιδευτικών μονάδων ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης του εξωτερικού του άρθρου 2 παράγραφος 1 περίπτωση ζ' με φορέα ελληνικές διπλωματικές ή προξενικές αρχές ή κοινότητες ή πολι-

τιστικούς και μορφωτικούς συλλόγους ή σωματεία, όπου το μεγαλύτερο μέρος των εκπαιδευτικών διορίζεται ή αποσπάται από τις ελληνικές αρχές, τοποθετούνται:

α) στα τετραθέσια και πάνω δημοτικά σχολεία εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του κλάδου δασκάλων με βαθμό Α'.

β) στα γυμνάσια και λύκεια εκπαιδευτικοί των αντίστοιχων κλάδων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με βαθμό Α'.

2. Προϊστάμενοι των μονοθέσιων μέχρι και τριθέσιων δημοτικών σχολείων τοποθετούνται αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί με βαθμό Α' ή Β'. Η τοποθέτησή τους γίνεται από το συντονιστή εκπαίδευσης.

3. Υποδιευθυντές τοποθετούνται, εφόσον τα τμήματα των εκπαιδευτικών μονάδων ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης υπερβαίνουν τα οκτώ (8) και κρίνεται τούτο αναγκαίο από το συντονιστή εκπαίδευσης. Αν δεν υπάρχει ούτε συντονιστής εκπαίδευσης, κρίνει την αναγκαιότητα ορισμού υποδιευθυντή ο προϊστάμενος της διπλωματικής ή προξενικής αρχής.

4. Τα καθήκοντα των διευθυντών και υποδιευθυντών είναι ανάλογα με αυτά που ορίζονται από τις ισχύουσες διατάξεις για τα αντίστοιχα σχολεία της ημεδαπής, εφόσον δεν αντιβαίνουν στις σχετικές διατάξεις της άλλης χώρας. Το εβδομαδιαίο ωράριο διδασκαλίας των διευθυντών και υποδιευθυντών ορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

5. Επιτρέπεται να υπάρχει ενιαία διεύθυνση γυμνασίων και λυκείων, εφόσον το επιβάλλουν οι τοπικές συνθήκες ή σε ολιγοδύναμα σχολεία.

6. Για τους συλλόγους των διδασκόντων εφαρμόζονται όσα ισχύουν για τους συλλόγους διδασκόντων των σχολείων της ημεδαπής, εφόσον δεν αντιβαίνουν στις σχετικές διατάξεις της άλλης χώρας.

7. Στα τμήματα ελληνικής γλώσσας καθήκοντα υπευθύνου εκτελεί εκπαιδευτικός που ορίζεται από το συντονιστή εκπαίδευσης.

8. Παρέκκλιση από τις παραπάνω διατάξεις επιτρέπεται λόγω ειδικών συνθηκών, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, η οποία εκδίδεται ύστερα από σχετική αίτηση του φορέα.

9. Διευθυντές των εκπαιδευτικών μονάδων ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου μπορεί να επιλέγονται και ομογενείς εκπαιδευτικοί, που υπηρετούν στα σχολεία αυτά με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου.

Άρθρο 16

Επιλογές και τοποθετήσεις

1. Για την επιλογή των συντονιστών εκπαίδευσης συνιστάται Συμβούλιο Επιλογής, η σύνθεση του οποίου ορίζεται ως εξής:

α) Ο πρόεδρος ή ένας αντιπρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ή ο πρόεδρος ή ο αντιπρόεδρος του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. ή καθηγητής παιδαγωγικού τμήματος ή παιδαγωγικού τομέα Α.Ε.Ι., που ορίζεται με τον αναπληρωτή του.

β) Δύο καθηγητές ή αναπληρωτές καθηγητές Α.Ε.Ι., που ορίζονται με τους αναπληρωτές τους από τους έχοντες εξειδίκευση ή εμπειρία σε θέματα διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας σε ξένο περιβάλλον.

γ) Ένας σύμβουλος ή μόνιμος πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, που ορίζεται με τον αναπληρωτή του.

δ) Ο πρόεδρος ή άλλο μέλος του Δ.Σ. του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από άλλο μέλος του Δ.Σ.. Μέχρι τη συγκρότηση του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. το Συμβούλιο Επιλογής θεωρείται ότι έχει νόμιμη σύνθεση χωρίς την παρουσία εκπροσώπου αυτού.

ε) Ένας εκπρόσωπος του Υπουργείου Εξωτερικών, που ορίζεται με τον αναπληρωτή του από τον Υπουργό Εξωτερικών.

στ) Ο Προϊστάμενος της Διεύθυνσης Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, αναπληρούμενος από προϊστάμενο τμήματος της ίδιας Διεύθυνσης.

ζ) Οι τέσσερις (4) αιρετοί εκπρόσωποι των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στα οικεία κεντρικά υπηρεσιακά συμβούλια, αναπληρούμενοι από τους νόμιμους αναπληρωτές τους.

2. Τα μέλη του Συμβουλίου Επιλογής, εκτός από τα μέλη των στοιχείων ε' και ζ, ορίζονται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ο οποίος συγκροτεί το Συμβούλιο Επιλογής με απόφασή του, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Η θητεία των μελών είναι διετής.

3. Καθήκοντα Προέδρου του Συμβουλίου Επιλογής ασκεί το υπό στοιχείο α' μέλος αυτού, αναπληρούμενο από τον αναπληρωτή του.

4. Γραμματέας του Συμβουλίου Επιλογής με τον αναπληρωτή του ορίζεται με την απόφαση συγκρότησης υπάλληλος της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ή εκπαιδευτικός αποσπασμένος στην υπηρεσία αυτή.

5. Το Συμβούλιο Επιλογής εδρεύει στην Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

6. Υποψήφιοι για τις θέσεις συντονιστών εκπαίδευσης μπορεί να είναι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, εφόσον έχουν:

α) Δωδεκαετή τουλάχιστον πραγματική υπηρεσία στην εκπαίδευση, από την οποία δέκα (10) έτη τουλάχιστον σε δημόσια σχολεία πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

β) Επαρκή γνώση της γλώσσας της χώρας υποδοχής ή της αγγλικής ή γαλλικής ή γερμανικής γλώσσας.

7. Κατά την επιλογή συνεκτιμώνται η υπηρεσιακή κατάσταση, το διδακτορικό δίπλωμα, οι μεταπτυχιακές σπουδές, η μετεκπαίδευση, η επιμόρφωση, η γνώση δεύτερης ξένης γλώσσας, η κατοχή και άλλων πανεπιστημιακών πτυχίων, η παιδαγωγική ικανότητα και η εμπειρία σε καθοδηγητικό έργο, η πείρα στη διοίκηση σχολικών μονάδων, γραφείων και διευθύνσεων εκπαίδευσης, η εμπειρία της εκπαίδευσης στο εξωτερικό, η ικανότητα συνεργασίας, έμπνευσης και ενεργοποίησης των εκπαιδευτικών, η ικανότητα καθοδήγησης για την ανάληψη πολιτιστικών και μορφωτικών πρωτοβουλιών, η γνώση των εκπαιδευτικών πραγμάτων του εσωτερικού και εξωτερικού, η ικανότητα συνεργασίας με διοικητικές, κυβερνητικές και κοινοτικές αρχές και με κοινωνικούς φορείς και η αξιόλογη συγγραφική εργασία.

8. Υποψήφιοι για τις θέσεις διευθυντών εκπαιδευτικών μονάδων ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης του εξωτερικού μπορεί να είναι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αντίστοιχα, που είναι αποσπασμένοι σε εκπαιδευτικές μονάδες του εξωτερικού, εφόσον έχουν:

α) Πενταετή τουλάχιστον πραγματική υπηρεσία στην εκπαίδευση, σε δημόσια σχολεία της αντίστοιχης βαθμίδας.

β) Επαρκή γνώση της γλώσσας της χώρας υποδοχής ή της αγγλικής ή γαλλικής ή γερμανικής γλώσσας.

9. Κατά την επιλογή συνεκτιμώνται η επιμόρφωση, η μετεκπαίδευση, οι μεταπτυχιακές σπουδές, η γνώση τους για τα εκπαιδευτικά πράγματα του εσωτερικού και εξωτερικού, η ικανότητα για την ανάληψη διοικητικών καθηκόντων και μορφωτικών και πολιτιστικών πρωτοβουλιών, η γνώση δεύτερης ξένης γλώσσας και η αξιόλογη συγγραφική εργασία.

10. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καθορίζονται τα θέματα που αναφέρονται στην έκδοση προκηρύξεων για πλήρωση των θέσεων του παρόντος άρθρου, στα υποβλητέα δικαιολογητικά στοιχεία και στις προθεσμίες υποβολής αυτών, στη διαδικασία διαπίστωσης της γνώσης ξένων γλωσσών, την αποτίμηση των κριτηρίων σε αξιολογικές μονάδες, στη διαδικασία επιλογής, στην οποία περιλαμβάνεται και προσωπική συνέντευξη των υποψηφίων με τα μέλη του Συμβουλίου Επιλογής, στη σύνταξη πινάκων επιλογής και τη διάρκεια ισχύος τους, στην τοποθέτηση, στην επανάκριση για παράταση της απόσπασης, στη μετακίνηση και σε κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

11. Οι επιλεγόμενοι συντονιστές εκπαίδευσης και διευθυντές εκπαιδευτικών μονάδων ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης κατά τις διαδικασίες του παρόντος άρθρου τοποθετούνται στις θέσεις για τις οποίες έχουν επιλεγεί να υπηρετούν σε αυτές για δύο (2) έτη, μετά τη συμπλήρωση των οποίων επανακρίνονται από τα αντίστοιχα όργανα και εφόσον η προσφορά των υπηρεσιών τους κριθεί ως ικανοποιητική, παρατείνεται η απόσπασή τους για άλλα δύο (2) έτη.

12. Οι συντονιστές εκπαίδευσης διατηρούν τις οργανικές τους θέσεις στην εκπαίδευση της Ελλάδας και κατά τη διάρκεια της θητείας τους μπορούν να μετατεθούν ως εκπαιδευτικοί, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις για τις μεταθέσεις των εκπαιδευτικών.

Για τους διευθυντές των εκπαιδευτικών μονάδων ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης του εξωτερικού έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του άρθρου 16 Κεφάλαιο Γ' παράγραφος 9 του ν. 1566/1985.

13. Κατ' εξαίρεση της προηγούμενης παραγράφου, το Συμβούλιο Επιλογής του παρόντος άρθρου ασκεί αρμοδιότητες υπηρεσιακού και πειθαρχικού συμβουλίου για τους συντονιστές εκπαίδευσης και τους διευθυντές των εκπαιδευτικών μονάδων ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης του εξωτερικού.

14. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από σύμφωνη και πλήρως αιτιολογημένη γνώμη του Συμβουλίου της προηγούμενης παραγράφου, μπορεί να απαλλάσσονται των καθηκόντων τους συντονιστές εκπαίδευσης, καθώς και διευθυντές σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του εξωτερικού για: α) σοβαρούς προσωπικούς ή οικογενειακούς λόγους ή λόγους υγείας, ύστερα από αίτησή τους και β) για πλημμελή άσκηση των καθηκόντων τους.

15. Πρωύτερη σε σχολεία του εξωτερικού εκπαιδευτικών, που επιλέγονται σε θέσεις συντονιστών εκπαίδευσης, δεν παρακαλύει την τοποθέτησή τους στις θέσεις αυτές και την προσφορά των υπηρεσιών τους κατά την παράγραφο 11 του παρόντος άρθρου.

16. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, μπορεί να αναπροσδιορίζονται τα προσόντα και τα κριτήρια επιλογής των συντονιστών εκπαίδευσης και των διευθυντών των εκπαιδευτικών μονάδων του εξωτερικού και να τροποποιείται η διαδικασία επιλογής τους.

17. Η επιλογή των διευθυντών των εκπαιδευτικών μονάδων του εξωτερικού γίνεται από το συλλογικό όργανο της παραγράφου 8 του άρθρου 23 του παρόντος νόμου, στο οποίο μετέχουν και δύο εκπρόσωποι των συλλόγων γονέων και κηδεμόνων των μαθητών της περιοχής του συντονιστή εκπαίδευσης, που υποδεικνύονται από τους οικείους φορείς αυτών, χωρίς δικαίωμα ψήφου.

Άρθρο 17 **Αναπλήρωση**

1. Το συντονιστή εκπαίδευσης μιας περιοχής ευθύνης, απόντα ή κλυτόμενο, αναπληρώνει συντονιστής άλλης περιοχής ευθύνης, που ορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Αν η θέση συντονιστή εκπαίδευσης μιας περιοχής είναι κενή, τα καθήκοντα αυτού ασκεί προσωρινά ο προϊστάμενος της οικείας διπλωματικής ή προξενικής αρχής.

2. Όταν δεν υπάρχουν, λείπουν, απουσιάζουν ή κλυτόνται διευθυντές εκπαιδευτικών μονάδων ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης του εξωτερικού, ορίζονται αναπληρωτές αυτών από τους αποσπασμένους εκπαιδευτικούς της ίδιας ή άλλης μονάδας, με απόφαση του συντονιστή εκπαίδευσης.

Άρθρο 18 **Λοιπά θέματα διοίκησης και εποπτείας**

1. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ρυθμίζονται τα θέματα οργάνωσης και λειτουργίας των γραφείων συντονιστών εκπαίδευσης και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

2. Η στελέχωση των γραφείων των μορφωτικών εκπαιδευτικών συμβουλών και των συντονιστών εκπαίδευσης γίνεται με εκπαιδευτικούς και διοικητικούς υπαλλήλους αρμοδιότητας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που υπηρετούν στο εξωτερικό. Τα προσόντα, τα κριτήρια και η διαδικασία επιλογής αυτών καθορίζονται με την απόφαση της παραγράφου 3 του άρθρου 23 του παρόντος νόμου.

3. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων μπορούν να συγκροτούνται στα γραφεία συντονιστών εκπαίδευσης ομάδες εργασίας για την υποβοήθηση του Ι.Π.Ο.Δ.Ε. στη σύνταξη προγραμμάτων εκπαίδευσης, την παραγωγή διδακτικού υλικού και την οργάνωση σεμιναρίων. Με την ίδια απόφαση ορίζονται τα προσόντα και η διαδικασία επιλογής των μελών των ομάδων αυτών.

4. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και των συναρμόδιων υπουργών μπορεί να ανατίθενται νομικές υποθέσεις της εκπαίδευσης ελληνοπαίδων του εξωτερικού σε νομικό που διαμένει στην ξένη χώρα, με αμοιβή κατά περίπτωση, εφόσον στη χώρα αυτή δεν υπάρχει νομικός σύμβουλος στην οικεία ελληνική διπλωματική ή προξενική αρχή ή αυτός που υπάρχει δεν επαρκεί.

5. Για τη χορήγηση αναρρωτικών αδειών στους εκπαιδευτικούς και διοικητικούς υπαλλήλους, που αποσπώνται στο εξωτερικό, εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις των περιπτώσεων β' και γ' της παραγράφου 1 του άρθρου 92 του ν. 419/1976 (ΦΕΚ 221 Α') για τις αναρρωτικές άδειες των υπαλλήλων των αρχών εξωτερικής υπηρεσίας του Υπουργείου Εξωτερικών. Η αμοιβή των γιατρών, που γνωματεύουν, καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών.

6. Στους αποσπώμενους, κατά τις διατάξεις του παρόντος νόμου, χορηγείται η προβλεπόμενη για τους δημόσιους υπαλλήλους κανονική άδεια. Επίσης, χορηγείται σε αυτούς και ειδική άδεια μέχρι επτά (7) ημέρες κάθε έτος, όταν συντρέχουν σοβαροί λόγοι που επιβάλλουν τη μετάβασή τους στην Ελλάδα. Αρμόδια όργανα για τη χορήγηση των αδειών της παρούσας παραγράφου είναι:

- α) για τους συντονιστές εκπαίδευσης ο Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και
- β) για τους λοιπούς εκπαιδευτικούς και διοικητικούς υπαλλήλους ο συντονιστής εκπαίδευσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε' **ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

Άρθρο 19 **Επιμόρφωση συντονιστών εκπαίδευσης**

1. Οι συντονιστές εκπαίδευσης του εξωτερικού, μετά την επιλογή τους και πριν από την ανάληψη των καθηκόντων τους, παρακολουθούν ειδικό πρόγραμμα επιμόρφωσης, που οργανώνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Με την ίδια απόφαση καθορίζεται η διάρκεια της επιμόρφωσης και τα θέματα αυτής.

2. Στο ειδικό πρόγραμμα επιμόρφωσης της προηγούμενης παραγράφου διδάσκουν μέλη Δ.Ε.Π. των Α.Ε.Ι., μέλη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, υπηρετούντες συντονιστές εκπαίδευσης του εξωτερικού, εκπαιδευτικοί με εμπειρία σε θέματα εκπαίδευσης του εξωτερικού, καθώς και άλλοι ειδικοί επιστήμονες, υπάλληλοι του ευρύτερου δημόσιου τομέα ή ιδιώτες, με ωριμία αντιμισθία, το ύψος της οποίας ορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών.

Άρθρο 20 **Επιμόρφωση εκπαιδευτικών**

1. Οι εκπαιδευτικοί που επιθυμούν να αποσπαστούν στο εξωτερικό υποχρεούνται:

α) να υποστούν επιτυχή εξέταση για τη διαπίστωση της επαρκούς γνώσης της ξένης γλώσσας της χώρας στην οποία ζητούν απόσπασση και σε περίπτωση που δεν επαρκούν οι υποψήφιοι, σε μία από τις γλώσσες αγγλική, γαλλική ή γερμανική,

β) να παρακολουθήσουν επιτυχώς ειδικό πρόγραμμα επιμόρφωσης.

2. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καθορίζονται η διαδικασία διαπίστωσης της γνώσης ξένης γλώσσας, η μορφή, το περιεχόμενο και η διάρκεια της επιμόρφωσης, η οποία είναι τουλάχιστον τριμήνη, και κάθε άλλη λεπτομέρεια εφαρμογής της προηγούμενης παραγράφου. Η παράγραφος 2 του

προηγούμενου άρθρου εφαρμόζεται και στην προκειμένη περίπτωση.

Άρθρο 21
Επιμόρφωση και μετεκπαίδευση ομογενών
και αλλογενών εκπαιδευτικών

1. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων μπορεί να οργανώνονται επιμορφωτικά σεμινάρια για ομογενείς εκπαιδευτικούς στην Ελλάδα και στις χώρες του εξωτερικού. Με την ίδια απόφαση καθορίζονται η διάρκεια και τα θέματα επιμόρφωσης.

2. Στους επιμορφωτές της προηγούμενης παραγράφου καταβάλλεται αποζημίωση και έξοδα μετάβασης, επιστροφής και παραμονής εκτός έδρας, που καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών.

3. Η μετεκπαίδευση ομογενών εκπαιδευτικών πραγματοποιείται σε Α.Ε.Ι. της ημεδαπής, στα οποία λειτουργούν ειδικά προγράμματα μετεκπαίδευσης, που οργανώνονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από σύμφωνη γνώμη των αρμόδιων οργάνων των Α.Ε.Ι..

4. Η μετεκπαίδευση αλλογενών εκπαιδευτικών μπορεί να πραγματοποιείται κατά τη διαδικασία της προηγούμενης παραγράφου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ'
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Άρθρο 22
Κατηγορίες διδακτικού προσωπικού

1. Το διδακτικό προσωπικό των εκπαιδευτικών μονάδων της παραγράφου 1 του άρθρου 8 αποτελούν:

α) Έλληνες δημόσιοι εκπαιδευτικοί, που έχουν τις απαιτούμενες κατά κλάδο ειδικότητες, με απόσπαση.

β) Έλληνες εκπαιδευτικοί, που έχουν τις απαιτούμενες κατά κλάδο ειδικότητες, με σύμβαση εργασίας, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία.

γ) Ομογενείς εκπαιδευτικοί, πτυχιούχοι ελληνικών ή ξένων τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, που έχουν τις απαιτούμενες κατά κλάδο ειδικότητες. Με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ορίζονται οι προϋποθέσεις και η διαδικασία, με την οποία οι εκπαιδευτικοί της κατηγορίας αυτής προσλαμβάνονται σε εκπαιδευτικές μονάδες του εξωτερικού.

δ) Αλλοδαποί εκπαιδευτικοί, κάτοχοι τίτλου ανώτατων σχολών, στις περιπτώσεις που αυτό είναι απολύτως αναγκαίο. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών καθορίζονται οι προϋποθέσεις και η διαδικασία πρόσληψης των εκπαιδευτικών της κατηγορίας αυτής και το ύψος των αποδοχών τους.

2. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών καθορίζεται ο αριθμός των προσλαμβανόμενων εκπαιδευτικών των περιπτώσεων β' και γ' της προηγούμενης παραγράφου, οι προϋποθέσεις και η διαδικασία πρόσληψης, η μορφή και η διάρκεια της σχέσης εργασίας και το ύψος των καταβαλλόμενων αποδοχών. Η πρόσληψη των εκπαιδευτικών αυτών γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

3. Οι εκπαιδευτικοί των εδαφίων β' και γ' της παραγράφου 1 επιμορφώνονται πριν από την ανάληψη των

καθηκόντων τους. Με το προεδρικό διάταγμα που προβλέπεται στην παράγραφο 1 ορίζεται το περιεχόμενο και η διάρκεια της επιμόρφωσης. Κατά τα λοιπά ισχύουν οι διατάξεις του επόμενου άρθρου 23.

4. Για την εκπαίδευση στις εκπαιδευτικές μονάδες της παραγράφου 1 του άρθρου 8 εφαρμόζονται αναλόγως και οι διατάξεις του άρθρου 4 παράγραφος 12 του ν. 1566/1985.

5. Οι διατάξεις του άρθρου 55 του ν. 1566/1985 εφαρμόζονται ανάλογα για τις υποχρεώσεις των εκπαιδευτικών, οι οποίοι αποσπώνται στο εξωτερικό.

Άρθρο 23
Αποσπάσεις εκπαιδευτικών

1. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων επιτρέπεται να αποσπώνται στο εξωτερικό, ύστερα από αίτησή τους, δημόσιοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της ημεδαπής, οι οποίοι:

α) έχουν επαρκή γνώση της γλώσσας της χώρας στην οποία αποσπώνται ή μιας από τις γλώσσες αγγλική, γαλλική, γερμανική,

β) έχουν παρακολουθήσει επιτυχώς ειδικό πρόγραμμα επιμόρφωσης.

Μέχρι την έναρξη της λειτουργίας των προγραμμάτων αυτών, οι αποσπώμενοι εκπαιδευτικοί παρακολουθούν υποχρεωτικά ταχύρρυθμα σεμινάρια, που οργανώνονται από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

2. Η απόσπαση των δημόσιων εκπαιδευτικών, με αποδοχές στην Ελλάδα και επιμίσθιο στο εξωτερικό ή μόνο με αποδοχές ή χωρίς αποδοχές και χωρίς επιμίσθιο, γίνεται για πέντε (5) συνεχή σχολικά έτη. Ο χρόνος απόσπασης λογίζεται από την αναλήψη υπηρεσίας. Απόσπαση που ληγει στη διάρκεια του σχολικού έτους παρατείνεται αυτοδικαίως μέχρι τη λήξη του. Παράταση της απόσπασης εκπαιδευτικών πέραν της πενταετίας επιτρέπεται σε εξαιρετικές περιπτώσεις:

α) εκπαιδευτικών που αποσπώνται χωρίς τις τακτικές αποδοχές τους στην Ελλάδα και χωρίς το επιμίσθιο του εξωτερικού, ύστερα από αίτησή τους και εφόσον στους εκπαιδευτικούς αυτούς καταβάλλεται η μισθοδοσία από τοπικούς φορείς,

β) όταν η παράταση της απόσπασης επιβάλλεται από διακρατικές συμφωνίες,

γ) όταν είναι αδύνατη η αντικατάσταση των αποσπασμένων.

3. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καθορίζονται η διαδικασία για την απόσπαση, οι όροι, τα κριτήρια και τα όργανα επιλογής των αποσπασμένων, καθώς και οι περιπτώσεις απόσπασης εκπαιδευτικών με αποδοχές και επιμίσθιο ή μόνο με αποδοχές ή χωρίς αποδοχές και επιμίσθιο. Οι διατάξεις του άρθρου 16 Κεφάλαιο Γ' παράγραφος 9 του ν. 1566/1985 εξακολουθούν να ισχύουν.

Με όμοια απόφαση ορίζονται οι προϋποθέσεις, η διαδικασία, οι όροι, τα κριτήρια και τα όργανα επιλογής ομογενών εκπαιδευτικών.

4. Ο αριθμός του εκπαιδευτικού προσωπικού που αποσπάται ή προσλαμβάνεται στα σχολεία και τα γραφεία του νόμου αυτού ορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

5. Οι διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του Κεφαλαίου Γ' του άρθρου 15 του ν. 1566/1985 μπορεί να εφαρ-

μίζονται και για το διορισμό εκπαιδευτικών με αυξημένα προσόντα, προκειμένου να αποσπαστούν για μία πενταετία σε σχολεία του εξωτερικού. Η επιλογή αυτών γίνεται από το Συμβούλιο Επιλογής του άρθρου 16 του παρόντος νόμου. Οι διοριζόμενοι, εφόσον αποχωρήσουν, για οποιονδήποτε λόγο, πριν από τη συμπλήρωση πενταετούς υπηρεσίας σε σχολεία του εξωτερικού, θεωρούνται ότι έχουν παραιτηθεί αυτοδικαίως από την οργανική θέση τους.

6. Η απόσπαση εκπαιδευτικού μπορεί να διακοπεί πριν από τη συμπλήρωση πενταετίας στις περιπτώσεις:

α) πλημμελούς άσκησης των καθηκόντων του ή ανεπάρκειας στην άσκηση αυτών ή αδυναμίας ανταπόκρισης στα ειδικά καθήκοντά του,

β) συχνής και μακράς απουσίας από τα καθήκοντά του,

γ) υποβολής σχετικής αίτησης, εφόσον συντρέχουν σοβαροί λόγοι και δεν διαταράσσεται η εύρυθμη λειτουργία της εκπαιδευτικής μονάδας.

Η διακοπή της απόσπασης γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από εισήγηση για τις προηγούμενες περιπτώσεις α' και β' του κατά την παράγραφο 3 οργάνου επιλογής, το οποίο εκτιμά πραγματικά περιστατικά, όπως αυτά συνάγονται από ετήσιες εκθέσεις του συντονιστή εκπαίδευσης και των φορέων των εκπαιδευτικών μονάδων.

7. Με φροντίδα των συντονιστών εκπαίδευσης οργανώνονται κάθε σχολικό έτος σεμινάρια επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς της περιοχής ευθύνης τους. Στους εκπαιδευτικούς που συμμετέχουν σε αυτά καταβάλλονται οδοιπορικά και έξοδα διαμονής ή ημερήσια εκτός έδρας αποζημίωση, που καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, εφόσον δεν εξασφαλίζεται η οικονομική τους αποζημίωση από άλλη πηγή. Τα έξοδα αυτά δεν μπορεί να υπερβούν τα προβλεπόμενα από τις ισχύουσες διατάξεις.

8. Η τοποθέτηση και μετακίνηση των αποσπώμενων εκπαιδευτικών γίνεται με απόφαση του συντονιστή εκπαίδευσης. Για την έκδοση της απόφασης αυτής μπορεί να απαιτηθεί γνώμη συλλογικού οργάνου, που συνιστάται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο. Με την ίδια απόφαση καθορίζεται η σύνθεση του συλλογικού οργάνου, ο τρόπος συγκρότησης και λειτουργίας του, η αναπλήρωση των μελών του, η γραμματειακή υποστήριξη του και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια.

9. Το ωράριο διδασκαλίας των εκπαιδευτικών που υπηρετούν σε εκπαιδευτικές μονάδες του εξωτερικού καθορίζεται σύμφωνα με το ωράριο της χώρας υποδοχής. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων επιτρέπονται παρεκκλίσεις, εφόσον τούτο επιβάλλουν τοπικές συνθήκες ή σοβαρές εκπαιδευτικές ανάγκες. Με ίδια απόφαση καθορίζεται ο τρόπος συμπλήρωσης του υποχρεωτικού ωραρίου διδασκαλίας και του ωραρίου υποχρεωτικής παραμονής των εκπαιδευτικών στο σχολείο και με ανάθεση εργασιών διοικητικού, πολιτιστικού και μορφωτικού περιεχομένου, καθώς και οι προϋποθέσεις ανάθεσης υπερωριακής διδασκαλίας για τη συμπλήρωση του προγράμματος.

10. Οι διατάξεις του άρθρου 74 του ν. 1566/1985 και του άρθρου 33 του ν. 1824/1988 εφαρμόζονται και στους εκπαιδευτικούς των εκπαιδευτικών μονάδων των νόμιμα συγκροτημένων ελληνικών κοινοτήτων και ενο-

ριών του εξωτερικού. Για την εφαρμογή των διατάξεων αυτών θεωρούνται εκπαιδευτικοί και οι διευθυντές των μονάδων αυτών, οι επιθεωρητές και οι σύμβουλοι εκπαίδευσης, καθώς και οι διευθυντές του Γραφείου Παιδείας και Ιεράς Αρχιεπισκοπής Βορείου και Νοτίου Αμερικής.

11. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων επιτρέπεται να αποσπώνται και πέρα από πέντε (5) έτη εκπαιδευτικοί ιερωμένοι (δάσκαλοι ή καθηγητές) στις εκπαιδευτικές μονάδες ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης, ασκώντας παράλληλα και τα ιερατικά τους καθήκοντα. Για τις αποσπάσεις και την παράταση απόσπασης αυτών απαιτείται άδεια του ιερατικού τους προϊσταμένου στην Ελλάδα, του οικείου μητροπολίτη στη χώρα υποδοχής, καθώς και η σύμφωνη γνώμη του οικείου συμβούλου εκπαίδευσης.

Ιερωμένοι εκπαιδευτικοί, που ασκούν ιερατικά καθήκοντα στο εξωτερικό και διορίζονται σε θέσεις εκπαιδευτικών της ήμεδαπής, ορκίζονται ενώπιον του συντονιστή εκπαίδευσης και αναλαμβάνουν διδακτικά καθήκοντα σε σχολικές μονάδες. Μετά τη λήξη του διδακτικού έτους επανέρχονται στην οργανική τους θέση και μπορεί να αποσπώνται στο εξωτερικό, σύμφωνα με τα οριζόμενα στα προηγούμενα εδάφια.

12. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων αποσπώνται στα ευρωπαϊκά σχολεία, στα σχολεία διεθνών οργανισμών και στα τμήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του εξωτερικού, ύστερα από αίτησή τους, δημόσιοι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που έχουν άριστη γνώση της γλώσσας της χώρας, στην οποία λειτουργούν το σχολεία αυτά ή μιας από τις γλώσσες αγγλική, γαλλική, γερμανική, όταν αυτή δεν είναι η γλώσσα της χώρας απόσπασής τους, αυξημένα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα και διετείς τουλάχιστον μεταπτυχιακές σπουδές.

13. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καθορίζονται η διαδικασία απόσπασης διευθυντών και εκπαιδευτικών στα ευρωπαϊκά σχολεία, τα σχολεία διεθνών οργανισμών και τα τμήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του εξωτερικού, τα προσόντα, οι όροι, τα κριτήρια, τα όργανα και ο τρόπος επιλογής, η διάρκεια της απόσπασης και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις της παραγράφου 3 του παρόντος άρθρου.

14. Κατ' εξαίρεση των διατάξεων της παραγράφου 2 του παρόντος άρθρου, είναι δυνατή η παράταση της απόσπασης εκπαιδευτικών σε εκπαιδευτικές μονάδες του εξωτερικού και μετά τη συμπλήρωση της πενταετίας, εφόσον μέχρι την έναρξη της ισχύος του παρόντος νόμου έχουν συνάψει γάμο με έλληνες που είναι εγκατεστημένοι στο εξωτερικό ή ομογενείς ή αλλοδαπούς. Η παράταση της απόσπασης γίνεται με τις τοπικές αποδοχές στην Ελλάδα και χωρίς επιμίσθιο, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και μπορεί να ανανεώνεται μέχρι τη συμπλήρωση του απαιτούμενου κατώτερου χρόνου υπηρεσίας για την καταβολή σύνταξης από το δημόσιο ταμείο.

Άρθρο 24

Εκπαιδευτικοί και διοικητικοί υπάλληλοι με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου

1. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων μπορεί να

προσλαμβάνονται, ύστερα από αίτησή τους, με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου, εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τις εκπαιδευτικές και διδακτικές ανάγκες της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στο εξωτερικό. Οι εκπαιδευτικοί αυτοί πρέπει να έχουν τα απαιτούμενα για τον οικείο κλάδο και ειδικότητα προσόντα σπουδών, εφόσον έχουν παρακολουθήσει επιτυχώς ειδικό πρόγραμμα επιμόρφωσης και να έχουν υποβάλει αίτηση διορισμού στη δημόσια εκπαίδευση της ημεδαπής. Ο αριθμός των αναγκών για πρόσληψη εκπαιδευτικών προτείνεται από τον οικείο συντονιστή εκπαίδευσης ή από την οικεία διπλωματική ή προξενική αρχή. Με την ίδια απόφαση καθορίζονται και οι αποδοχές των προσλαμβανομένων.

Με την ίδια διαδικασία μπορεί να προσλαμβάνονται διοικητικοί υπάλληλοι με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου για τη διοικητική στήριξη της λειτουργίας των γραφείων των συντονιστών συμβούλων και των εκπαιδευτικών μονάδων.

2. Εκπαιδευτικοί, εκτός από τους αναφερόμενους στην προηγούμενη παράγραφο, οι οποίοι διαθέτουν τα απαραίτητα προσόντα διορισμού στη χώρα υποδοχής, είναι δυνατόν να προσληφθούν για την κάλυψη εκπαιδευτικών αναγκών.

3. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καθορίζονται οι προϋποθέσεις και η διαδικασία πρόσληψης, ο αριθμός των προσλαμβανομένων, οι όροι ανανέωσης της σύμβασης και απόλυσης των εκπαιδευτικών και διοικητικών υπαλλήλων των προηγούμενων παραγράφων, τα κριτήρια επιλογής, καθώς και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

Άρθρο 25

Διάθεση και τοποθέτηση εκπαιδευτικών

1. Οι εκπαιδευτικοί των περιπτώσεων α', β' και γ της παραγράφου 1 του άρθρου 22 τίθενται στη διάθεση των συντονιστών εκπαίδευσης ή των διπλωματικών ή προξενικών αρχών, όπου δεν υπάρχουν συντονιστές και τοποθετούνται σε σχολικές μονάδες της περιοχής αρμοδιότητάς τους και στα γραφεία συντονιστών εκπαίδευσης.

2. Εκπαιδευτικοί, που υπηρετούν σε εκπαιδευτικές μονάδες του εξωτερικού και διορίζονται κατά τη διάρκεια του διδακτικού έτους στη δημόσια εκπαίδευση της ημεδαπής, ορκίζονται ενώπιον του συντονιστή εκπαίδευσης ή των διπλωματικών ή προξενικών αρχών, αν δεν υπάρχουν συντονιστές εκπαίδευσης και αποσπώνται στη θέση που κατέχουν μέχρι το τέλος του διδακτικού έτους, μετά το πέρας του οποίου επιστρέφουν στην οργανική τους θέση. Επιτρέπεται, εφόσον υπάρχουν υπηρεσιακές ανάγκες, ύστερα από αίτηση του ενδιαφερομένου, να παρατείνεται η απόσπαση, όταν γίνεται χωρίς υποχρέωση καταβολής των τακτικών αποδοχών του εκπαιδευτικού στην Ελλάδα και του επιμισθίου του εξωτερικού, που διαρκεί για όσο διάστημα επιθυμεί ο εκπαιδευτικός, όταν υπάρχουν εκπαιδευτικές ανάγκες και η υπηρεσία του κρίνεται ευδόκιμη.

3. Ο χρόνος της απόσπασης στο εξωτερικό λογίζεται ότι διανύθηκε στην οργανική θέση του αποσπασμένου εκπαιδευτικού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Σ'

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

Άρθρο 26

Σχολικά Συμβούλια - Σχολικές Επιτροπές

1. Σε κάθε εκπαιδευτική μονάδα ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης του εξωτερικού συγκροτείται και λειτουργεί Σχολικό Συμβούλιο και Σχολική Επιτροπή.

2. Έργο του Σχολικού Συμβουλίου είναι η κατά τον προσφορότερο τρόπο στήριξη της λειτουργίας της μονάδας και η επικοινωνία του με την τοπική κοινωνία.

3. Έργο της Σχολικής Επιτροπής είναι η διαχείριση των λειτουργικών δαπανών της μονάδας και η φροντίδα για την εξεύρεση πρόσθετων πόρων, η ανάθεση της λειτουργίας των κυλικίων και γενικότερα ο εφοδιασμός αυτής με τα απαραίτητα μέσα για τη λειτουργία τους.

4. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από προτάσεις των ενδιαφερομένων, ορίζονται ο αριθμός των εκπαιδευτικών κάθε φορέα που συμμετέχουν στα όργανα της παραγράφου 1, η διαδικασία εκλογής ή επιλογής τους, η διάρκεια της θητείας, ο χρόνος συγκρότησής τους σε σώμα, ο τρόπος λειτουργίας των οργάνων αυτών, οι ειδικότερες αρμοδιότητές τους και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

5. Όργανα, που έχουν συγκροτηθεί με βάση διακρατικές συμφωνίες και ασχολούνται με θέματα εκπαίδευσης και πολιτισμού, εξακολουθούν να λειτουργούν και μετά την έναρξη της ισχύος του νόμου αυτού.

Άρθρο 27

Συμμετοχικά όργανα

1. Στις χώρες υποδοχής είναι δυνατόν να συγκροτούνται:

α) Τοπικό Συμβούλιο Παιδείας (ΤΟ.Σ.Π.) σε κάθε ελληνική κοινότητα.

β) Περιφερειακό Συμβούλιο Παιδείας (ΠΕ.Σ.Π.) σε κάθε έδρα συντονιστή εκπαίδευσης η ελληνικού προξενείου.

γ) Ομογενειακό Συμβούλιο Παιδείας (Ο.Σ.Π.) σε κάθε χώρα, με έδρα κατά προτίμηση την έδρα της ελληνικής πρεσβείας ή ελληνικού προξενείου, αν δεν υπάρχει πρεσβεία.

2. Οι διατάξεις των παραγράφων 4 και 5 του προηγούμενου άρθρου εφαρμόζονται και για τα συμμετοχικά όργανα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Η'

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Άρθρο 28

Ειδικά επιμίσθια και αποζημιώσεις

1. Στους εκπαιδευτικούς και διοικητικούς υπαλλήλους που αποσπώνται στο εξωτερικό, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού, μπορεί να καταβάλλεται από το Ελληνικό Δημόσιο, επιπλέον των τακτικών αποδοχών τους, ειδικό επιμίσθιο σε τοπικό νόμισμα της χώρας απόσπασης ή σε δολάρια Η.Π.Α., εφόσον επιτρέπεται αυτό από το νομισματικό καθεστώς της χώρας απόσπασης. Αν ειδικές συνθήκες της χώρας απόσπασης

δεν επιτρέπουν για ορισμένα χρονικά διαστήματα κατά τη διάρκεια της απόσπασης εκπαιδευτικού την παραμονή του στη χώρα αυτή, χορηγείται σ' αυτόν από το Ελληνικό Δημόσιο το 1/3 του ειδικού επιμισθίου για τα χρονικά διαστήματα που βρίσκεται στην Ελλάδα, εφόσον τα διαστήματα αυτά συμπίπτουν με το διδακτικό έτος της χώρας απόσπασης, και ολόκληρο το επιμισθίο των θερινών διακοπών.

2. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομικών, η οποία εκδίδεται ύστερα από εισήγηση των οικείων διπλωματικών ή προξενικών αρχών καθορίζονται: α) οι προϋποθέσεις καταβολής του ειδικού επιμισθίου, β) το ύψος αυτού σε κάθε περίπτωση, γ) ο τρόπος και η διάρκεια καταβολής του, δ) οι λόγοι διακοπής ή μείωσής του και ε) κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια με την καταβολή του ειδικού επιμισθίου.

3. Το ειδικό επιμισθίο προκατάβalletται την πρώτη εργάσιμη ημέρα κάθε μηνός, κατά τις διατάξεις των άρθρων 4, 5 και 13 του ν. 2362/1995 (ΦΕΚ 247 Α').

4. Στους εκπαιδευτικούς και διοικητικούς υπαλλήλους της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου καταβάλλονται οδοιπορικά έξοδα πρώτης μετάβασης στο εξωτερικό και οριστικής επιστροφής στην Ελλάδα των ίδιων και των προστατευόμενων μελών της οικογένειάς τους, καθώς επίσης και δαπάνες μετακίνησης για εκτέλεση υπηρεσίας εντός της ίδιας χώρας απόσπασης ή σε άλλη χώρα ή στην Ελλάδα και αποζημιώσεις για συμμετοχή σε επιτροπές και ομάδες εργασίας που συγκροτούνται στη χώρα απόσπασης ή στην Ελλάδα.

5. Με απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών καθορίζονται: α) οι προϋποθέσεις, το ύψος και η διαδικασία καταβολής των δαπανών και αποζημιώσεων της προηγούμενης παραγράφου, β) οι προϋποθέσεις και το ύψος των καταβαλλόμενων νοσηλίων στο εξωτερικό ή της χορήγησης δανείων για την αντιμετώπιση επείγουσας εισαγωγής σε νοσοκομεία της αλλοδαπής, γ) οι προϋποθέσεις και το ύψος των δαπανών για μεταφορά στην Ελλάδα της σορού αποθανόντων εκπαιδευτικών ή προστατευόμενων μελών της οικογένειάς τους και δ) κάθε άλλη λεπτομέρεια σχετική με την καταβολή δαπανών της προηγούμενης παραγράφου.

Άρθρο 29

Λοιπές δαπάνες

1. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καθορίζονται τα έξοδα κάθε είδους που απαιτούνται για την πραγματοποίηση στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό φιλοξενιών, συνεδρίων, διακρατικών συναντήσεων, επιμορφωτικών σεμιναρίων, μετεκπαιδύσεων, για την ανάπτυξη δημοσίων σχέσεων και για την εκμάθηση και εξέταση ξένης γλώσσας, σύμφωνα με το νόμο αυτόν και ο τρόπος καταβολής των εξόδων αυτών.

2. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ρυθμίζονται θέματα που αφορούν τα έξοδα λειτουργίας των γραφείων των μορφωτικών εκπαιδευτικών συμβούλων και των συντονιστών εκπαίδευσης στο εξωτερικό, καθώς και τις προμήθειες στο εξωτερικό επίπλων και μηχανών γραφείου για τις ανάγκες των γραφείων αυτών.

3. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών μπορεί να συνιστάται ειδικός λογαριασμός που λειτουργεί και διαχειρίζεται επιχορηγήσεις και δωρεές ξένων και ομογενειακών φορέων. Με την ίδια απόφαση καθορίζονται οι σκοποί του ειδικού λογαριασμού, τα όργανα και ο τρόπος διοίκησης και διαχείρισής τους.

Άρθρο 30

Επιχορηγήσεις σχολείων ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης

1. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων μπορεί να επιχορηγούνται οι εκπαιδευτικές μονάδες ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης στο εξωτερικό για την αντιμετώπιση των πάσης φύσεως εξόδων λειτουργίας τους.

2. Οι επιχορηγήσεις αυτές καταβάλλονται σε τοπικό νόμισμα ή σε δολάρια Η.Π.Α. στις Σχολικές Επιτροπές του άρθρου 26. Οι επιτροπές αυτές, στις οποίες απαραίτητως συμμετέχουν ο διευθυντής της μονάδας, ένας εκπαιδευτικός της μονάδας και ένας κηδεμόνας, συγκροτούνται με απόφαση του συντονιστή εκπαίδευσης.

3. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καθορίζονται ο τρόπος διαχείρισης των επιχορηγήσεων των προηγούμενων παραγράφων, η διαδικασία απόδοσης των σχετικών λογαριασμών και τα δικαιολογητικά που απαιτούνται.

4. Από την έναρξη της ισχύος της κοινής απόφασης της προηγούμενης παραγράφου παύουν να ισχύουν οι διατάξεις του άρθρου 10 του ν.δ/τος 154/1973 και της παραγράφου 6 του άρθρου 66 του ν. 1566/1985.

Άρθρο 31

Αποσπάσεις υπαλλήλων - Προσλήψεις

1. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εξωτερικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων μπορεί να αποσπώνται διοικητικοί υπάλληλοι αρμοδιότητας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων σε γραφεία συντονιστών εκπαίδευσης και μορφωτικών εκπαιδευτικών συμβούλων.

Οι αποσπώμενοι πρέπει να έχουν ικανή διοικητική εμπειρία, επαρκή γνώση της γλώσσας της χώρας υποδοχής ή μιας των γλωσσών αγγλικής, γαλλικής ή γερμανικής και επαρκείς γνώσεις πληροφορικής. Οι διατάξεις των παραγράφων 2, 3, 4 και 6 του άρθρου 23 εφαρμόζονται ανάλογα και για τις αποσπάσεις διοικητικών υπαλλήλων.

2. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ρυθμίζονται θέματα σχετικά με το νόμο αυτόν που αφορούν προσλήψεις εκπαιδευτικού, διοικητικού και λοιπού προσωπικού με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου ορισμένου ή αορίστου χρόνου ή σύμβαση έργου.

3. Οι αποφάσεις των άρθρων 2 παρ. 2, 8 παρ. 1, 11 παρ. 1 και 2, 26 παρ. 4 του παρόντος νόμου εκδίδονται μετά από γνώμη του Γενικού Γραμματέα Απόδημου Ελληνισμού. Η γνώμη αυτή διατυπώνεται εντός προθεσμίας δέκαπέντε (15) ημερών από την κοινοποίηση του σχετικού εγγράφου. Εάν παρέλθει άπρακτος η παράλληλη προθεσμία, η απόφαση εκδίδεται χωρίς τη διατύπωση της γνώμης αυτής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Θ'
ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Άρθρο 32
Ίδρυση

1. Ίδρύεται ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ως νομικά πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, με σκοπό κυρίως τη φοίτηση και έρευνα σε θέματα της ελληνικής γλώσσας, του ελληνικού πολιτισμού, της ιστορίας και της ορθόδοξης χριστιανικής παράδοσης, καθώς και σε άλλα επιστημονικά θέματα που αναπτύσσονται στην Ελλάδα.

2. Ως έδρα του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελληνικών Σπουδών καθορίζεται η περιοχή της Αρχαίας Ολυμπίας.

3. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισηγήσεις του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας (Ε.Σ.Υ.Π.) και του Συμβουλίου Απόδημου Ελληνισμού (Σ.Α.Ε.), καθορίζεται η έδρα των παραρτημάτων του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελληνικών Σπουδών, που μπορεί να λειτουργούν σε πόλεις της ημεδαπής και αλλοδαπής, και ο τρόπος συνεργασίας του με το Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Το Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελληνικών Σπουδών εξαιρείται από τις διατάξεις που διέπουν το δημόσιο ταμείο.

4. Ο Πρόεδρος της Διοικούσας Επιτροπής του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελληνικών Σπουδών διορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από γνώμη της διαρκούς επιτροπής μορφωτικών υποθέσεων της Βουλής.

Άρθρο 33
Οργάνωση και λειτουργία

1. Δεκτοί για εγγραφή και φοίτηση στο Διεθνές Πανεπιστήμιο είναι έλληνες πολίτες της ημεδαπής, ομογενείς που είναι εγκατεστημένοι στην αλλοδαπή, καθώς και πολίτες άλλων χωρών, εφόσον έχουν απολυτήριο ελληνικού λυκείου ή τίτλο απόλυσης αντίστοιχου σχολείου της αλλοδαπής.

2. Με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από εισηγήσεις του Ε.Σ.Υ.Π. και του Συμβουλίου Απόδημου Ελληνισμού, ρυθμίζονται τα θέματα. α) διοίκησης του Διεθνούς Πανεπιστημίου, σύστασης, σύνθεσης και συγκρότησης των συλλογικών οργάνων αυτού, ορισμού των μονομελών οργάνων του και καθορισμού των αρμοδιοτήτων τους και του τρόπου άσκησης αυτών.

β) ίδρυσης και λειτουργίας τμημάτων και παραρτημάτων του Διεθνούς Πανεπιστημίου.

γ) ορισμού των προϋποθέσεων, των κριτηρίων και της διαδικασίας επιλογής των επιθυμούντων να εγγραφούν και να φοιτήσουν.

δ) διάρκειας της φοίτησης σε κάθε τμήμα και παράρτημα.

ε) δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των φοιτώντων.

στ) τύπου του χορηγούμενου τίτλου σπουδών και δυνατοτήτων κατάταξης σε τμήματα Α.Ε.Ι. της ημεδαπής.

ζ) διαδικασία επιλογής των διδασκόντων και η) κάθε άλλης λεπτομέρειας που αναφέρεται στη λειτουργία του Διεθνούς Πανεπιστημίου.

3. Με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών καθορίζονται οι αποζημιώσεις των διδασκόντων στο Διεθνές

Πανεπιστήμιο, καθώς και των μελών των συλλογικών οργάνων και των μονομελών οργάνων του.

4. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομικών συνιστώνται θέσεις διοικητικού και τεχνικού προσωπικού με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου για τη διοικητική στήριξη της λειτουργίας του Διεθνούς Πανεπιστημίου, καθορίζεται ο αριθμός των συνιστώμενων θέσεων, κατά κλάδους και ειδικότητες, ο τρόπος πλήρωσης αυτών, η καταβαλλόμενη αμοιβή, τα θέματα υπηρεσιακής κατάστασης αυτών και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

5. Πόροι του Διεθνούς Πανεπιστημίου είναι:

α) η κρατική επιχορήγηση, το ύψος της οποίας καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών,

β) οι οικονομικές ενισχύσεις ομογενών και αλλογενών.

γ) τα διδάκτρα των φοιτώντων, ομογενών και αλλοδαπών, που καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από εισήγηση του αρμοδίου πανεπιστημιακού οργάνου.

6. Το Διεθνές Πανεπιστήμιο, για την επίτευξη των στόχων του, συνεργάζεται με τα Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι., το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς της ημεδαπής, με τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της αλλοδαπής, με ομογενειακούς και άλλους φορείς της αλλοδαπής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι'
ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Άρθρο 34
Σκοπός - Περιεχόμενο

1. Σκοπός της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι η οργάνωση και λειτουργία σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για την παροχή εκπαίδευσης σε νέους με εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ιδιαιτερότητες.

2. Στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης εφαρμόζονται τα προγράμματα των αντίστοιχων δημόσιων σχολείων, τα οποία προσαρμόζονται στις ιδιαίτερες εκπαιδευτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ανάγκες των μαθητών τους.

Άρθρο 35
Σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης

1. Σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι τα προβλεπόμενα από τις διατάξεις των άρθρων 3, 4, 5 και 6 του ν. 1566/1985 (ΦΕΚ 167 Α') νηπιαγωγεία, δημοτικά σχολεία, γυμνάσια, λύκεια κάθε τύπου και τεχνικές-επαγγελματικές σχολές.

2. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από σύμφωνη γνώμη του Ι.Π.Ο.Δ.Ε., μπορεί να εφαρμόζονται στα σχολεία αυτά ειδικά αναλυτικά προγράμματα με δυνατότητα πρόσθετων ή εναλλακτικών μαθημάτων, μειωμένο ωράριο των εκπαιδευτικών και μειωμένο αριθμό μαθητών ανά τάξη.

3. Τα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ιδρύονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών, ύστερα από εισήγηση του οικείου νομαρχιακού συμβουλίου και σύμφωνη γνω-

μοδότηση του Ι.Π.Ο.Δ.Ε.. Με την ίδια διαδικασία ή με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων μπορεί να μετατρέπονται άλλα δημόσια σχολεία σε δημόσια σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ή να ορίζονται ως πειραματικά και να υπάγονται σε Α.Ε.Ι. και να ιδρύονται τάξεις ή τμήματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης σε δημόσια σχολεία.

4. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του οικείου νομαρχιακού συμβουλίου και σύμφωνη γνώμη μοδότηση του Ι.Π.Ο.Δ.Ε., μπορεί να εγκρίνεται η ίδρυση σχολείων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, επ' ονόματι οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, εκκλησιαστικών ιδρυμάτων και άλλων φιλανθρωπικών σωματείων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Τα σχολεία αυτά μπορεί να επιχορηγούνται από το Λογισμικό Ιδιωτικής Εκπαίδευσης.

Άρθρο 36

Εκπαιδευτικό προσωπικό

1. Με την απόφαση της παραγράφου 3 του προηγούμενου άρθρου συνιστώνται οι αναγκαίες θέσεις εκπαιδευτικού προσωπικού, κατά κλάδους και ειδικότητες, για τη λειτουργία των ιδρυόμενων δημόσιων σχολείων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

2. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καθορίζονται τα προσόντα των εκπαιδευτικών, οι οποίοι μετατίθενται στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης και η διαδικασία μετάθεσής τους.

3. Οι διατάξεις των παραγράφων 1 και 3 του άρθρου 24 του παρόντος νόμου εφαρμόζονται ανάλογα για την πρόσληψη εκπαιδευτικών στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου.

Άρθρο 37

Διοίκηση των σχολείων

1. Οι διατάξεις που ισχύουν για τη διοίκηση των δημόσιων σχολείων και τη στήριξη του έργου τους εφαρμόζονται και στα σχολεία διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

2. Οι διευθυντές των δημόσιων σχολείων επιλέγονται σύμφωνα με τα ισχύοντα για την επιλογή των διευθυντών των άλλων δημόσιων σχολείων. Το οικείο συλλογικό όργανο επιλογής καταρτίζει ιδιαίτερο πίνακα διευθυντών των δημόσιων σχολείων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, στον οποίο κατατάσσονται με αξιολογική σειρά εκπαιδευτικοί, που, πέρα από τα γενικά προσόντα, διαθέτουν και τα προσόντα που θα οριστούν με την απόφαση της παραγράφου 2 του άρθρου 36. Επί των αιτήσεων των υποψήφιων διευθυντών σχολείων εκφράζει την άποψή του το Σχολικό Συμβούλιο, εφόσον στις αιτήσεις περιλαμβάνεται προτίμηση για τοποθέτηση στο συγκεκριμένο σχολείο.

3. Η διοίκηση των σχολείων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ασκείται από τις οικείες διευθύνσεις ή γραφεία εκπαίδευσης της αντίστοιχης βαθμίδας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΑ' ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 38

Μετονομασία της Διεύθυνσης Ε.Ε.Ε.

Η Διεύθυνση Εκπαίδευσης Ελληνοπαίδων Εξωτερικού

της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων μετονομάζεται σε Διεύθυνση Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης.

Άρθρο 39

Έκταση εφαρμογής

1. Οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται εφόσον δεν αντίκεινται στη νομοθεσία των ξένων χωρών ή σε διατάξεις διακρατικών συμφωνιών που έχει υπογράψει η Ελλάδα. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου καταργείται κάθε διάταξη, που ρυθμίζει με τρόπο διαφορετικό τα ίδια θέματα.

2. Μέχρι την έκδοση των προβλεπόμενων από το νόμο αυτόν προεδρικών διαταγμάτων και κανονιστικών αποφάσεων εξακολουθούν να εφαρμόζονται τα ισχύοντα.

Άρθρο 40

Ίδρυση Κέντρου Μελέτης Αρχαίου Δράματος

1. Ιδρύεται νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.) μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα με την επωνυμία "Διεθνές Κέντρο Μελέτης Αρχαίου Δράματος". Το Κέντρο έχει έδρα τα Ιωάννινα και τελεί υπό την εποπτεία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

2. Σκοπός της λειτουργίας του Κέντρου είναι η μελέτη, προβολή και αναβίωση του αρχαίου δράματος, η σύνταξη σχετικών βιβλιογραφικών οδηγιών, η παράσταση έργων και η έκδοση έντυπου υλικού για την προβολή του αρχαίου δράματος.

3. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Οικονομικών, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Πολιτισμού, ύστερα από γνώμη της Συγκλήτου του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, ρυθμίζονται τα θέματα που αφορούν τους ειδικότερους σκοπούς, τη διοίκηση, την οργάνωση, τη σύσταση θέσεων, τους πόρους, την οικονομική διαχείριση, καθώς επίσης τις επί μέρους κατηγορίες και τα ειδικότερα τυπικά προσόντα του προσωπικού του Κέντρου, τη διαδικασία πρόσληψής του και τα θέματα υπηρεσιακής και πειθαρχικής κατάστασης αυτού.

4. Μέσα σ' ένα (1) έτος, αφότου οριστούν τα όργανα διοίκησης του Κέντρου, καταρτίζεται ο εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας του, ο οποίος εγκρίνεται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Με τον κανονισμό αυτόν ρυθμίζονται ειδικότερα θέματα διοικητικής λειτουργίας του Κέντρου, καθώς επίσης και κάθε άλλη λεπτομέρεια που αφορά την οργάνωση και τη λειτουργία αυτού.

Άρθρο 41

Ίόνιος Ακαδημία και ρύθμιση άλλων ειδικών θεμάτων

1. Ιδρύεται νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου με την επωνυμία "Ίόνιος Ακαδημία" και με έδρα την Κέρκυρα, το οποίο τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Σκοπός της "Ίονίου Ακαδημίας" είναι η επιστημονική έρευνα για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, τις θεσμικές, πολιτικές και οικονομικές όψεις της, τις κοινωνικές και περιφερειακές ανισότητες στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη δυναμική των σχέσεων Ανατολής-Δύσης και Βορρά-Νότου.

Όργανα διοίκησης της Ιονίου Ακαδημίας" είναι το Εποπτικό Συμβούλιο και το Διοικητικό Συμβούλιο. Τα μέλη του Εποπτικού Συμβουλίου, που είναι προσωπικότητες με εγνωσμένο κύρος και προσφορά στην ιδέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και εκπρόσωποι της τοπικής κοινωνίας διορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου διορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από πρόταση του Εποπτικού Συμβουλίου. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων: α) εξειδικεύεται ο σκοπός της Ιονίου Ακαδημίας, β) καθορίζονται οι αρμοδιότητες και ο τρόπος λειτουργίας των οργάνων της, γ) ρυθμίζονται τα θέματα συγκρότησης, σύνθεσης και διορισμού του Εποπτικού και του Διοικητικού Συμβουλίου και ο αριθμός των μελών τους, δ) ορίζεται η διάρκεια της θητείας των μελών του Εποπτικού Συμβουλίου, μέρος των οποίων μπορεί να είναι και ισόβια, καθώς και η διάρκεια της θητείας των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, ε) ορίζονται οι κατηγορίες και η υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού της Ιονίου Ακαδημίας και συνιστώνται οι αναγκαίες θέσεις, στ) ορίζονται οι πόροι της και ο έλεγχος της οικονομικής διαχείρισής της. Με όμοιο προεδρικό διάταγμα μπορεί να συσταθεί Επιστημονικό Συμβούλιο και να ρυθμισθεί η συγκρότησή, οι αρμοδιότητές και ο τρόπος λειτουργίας του.

2. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων συνιστάται Επιτροπή Σύνδεσης της Εκπαίδευσης με την Απασχόληση και την Οικονομία. Σκοπός της Επιτροπής είναι η μελέτη θεμάτων που αφορούν την προσέγγιση του εκπαιδευτικού συστήματος με την εργασία και την οικονομία, καθώς και η προώθηση της συνεργασίας των φορέων και στελεχών της εκπαίδευσης με τους κοινωνικούς εταίρους. Ο αριθμός και οι ιδιότητες των μελών της Επιτροπής, τα θέματα που αφορούν τη σύσταση υπηρεσίας για την επιστημονική, διοικητική και τεχνική υποστήριξη της Επιτροπής, τα θέματα αρμοδιότητας της Επιτροπής και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια ρυθμίζονται με όμοια απόφαση.

3. Στη Σ.Ε.Α.Ε.Τ.Ε. συνιστάται μία θέση νομικού συμβούλου, στην οποία προσλαμβάνεται δικηγόρος παρ Αρείω Πάγω.

4. Με απόφαση του Συμβουλίου Τ.Ε.Ι., μετά από πρόταση του Συμβουλίου Σχολής, είναι δυνατή η οργάνωση διασχολικών ή διατμηματικών προγραμμάτων σπουδών που οδηγούν σε χωριστό διεπιστημονικό τίτλο σπουδών. Με απόφαση του Συμβουλίου Τ.Ε.Ι. και μετά από εισήγηση του Συμβουλίου Σχολής ορίζεται πενταμελής Διοικούσα Επιτροπή από μέλη εκπαιδευτικού προσωπικού που συμμετέχουν στο διασχολικό ή διατμηματικό πρόγραμμα. Πρόεδρος της Διοικούσας ορίζεται από το Συμβούλιο Τ.Ε.Ι. ο Διευθυντής Σχολής ή ο Προϊστάμενος του Τμήματος αντίστοιχα, το οποίο έχει μεγαλύτερη συμμετοχή στο πρόγραμμα. Η Διοικούσα Επιτροπή έχει τις αρμοδιότητες της Γενικής Συνέλευσης και του Συμβουλίου Τμήματος για όσα θέματα είναι αναγκαία για τη λειτουργία διασχολικού ή διατμηματικού προγράμματος σπουδών, καθώς και την αρμοδιότητα καθορισμού του περιεχομένου των σπουδών. Το διατμηματικό πρόγραμμα υποβάλλεται στο αρμόδιο τμήμα του Ε.Σ.Υ.Π., προ της εφαρμογής του, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις του άρθρου 26 του ν. 1404/1983. Την ειθίμη αξιολόγηση και πιστοποίησης του διεπιστημο-

νικού τίτλου σπουδών έχει ο αρμόδιος τομέας του Ε.Σ.Υ.Π..

Άρθρο 23

5. Η παράγραφος 6 του άρθρου 12 του ν. 2083/1992 καταργείται αναδρομικά από 1.1.1993. Το άρθρο 23 του ν. 2083/1992 αντικαθίσταται, ως εξής:

"Στους προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. χορηγούνται βραβεία και υποτροφίες από το Ι.Κ.Υ., από το ακαδημαϊκό έτος 1996-1997, με τους εξής όρους:

α) Τα βραβεία, που συνίστανται σε γραπτό δίπλωμα και σε χορήγηση επιστημονικών βιβλίων του γνωστικού αντικείμενου των σπουδών του φοιτητή, απονέμονται στον πρώτο επιτυχόντα κατά τις εισαγωγικές εξετάσεις, στον πρώτο επιτυχόντα κατά τις προαγωγικές εξετάσεις, εφόσον τις περάτωσε εντός των δύο πρώτων εξεταστικών περιόδων, καθώς και σε κάθε αριστούχο αποφοίτο που περάτωσε τις πτυχιακές του εξετάσεις εντός των δύο πρώτων εξεταστικών περιόδων.

β) Οι υποτροφίες χορηγούνται στους προπτυχιακούς φοιτητές με πρώτο κριτήριο την οικονομική κατάσταση του ίδιου του φοιτητή και των γονέων του και δεύτερο κριτήριο την επίδοσή του, κατ' απόλυτη σειρά επιτυχίας, στις εισαγωγικές ή τις προαγωγικές εξετάσεις κάθε έτους σπουδών. Οι προπτυχιακοί φοιτητές ενδιάμεσων ετών, για να λάβουν υποτροφία, θα πρέπει να έχουν επιπλέον επιτύχει μέσο όρο βαθμολογίας τουλάχιστον 6.51 σε κλίμακα βαθμολογίας 0-10 στα μαθήματα του ενδεικτικού προγράμματος σπουδών, εντός της πρώτης ή τουλάχιστον της πρώτης και της δεύτερης εξεταστικής περιόδου.

γ) Ο αριθμός των υποτροφιών, το ποσό που θα χορηγείται για την αγορά των βιβλίων ή για την υποτροφία και οι λοιπές λεπτομέρειες απονομής των βραβείων και υποτροφιών, καθώς και το πρόγραμμα και οι κανονιστικές διατάξεις που θα το διέπουν ορίζονται από το Διοικητικό Συμβούλιο του Ι.Κ.Υ..

δ) Στον πρώτο επιτυχόντα φοιτητή κάθε μεταπτυχιακού προγράμματος, μετά το τέλος κάθε έτους σπουδών, το Ι.Κ.Υ. χορηγεί, αν αυτός δεν είναι ήδη υπότροφος του, υποτροφία ποσού 650.000 δραχμών. Το ποσό αυτό μπορεί να αναπροσαρμόζεται με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Ι.Κ.Υ..

ε) Στους προπτυχιακούς φοιτητές μπορούν να παρέχονται από τα ιδρύματα στα οποία φοιτούν, από το ακαδημαϊκό έτος 1996-1997, άτοκα δάνεια και οικονομικές ενισχύσεις για την κάλυψη ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών τους με κριτήριο την ατομική ή την οικογενειακή τους κατάσταση και την επίδυσή τους στις σπουδές. Η έκταση, η διαδικασία και οι προϋποθέσεις χορήγησης των δανείων και ενισχύσεων αυτών καθορίζονται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

στ) Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ρυθμίζεται κάθε αναγκαία λεπτομέρεια σχετικά με την εφαρμογή του παρόντος άρθρου. Η διάταξη αυτή εφαρμόζεται από το ακαδημαϊκό έτος 1996-1997.

6. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών είναι δυνατή η επιχορήγηση των αρχείων του άρθρου 4 του ν. 1946/1991.

7. Με τη διαδικασία του άρθρου 3 παρ. 7 του ν. 1268/1982 μπορούν να ιδρύονται ειδικά νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου για την αξιοποίηση και διαχείριση της περιουσίας των Τ.Ε.Ι.. Τα ειδικά νομικά πρόσωπα για την αξιοποίηση και διαχείριση της περιουσίας των Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. δεν ανήκουν στο δημόσιο τομέα. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ρυθμίζονται τα ακόλουθα θέματα των ειδικών νομικών προσώπων για την αξιοποίηση και διαχείριση της περιουσίας των Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι.: α) ορίζεται η νομική μορφή και ονομασία αυτών των νομικών προσώπων και δίνεται προθεσμία για την τροποποίηση των πράξεων σύστασης των νομικών προσώπων που ήδη λειτουργούν, β) ρυθμίζεται η δυνατότητα χορήγησης από τα νομικά αυτά πρόσωπα υποτροφιών και βραβείων, καθώς και αποδοχής δωρεών και κληροδοτημάτων, γ) ρυθμίζεται η δυνατότητα προσφοράς από αυτά τα νομικά πρόσωπα εκπαιδευτικών, κοινωνικών και ερευνητικών υπηρεσιών και διοργάνωσης προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης και δ) ορίζονται οι προυποθέσεις ίδρυσης από αυτά τα νομικά πρόσωπα ινστιτούτων και κέντρων επαγγελματικής κατάρτισης, προγραμμάτων εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας ή άλλων μορφών εκπαιδευτικών μονάδων, καθώς και η αξιολόγηση και πιστοποίηση των παρεχόμενων τίτλων σπουδών.

8. α. Τα μέλη Δ.Ε.Π. που διδάσκουν με αμοιβή μαθήματα της δράσης Jean Monnet υποχρεούνται μετά από τη λήξη της τριετούς κοινοτικής συγχρηματοδότησης να διδάσκουν τα μαθήματα αυτά, χωρίς αμοιβή, για μία επιπλέον τετραετία.

β. Η υποχρέωση αυτή ισχύει και για τα μέλη Δ.Ε.Π. που έχουν κάνει έναρξη της συγχρηματοδοτούμενης τριετίας ή την έχουν περατώσει.

Άρθρο 42

Διοικητικό προσωπικό των σχολείων μειονοτικής εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις

1. Για τη γραμματειακή υποστήριξη των σχολείων μειονοτικής εκπαίδευσης της Θράκης συνιστάται κλάδος γραμματέων που αποτελείται από σαράντα θέσεις υπαλλήλων ΠΕ κατηγορίας.

2. Ως ειδικό τυπικό προσόν διορισμού στον κλάδο της προηγούμενης παραγράφου ορίζεται το πτυχίο της Ειδικής Παιδαγωγικής Ακαδημίας Θεσσαλονίκης.

3. Η πλήρωση των θέσεων αυτού του άρθρου γίνεται κατά τις κείμενες διατάξεις.

4. Η κατανομή και η ανακατανομή των θέσεων των γραμματέων κατά σχολεία γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από εισήγηση του Υπηρεσιακού Συμβουλίου Μειονοτικής Εκπαίδευσης της παραγράφου 12 του άρθρου 1 του ν. 2341/1995 (ΦΕΚ 208 Α').

5. Το Υπηρεσιακό Συμβούλιο Μειονοτικής Εκπαίδευσης ασκεί αρμοδιότητες υπηρεσιακού και πειθαρχικού συμβουλίου για το διοικητικό προσωπικό του παρόντος άρθρου. Όταν το συμβούλιο αυτό εξετάζει θέματα του διοικητικού προσωπικού, μετέχουν σ' αυτό, αντί των αιρετών μελών των εκπαιδευτικών, αιρετοί εκπρόσωποι του διοικητικού προσωπικού, οι οποίοι επιλέγονται κατά τις κείμενες διατάξεις. Μέχρι την επιλογή των αιρετών εκπροσώπων το συμβούλιο συνεδριάζει νόμιμα χωρίς τη συμμετοχή τους.

6. Οι καθηγητές των κλάδων 22, 23, 24, 25, 26 και

26Α, του π.δ.τος 620/1978 (ΦΕΚ 133 Α'), που υπηρετούν κατά τη δημοσίευση του παρόντος στη Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε., λαμβάνουν τις μηνιαίες αποδοχές, τις αποζημιώσεις, τις χορηγίες, καθώς και κάθε μορφής και ονομασίας επιδόματα που καταβάλλονται στα μέλη των διαφόρων βαθμίδων Ε.Π. ή του Ε.Ε.Π. των Τ.Ε.Ι. κατά την εξής αντιστοιχία:

α) Της βαθμίδας του καθηγητή ή του επίκουρου καθηγητή Τ.Ε.Ι.: Οι καθηγητές των κλάδων 22 και 23 με ανάλογη εφαρμογή της διάταξης της περίπτωσης Α' του άρθρου 38 παρ. 2 του ν. 1404/1983 (ΦΕΚ 173 Α').

β) Της βαθμίδας του καθηγητή ή του επίκουρου καθηγητή ή καθηγητή εφαρμογών Τ.Ε.Ι.: Οι καθηγητές των κλάδων 24 και 25 με ανάλογη εφαρμογή της διάταξης της περίπτωσης Β' του άρθρου 38 παρ. 2 του ν. 1404/1983, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 71 παρ. 9 του ν. 1566/1985.

γ) Του Ε.Ε.Π. Τ.Ε.Ι.: Οι καθηγητές των κλάδων 26 και 26Α με ανάλογη εφαρμογή της διάταξης της περίπτωσης Γ' του άρθρου 38 παρ. 2 του ν. 1404/1983.

Για την εφαρμογή των παραπάνω διατάξεων, ως εκπαιδευτική προύπηρεσία θεωρείται εκείνη που ορίζεται στο στοιχείο α' του άρθρου 1 παρ. 7 του ν. 1517/1985 (ΦΕΚ 25 Α'), για δε τη μισθολογική και μόνο εξέλιξη των ανωτέρω καθηγητών, εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις της παρ. 3 στοιχ. β' του άρθρου 38 του ν. 1404/1983.

7. Για την εφαρμογή της προηγούμενης παραγράφου εκδίδονται οι σχετικές διαπιστωτικές πράξεις από το Δ.Σ. της Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε..

8. Πλην των αναφερόμενων στην παράγραφο 6 εκπαιδευτικών, οι διοριζόμενοι στο μέλλον σε θέσεις καθηγητών της Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε. των παραπάνω κλάδων λαμβάνουν τις προαναφερόμενες στην παράγραφο 6 του παρόντος άρθρου απολαβές τις οποίες λαμβάνουν οι καθηγητές, οι επίκουροι καθηγητές, οι καθηγητές εφαρμογών, ως και το Ειδικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό των Τ.Ε.Ι., αντίστοιχα, εφόσον διαθέτουν τα κατά νόμο απαιτούμενα προσόντα για την αντίστοιχη βαθμίδα εκπαιδευτικού προσωπικού των Τ.Ε.Ι., με τη σύμφωνη γνώμη του Δ.Σ. της Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε..

9. Η προβλεπόμενη στο άρθρο 2 παρ. 8 του ν. 2188/1994 αύξηση δεν καταβάλλεται στο παραπάνω προσωπικό.

10. Εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης των κλάδων ΔΕ1, ΤΕ1, ΠΕ17 και ΠΕ18 του άρθρου 14 του ν. 1566/1985 (ΦΕΚ 167 Α'), που υπηρετούν κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου σε δημόσια σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και έχουν τα προσόντα διορισμού σε θέσεις άλλου κλάδου, μετατάσσονται σε προσωρινές προσωποπαγείς θέσεις του κλάδου αυτού, οι οποίες συνιστώνται με την πράξη μετάταξης.

11. Η μετάταξη γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από πρόταση του Κεντρικού Υπηρεσιακού Συμβουλίου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και αίτηση των ενδιαφερομένων που υποβάλλεται εντός έτους από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου.

12. Οι μετατασσόμενοι στις προσωρινές προσωποπαγείς θέσεις άλλου κλάδου μπορούν να εντάσσονται σε κενούμενες θέσεις της ίδιας ειδικότητας του κλάδου αυτού κατά τη διαδικασία της προηγούμενης παραγράφου. Από την ένταξή τους σε τακτικές θέσεις καταργούνται ισάριθμες προσωρινές προσωποπαγείς θέσεις.

13. Για όσο χρονικό διάστημα εξακολουθούν να υφίστανται προσωρινές προσωποπαγείς θέσεις στον κλάδο μετάταξης δεν πληρούνται με διορισμό ισόριθμες τακτικές θέσεις της ίδιας ειδικότητας του κλάδου από τον οποίο έγινε η μετάταξη.

14. Οι μετατασσόμενοι κατά τη διαδικασία του παρόντος άρθρου επανακατατάσσονται σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 1505/1984 (ΦΕΚ 194 Α') σε μισθολογικό κλιμάκιο που αντιστοιχεί με τα έτη υπηρεσίας και προϋπηρεσίας με αφετηρία το εισαγωγικό κλιμάκιο του νέου κλάδου, στον οποίο γίνεται η μετάταξη.

15. Οι υπηρετούντες σε προσωρινές προσωποπαγείς θέσεις του παρόντος άρθρου εξακολουθούν να προσφέρουν το διδακτικό έργο που προβλέπεται για τους εκπαιδευτικούς του κλάδου από τον οποίο έγινε η μετάταξη και με το εβδομαδιαίο ωράριο που ισχύει για τον κλάδο αυτόν.

16. Η προθεσμία του άρθρου 61 παρ. 6 του ν. 1566/1985 για την υποβολή αιτήσεων μετάταξης εκπαιδευτικών από και προς τη Σιβιτανίδειο Δημόσια Σχολή Τεχνών και Επαγγελματιών παρατείνεται μέχρι τη συμπλήρωση εξαμήνου από της ισχύος του παρόντος νόμου.

17. Εκπαιδευτικοί που έχουν πτυχία Α.Ε.Ι. του εξωτερικού, ισότιμα και αντιστοίχα με πτυχία της ημεδαπής, μπορεί να εγγράφονται στους πίνακες διοριστέων εκπαιδευτικών και μετά τη συμπλήρωση του 40ού έτους της ηλικίας τους και μέχρι τη συμπλήρωση του 45ου έτους, εφόσον παρέμειναν στο εξωτερικό επί δέκα (10) έτη τουλάχιστον και να έχουν πενταετή τουλάχιστον εργασιακή απασχόληση στο εξωτερικό. Για το διορισμό τους εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 15 Κεφάλαιο Α' παρ. 5 του ν. 1566/1985.

Άρθρο 43

Αναγνώριση τίτλων σπουδών Πανεπιστημίου Κύπρου και άλλα θέματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

1.α) Το Πανεπιστήμιο της Κύπρου αναγνωρίζεται ως ανώτατο αυτοδιοικούμενο εκπαιδευτικό ίδρυμα, ομοταγές με τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της ημεδαπής και τα τμήματα αυτού ως ισότιμα με τα τμήματα των ελληνικών Α.Ε.Ι..

β) Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από γνώμη της αρμόδιας μονάδας του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας (Ε.Σ.Υ.Π.) ή, μέχρι τη συγκρότηση και λειτουργία της, του Δ.Σ. του Δ.Ι.Κ.Α.Τ.Σ.Α., καθορίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις, η διαδικασία και κάθε άλλη λεπτομέρεια για την αντιστοιχία και την καθ' όλα εξομοίωση των τίτλων σπουδών που χορηγούνται από τα τμήματα του Πανεπιστημίου Κύπρου με τα πτυχία που χορηγούνται από τμήματα των ελληνικών Α.Ε.Ι..

2. Οι προϋποθέσεις και η διαδικασία εξομοίωσης των πτυχιούχων της Χαροκοπείου Ανωτάτης Σχολής Οικιακής Οικονομίας προς τους πτυχιούχους των Τμημάτων του Χαροκοπείου Ανωτάτου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Οικιακής Οικονομίας καθορίζονται με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από γνώμη της Συγκλήτου του Ιδρύματος αυτού.

3.α) Το Παράρτημα του Τμήματος Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, που λειτουργεί στην πόλη των

Σερρών, καθίσταται από το ακαδημαϊκό έτος 1996-1997 ανεξάρτητο Τμήμα (Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού) του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης με έδρα τις Σέρρες.

β) Οι προϋποθέσεις για την αυτοδύναμη λειτουργία του Τμήματος και η διαδικασία πλήρωσης των θέσεων Δ.Ε.Π., Ε.Ε.Π. και Ε.Δ.Τ.Π. μέχρι την αυτοδύναμη λειτουργία του, καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, η οποία εκδίδεται ύστερα από γνώμη της Συγκλήτου του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Με την ίδια διαδικασία ρυθμίζεται και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια που τυχόν ανακύπτει από την εφαρμογή της παρούσας παραγράφου.

4.α) Οι πίνακες μετεγγραφών από Α.Ε.Ι. του εξωτερικού στα τμήματα Α.Ε.Ι. του εσωτερικού για το Ε' εξάμηνο σπουδών, που εκδόθηκαν από την ΚΕΕΜΕ το Μάρτιο και το Σεπτέμβριο του 1995 για την κάλυψη του ποσοστού 7% και 3%, αντίστοιχα, τροποποιούνται και εκδίδονται νέοι πίνακες ως ακολούθως:

ι) Οι φοιτητές που είχαν μετεγγραφεί με το ποσοστό 7% το Μάρτιο του 1995 σε τμήμα της πρώτης προτίμησής τους παραμένουν στο τμήμα που μετεγγράφησαν, ενώ οι φοιτητές που είχαν μετεγγραφεί με το ίδιο ποσοστό σε τμήμα της δεύτερης ή επόμενης προτίμησής τους μπορούν, αν επιθυμούν, να παραμείνουν στο τμήμα που μετεγγράφησαν ή να ζητήσουν τη μετεγγραφή τους σε τμήμα προηγούμενης προτίμησής τους.

Στη δεύτερη περίπτωση πρέπει να υποβάλουν υπεύθυνη δήλωση στην ΚΕΕΜΕ εντός αποκλειστικής προθεσμίας είκοσι (20) ημερών από τη δημοσίευσή του νόμου αυτού.

ii) Η ΚΕΕΜΕ εντός τριάντα (30) ημερών από τη δημοσίευση του νόμου αυτού εκδίδει νέους πίνακες μετεγγραφών στους οποίους περιλαμβάνονται όλοι οι μετεγγραφέντες με το ποσοστό 3% και όσοι από τους μετεγγραφέντες με το ποσοστό 7% ζητήσουν μετεγγραφή σε τμήμα προηγούμενης προτίμησής τους. Οι πίνακες αυτοί εκδίδονται για την κάλυψη ποσοστού θέσεων 10% επί του αριθμού εισακτέων για κάθε τμήμα με βάση τη συνολική βαθμολογία που συγκέντρωσαν οι υποψήφιοι στις εξετάσεις το Δεκέμβριο του 1994 και τη σειρά προτίμησής τους κατά την υποβολή της αίτησης μετεγγραφής το Νοέμβριο του 1994.

Οι θέσεις των φοιτητών του εδαφίου α' που δεν επιθυμούν μετεγγραφή σε τμήματα προηγούμενης προτίμησής τους λογίζονται ως υπεράριθμες και δεν λαμβάνονται υπόψη από την ΚΕΕΜΕ κατά τον υπολογισμό των θέσεων με το ποσοστό 10%.

β) Οι υποψήφιοι που μετεγγράφονται σε άλλο Α.Ε.Ι. με την παραπάνω ρύθμιση απαλλάσσονται από την εξέταση σε μαθήματα ή ασκήσεις που εξετάστηκαν με επιτυχία στο τμήμα που αρχικά είχαν μετεγγραφεί, με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου του τμήματος υποδοχής. Με την ίδια απόφαση οι μετεγγραφόμενοι υποχρεούνται να εξετασθούν σε μαθήματα ή ασκήσεις, τα οποία σύμφωνα με το πρόγραμμα σπουδών του τμήματος υποδοχής κρίνεται ότι δεν διδάχθηκαν επαρκώς στο τμήμα που είχαν ήδη μετεγγραφεί.

γ) Το άρθρο 19 του ν. 2327/1995 (ΦΕΚ 156 Α') ισχύει και για τους φοιτητές που έλαβαν μέρος στις εξετάσεις μετεγγραφών για το 5ο εξάμηνο κατά το ακαδημαϊκό έτος 1993-1994. Για το ανωτέρω ακαδημαϊκό έτος γίνεται συμπληρωματική έκδοση αποτελεσμάτων για ποσοστό θέσεων 3% επί του προβλεπόμενου αριθμού

εισακτέων κατά τμήμα υποδοχής. Ο αριθμός μετεγγραπτέων που προκύπτει μετεγγράφεται στα αντίστοιχα τμήματα των Α.Ε.Ι.. Οι πίνακες μετεγγραφέντων του ίδιου ακαδημαϊκού έτους που ήδη έχουν εκδοθεί δεν θίγονται.

5. Στο τέλος της παραγράφου 5 του άρθρου 1 του ν. 1351/1983 (ΦΕΚ 6 Α') προστίθεται περίοδος:

Με την ίδια απόφαση μπορεί να ορίζεται χωριστός αριθμός εισακτέων κατά δέσμη για τα τμήματα Α.Ε.Ι.-Τ.Ε.Ι. που εντάσσονται σε περισσότερες από μία δέσμες στο σύστημα των γενικών εξετάσεων. Τα τμήματα εκείνα που μέχρι σήμερα είναι ενταγμένα σε περισσότερες από μία δέσμες στο σύστημα των γενικών εξετάσεων και έχουν ζητήσει από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων την ένταξή τους μόνο σε μία συγκεκριμένη δέσμη, από το ακαδημαϊκό έτος 1998-1999 εντάσσονται στη δέσμη που έχουν ζητήσει.

6. Οι σπουδαστές του Τμήματος Λογοθεραπείας του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Πάτρας που διαγράφονται με απόφαση του τμήματος, μετά την εισαγωγή τους στο τμήμα αυτό, επειδή διαπιστώθηκε, ύστερα από σχετικές εξετάσεις στις οποίες παραπέμπονται με ευθύνη του τμήματος, ότι παρουσιάζουν κώφωση ή βαρικοκία ή δυσαρθρία ή τραυλισμα ή εγκυφαλοπάθεια που επηρεάζει τη λειτουργία λόγου-άρθρωσης ή παθολογική φωνή, εισάγονται, καθ' υπέρβαση του αριθμού εισακτέων, στο πρώτο έτος σπουδών σχολής ή τμήματος Ανώτατου ή Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος ή της ΑΣΕΤΕΜ/ΣΕΛΕΤΕ ή Ανώτερης Σχολής Τουριστικών Επαγγελματιών επόμενης προτίμησής τους στο μηχανογραφικό δελτίο, για την οποία είχαν συγκεντρώσει τη συνολική βαθμολογία τουλάχιστον του τελευταίου εισαγόμενου.

Η εισαγωγή των σπουδαστών αυτών σε σχολή ή τμήμα επόμενης προτίμησής τους γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από αίτηση του ενδιαφερόμενου, που υποβάλλεται μέσα σε προθεσμία δύο (2) μηνών από την έκδοση της απόφασης διαγραφής τους από το Τμήμα Λογοθεραπείας και συνοδεύεται από αντίγραφο της απόφασης διαγραφής.

7. Το άρθρο 8 του ν. 4149/1961 'Περί Καταστατικού Νόμου της εν Κρήτη Ορθοδόξου Εκκλησίας και άλλων πνών διατάξεων' (ΦΕΚ 41 Α') καταργείται και η διάταξη του άρθρου 21 παρ. 5 εδάφιο πρώτο του αυτού νόμου αντικαθίσταται ως εξής: 'Τα ψηφοδέλτια μονογράφονται υπό του Προέδρου'.

8.α) Στους φοιτητές ελληνικής υπηκοότητας που είναι εγγεγραμμένοι σε μεταπτυχιακά Τμήματα Ελληνικών Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών με ειδίκευση (Masters) ή διδακτορικού διπλώματος δύναται να χορηγούνται δάνεια από πιστωτικούς οργανισμούς και ιδρύματα με την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου.

β) Δύναται επίσης να χορηγούνται δάνεια στα πρόσωπα της προηγούμενης περίπτωσης α' από πιστωτικά ιδρύματα και πιστωτικούς οργανισμούς με επιδότηση του επιτοκίου από το Δημόσιο.

γ) Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών ρυθμίζεται κάθε θέμα σχετικά με τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία χορήγησης του δανείου.

9. Οι διατάξεις του άρθρου 3 παρ. 2 του ν. 2174/1994 (ΦΕΚ 210 Α') εφαρμόζονται αναλόγως για το ακαδημαϊκό έτος 1995-1996.

10. Στο άρθρο 6 παρ. 1 του ν. 1404/1983 προστίθεται εδάφιο ια) ως εξής:

ια) Γραμματείες Τμημάτων'.

11. Με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, μετά από σύμφωνη γνώμη του Διοικητικού Συμβουλίου του Εθνικού Ιδρύματος Νεότητας (Ε.Ι.Ν.) και κατά περίπτωση των οργανισμών Ν.Α. ή των τριτοβάθμιων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, μεταφέρονται αρμοδιότητες του Ε.Ι.Ν., που αφορούν στην οργάνωση και λειτουργία των μαθητικών εστών στη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση, καθώς και των φοιτητικών ή σπουδαστικών εστών, στα εκπαιδευτικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης οι φοιτητές των οποίων εξυπηρετούνται από τη συγκεκριμένη εστία. Σε περίπτωση που η εστία εξυπηρετεί φοιτητές περισσότερων του ενός εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, η μεταφορά της αρμοδιότητας γίνεται μετά από κοινή πρόταση των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Με όμοιο, κατά περίπτωση, προεδρικό διάταγμα, μπορεί να περιέρχεται στη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση ή στο εκπαιδευτικό ίδρυμα, αντίστοιχα, η κυριότητα του εξοπλισμού της εστίας, καθώς και να μεταφέρεται χωρίς να θίγεται η υπηρεσιακή και μισθολογική του κατάσταση, το προσωπικό του Ε.Ι.Ν., το οποίο καταλαμβάνει κενές οργανικές θέσεις της Ν.Α. ή των αντίστοιχων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αντιστοιχίας ειδικότητας ή προσωποπαγείς θέσεις που συστήνονται με το αυτό προεδρικό διάταγμα καταργούμενων ισάριθμων θέσεων του Ε.Ι.Ν..

Άρθρο 44 Ρυθμίσεις για τη Γενική Γραμματεία Απόδημου Ελληνισμού

1. Οι εγγεγραμμένες στον ετήσιο προϋπολογισμό της Γενικής Γραμματείας Απόδημου Ελληνισμού πιστώσεις διατίθενται για τους σκοπούς και τα προγράμμάτα της, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και επιχορηγήσεις ή χρηματοδοτήσεις σε Ν.Π.Δ.Δ. (όπως π.χ. Ο.Τ.Α., Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, Πανεπιστήμια), σε Ν.Π.Ι.Δ. (όπως π.χ. Δημοτικές και Κοινοτικές Επιχειρήσεις, Ερευνητικά Κέντρα, Ε.Ι.Ν., Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Κέντρο Δελφών, Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, ιδρύματα, σύλλογοι, σωματεία, επαγγελματικά επιμελητήρια), καθώς και σε επιχορηγούμενα από το Κράτος κοινωφελή ιδρύματα που υλοποιούν ή συμμετέχουν στην εκτέλεση προγραμμάτων της Γενικής Γραμματείας Απόδημου Ελληνισμού, καθώς και προγραμμάτων που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση ή άλλους διεθνείς οργανισμούς.

Το ύψος των επιχορηγήσεων ή χρηματοδοτήσεων αυτών στους ανωτέρω φορείς καθορίζεται με την απόφαση επιχορήγησης ή χρηματοδότησης που εκδίδεται για το σκοπό αυτόν, κάθε φορά από τον εκάστοτε αρμόδιο υπευργό ή τα υπό τούτου εξουσιοδοτημένα όργανα, καταργούμενης κάθε αντίθετης σχετικής διάταξης.

Μετά την ολοκλήρωση του σκοπού για τον οποίο δόθηκε η επιχορήγηση ή χρηματοδότηση και μέσα σε τρεις (3) μήνες από την ολοκλήρωση του σκοπού της, ο επιχορηγούμενος ή χρηματοδοτούμενος φορέας υποβάλλει υποχρεωτικά στη Διεύθυνση Διοικητικού - Οικονομικού της Γενικής Γραμματείας Απόδημου Ελληνισμού απολογισμό με νομότυπα παραστατικά στοι-

χεία, όπως αυτά προσδιορίζονται από τον Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων.

2. Οι δαπάνες σχετικά με τη σύγκληση και λειτουργία του Συμβουλίου Απόδημου Ελληνισμού (Σ.Α.Ε.) και του εννεαμελούς προεδρείου του βαρύνουν τον προϋπολογισμό της Γενικής Γραμματείας Απόδημου Ελληνισμού (Γ.Γ.Α.Ε.).

Η Γ.Γ.Α.Ε. ύστερα από πρόταση του Προέδρου του Σ.Α.Ε. εγκρίνει τον προτεινόμενο προϋπολογισμό λειτουργίας του και προβαίνει στην επιχορήγηση του Σ.Α.Ε. με απευθείας εκταμιεύσεις στο προεδρείο επί ονόματι του προέδρου και του ταμία.

Το Προεδρείο του Σ.Α.Ε. υποβάλλει, μετά το πέρας του έτους χρήσης, στη Διεύθυνση Διοικητικού - Οικονομικού της Γ.Γ.Α.Ε. απολογισμό συνοδευόμενο από τα νομότυπα παραστατικά στοιχεία κατ' αναλογία προς τον ισχύοντα Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων.

Άρθρο 45

Η διάταξη του άρθρου 17 του ν. 2327/1995 αντικαθίσταται ως ακολούθως:

1. Μέλη Δ.Ε.Π. των Α.Ε.Ι. αποχωρούν αυτοδικαίως από τη θέση τους, μόλις λήξει το ακαδημαϊκό έτος, μέσα στο οποίο, συμπληρώνουν το εξηκοστό έβδομο (67ο) έτος της ηλικίας τους.

Μέλη Δ.Ε.Π. των Α.Ε.Ι., που συμπλήρωσαν ή θα συμπληρώσουν το εξηκοστό έβδομο (67ο) έτος της ηλικίας τους, κατά τα ακαδημαϊκά έτη 1994-1995 και 1995-1996, αποχωρούν αυτοδικαίως από τη θέση τους την 31η Αυγούστου 1996.

2. Η συμπλήρωση του ορίου ηλικίας των μελών Δ.Ε.Π. των Α.Ε.Ι. διακρίβωνεται αποκλειστικά, βάσει των ακόλουθων στοιχείων που τελούν προς άλλαλα σε ιεραρχική τάξη, ώστε η ύπαρξη του προηγούμενου να αποκλείει την εφαρμογή του επομένου:

α. Από ληξιαρχική πράξη γεννήσεως, εφόσον αυτή έχει συνταχθεί εντός ενενήντα (90) ημερών, από την εις αυτήν αναφερόμενη ημερομηνία γεννήσεως.

β. Από την πράξη εγγραφής, στα μητρώα δήμων και κοινοτήτων, εφόσον η πράξη αυτή εγγραφής έχει συνταχθεί μέσα σε προθεσμία ενενήντα (90) ημερών, από την εις αυτήν αναφερόμενη ημερομηνία γεννήσεως.

γ. Από το απολυτήριο γυμνασίου ή λυκείου, εφόσον σε αυτό αναγράφεται η ημερομηνία γεννήσεως.

δ. Από το μητρώο εγγραφής, ως φοιτητή, σε Α.Ε.Ι., εφόσον σε αυτό αναγράφεται η ημερομηνία γεννήσεως.

ε. Από το στρατολογικό μητρώο, εφόσον σε αυτό αναγράφεται η ημερομηνία γεννήσεως.

στ. Από το δελτίο ταυτότητας ή το διαβατήριο.

ζ. Από οποιαδήποτε υπεύθυνη δήλωση του μέλους Δ.Ε.Π., συμπεριλαμβανομένου υπομνήματος ή βιογραφικού σημειώματος που το μέλος Δ.Ε.Π. έχει καταθέσει για εκλογή ή εξέλιξη, από όπου προκύπτει η χρονολογία γέννησης του μέλους Δ.Ε.Π..

η. Από βεβαιώσεις κάθε μορφής που κατά καιρούς έχουν χρησιμοποιηθεί από το μέλος Δ.Ε.Π..

Δικαστικές αποφάσεις αναγνωρίζουσες διαφορετική ημερομηνία γεννήσεως ή διαφοροποιούσες την αναφερόμενη σε οποιαδήποτε από τα ανωτέρω έγγραφα, ιεραρχικά με τη σειρά που αναφέρονται, δεν λαμβάνονται υπόψη.

3. Η διαπιστωτική πράξη συμπλήρωσης του ορίου ηλικίας εκδίδεται από τον Πρύτανη του οικείου Α.Ε.Ι. με αποκλειστική του ευθύνη, εντός του πρώτου τριμήνου

του ακαδημαϊκού έτους που προηγείται του έτους συμπλήρωσης του ορίου αυτού, επιδίδεται στους ενδιαφερομένους και γνωστοποιείται στο τμήμα του αποχωρούντος μέλους Δ.Ε.Π. και στη Σύγκλητο του ιδρύματος.

4. Η παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 2 αυτιστά, πέραν των ποινικών συνεπειών της και πειθαρχικό παράπτωμα, που συνεπάγεται έκπτωση από το Πρυτανικό αξίωμα.

5. Μέλη Δ.Ε.Π. των Α.Ε.Ι., που αποχωρούν λόγω συμπλήρωσης του ορίου ηλικίας διατηρούν την ιδιότητα του μέλους τριμελούς συμβουλευτικής επιτροπής υποψήφιων διδασκόντων και την ιδιότητα του επιβλέποντος καθηγητή, τις οποίες έχουν πριν την αποχώρησή τους. Διατηρούν επίσης τις θέσεις σε διοικητικά συμβούλια Ν.Π.Δ.Δ., στις οποίες είχαν διορισθεί ως μέλη Δ.Ε.Π. πριν την αποχώρησή τους, συνεχίζουν να συμμετέχουν σε όσα ερευνητικά προγράμματα συμμετείχαν πριν από αυτή και μπορούν να ορίζονται ως μέλη εισηγητικών επιτροπών για την κρίση μελών Δ.Ε.Π..

Άρθρο 46

Ρύθμιση θεμάτων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

1. Στους συμβούλους, παρέδρους μόνιμους ή μεθυσία, ειδικούς παρέδρους και εισηγητές του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, στους σχολικούς συμβούλους πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τους εκπαιδευτικούς της τέρως Χαροκοπείου Ανωτάτης Σχολής Οικιακής Οικονομίας του άρθρου 27 παρ. 3 του ν. 2009/1992 (ΦΕΚ 18 Α') καταβάλλεται από 1.1.1997 το ειδικό μηνιαίο επίδομα που προβλέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 41 παρ. 8 του ν. 2065/1992 (ΦΕΚ 113 Α').

2. Οι διατάξεις του άρθρου 6 παράγραφος 14 του ν. 1674/1986 (ΦΕΚ 203 Α') εφαρμόζονται και για τα σχολεία της Γενικής Αρμενικής Ένωσης Αγαθοεργίας.

3. Στην παράγραφο 3 του άρθρου 17 του ν.1566/1985 προστίθεται εδάφιο ως εξής:

"Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ρυθμίζονται θέματα που αφορούν στη διαδικασία πρόσληψης προσωρινών αναπληρωτών και ωρομίσθιων εκπαιδευτικών."

4. Η παράγραφος 1 του άρθρου 7 του ν. 1894/1990 (ΦΕΚ 88 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

1.α) Μαθητές των σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίοι διακόπτουν τη φοίτησή τους εξαιτίας ασθενειών που απαιτούν μακρά νοσοκομειακή ή κατ' οίκον νοσηλεία, στράτευσης, προσωρινής φυλάκισης, παραμονής στο εξωτερικό, ανάληψης εργασίας στο εμπορικό ναυτικό ή για άλλους εξαιρετικούς αντικειμενικούς λόγους, οι οποίοι εμποδίζουν τη φοίτησή τους, μπορεί να χαρακτηρίζονται ως κατ' ιδίαν διδαχθέντες και να παραπέμπονται σε προαγωγικές ή απολυτηριές εξετάσεις για τα μαθήματα της τάξης στην οποία έπρεπε να φοιτήσουν.

β) Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, εξειδικεύονται οι λόγοι χαρακτηρισμού των μαθητών ως κατ' ιδίαν διδαχθέντων και καθορίζονται η διαδικασία διεξαγωγής των εξετάσεων, η έκδοση των αποτελεσμάτων και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

5. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου καταργείται η παράγραφος 22 του άρθρου 10 του ν.

2327/1995 (ΦΕΚ 156 Α').

6. Οι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που διορίζονται, τίθενται στη διάθεση των οικείων διευθύνσεων εκπαίδευσης και με απόφαση των προϊσταμένων των διευθύνσεων αυτών, ύστερα από πρόταση του οικείου περιφερειακού υπηρεσιακού συμβουλίου, τοποθετούνται προσωρινά σε κενές θέσεις σχολείων του νομού, μέχρι να λήξει το διδακτικό έτος για το οποίο διορίζονται και οριστικά σε θέσεις σχολείων του νομού που απομένουν κενές μετά τις γενικές μεταθέσεις των εκπαιδευτικών.

Οι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που διορίζονται τοποθετούνται στις περιοχές μετάθεσης κάθε νομού.

Η παράγραφος 8 του άρθρου 5 του ν. 1824/1988 (ΦΕΚ 296 Α') καταργείται.

7. Εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που εκλέγονται νομάρχες, πρόεδροι κοινοτήτων, νομαρχιακοί, δημοτικοί και κοινοτικοί σύμβουλοι, εφόσον υπηρετούν σε άλλο νομό, δήμο ή κοινότητα, αποσπώνται μετά από αίτησή τους σε αντίστοιχη υπηρεσία ή θέση της έδρας, της περιοχής που έχουν εκλεγεί και αν αυτό δεν είναι δυνατόν, σε υπηρεσία ή θέση όμορης περιοχής.

Οι διατάξεις της παρ. 10 του άρθρου 57 του ν. 1943/1991 (ΦΕΚ 50 Α'), δεν εφαρμόζονται για τους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

8. Η περίπτωση δ' της παραγράφου 4 του άρθρου 23 του ν. 2327/1995 αντικαθίσταται από τότε που ίσχυσε ως εξής:

του Κεφαλαίου Α' του ν. 741/1977 (ΦΕΚ 223 Α').

Άρθρο 47

Σύσταση θέσεων δασκάλων

1. Για την τοποθέτηση ενός επιπλέον δασκάλου στα ήδη λειτουργούντα 10/θέσια και πάνω δημοτικά σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης συνιστώνται χίλιες τριακόσιες ογδόντα μία (1.381) θέσεις κλάδου δασκάλων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

2. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών μπορεί να συνιστώνται οργανικές θέσεις των κλάδων δασκάλων και νηπιαγωγών για την πληρέστερη λειτουργία των σχολείων, πέρα από τις προβλεπόμενες στο άρθρο 4 παράγραφος 8 του ν. 1566/1985.

Άρθρο 48

Αποζημίωση για πρόσθετη απασχόληση εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

1. Η αποζημίωση που προβλέπεται για τους εκπαιδευτικούς της δημόσιας πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης από τις διατάξεις του άρθρου 23 του ν. 2008/1992 (ΦΕΚ 16 Α') και του άρθρου 8 του ν. 2158/1993 (ΦΕΚ 109 Α') ορίζεται από 1.12.1996 ως εξής:

α) για τους εκπαιδευτικούς της δημόσιας πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης ίση με την αντιστοιχούσα σε πενήντα οκτών (58) ώρες πρόσθετης απασχόλησης για κάθε διδακτικό τρίμηνο,

β) για τους εκπαιδευτικούς της δημόσιας δευτεροβάθμιας και εκκλησιαστικής εκπαίδευσης ίση με την

αντιστοιχούσα σε εβδομήντα δύο (72) ώρες πρόσθετης απασχόλησης για κάθε διδακτικό τρίμηνο.

2. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου ισχύουν αντίστοιχα και για τους εκπαιδευτικούς της ιδιωτικής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι σχετικές δαπάνες βαρύνουν τα ιδιωτικά σχολεία ή το λογαριασμό ιδιωτικής εκπαίδευσης για όσους μισθοδοτούνται από αυτούς.

3. Οι προβλεπόμενες από το άρθρο 14 παράγραφος 13 του ν. 1566/1985 (ΦΕΚ 167 Α'), ώρες εβδομαδιαίας διδασκαλίας και διεξαγωγής πρακτικών ασκήσεων για το εκπαιδευτικό προσωπικό της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μειώνονται για όσους έχουν ή συμπληρώνουν εικοσαετή υπηρεσία κατά μία εβδομαδιαίως από 1.9.1996 και κατά μία ακόμα από 20.1.1997.

Άρθρο 49

Επέκταση επιδόματος

1. Το μηνιαίο ειδικό επίδομα που προβλέπεται από τις διατάξεις της παρ. 12 του άρθρου 10 του ν. 2327/1995 (ΦΕΚ 156 Α') καταβάλλεται από 1.1.1996 και στο μόνιμο και με σχέση εργασίας αορίστου χρόνου διοικητικό, τεχνικό και λοιπό βοηθητικό προσωπικό όλων των νομικών προσώπων δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου, αυτοτελών και μη υπηρεσιών και εκπαιδευτικών μονάδων αρμοδιότητας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και υπαλλήλους των ΝΕΛΕ, καθώς και σε όλα τα μέλη Ε.Δ.Τ.Π. των Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και Ε.Τ.Π. των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, καθώς και στους τεχνικούς εργασθηρίων των Τ.Ε.Ι..

2. Το επίδομα αυτό, όπως επεκτείνεται κατά την προηγούμενη παράγραφο, αυξάνεται από 1.7.1996 σε είκοσι πέντε χιλιάδες (25.000) δραχμές μηνιαίας και καταβάλλεται και σε όσους από τους υπαλλήλους αυτούς υπηρετούν με απόσπαση σε άλλες υπηρεσίες και φορείς, εφόσον από τις υπηρεσίες απόσπασής τους δεν τους καταβάλλεται άλλο επίδομα.

Άρθρο 50

Ειδικός λογαριασμός στο ΥΠ.Ε.Π.Θ. για την αξιοποίηση των κονδυλίων του Κ.Π.Σ.

Το εδάφιο γ' της παραγράφου 10 του άρθρου 2 του ν. 2233/1994, όπως αυτό συμπληρώθηκε με την παράγραφο 2 του άρθρου 4 του ν. 2341/1995 αντικαθίσταται ως εξής:

γ.) Συνιστάται στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠ.Ε.Π.Θ.) ειδικός λογαριασμός, μέσω του οποίου δύναται να χρηματοδοτούνται προγράμματα και έργα του επιχειρησιακού προγράμματος "Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση" που έχουν εγκριθεί στα πλαίσια του Β' Κ.Π.Σ. και εκτελούνται είτε από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, είτε από τα Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. ή από άλλους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς και φυσικά πρόσωπα.

Τα προγράμματα, τα έργα και οι λοιπές δραστηριότητες, που χρηματοδοτούνται μέσω του λογαριασμού ορίζονται κάθε φορά με απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καθορίζονται τα όργανα διοίκησης, ελέγχου και διαχείρισης, ο τίτλος, ο τρόπος ανάληψης και διάθεσης των κονδυλίων και κάθε άλλη

λεπτομέρεια αναγκαία για τη λειτουργία του λογαριασμού αυτού.

ii. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ορίζονται τα όργανα, που παρακολουθούν κάθε φορά αφ' ενός μεν την υλοποίηση των έργων, που χρηματοδοτούνται από τον ειδικό λογαριασμό, αφ' ετέρου την οικονομική διαχείριση και την πραγματοποίηση του σκοπού, για τον οποίο διατίθενται οι πιστώσεις του.

iii. Η χρηματοδότηση των Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. για την εκτέλεση έργων, μελετών και λοιπών δραστηριοτήτων που έχουν εγκριθεί στα πλαίσια του επιχειρησιακού προγράμματος "Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση" γίνεται μέσω του ειδικού λογαριασμού του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων στους ειδικούς λογαριασμούς αυτών που έχουν συσταθεί με το π.δ. 432/1981 και την υπουργική απόφαση Β1/819/1988.

Οι σκοποί των λογαριασμών αυτών επεκτείνονται και στη χρηματοδότηση των έργων και δραστηριοτήτων του ανωτέρω επιχειρησιακού προγράμματος.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ρυθμίζονται ο τρόπος διαχείρισης, λειτουργίας και ελέγχου των ειδικών λογαριασμών των Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. ως προς τα παραπάνω θέματα, καθώς και θέματα έρευνας, κατά τροποποίησης της υπουργικής απόφασης Β1/819/1988.

iv. Η διαχείριση των κονδυλίων του αρχικού ειδικού λογαριασμού διέπεται από τις διατάξεις του παρόντος.

v. Το άρθρο 4 του ν. 2341/1995 καταργείται.

Άρθρο 51

Ρύθμιση θεμάτων του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας

1. Το κατά τις διατάξεις του άρθρου 26 του ν. 2083/1992 Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας έχει έδρα το Δήμο Καλαμαριάς του Νομού Θεσσαλονίκης. Το Κέντρο συγκαταλέγεται στους επιστημονικούς ερευνητικούς φορείς της χώρας, αποτελώντας εντεταλμένο ίδρυμα επιστημονικής περιγραφής και τεκμηρίωσης των τάσεων της ελληνικής γλώσσας στο εσωτερικό και το εξωτερικό.

2. Η θητεία του πρώτου Διοικητικού Συμβουλίου του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 1 του π.δ/τος 100/1994 (ΦΕΚ 78 Α') και την απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων Φ.120.68/Β2/2300Β/1994, ορίζεται πενταετής.

Άρθρο 52

Το ειδικό μηνιαίο επίδομα τροφής που προβλέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 7 του ν. 2256/1994 (ΦΕΚ 190 Α') για το προσωπικό των κρατικών νοσοκομείων, καταβάλλεται από 1.4.1996 και στο προσωπικό, πλην ιατρών, των Πανεπιστημιακών Νοσοκομείων Αιγινιτίειου και Αρεταίειου.

Άρθρο 53

Η παρ. 2 του άρθρου 6 του ν. 1697/1987 (ΦΕΚ 57 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

"2. Οι δαπάνες ίδρυσης και λειτουργίας των παιδικών κατασκηνώσεων του Υπουργείου Γεωργίας αντιμετωπίζονται από πιστώσεις που εγγράφονται κάθε έτος στον προϋπολογισμό του Κεντρικού Ταμείου Γεωργίας, Κτηνοτροφίας και Δασών (Κ.Τ.Γ.Κ. και Δασών).

Άρθρο 54

Επιλογή στελεχών της εκπαίδευσης

1. Υποψήφιοι για τις θέσεις των διευθυντών τετραθέσιων και πάνω δημοτικών σχολείων είναι, πέραν των αναφερομένων στην παράγραφο 1 του άρθρου 11 του π.δ/τος 398/1995 (ΦΕΚ 223 Α'), και οι εκπαιδευτικοί του π.δ/τος 323/1993 (ΦΕΚ 139 Α') με βαθμό Α'.

2. Υποψήφιοι για τις θέσεις διευθυντών των Σχολικών Εργαστηριακών Κέντρων (Σ.Ε.Κ.) είναι και οι εκπαιδευτικοί του κλάδου Τ.Ε.Ι. με βαθμό Α'.

3. Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 7 του άρθρου 4 του π.δ/τος 398/1995 αντικαθίσταται ως εξής:

"Ελάχιστο όριο για την επιλογή σε θέση σχολικού συμβούλου είναι το ήμισυ του συνολικού ανώτατου ορίου αξιολογικών μονάδων, σε κάθε περίπτωση σύνταξης πίνακα επιλογής".

4. Κατά την πρώτη εφαρμογή του π.δ/τος 398/1995 στη διαδικασία επιλογής σχολικών συμβούλων μπορεί να μετάσχουν και οι υπηρετούντες σχολικοί σύμβουλοι, έστω και αν δεν έχει λήξει η θητεία τους. Σε περίπτωση επιλογής και τοποθέτησής τους θεωρείται ότι η τετραετής θητεία τους αρχίζει από τη νέα τοποθέτησή τους.

5. Οι κατέχοντες θέσεις στελεχών της εκπαίδευσης της παραγράφου 7 του άρθρου 3 του ν. 2188/1994 (ΦΕΚ 18 Α') μπορεί να απαλλάσσονται από την άσκηση των καθηκόντων τους, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ή του οικείου νομάρχη, κατά περίπτωση, ύστερα από σύμφωνη και αιτιολογημένη γνώμη του οικείου υπηρεσιακού συμβουλίου για: α) σοβαρούς προσωπικούς ή οικογενειακούς λόγους ή λόγους υγείας, ύστερα από αίτησή τους, και β) για πλημμελή άσκηση των καθηκόντων τους.

6. Κατά την πρώτη εφαρμογή του π.δ/τος 398/1995 οι προθεσμίες που προβλέπονται στο άρθρο 23 παρ. 6 αυτού και αναφέρονται στη διαδικασία επιλογής των στελεχών, ορίζονται ως εξής:

α) του άρθρου 3 παρ. 1 εντός πενταμήνου από την ισχύ του παρόντος νόμου.

β) του άρθρου Β παρ. 1 εντός μηνός από την ισχύ του παρόντος νόμου.

γ) του άρθρου 8 παρ. 2, 5 και 6 σε επτά (7), πέντε (5) και τρεις (3) ημέρες, αντίστοιχα.

δ) του άρθρου 13 παρ. 1 μέχρι τέλους του μηνός Ιουνίου 1996.

7. Στο τέλος του άρθρου 12 του π.δ/τος 398/1995 προστίθεται εδάφιο ως εξής:

"Στις περιπτώσεις που σε σχολική μονάδα ή Σ.Ε.Κ. δεν υπηρετεί εκπαιδευτικός που έχει τα προσόντα συμμετοχής στην τριμελή επιτροπή, ο σύλλογος των διδασκόντων ορίζει για το ακοπό αυτόν εκπαιδευτικό που υπηρετεί σε γειτονική σχολική μονάδα. Στις περιπτώσεις που οι υποψήφιοι διευθυντές είναι δάσκαλοι μονοθέσιων σχολείων ή άλλων σχολείων στα οποία δεν λειτουργεί σύλλογος διδασκόντων, ο εκπαιδευτικός μέλος της τριμελούς επιτροπής ορίζεται από το Π.Υ.Σ.Π.Ε."

8. Η παράγραφος 6 του άρθρου 16 του π.δ/τος 398/1995 αντικαθίσταται ως εξής:

"6. Ως κριτήρια για την επιλογή των υποδιευθυντών των σχολικών μονάδων και των υπεύθυνων τομέων Σ.Ε.Κ. ορίζονται τα αναφερόμενα στο άρθρο 12 για τους διευθυντές σχολικών μονάδων και Σ.Ε.Κ."

9. Οι διατάξεις της παραγράφου 4 του άρθρου 4 του π.δ/τος 398/1995 εφαρμόζονται ανάλογα και για την

επιλογή διευθυντών σχολικών μονάδων και Σ.Ε.Κ.. Η βαθμολογία κάθε μέλους του συμβουλίου επιλογής στα συνεκτιμώμενα κριτήρια κατά κατηγορία κατατίθεται αιτιολογημένα και ενυπόγραφα. Το περιφερειακό υπηρεσιακό συμβούλιο γνωστοποιεί στους υποψήφιους το σύνολο των αξιολογικών μονάδων των μοριοδοτούμενων κριτηρίων κατά κατηγορία που τους αφορούν και τάσσει σε αυτούς εύλογη προθεσμία για την προβολή αντιρρήσεων, οι οποίες εξετάζονται από το συμβούλιο.

10. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου καταργούνται οι διατάξεις των παραγράφων 6 και 7 του άρθρου 23 του π.δ/τος 398/1995.

11. α) Υποψήφιοι για τις θέσεις Διευθυντών των Πειραματικών Σχολείων των Α.Ε.Ι. είναι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που έχουν τα προσόντα άσκησης καθηκόντων διευθυντή στα λοιπά σχολεία και δωδεκαετή τουλάχιστον εκπαιδευτική υπηρεσία. Αρμόδιο Συμβούλιο για την επιλογή των Διευθυντών των Πειραματικών Σχολείων των Α.Ε.Ι. είναι το Κεντρικό Συμβούλιο της αντίστοιχης βαθμίδας. Επί των αιτήσεων των υποψηφίων Διευθυντών γνωμοδοτεί το Εποπτικό Συμβούλιο κάθε Πειραματικού Σχολείου, που αποτελείται από τον επόπτη και δύο αναπληρωτές επόπτες, μέλη του τμήματος Α.Ε.Ι. που εμποτεύει το Πειραματικό Σχολείο. Τα μέλη του Εποπτικού Συμβουλίου ορίζονται με τους αναπληρωτές τους από τη Γενική Συνέλευση του οικείου Τμήματος Α.Ε.Ι.. Για την επιλογή των Διευθυντών των Πειραματικών Σχολείων των Α.Ε.Ι. εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις του π.δ/τος 398/1995 για την έκδοση προκήρυξης, την υποβολή υποψηφιοτήτων, τα κριτήρια και τη διαδικασία επιλογής και σύνταξης πινάκων των διευθυντών των λοιπών σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων καθορίζονται οι λεπτομέρειες εφαρμογής των διατάξεων της παρούσας παραγράφου.

β) Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 5 του άρθρου 12 και η παράγραφος 5 του άρθρου 14 του π.δ/τος 398/1995 δεν έχουν εφαρμογή για την επιλογή των Διευθυντών των Πειραματικών Σχολείων των Α.Ε.Ι..

γ) Κατά την πρώτη εφαρμογή του παρόντος νόμου η επιλογή των Διευθυντών Πειραματικών Σχολείων των Α.Ε.Ι. πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης γίνεται σύμφωνα με την αριθ. 160/7.2.1995 απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΦΕΚ 96 Β').

12. Με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, μπορεί: α) να αναπροσδιορίζονται τα προσόντα και τα κριτήρια επιλογής των κατά την παράγραφο 5 στελεχών της εκπαίδευσης και να τροποποιείται η διαδικασία επιλογής αυτών και β) να τροποποιείται η σύνθεση και να αναπροσδιορίζονται οι αρμοδιότητες των κεντρικών και περιφερειακών υπηρεσιακών συμβουλίων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

13. Κατά την πρώτη επιλογή διευθυντών σχολικών μονάδων και Σ.Ε.Κ., σύμφωνα με τις διατάξεις του π.δ/τος 398/1995:

α) δεν είναι απαραίτητη η κατάθεση εισήγησης της τριμελούς επιτροπής του άρθρου 12 του π.δ/τος 398/1995 και η επιλογή μπορεί να χωρήσει και χωρίς την εισήγηση αυτή και

β) δεν μετέχει στο οικείο περιφερειακό υπηρεσιακό συμβούλιο ο εκπρόσωπος της νομαρχιακής αυτοδιο-

κησης της παραγράφου 5 του άρθρου 2 του π.δ/τος 399/1995 (ΦΕΚ 223 Α').

Άρθρο 55

1. Οι Ιερές Μονές, που δεν συμβλήθηκαν στη σύμβαση που υπογράφηκε στις 11 Μαΐου 1988 μεταξύ του Ελληνικού Δημοσίου και της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος και κυρώθηκε με το ν. 1811/1988 (ΦΕΚ 231 Α') ούτε προσχώρησαν μεταγενέστερα σε αυτήν, έχουν την ικανότητα να είναι διάδικοι και νομιμοποιούνται ενεργητικά και παθητικά στις δίκες που αφορούν τα δικαιώματα και συμφέροντά τους σχετικά με την περιουσία τους που καταλαμβάνεται από τους νόμους 1700/1987 (ΦΕΚ 61 Α') και 1811/1988 (ΦΕΚ 231 Α'). Η απόδειξη των εμπραγμάτων δικαιωμάτων και της νομής των Ιερών Μονών στην προαναφερόμενη περιουσία γίνεται με κάθε αποδεικτικό μέσο που προβλέπεται στις οικείες διατάξεις της Πολιτικής Δικονομίας, με την επιφύλαξη των διατάξεων που ίσχυαν πριν από τους νόμους 1700/1987 και 1811/1988 ως προς την κτήση νομής και εμπραγμάτων δικαιωμάτων έναντι του Ελληνικού Δημοσίου.

2. Ανακαλούνται από τότε που εκδόθηκαν και θεωρούνται ως μηδέποτε εκδοθείσες όλες οι διοικητικές πράξεις οποιουδήποτε είδους και όλες οι εγκύκλιοι που εκδόθηκαν από οποιαδήποτε αρχή δύναμι ή σε εκτέλεση των νόμων 1700/1987 και 1811/1988 σε ό,τι αφορά τις Ιερές Μονές της παρ. 1 του παρόντος.

3. Κάθε αντίθετη διάταξη, δικονομική ή ουσιαστική καταργείται όσον αφορά τις Ιερές Μονές της παρ. 1 του παρόντος.

Άρθρο 56

Ρύθμιση μισθολογικών θεμάτων εκπαιδευτικού προσωπικού των Ανωτέρων Εκκλησιαστικών Σχολών

1. α) Ο βασικός μισθός του εκπαιδευτικού προσωπικού των Ανωτέρων Εκκλησιαστικών Σχολών (Α.Ε.Σ.) καθορίζεται κατά βαθμίδα εξέλιξης, ως ακολούθως:

Καθηγητή βαθμίδας Α'	δραχμές 96.000
Καθηγητή βαθμίδας Β'	78.000
Καθηγητή βαθμίδας Γ'	66.000

β) Στο προσωπικό του εδαφίου α' αυτής της παραγράφου καταβάλλεται κατ' αποκοπή μηνιαία αποζημίωση για την αντιμετώπιση των δαπανών, στις οποίες υποβάλλονται λόγω των ειδικών συνθηκών άσκησης του επαγγέλματός τους, η οποία κατά βαθμίδα εξέλιξης καθορίζεται, ως ακολούθως:

Καθηγητή βαθμίδας Α'	δραχμές 32.000
Καθηγητή βαθμίδας Β'	26.000
Καθηγητή βαθμίδας Γ'	22.000

γ) Επίσης στο προσωπικό των Α.Ε.Σ., που κατέχει διδακτορικό δίπλωμα, χορηγείται μηνιαίο επίδομα μεταπτυχιακών σπουδών σε ποσοστό 20% επί του βασικού μισθού του Καθηγητή της βαθμίδας Β'.

2. Στους Διευθυντές και Υποδιευθυντές των Σχολών της παρ. 1α' του παρόντος άρθρου καταβάλλεται μηνιαίο επίδομα θέσης είκοσι χιλιάδων (20.000) και δεκαπέντε χιλιάδων (15.000) δραχμών, αντίστοιχα. Το ποσό αυτό δύναται να αναπροσαρμόζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών: Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών.

3. Στο εκπαιδευτικό προσωπικό της παρ. 1α' του παρόντος άρθρου δύναται, με κοινή απόφαση των Υ-

πουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών, να επεκτείνεται η εφαρμογή των διατάξεων με τις οποίες χορηγούνται αυξήσεις στις πάσης φύσεως αποδοχές του εκπαιδευτικού προσωπικού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

4. Από την έναρξη ισχύος των διατάξεων του παρόντος άρθρου καταργείται κάθε διάταξη που ρυθμίζει διαφορετικά τα θέματα του παρόντος.

Άρθρο 57

Ρύθμιση θεμάτων των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων

1. Το άρθρο 15 του ν. 1404/1983 αντικαθίσταται ως εξής:

Άρθρο 15

Εκπαιδευτικό Προσωπικό Τ.Ε.Ι.

1. Το κύριο διδακτικό και ερευνητικό έργο ασκείται από το εκπαιδευτικό προσωπικό (Ε.Π.) Τ.Ε.Ι., το οποίο ανήκει σε μία από τις βαθμίδες: Καθηγητών Τ.Ε.Ι., Επίκουρων Καθηγητών Τ.Ε.Ι. και Καθηγητών Εφαρμογών Τ.Ε.Ι..

2. Τα μέλη του Ε.Π. Τ.Ε.Ι. ασκούν δημόσιο λειτουργήμα. Η υπηρεσιακή κατάσταση των μελών Ε.Π. Τ.Ε.Ι. ρυθμίζεται κατά τις διατάξεις του ν. 1404/1983 και του Εσωτερικού Κανονισμού.

3. Τα μέλη του Ε.Π. Τ.Ε.Ι., ανάλογα με τη βαθμίδα και το εκπαιδευτικό τους έργο, πρέπει να συνδυάζουν κατάλληλη θεωρητική κατάρτιση και βαθιά επαγγελματική εμπειρία στην παραγωγή και να έχουν δυνατότητα συνεχούς επαφής με την παραγωγική πραγματικότητα, στην έκταση που αυτό επιβάλλεται από τα συγκεκριμένα εκπαιδευτικά τους καθήκοντα.

4. Τα ελάχιστα προσόντα που απαιτούνται για την εκλογή σε κάθε βαθμίδα Ε.Π. Τ.Ε.Ι. είναι τα ακόλουθα:

Α. Καθηγητών Τ.Ε.Ι.:

i) Πτυχίο ή δίπλωμα Α.Ε.Ι. εσωτερικού ή ισότιμο εξωτερικού.

ii) Αναγνωρισμένο στην Ελλάδα διδακτορικό δίπλωμα σχετικό με το αντικείμενο της θέσης που προκηρύσσεται.

iii) Επίτα (7) έτη επαγγελματικής δραστηριότητας κατάλληλου επιπέδου από τη λήψη του βασικού πτυχίου, μη συνυπολογιζόμενου του χρόνου σπουδών για τη λήψη του απαιτούμενου διδακτορικού διπλώματος, από τα οποία τουλάχιστον τρία (3) έτη πρέπει να έχουν διανυθεί μετά τη λήψη του διδακτορικού διπλώματος εκτός διδακτικού έργου.

iv) Αξιόλογη επιστημονική επίδοση, συναφή προς το αντικείμενο της προκηρυσσόμενης θέσης, στη δημιουργία ή βελτίωση γνώσεων, προϊόντων, διεργασιών, μεθόδων ή συστημάτων, αποδεικνυόμενη από ανάλογες: 1) πρωτότυπες δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά με σύστημα κριτών τα οποία είναι διεθνώς αναγνωρισμένου κύρους ή 2) μονογραφίες ή βιβλία που έτυχαν ευμενούς κριτικής ή δύο (2) τουλάχιστον αναφορών σε αναγνωρισμένου κύρους ειδικά επιστημονικά περιοδικά.

Ο υποψήφιος πρέπει να συγκεντρώνει ως μόνος ή κύριος ερευνητής συνολικό αριθμό τεσσάρων (4) τουλάχιστον πρωτότυπων, κατά τα ως άνω, δημοσιεύσεων.

v) Αναγνωρισμένη συμβολή στην πρόοδο της επιστήμης ή στην ανάπτυξη της τεχνολογίας που διαπιστώνεται από δύο (2) τουλάχιστον ομότιμες αναφορές σε εργασίες του υποψήφιου από άλλους ερευνητές.

Β. Επίκουρων Καθηγητών Τ.Ε.Ι.:

i) Πτυχίο ή δίπλωμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εσωτερικού ή ισότιμο εξωτερικού.

ii) Αναγνωρισμένο στην Ελλάδα διδακτορικό δίπλωμα σε θέματα σχετικό με το αντικείμενο της θέσης που προκηρύσσεται.

iii) Τέσσερα (4) έτη τουλάχιστον επαγγελματικής δραστηριότητας κατάλληλου επιπέδου από τη λήψη του βασικού πτυχίου ή διπλώματος, μη συνυπολογιζόμενου του χρόνου σπουδών για τη λήψη του απαιτούμενου διδακτορικού διπλώματος, από τα οποία τουλάχιστον δύο (2) έτη πρέπει να έχουν διανυθεί μετά τη λήψη του διδακτορικού διπλώματος εκτός διδακτικού έργου.

iv) Συναφή προς το αντικείμενο της προκηρυσσόμενης θέσης επιστημονική δραστηριότητα σχεδιασμού και εκτέλεσης ερευνητικών έργων, αποδεικνυόμενη από ανάλογες: 1) πρωτότυπες δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά με σύστημα κριτών τα οποία είναι διεθνώς αναγνωρισμένου κύρους ή 2) επιστημονικές μονογραφίες ή 3) πρωτότυπες ανακοινώσεις σε πρακτικά διεθνών συνεδρίων. Σε κάθε περίπτωση, ο υποψήφιος πρέπει να έχει τουλάχιστον και μία (1) πρωτότυπη, κατά τα ως άνω, δημοσίευση ή ανακοίνωση ως μόνος ή κύριος ερευνητής.

Γ. Καθηγητών Εφαρμογών Τ.Ε.Ι.:

i) Πτυχίο Τ.Ε.Ι. εσωτερικού ή ισότιμο εξωτερικού και αναγνωρισμένος στην Ελλάδα τίτλος μεταπτυχιακών σπουδών σε αντικείμενο σχετικό με την ειδικότητα. Εφόσον δεν υπάρχει υποψήφιος πτυχιούχος αντίστοιχης ειδικότητας Τ.Ε.Ι., πτυχίο ή δίπλωμα Α.Ε.Ι. εσωτερικού ή ισότιμο εξωτερικού και αναγνωρισμένος στην Ελλάδα τίτλος μεταπτυχιακών σπουδών σε αντικείμενο σχετικό με την ειδικότητα.

ii) Έξι (6) έτη επιτυχούς επαγγελματικής δραστηριότητας κατάλληλου επιπέδου στην ειδικότητα από τη λήψη του πτυχίου ή διπλώματος, μη συνυπολογιζόμενου του χρόνου σπουδών για τη λήψη του απαιτούμενου μεταπτυχιακού τίτλου, από τα οποία τουλάχιστον τρία (3) έτη πρέπει να έχουν διανυθεί μετά τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σε χώρους εφαρμογής εκτός διδακτικού έργου.

iii) Τεκμηριωμένη ικανότητα υπεύθυνης εφαρμογής επιστημονικών γνώσεων και τεχνολογικών μεθόδων ή εκτέλεσης τμήματος ερευνητικού έργου κατάλληλου επιπέδου στην ειδικότητα της θέσης που προκηρύσσεται, που να αποδεικνύεται από προσκομιζόμενα στοιχεία.

5. α) Το διδακτορικό δίπλωμα ως προσόν μπορεί, στην περίπτωση της βαθμίδας Καθηγητή Τ.Ε.Ι. ή Επίκουρου Καθηγητή Τ.Ε.Ι., να αντικαθίσταται με υψηλού επιπέδου καλλιτεχνικό έργο, εφόσον για το προκηρυσθέν γνωστικό αντικείμενο δεν είναι δυνατή ή συνήθης η εκπόνηση διδακτορικής διατριβής. Επίσης, ο τίτλος μεταπτυχιακών σπουδών ως προσόν μπορεί, στην περίπτωση της βαθμίδας του Καθηγητή Εφαρμογών Τ.Ε.Ι., να αντικαθίσταται με ανάλογο καλλιτεχνικό έργο, αν το έργο αυτό είναι σχετικό με το αντικείμενο της θέσης που προκηρύσσεται. Για την αντικατάσταση αποφαίνεται η μονάδα αναγνώρισης ισοτιμίας τίτλων και μεταφοράς διδακτικών πιστωτικών μονάδων του Ε.Σ.Υ.Π..

β) Ο προ της λήψεως του απαιτούμενου μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου χρόνος επαγγελματικής εμπειρίας μειώνεται κατά ένα (1) έτος για τους κατόχους αναγνωρισμένου τίτλου μεταπτυχιακών σπουδών άλλου πλην του απαιτούμενου ως τυπικού προσόντος διορι-

μού, εφόσον σχετίζεται με το αντικείμενο ή την ειδικότητα της προκηρυσσόμενης θέσης.

6. α) Για την εκλογή σε θέση Ε.Π. Τ.Ε.Ι. απαιτείται, εκτός των άλλων προσόντων και: ι) για την περίπτωση της βαθμίδας του Καθηγητή Τ.Ε.Ι. άριστη γνώση και ιι) για τις περιπτώσεις των βαθμίδων του Επίκουρου Καθηγητή Τ.Ε.Ι. και Καθηγητή Εφαρμογών Τ.Ε.Ι. καλή γνώση μιας τουλάχιστον από τις ξένες γλώσσες: αγγλικής, γαλλικής, γερμανικής, ιταλικής και ρωσικής.

β) Ο τρόπος πιστοποίησης της γνώσης της ξένης γλώσσας καθορίζεται με αποφάσεις του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, μετά από εισήγηση του Ε.ΣΥ.Π..

7. Ως ανώτατο όριο διορισμού σε θέσεις Ε.Π. Τ.Ε.Ι. ορίζεται το 45ο έτος, που μπορεί να αυξηθεί μέχρι το 55ο, κατά ίσο αριθμό ετών προϋπηρεσίας του υποψηφίου, σχετικής με το αντικείμενο, από την κτήση του αντίστοιχου πτυχίου στο Δημόσιο ή Ν.Π.Δ.Δ. ή οργανισμού κοινής ωφέλειας ή σε μεγάλη δημόσια ή ιδιωτική παραγωγική μονάδα στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό.

8. Οι θέσεις των μελών του Ε.Π. Τ.Ε.Ι. ανήκουν οργανικά στο Τμήμα και κατανέμονται στις Ο.Μ. με απόφαση της Γ.Σ. του Τμήματος με την οποία καθορίζεται ταυτόχρονα και η βαθμίδα της θέσης. Κατά την κατανομή αυτή δεν γίνεται διάκριση μεταξύ των βαθμίδων Καθηγητή Τ.Ε.Ι. και Επίκουρου Καθηγητή Τ.Ε.Ι..

9. Όπου στις διατάξεις του παρόντος άρθρου απαιτείται επαγγελματική δραστηριότητα σε χώρους εφαρμογής εκτός διδακτικού έργου μπορεί, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, να ορισθούν οι περιπτώσεις κατά τις οποίες γίνεται αποδεκτή ως επαγγελματική δραστηριότητα η άσκηση εκπαιδευτικού έργου.

2. α) Στο τέλος του στοιχείου β' της παραγράφου 2 του άρθρου 16 του ν. 1404/1983 προστίθεται η φράση:

"Στο Έκλεκτορικό Σώμα για τη βαθμίδα Επίκουρου Καθηγητή Τ.Ε.Ι. συμμετέχουν και οι εκλέκτορες που απετέλεσαν το Εκλεκτορικό Σώμα για τη βαθμίδα Καθηγητή Τ.Ε.Ι.."

β) Στο άρθρο 16 του ν. 1404/1983 προστίθεται παράγραφος 8 ως εξής:

"8. α) Τα μέλη των Εισηγητικών Επιτροπών πρέπει να ανήκουν στην αυτή ή ανώτερη βαθμίδα με εκείνη της κρινόμενης θέσης και να κατέχουν ακαδημαϊκούς τίτλους σπουδών αντίστοιχους ή ανώτερους από τους απαιτούμενους για την προκηρυσσόμενη θέση στο ίδιο ή σε συγγενέστερο γνωστικό πεδίο. Μέλη Ε.Π. των Τ.Ε.Ι. ή Δ.Ε.Π. των Α.Ε.Ι. που το καλλιτεχνικό τους έργο έχει αντικατασταθεί σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 15 του ν. 1404/1983, όπως τροποποιείται και ισχύει με τον παρόντα νόμο ή του ν. 1268/1982 αντίστοιχα, θεωρείται ότι κατέχουν τους αντίστοιχους ακαδημαϊκούς τίτλους για την εφαρμογή της περίπτωσης αυτής.

β) Τα μέλη των Εισηγητικών Επιτροπών μετέχουν στο Σώμα των Εκλεκτόρων με δικαίωμα ψήφου."

3. Το άρθρο 19 του ν. 1404/1983 αντικαθίσταται ως εξής:

"Άρθρο 19

Συνεργάτες, Εκπαιδευτικοί Ειδικών Μαθημάτων και Επισκέπτες Καθηγητές Τ.Ε.Ι.

1. Για την κάλυψη εκπαιδευτικών αναγκών των Τ.Ε.Ι. μπορεί να ανατίθεται, ύστερα από προκήρυξη, διδακτικό έργο ενός ή δύο διδακτικών εξαμήνων σε Επιστημονικούς Συνεργάτες, Εργαστηριακούς Συνεργάτες και Εκπαιδευτικούς Ειδικών Μαθημάτων με ωριαία αντιμισθία.

2. Στους Επιστημονικούς Συνεργάτες Τ.Ε.Ι. ανατίθενται διδακτικά καθήκοντα κυρίως θεωρητικής κατάρτισης, όπως διδασκαλία μαθημάτων υποδομής και εξειδίκευσης, η διεξαγωγή αντίστοιχων εργαστηρίων, καθώς και η επίβλεψη εκπόνησης σχετικών πτυχιακών εργασιών. Η εκτέλεση διδακτικού έργου που απαιτεί κυρίως εμπειρία εφαρμογών, όπως διεξαγωγή φροντιστηριακών και εργαστηριακών ασκήσεων, ανατίθεται σε Εργαστηριακούς Συνεργάτες. Στους Εκπαιδευτικούς Ειδικών Μαθημάτων (Ε.Ε.Μ.) ανατίθεται διδασκαλία ξένων γλωσσών ή φυσικής αγωγής.

3. α) Για την προκήρυξη και την πρόσληψη αποφασίζει το Συμβούλιο του Τ.Ε.Ι. μετά από πρόταση του Συμβουλίου του Τμήματος και εισήγηση της Ομάδας Μαθημάτων, στην οποία αναφέρεται η ειδικότητα των Εργαστηριακών Συνεργατών ή των Ε.Ε.Μ. Τ.Ε.Ι. και το διδακτικό αντικείμενο των Επιστημονικών Συνεργατών Τ.Ε.Ι.. Οι προκηρύξεις για το επόμενο εκπαιδευτικό έτος δημοσιεύονται κατά το πρώτο δεκάμηρο του μηνός Μαΐου και η διαδικασία πρόσληψης ολοκληρώνεται μέχρι το τέλος Σεπτεμβρίου με την υπογραφή σύμβασης μεταξύ του Συνεργάτη και του Προέδρου του οικείου Τ.Ε.Ι.. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις το Συμβούλιο του Τ.Ε.Ι. μπορεί να παρατείνει την προθεσμία αυτή ύστερα από αιτιολογημένη εισήγηση του Συμβουλίου του Τμήματος.

β) Ο υπεύθυνος της Ομάδας Μαθημάτων αναθέτει εγγράφως το διδακτικό έργο στους επιλεγέντες Συνεργάτες της Ομάδας ή στους Ε.Ε.Μ. Τ.Ε.Ι., οι οποίοι οφείλουν να υπογράψουν τη σχετική σύμβαση εντός τριών (3) ημερών από την ημερομηνία της ανάθεσης.

4. Τα ελάχιστα προσόντα των Επιστημονικών Συνεργατών Τ.Ε.Ι., των Εργαστηριακών Συνεργατών Τ.Ε.Ι. και των Ε.Ε.Μ. Τ.Ε.Ι. είναι τα ακόλουθα:

α. Επιστημονικοί Συνεργάτες Τ.Ε.Ι.:

ι) Πτυχίο ή δίπλωμα Α.Ε.Ι. εσωτερικού ή ισότιμο εξωτερικού.

ii) Αναγνωρισμένο στην Ελλάδα διδακτορικό δίπλωμα σχετικό με το αντικείμενο της θέσης που προκηρύσσεται. Το διδακτορικό δίπλωμα ως προσόν μπορεί να αντικαθίσταται με υψηλού επιπέδου σχετικό καλλιτεχνικό έργο κατά τις διατάξεις του ν. 1404/1983.

iii) Τρία (3) έτη επαγγελματικής δραστηριότητας κατάλληλου επιπέδου από τη λήψη του βασικού πτυχίου, μη συνυπολογιζόμενου του χρόνου σπουδών για τη λήψη του απαιτούμενου διδακτορικού διπλώματος.

iv) Επιστημονική επίδοση αποδεικνυόμενη από συνολικό αριθμό τουλάχιστον τριών (3) πρωτότυπων δημοσιεύσεων ή ανακοινώσεων.

β. Εργαστηριακοί Συνεργάτες Τ.Ε.Ι.:

Πτυχίο ή δίπλωμα Α.Ε.Ι. εσωτερικού ή ισότιμο εξωτερικού στην ειδικότητα της θέσης που προκηρύσσεται και τρία (3) έτη επιτυχούς επαγγελματικής δραστηριότητας κατάλληλου επιπέδου στην ειδικότητα από τη λήψη του πτυχίου ή διπλώματος σε χώρους εφαρμογής, ή πτυχίο Τ.Ε.Ι. εσωτερικού ή ισότιμο εξωτερικού στην ειδικότητα της θέσης που προκηρύσσεται και πέντε (5) έτη επιτυχούς επαγγελματικής δραστηριότητας κατάλληλου επιπέδου στην ειδικότητα, από τη λήψη του πτυχίου σε χώρους εφαρμογής. Αναγνωρισμένοι μεταπτυχιακοί τίτλοι σπουδών και ερευνητική δραστηριότητα συνεκτιμώνται, εφόσον σχετίζονται με την ειδικότητα.

γ. Για τους Επιστημονικούς και Εργαστηριακούς Συ-

νεργάτες, εκτός των άλλων προσόντων, απαιτείται καλή γνώση μίας ξένης γλώσσας κατά την παράγραφο 6 του άρθρου 15 του ν. 1404/1983, όπως τροποποιείται και ισχύει με τον παρόντα νόμο.

δ. Εκπαιδευτικοί Ειδικών Μαθημάτων Τ.Ε.Ι.:

Πτυχίο ή δίπλωμα Α.Ε.Ι. εσωτερικού ή ισότιμο εξωτερικού και τριετής διδακτική εμπειρία κατάλληλου επιπέδου. Αναγνωρισμένοι μεταπτυχιακοί τίτλοι σπουδών συνεκτιμώνται, εφόσον σχετίζονται με την ειδικότητα.

ε. Σε περίπτωση προκηρύξεων, που δεν υπάρχουν υποψήφιοι με πλήρη τα ελάχιστα προσόντα των παραπάνω εδαφίων α', β', γ' και δ', επιτρέπεται, ύστερα από πρόταση του Συμβουλίου του Τμήματος και απόφαση του Συμβουλίου του Τ.Ε.Ι. η ανάθεση διδακτικού έργου σε υποψήφιους με ελλιπή προσόντα, που κατέχουν όμως τον αντίστοιχο βασικό τίτλο σπουδών.

5. α) Στους Επιστημονικούς Συνεργάτες Τ.Ε.Ι. μπορεί να ανατεθεί ως διδακτική απασχόληση η διδασκαλία της θεωρίας και η διεξαγωγή των αντίστοιχων εργαστηρίων ή φροντιστηρίων μέχρι δύο (2) μαθημάτων, εφόσον ανήκουν στο ίδιο Τμήμα και ο συνολικός αριθμός ωρών απασχόλησης δεν είναι μεγαλύτερος των οκτώ (8) ωρών εβδομαδιαίως. Υπέρβαση του αριθμού αυτού μέχρι τρεις (3) επιπλέον ώρες επιτρέπεται μετά από αιτιολογημένη πρόταση του Συμβουλίου του Τμήματος και απόφαση του Συμβουλίου του Τ.Ε.Ι., μόνον εφόσον αφορά σε ολοκλήρωση διδακτικού έργου, για την ανάληψη του οποίου δεν υπάρχουν άλλοι υποψήφιοι με επαρκή προσόντα.

β) Στους Εργαστηριακούς Συνεργάτες Τ.Ε.Ι. μπορεί να ανατεθεί ως διδακτική απασχόληση η διεξαγωγή των εργαστηριακών ή φροντιστηριακών ασκήσεων μέχρι δύο (2) μαθημάτων και η διεξαγωγή ενός (1) εισαγωγικού πρακτικού μαθήματος, εφόσον τα μαθήματα αυτά ανήκουν στο ίδιο τμήμα και ο συνολικός αριθμός εβδομαδιαίων ωρών διδακτικής απασχόλησης δεν είναι μεγαλύτερος των δέκα (10) ωρών.

γ) Ο συνολικός αριθμός ωρών διδασκαλίας που ανατίθεται σε Ε.Ε.Μ. Τ.Ε.Ι. δεν είναι μεγαλύτερος των δέκα (10) ωρών εβδομαδιαίως διδακτικής απασχόλησης.

δ) Ο συνολικός αριθμός των ωρών των προηγούμενων περιπτώσεων β' και γ' μπορεί να αυξηθεί κατά 50% με απόφαση του Συμβουλίου του Τ.Ε.Ι. μετά από πρόταση του Συμβουλίου του Τμήματος.

6. Με τους όρους του παρόντος άρθρου που διέπουν την πρόσληψη και την ανάθεση διδακτικού έργου σε Επιστημονικούς ή Εργαστηριακούς Συνεργάτες Τ.Ε.Ι. ή σε Ε.Ε.Μ. Τ.Ε.Ι. μπορεί να ανατεθεί διδακτικό έργο μέχρι πέντε (5) εβδομαδιαίων ωρών ως υπερωριακή απασχόληση: α) σε υπαλλήλους του Δημοσίου και β) τηρουμένων των διατάξεων του άρθρου 11 παράγραφος 6 εδάφιο α' του ν. 2327/1995 στο μόνιμο εκπαιδευτικό προσωπικό και ειδικό εκπαιδευτικό προσωπικό των Τ.Ε.Ι..

7. Με αιτιολογημένη πρόταση του Συμβουλίου του Τμήματος και απόφαση του Συμβουλίου του Τ.Ε.Ι. μπορούν να προσλαμβάνονται, μετά από πρόσκληση, με ετήσια σύμβαση εργασίας μερικής απασχόλησης που μπορεί να ανανεώνεται με την ίδια διαδικασία, Ειδικοί Συνεργάτες Τ.Ε.Ι. κάτοχοι τίτλου Α.Ε.Ι., που κατέχουν διευθυντική θέση σε σημαντική παραγωγική μονάδα ή οργανισμό. Οι Ειδικοί Συνεργάτες διαθέτουν εξειδικευμένη εμπειρία και προωθημένη γνώση εφαρμογών, όπως αυτή τεκμαίρεται από εξαιρετή τουλάχιστον από λήψεως πτυχίου επαγγελματική σταδιοδρομία σε χώρους παρα-

γωγής. Στους Ειδικούς Συνεργάτες Τ.Ε.Ι. ανατίθεται κατά κύριο λόγο η διδασκαλία ενός (1) ή δύο (2) μαθημάτων εξειδίκευσης σε συνολική απασχόληση μέχρι πέντε (5) ωρών εβδομαδιαίως.

8. Για τους κατόχους αναγνωρισμένου τίτλου μεταπτυχιακών σπουδών άλλου πλην του απαιτούμενου στο άρθρο αυτό ως τυπικού προσόντος, ο απαιτούμενος χρόνος επαγγελματικής εμπειρίας κατά το παρόν άρθρο μειώνεται κατά ένα (1) έτος, εφόσον οι σπουδές αυτές σχετίζονται με το αντικείμενο ή την ειδικότητα της προκηρυχθείσας θέσης.

9. Με απόφαση του Συμβουλίου του Τ.Ε.Ι., που εκδίδεται ύστερα από ειδικά αιτιολογημένη εισήγηση της Ομάδας Μαθημάτων και πρόταση του Συμβουλίου του Τμήματος, μπορούν να μετακαλούνται, μετά από πρόσκληση, για ένα (1) ακαδημαϊκό έτος ως Επισκέπτες Καθηγητές Τ.Ε.Ι., Έλληνες ή ξένοι επιστήμονες, που έχουν προσόντα Καθηγητή Τ.Ε.Ι. ή κατέχουν αντίστοιχη θέση σε ίδρυμα της ημεδαπής ή αλλοδαπής για κάλυψη ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών, παροχή ειδικών τεχνικών υπηρεσιών και συμβολή σε χρηματοδοτούμενα ερευνητικά προγράμματα. Η πρόσκληση μπορεί να ανανεωθεί με την ίδια διαδικασία για άλλα δύο (2) έτη. Προκειμένου ειδικά για Καθηγητές Α.Ε.Ι. και Καθηγητές Τ.Ε.Ι. η πρόσκλησή τους μπορεί να γίνει με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, εφόσον υπάρχει έγκριση εκπαιδευτικής άδειας από το Α.Ε.Ι. και Τ.Ε.Ι. που ανήκουν και πρόταση του Συμβουλίου του Τμήματος και γνώμη του Συμβουλίου του Τ.Ε.Ι. υποδοχής.

10. α) Οι κάθε είδους αποδοχές του προσωπικού του παρόντος άρθρου καλύπτονται από το οικείο Τ.Ε.Ι. με πιστώσεις προερχόμενες είτε από ειδική επιχορήγηση είτε από άλλους πόρους ειδικών λογαριασμών. Η ωριαία αντιμισθία των Επιστημονικών και Εργαστηριακών Συνεργατών Τ.Ε.Ι. και των Ε.Ε.Μ. Τ.Ε.Ι. εκκαθαρίζεται και καταβάλλεται στους δικαιούχους σε μηνιαία βάση.

β) Με απόφαση του Συμβουλίου του Τμήματος οι Επιστημονικοί και Εργαστηριακοί Συνεργάτες Τ.Ε.Ι. μπορούν να κληθούν μετά τη λήξη της σύμβασής τους να διενεργήσουν τις εξετάσεις των μαθημάτων που δίδαξαν το εξάμηνο που έληξε. Στην περίπτωση αυτή καταβάλλεται αποζημίωση για πέντε (5) ώρες συνολικά κάθε εξεταζόμενου μαθήματος, υπολογιζομένης στις αποδοχές του τελευταίου μήνα της σύμβασής τους. Η αποζημίωση αυτή δεν μπορεί να υπερβαίνει συνολικά το ήμισυ των αποδοχών του τελευταίου μήνα της σύμβασής τους. Η δαπάνη θα βαρύνει τον προϋπολογισμό του οικείου Τ.Ε.Ι..

γ) Η αμοιβή του προσωπικού του παρόντος άρθρου καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Οικονομικών.

11. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ρυθμίζονται θέματα που αφορούν στην προκήρυξη, στη διαδικασία επιλογής, στους όρους απασχόλησης, στη συμμετοχή στα συλλογικά όργανα, ως και τα λοιπά δικαιώματα και υποχρεώσεις του προσωπικού του παρόντος άρθρου.

12. α) Το προσωπικό του παρόντος άρθρου, πλην εκείνων που ανήκουν στο μόνιμο εκπαιδευτικό προσωπικό, εντάσσεται και προσφέρει υπηρεσίες αποκλειστικά σε ένα Τμήμα, μη επιτρεπομένης ανάληψης έργου σε άλλο Τμήμα του ίδιου ή άλλου Τ.Ε.Ι..

β) Η ενδεχόμενη απασχόληση του προσωπικού του

παρόντος άρθρου για ένα ή περισσότερα εξάμηνα στο ίδιο ή άλλο Τ.Ε.Ι. σε καμία περίπτωση δεν δημιουργεί δικαίωμα μετατροπής της σύμβασης σε αορίστου χρόνου ή άλλα δικαιώματα, μη προβλεπόμενα από το νόμο αυτόν, έναντι του Τ.Ε.Ι. ή του Δημοσίου.”.

4. Η περίπτωση α' της παρ. 2 του κεφαλαίου Ε' του άρθρου 20 του ν.1404/1983 (ΦΕΚ 173 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

α) Τα μέλη Ε.Π. και Ε.Ε.Π. των Τ.Ε.Ι. δικαιούνται εκπαιδευτικής άδειας για την απασχόλησή τους, σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο. Η εκπαιδευτική άδεια χορηγείται με πλήρεις αποδοχές και μπορεί να διαρκέσει μέχρι τρία (3) διδακτικά έτη’.

5. Στο άρθρο 25 του ν.1404/1983 η παράγραφος 1 αντικαθίσταται ως εξής:

“1. Το περιεχόμενο σπουδών κάθε Τμήματος και η διάρκεια σπουδών καθορίζονται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από γνώμη του οικείου Τμήματος ή του αρμόδιου προς τούτο οργάνου του οικείου Τ.Ε.Ι. όταν πρόκειται για ίδρυση νέου ή μετεξέλιξη υπάρχοντος Τμήματος και εισήγηση του τομέα Τ.Ε.Ι. του Ε.Σ.Υ.Π. που παρέχεται εντός προθεσμίας δύο (2) μηνών από τη διατύπωση του σχετικού ερωτήματος. Άλλως, η διαδικασία συνεχίζεται χωρίς την προηγούμενη γνώμη του Ε.Σ.Υ.Π..

Το περιεχόμενο των σπουδών περιλαμβάνει τα στοιχεία που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του αντίστοιχου προς το Τμήμα επαγγέλματος, όπως και της πιθανής εξέλιξης αυτού.

Η διάρκεια σπουδών συντίθεται αθροιστικά από τη διάρκεια των εξαμηνιαίων προγραμμάτων διδασκαλίας και του χρόνου της εποπτευόμενης, καθοδηγούμενης και αξιολογούμενης άσκησης στο επάγγελμα.”

6. Στο άρθρο 26 του ν.1404/1983 το στοιχείο β' της παραγράφου 1 και οι παράγραφοι 2 και 3 αντικαθίστανται ως εξής:

“1. β) Η πτυχιακή εργασία που εκπονούν οι σπουδαστές βαθμολογείται ιδιαίτερα. Τα θέματα των πτυχιικών εργασιών πρέπει να έχουν άμεση σχέση με τα πραγματικά προβλήματα της παραγωγής και των υπηρεσιών.”

“2. Για το πρόγραμμα σπουδών κάθε Τμήματος αποφασίζει η γενική συνέλευση του Τμήματος με βάση το αντίστοιχο περιεχόμενο σπουδών, μετά από εισήγηση της επιτροπής προγράμματος που συγκροτείται με απόφαση του Προϊστάμενου του Τμήματος και αποτελείται: α) από τους υπεύθυνους των Ομάδων Μαθημάτων του οικείου Τμήματος, β) από τους υπεύθυνους Ο.Μ. άλλων Τμημάτων, που μέλη τους διδάσκουν στο Τμήμα και γ) από εκπροσώπους των αντίστοιχων παραγωγικών φορέων, που ορίζονται κατόπιν σχετικού αιτήματος του Προϊσταμένου του Τμήματος. Στην περίπτωση που στο Τμήμα δεν μπορούν να συσταθούν Ομάδες Μαθημάτων, η επιτροπή προγράμματος σπουδών συγκροτείται με απόφαση του Προϊσταμένου του Τμήματος από μέλη της Γ.Σ. του οικείου Τμήματος ή μελών άλλων Γ.Σ., καθώς και από μέλη φορέων της παραγωγής που ορίζονται μετά από σχετικό αίτημα του Προϊσταμένου.

Η εισήγηση της επιτροπής προγράμματος περιλαμβάνει και καταγραφή του Ε.Π. Τ.Ε.Ι. και της εν γένει υλικοτεχνικής υποδομής του Τμήματος, καθώς επίσης και τυχόν πρόσθετες απαιτήσεις για την υλοποίηση του προτεινόμενου προγράμματος σπουδών. Η εισήγηση αναφέρεται επίσης σε τυχόν υπάρχουσα έκθεση αξιολόγησης του Τμήματος από το Ε.Σ.Υ.Π., καθώς και στις

διδακτικές πιστωτικές μονάδες που αναγνωρίζονται στο Τμήμα από το Ε.Σ.Υ.Π.. Επίσης περιλαμβάνει αναφορά σε στατιστικά στοιχεία σχετικά με την επαγγελματική απορρόφηση των αποφοίτων του Τμήματος, καθώς και ειδικότερη αναφορά στο ποιοτικό επίπεδο αυτής της επαγγελματικής απασχόλησης. Επιπλέον, η εισήγηση της επιτροπής προγράμματος θέτει τους εκπαιδευτικούς στόχους που πρέπει να επιτευχθούν από το Τμήμα εντός των επόμενων τριών (3) σπουδαστικών ετών.

Μετά την απόφαση της Γ.Σ. το πρόγραμμα σπουδών με την εισήγηση της επιτροπής προγράμματος κοινοποιείται στο Συμβούλιο της Σχολής και υποβάλλεται στον Τομέα Τ.Ε.Ι. του Τμήματος τριτοβάθμιας εκπαίδευσης του Ε.Σ.Υ.Π..

Ο Τομέας Τ.Ε.Ι. του Ε.Σ.Υ.Π. ελέγχει το πρόγραμμα ως προς το χαρακτήρα των σπουδών, αξιολογεί αν ανταποκρίνεται στο επίπεδο σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και στα χαρακτηριστικά της τεχνολογικής εκπαίδευσης, εξετάζει τη δυνατότητα υλοποίησής του και κρίνει εάν εξασφαλίζεται η απόκτηση από τους σπουδαστές των επαγγελματικών δεξιοτήτων που προβλέπονται στο περιεχόμενο σπουδών. Το πρόγραμμα σπουδών μετά τον έλεγχο, την αξιολόγηση και την κρίση του από το Ε.Σ.Υ.Π. δημοσιεύεται στον Οδηγό Σπουδών του Τ.Ε.Ι..

3. Το πρόγραμμα σπουδών περιλαμβάνει τους τίτλους των υποχρεωτικών, των κατ' επιλογή υποχρεωτικών μαθημάτων, το περίγραμμά τους, έναν ενδεικτικό αριθμό εβδομαδιαίων ωρών διδασκαλίας ανά μάθημα στον οποίο περιλαμβάνεται κάθε μορφής διδακτικό έργο, όπως ορίζεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 24 του ν. 1404/1983, καθώς και τη χρονική αλληλουχία ή αλληλεξάρτηση των μαθημάτων. Σε κάθε εξάμηνο σπουδών επιτρέπονται μέχρι δύο (2) προαιρετικά μαθήματα.

Το πρόγραμμα σπουδών όπως και το περιεχόμενο σπουδών του Τμήματος αναθεωρείται κάθε τρία (3) σπουδαστικά έτη, όπως επιβάλλεται από τις εξελίξεις του αντίστοιχου επιστημονικού και επαγγελματικού τομέα. Το πρόγραμμα σπουδών αναθεωρείται επίσης εντός ενός (1) σπουδαστικού έτους, εφόσον συνιστάται σε έκθεση αξιολόγησης του Τμήματος από το Ε.Σ.Υ.Π.. Για την αναθεώρηση του προγράμματος σπουδών ακολουθεί η διαδικασία της κατάρτησής του.

Για τη διευκόλυνση της εκάστοτε επιτροπής προγράμματος και των μελών της Γ.Σ. του Τμήματος είναι δυνατόν να δημιουργηθεί στη Σχολή “Τράπεζα Πληροφοριών” σχετικών με στοιχεία ή δεδομένα που αφορούν στην κατάσταση και την εξέλιξη των επιστημονικών και επαγγελματικών τομέων των Τμημάτων της Σχολής.”

7. Η παράγραφος 4 του άρθρου 27 του ν. 1404/1983 αντικαθίσταται ως εξής:

“4. Ο Κανονισμός Σπουδών κάθε Τ.Ε.Ι. καθορίζεται με απόφαση της Συνέλευσής του, που λαμβάνεται με πλειοψηφία των 2/3 των μελών της. Η πρώτη σχετική απόφαση εκδίδεται μέσα σε προθεσμία τριών (3) μηνών από την ημερομηνία δημοσίευσης του παρόντος νόμου. Μέχρι την έκδοση της απόφασης αυτής ισχύουν οι διατάξεις του π. δ/τος 498/1984 (ΦΕΚ 176 Α'), όπως ισχύει.”

Άρθρο 58

Οι μεταβατικές ρυθμίσεις του άρθρου 7 παρ. 1 του ν. 2083/1992 καταργούνται.

Άρθρο 59

Στους εκπαιδευτικούς ειδικότητων δασκάλων, νηπιαγωγών, νηπιοβρεφολόγων, κοινωνικών λειτουργών και οικιακής οικονομίας, που είναι διορισμένοι ή διορίζονται ως μόνιμοι ή αναπληρωτές στα Υπουργεία Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Υγείας και Πρόνοιας και έχουν προϋπηρεσία σε παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς είτε σε Ν.Π.Δ.Δ. είτε σε Ν.Π.Ι.Δ., αναγνωρίζεται μισθολογικά η παραπάνω προϋπηρεσία.

Άρθρο 60**Κύρωση διορισμού εκπαιδευτικών της Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε.**

Εκπαιδευτικοί της Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε. κλάδου ΠΕ 6, που είχαν διορισθεί στα Πρότυπα Σχολεία αυτής και στη συνέχεια ακυρώθηκε ο διορισμός τους και οι οποίοι επανήλθαν στην υπηρεσία με την αριθ. 650/14.4.1989 απόφαση του Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου της Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε., σε εκτέλεση της αριθ. 3044/1988 απόφασης του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, θεωρούνται, ανεξάρτητα από μεταγενέστερες αποφάσεις, ότι κατέχουν οργανικά τις θέσεις, στις οποίες διορίστηκαν, εφόσον κατά την ισχύ του παρόντος νόμου παρέχουν εκπαιδευτικό έργο στη δημόσια δευτεροβάθμια ή τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Άρθρο 61

Οι διατάξεις του άρθρου 18 του ν. 1824/1988 (ΦΕΚ 296 Α') εφαρμόζονται και για όσους πρόσφεραν εκπαιδευτικό έργο στις υπηρεσίες επαγγελματικής εκπαίδευσης και αποκατάστασης, στις ιατροπαιδαγωγικές συμβουλευτικές υπηρεσίες και στην Υπηρεσία Ειδικής Παιδαγωγικής "Στουπάθειο" που υπάγονται στο Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής και έχουν διορισθεί ή προσληφθεί ήδη στη δημόσια εκπαίδευση. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται οι κείμενες διατάξεις για την πρόσληψη ιδιωτικών εκπαιδευτικών στη δημόσια εκπαίδευση με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου.

Άρθρο 62

Στο τέλος της παραγράφου 5 του άρθρου 7 του ν. 1268/1992, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 48 παρ. 2 του ν. 1404/1983, προστίθεται το ακόλουθο εδάφιο: "Σε περίπτωση κατάργησης εργαστηρίου, το Ειδικό Διοικητικό Τεχνικό Προσωπικό (Ε.Δ.Τ.Π.) που υπηρετεί σε αυτό μετατάσσεται σε κενές, άλλως σε νέες προσωποπαγείς θέσεις Ε.Δ.Τ.Π. άλλου εργαστηρίου ή σε κενές ή προσωποπαγείς θέσεις διοικητικού προσωπικού του ίδιου Α.Ε.Ι.. Η μετάταξη γίνεται με πράξη του Πρύτανη, ύστερα από αίτηση του ενδιαφερομένου, που υποβάλλεται μέσα σε ένα (1) μήνα από την κατάργηση του εργαστηρίου και με σύμφωνη γνώμη του Πρυτανικού Συμβουλίου".

Άρθρο 63

Ιδρύεται Διεθνές Ερευνητικό Κέντρο Πολυπλοκότητας και Χάους (Δι.Ε.Κ.Ε.Π.Ο.Χ.) με έδρα τη Ξάνθη. Το Δι.Ε.Κ.Ε.Π.Ο.Χ. είναι Ν.Π.Ι.Δ. και συνδέεται με το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (Δ.Π.Θ.). Σκοπός του Κέντρου είναι η βασική και εφαρμοσμένη έρευνα στις υπολογιστικές μεθόδους των πολύπλοκων συστημάτων,

οι εφαρμογές σε φυσικά και βιολογικά συστήματα, η μεταβίβαση και επεξεργασία πληροφορίας, η οικονομία και διαχείριση συστημάτων, καθώς και οι τεχνολογικές εφαρμογές σε βιομηχανικό επίπεδο (όπως βιοϊατρική τεχνολογία, αεροδυναμική, επεξεργασία εικόνων από δορυφόρους κ.λπ.).

Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ύστερα από γνώμη της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας (Γ.Γ.Ε.Τ.) και της Συγκλήτου του Δ.Π.Θ., καθορίζονται τα ινστιτούτα της αλλοδαπής που θα συμμετέχουν στη διοίκηση του Κέντρου, ο τρόπος συγκρότησης των διοικητικών οργάνων, η διάρθρωση των υπηρεσιών, η διαδικασία και τα προσόντα επιλογής Επιστημονικού Διευθυντή, καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια σχετική με τη δομή και λειτουργία του κέντρου. Συμπληρωματικά ισχύουν και οι διατάξεις του άρθρου 17 του ν. 2083/1992.

Άρθρο 64

Στο εδάφιο α' της παρ. 21 του άρθρου 3 του ν. 2328/1995 "Νομικό καθεστώς της ιδιωτικής και της τοπικής ραδιοφωνίας κ.λπ." η λέξη "δύο" στην τρίτη σειρά αντικαθίσταται με τη λέξη "τρία" και μετά τη λέξη "ανάγκες" στην πέμπτη σειρά προστίθενται τα εξής: "ή για τη μετάδοση μηνυμάτων, που αναφέρονται στα εκπαιδευτικά ή άλλα προγράμματα που διοργανώνει η Βουλή των Ελλήνων, καθώς και σε όλες εν γένει τις εθνικού, πολιτικού, πολιτιστικού και κοινωνικού περιεχομένου δραστηριότητές της".

Άρθρο 65

1. Αποφάσεις επιλογής και τοποθέτησης προϊστάμενων διευθύνσεων και γραφείων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, σύμφωνα με το άρθρο 3 του ν. 2188/1994 (ΦΕΚ 18 Α'), οι οποίες έχουν ακυρωθεί από τα διοικητικά δικαστήρια και αναπέμπονται στη διοίκηση για επανάκριση, εφόσον για οποιονδήποτε λόγο δεν έχουν συγκροτηθεί τα αρμόδια περιφερειακά υπηρεσιακά συμβούλια (Π.Υ.Σ.Π.Ε. - Π.Υ.Σ.Δ.Ε.) ή υπάρχει αδυναμία νόμιμης συγκρότησής τους ή λειτουργίας τους εισάγονται για επανάκριση, στα αντίστοιχα Κεντρικά Υπηρεσιακά Συμβούλια Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (Κ.Υ.Σ.Π.Ε. - Κ.Υ.Σ.Δ.Ε.). Η τοποθέτηση των επιλεγόμενων γίνεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

2. Οι αρμοδιότητες που ασκούνται από τους Προϊσταμένους Διευθύνσεων ή Γραφείων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις, κατά τις γενικές εξετάσεις για την εισαγωγή σπουδαστών στις σχολές και τα τμήματα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, σε περίπτωση ελλείψεως αυτών, για τον αναφερόμενο στην προηγούμενη παράγραφο ή για οποιονδήποτε άλλο λόγο, μπορούν να ανατίθενται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων σε Σχολικό Σύμβουλο που υπηρετεί στο νομό.

Άρθρο 66

Οι έχοντες υποστεί μεταμόσχευση οργάνων, νεφρού, καρδιάς, πνευμόνων, ήπατος και παγκρέατος εγγράφονται καθ' υπέρβαση σε οποιοδήποτε τμήμα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, υπό τους περιορισμούς του εδαφίου β' της παρ. 1 του άρθρου 4 του ν. 1771/1988

και τις προϋποθέσεις του άρθρου 46 εδάφιο VII του ν. 1946/1991, με το οποίο αντικαταστάθηκε το πρώτο εδάφιο της περίπτωσης ζ της παρ. 1 του άρθρου 3 του ν. 1351/1983, όπως συμπληρώθηκε με το άρθρο 4 παρ. 1 εδάφιο α' του ν. 1771/1988.

Άρθρο 67

Στην παράγραφο 9 του άρθρου 15 του ν. 1566/1985 προστίθεται τελευταίο εδάφιο ως ακολούθως:

“Ειδικά για τη στελέχωση των Μουσικών Σχολείων καθορίζονται με την ίδια απόφαση οι ειδικότητες των υποψηφίων, τα τυχόν απαιτούμενα προσόντα, καθώς και η πρόβλεψη του ελάχιστου χρόνου υποχρεωτικής παραμονής των νεοδιοριζομένων στην οργανική θέση στα Σχολεία αυτά”.

Άρθρο 68

Κατά τους διορισμούς του εκπαιδευτικού προσωπικού της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε θέσεις των κλάδων ΠΕ9 Οικονομολόγων και ΠΕ13 πτυχιούχων Νομικών και Πολιτικών Επιστημών, από τις υπάρχουσες επετηρίδες, τα ποσοστά των νεοδιοριζομένων έχουν ως εξής:

1. Κλάδος ΠΕ9 Οικονομολόγων. Με πτυχίο οικονομικού τμήματος Α.Ε.Ι. ή οποιουδήποτε τμήματος Α.Σ.Ο. Ε.Ε. ή Ανωτάτης Βιομηχανικής Σχολής της ημεδαπής και πτυχίο παιδαγωγικών σπουδών της Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε. κατά ποσοστό 50% και με πτυχίο οικονομικού τμήματος Α.Ε.Ι. ή οποιουδήποτε τμήματος Α.Σ.Ο.Ε.Ε. ή Ανωτάτης Βιομηχανικής Σχολής της ημεδαπής και πτυχίο Παιδαγωγικής Ακαδημίας ή Σχολής Νηπιαγωγών ή Καθηγητικής Σχολής Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή και αλλοδαπής κατά ποσοστό 50%.

2. Κλάδος ΠΕ13 πτυχιούχων Νομικών και Πολιτικών Επιστημών. Με πτυχίο νομικού ή πολιτικού τμήματος Α.Ε.Ι. της ημεδαπής και πτυχίο παιδαγωγικών σπουδών της Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε. κατά ποσοστό 50% και με πτυχίο νομικού ή πολιτικού τμήματος Α.Ε.Ι. της ημεδαπής και πτυχίο Παιδαγωγικής Ακαδημίας ή Σχολής Νηπιαγωγών ή Καθηγητικής Σχολής Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή και αλλοδαπής κατά ποσοστό 50%.

Άρθρο 69

Μεταβατική ρύθμιση για μέλη Δ.Ε.Π.

Η προθεσμία του άρθρου 7 παρ. 2 του ν. 2083/1992 (ΦΕΚ 139 Α') παρατείνεται επί τρίμηνο από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου.

Η προβλεπόμενη δήλωση υποβάλλεται, στις περιπτώσεις που εκκρεμεί σχετική διαδικασία εξέλιξης, πριν από την έκδοση οριστικής απόφασης του οικείου εκλεκτορικού σώματος.

Άρθρο 70

Κατά τη μεταγραφική περίοδο των Πανεπιστημίων και Τ.Ε.Ι. της χώρας για τον εκπαιδευτικό χρόνο 1995-1996 γίνονται κατ' εξαίρεση δεκτές οι αιτήσεις μεταγραφών των πρωτοετών φοιτητών και σπουδαστών του εσωτερικού στις αντίστοιχες σχολές μεταξύ των Πανεπιστημίων και Τ.Ε.Ι. της χώρας, που κατοικούν στις σεισμό-πληκτες περιοχές Γρεβενών, Κοζάνης, Αιγίου και Φωκίδας.

Άρθρο 71

Το δεύτερο εδάφιο της περίπτωσης (β) της παραγράφου 11 του άρθρου 2 του ν. 2233/1994 (ΦΕΚ 141 Α') αντικαθίσταται ως ακολούθως:

“Οι υπάλληλοι αυτοί εξελίσσονται σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν για τους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, υπολογιζόμενου και του χρόνου υπηρεσίας τους στο Κρατικό Εργοστάσιο Εποπτικών Μέσων Διδασκαλίας”.

Άρθρο 72

1. Συνιστάται Επιτροπή για την ενίσχυση των τμημάτων ελληνικών σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση άλλων χωρών. Έργο της Επιτροπής είναι η οικονομική ενίσχυση των τμημάτων ή άλλων μορφών οργάνωσης ελληνικών σπουδών ή ερευνών για θέματα ελληνισμού που διεξάγονται σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ή έρευνας των άλλων χωρών, καθώς και η αναζήτηση πόρων για την υλοποίηση του σκοπού αυτού.

2. Η Επιτροπή αποτελείται από: α) τον Πρόεδρο του Διοικητικού Συμβουλίου του Ι.Π.Ο.Δ.Ε., β) τον Πρόεδρο του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, γ) τον Πρόεδρο της Διοικούσας Επιτροπής του Διεθνούς Πανεπιστημίου δ) τον Πρόεδρο του Ιδρύματος Ελληνικού Πολιτισμού, ε) έναν εκπρόσωπο του Συμβουλίου Απόδημου Ελληνισμού, στ) ένα μέλος που ορίζει με απόφαση του ο Υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ζ) ένα μέλος που ορίζει ο Υπουργός Πολιτισμού και η) ένα μέλος που ορίζει ο Υπουργός Εξωτερικών. Τα μέλη υπό στοιχεία α', β', γ' και δ' αναπληρώνονται από το νόμιμο αναπληρωτή τους. Τα μέλη υπό στοιχεία ε', στ', ζ' και η' ορίζονται με τους αναπληρωτές τους.

3. Η Επιτροπή διοχερίζεται ειδικό λογαριασμό που τηρείται από το Ι.Π.Ο.Δ.Ε., από το οποίο και υποστηρίζεται διοικητικά. Πηγές χρηματοδότησης του λογαριασμού είναι επιχορηγήσεις από το Ελληνικό Δημόσιο, από φορείς του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, από ιδιώτες και από άλλες οικονομικές ενισχύσεις που προέρχονται από φορείς που εδρεύουν στην Ελλάδα ή σε άλλες χώρες.

4. Τα θέματα συγκρότησης της Επιτροπής ρυθμίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Μετά την πάροδο δεκαπέντε (15) ημερών από την πρόσκληση των οργάνων ή φορέων της παραγράφου 2 να ορίσουν μέλος ή εκπρόσωπο, η Επιτροπή λειτουργεί νόμιμα χωρίς αυτούς.

Άρθρο 73

Το Ινστιτούτο Ορθόδοξης Θεολογίας που λειτουργεί στο Ορθόδοξο Κέντρο του Οικουμενικού Πατριαρχείου στο Σαμπεζύ της Γενεύης χρηματοδοτείται από τον τακτικό προϋπολογισμό του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, με σκοπό την ίδρυση κύκλου σπουδών μεταπτυχιακού επιπέδου σε θέματα ορθόδοξης παράδοσης και θεολογίας και ανάπτυξης του διαχριστιανικού και διαθρησκευτικού διαλόγου της Ορθοδοξίας.

Άρθρο 74

Υποτροφίες από Ι.Κ.Υ. σε τυφλούς και κωφάλαους

Στο άρθρο 1 του ν. 2158/1993 προστίθεται παράγραφος ως εξής:

Τυφλοί ή κωφόλαλοι, κάτοχοι πτυχίου Α.Ε.Ι. μπορούν να τυγχάνουν υποτροφίας στο Ι.Κ.Υ. σε καλλιτεχνικές ειδικεύσεις, με υπέρβαση των προβλεπόμενων κάθε έτος θέσεων υποτροφιών, εφόσον επιτύχουν στα καλλιτεχνικά'.

Άρθρο 75 **Χρήση διδακτηρίων**

1. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Οικονομικών, που εκδίδεται ύστερα από σύμφωνη γνώμη των οικείων Ο.Τ.Α. και γνώμη της οικείας Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων, μπορεί η χρήση των διδακτηρίων σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που ανήκουν κατά κυριότητα σε έναν Ο.Τ.Α., να παραχωρείται σε άλλον όμορο Ο.Τ.Α., εφόσον οι περισσότεροι μαθητές του συγκεκριμένου σχολείου προέρχονται από τον όμορο Ο.Τ.Α. Με την ίδια διαδικασία ανακαλείται η παραχώρηση της χρήσης του διδακτηρίου.

2. Για το χρονικό διάστημα που διαρκεί η παραχώρηση της χρήσης ο Ο.Τ.Α. που έχει τη χρήση υποκαθίσταται στις αρμοδιότητες του Ο.Τ.Α., που διατηρεί την κυριότητα, όπως αυτές ορίζονται στις διατάξεις του άρθρου 5 του ν. 1894/1990 (ΦΕΚ 110 Α') και του άρθρου 31 του ν. 2009/1992 (ΦΕΚ 18 Α').

Άρθρο 76

Πόροι του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου είναι η επιχορήγηση από τον τακτικό προϋπολογισμό του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και άλλων Υπουργείων, η επιχορήγηση από το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, δωρεές, κληροδοτήματα, επιχορηγήσεις από φορείς του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα και επιχορηγήσεις από πόρους που προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ως έδρα για το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο ορίζεται η Πάτρα.

Άρθρο 77

1. Το π.δ. υπ' αριθμ. 275/1983 (ΦΕΚ 103 Α') καταργείται και επανέρχεται σε ισχύ το άρθρο 14 του ν. 1268/1982 (ΦΕΚ 87 Α'), όπως τροποποιήθηκε και αντικαταστάθηκε με το ν. 2083/1992 (ΦΕΚ 159 Α').

2. Μέλη Δ.Ε.Π. χωρίς διδακτορικό δίπλωμα από τη δημοσίευση του παρόντος δεν μετέχουν σε συλλογικά όργανα διοίκησης των Τ.Ε.Φ.Α.Α. (Γ.Σ. και Γ.Σ.Ε.Σ.), ούτε στη σύνθεση των εκλεκτορικών σωμάτων.

3. Εξεταστικές επιτροπές του άρθρου 13 του ν. 2083/1992 των Τ.Ε.Φ.Α.Α., των οποίων το έργο δεν έχει ολοκληρωθεί με την ορκωμοσία του υποψήφιου διδάκτορα ενώπιον της Γ.Σ. του Τμήματος, ανασυγκροτούνται, εφόσον για τη συγκρότησή τους μετείχαν στη Γ.Σ.Ε.Σ. μέλη Δ.Ε.Π. χωρίς διδακτορικό.

4. Εκλεκτορικά σώματα των οποίων το έργο δεν έχει ολοκληρωθεί, ανασυγκροτούνται, εφόσον στη Γ.Σ. του Τ.Ε.Φ.Α.Α., κατά την οποία συγκροτήθηκαν, μετείχαν και μέλη χωρίς διδακτορικό δίπλωμα.

5. Από τη δημοσίευση του παρόντος δεν ανανεώνεται

η θητεία λέκτορα, ο οποίος δεν κατέχει διδακτορικό δίπλωμα. Παρατείνεται για ένα εξάμηνο από τη λήξη της η θητεία των λεκτόρων, οι οποίοι έχουν εκλεγεί με τις προϋποθέσεις που έθετε το π.δ. 275/1983, εφόσον υπηρετούν στο τελευταίο εξάμηνο της θητείας τους.

6. Καταργείται η προσθήκη του άρθρου 48 παρ. 3 του ν. 1404/1983.

Άρθρο 78 **Θέματα διορισμού εκπαιδευτικών** **πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης**

Η προβλεπόμενη στην παρ. 8 του άρθρου 2 του ν. 2233/1994 (ΦΕΚ 141 Α') ρύθμιση ισχύει και για τους διορισμούς των ετών 1996 και 1997.

Άρθρο 79

Επιτρέπεται η αναγκαστική απαλλοτρίωση, κατά τις κείμενες διατάξεις, αστικών ακινήτων, για την εγκατάσταση και λειτουργία του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, με δαπάνες του ίδιου του Α.Ε.Ι. ή του Δημοσίου.

Η απόφαση κήρυξης της απαλλοτρίωσης υπογράφεται από τους υπουργούς που είναι αρμόδιοι κατά την κείμενη νομοθεσία και από τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων. Ο σκοπός αυτής της απαλλοτρίωσης είναι δημόσιας ωφέλειας.

Άρθρο 80

Χορήγηση αύξησης στα μέλη Ε.Ε.Π., τους μόνιμους επιμελητές, βοηθούς και επιστημονικούς συνεργάτες των Α.Ε.Ι.

1. Η προβλεπόμενη στην παράγραφο 2 του άρθρου 8 του ν. 2083/1992 (ΦΕΚ 159 Α') αύξηση επεκτείνεται και στα μέλη Ε.Ε.Π., στους μόνιμους επιμελητές, βοηθούς και επιστημονικούς συνεργάτες των Α.Ε.Ι. από 1.1.1997 και σε ποσοστό δεκαπέντε (15%) τοις εκατό αντ' αυτού που ορίζεται στην παραπάνω διάταξη.

2. Η αύξηση αυτή χορηγείται με τους ίδιους όρους και προϋποθέσεις που ισχύουν για τα μέλη Δ.Ε.Π. των Α.Ε.Ι..

3. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ρυθμίζεται κάθε λεπτομέρεια που αφορά την εφαρμογή της διάταξης αυτής.

4. Η ανωτέρω αύξηση δεν παρέχεται σε καμία περίπτωση σε άλλες κατηγορίες προσωπικού του Δημοσίου, των Ο.Τ.Α. ή άλλων Ν.Π.Δ.Δ. ή του ευρύτερου δημόσιου τομέα, που έχουν βαθμολογική ή μισθολογική εξομείωση με μέλη Ε.Ε.Π., μόνιμους επιμελητές, βοηθούς και επιστημονικούς συνεργάτες των Α.Ε.Ι..

Άρθρο 81

Η αναλογία διορισμών μεταξύ των εκπαιδευτικών των κλάδων ΠΕ12 και ΠΕ17, για τις ειδικότητες που έχουν τις ίδιες αναθέσεις διδασκαλίας μαθημάτων, είναι ίδια με την αναλογία των εγγεγραμμένων στις αντίστοιχες επετηρίδες.

Άρθρο 82**Έναρξη ισχύος**

Η ισχύς του νόμου αυτού αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός αν διαφορετικά ορίζεται στις επί μέρους διατάξεις.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 14 Ιουνίου 1996

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
ΑΠ-ΑΘ. ΤΣΟΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
Θ. ΠΑΓΚΑΛΟΣ
ΠΕΡΙΒΑΛΟΝΤΟΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ
Κ. ΛΑΛΙΩΤΗΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΓΕΩΡΓΙΑΣ
ΣΤ. ΤΖΟΥΜΑΚΑΣ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
Ε. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΣΤ. ΜΠΕΝΟΣ

Ο ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
Γ. ΡΩΜΑΙΟΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 14 Ιουνίου 1996

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
Ε. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ			
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ			
ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ 34 • ΑΘΗΝΑ 104 32 • TELEX 223211 ΥΡΕΤ GR • FAX 52 34 312			
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΠΟΛΙΤΩΝ			
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ Σολωμού 51	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΩΛΗΣΗΣ Φ.Ε.Κ.		
Πληροφορίες δημοσιευμάτων Α.Ε.-Ε.Π.Ε.	5225761	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	(031) 423955
	5230841	25ης Μαρτίου 21 Τ.Κ. 541 00	423956
Πληροφορίες δημοσιευμάτων λοιπών ΦΕΚ	5225713	ΠΕΙΡΑΙΑΣ	4136402
	5249547	Νικήτα 6-8 Τ.Κ. 185 31	4171307
Πώληση Φ.Ε.Κ.	5239762	ΠΑΤΡΑ	(061) 271249
Φωτοαντίγραφα παλαιών Φ.Ε.Κ.	5248141	Κορίνθου 327 Τ.Κ. 262 23	224581
Βιβλιοθήκη παλαιών Φ.Ε.Κ.	5248188	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	
Οδηγίες για δημοσιεύματα Α.Ε.-Ε.Π.Ε.	5248785	Διοικητήριο Τ.Κ. 454 44	(0651) 21901
Εγγραφή Συνδρομητών Φ.Ε.Κ. και αποστολή Φ.Ε.Κ. με πληρωμή μέσω Δ.Ο.Υ.	5248320	ΚΟΜΟΤΗΝΗ	(0531) 22637
		Δημοκρατίας 1 Τ.Κ. 691 00	26522
ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΩΝ			
ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ			
		- Μέχρι 16 σελίδες 100 δρχ.	
		- Από 16 σελίδες και άνω προσαύξηση 100 δρχ. ανά σελίδα ή μέρος αυτού	
ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ Φ.Ε.Κ.			
Τεύχος	Κ.Α.Ε. Προϋπολογισμού 2531	Κ.Α.Ε. εσόδου υπέρ ΤΑΠΕΤ 3512	
Α' (Νόμοι, Π.Δ., Συμβάσεις κτλ.)	30.000 δρχ.	1.500 δρχ.	
Β' (Υπουργικές αποφάσεις κτλ.)	50.000 "	2.500 "	
Γ' (Διορισμοί, απολύσεις κτλ. Δημ. Υπαλλήλων)	10.000 "	500 "	
Δ' (Απαλλακτικές, πολεοδομία κτλ.)	50.000 "	2.500 "	
Αναπτυξιακών Πράξεων (Τ.Α.Π.Σ.)	25.000 "	1.250 "	
Ν.Π.Δ.Δ. (Διορισμοί κτλ. προσωπικού ΝΠΔΔ)	10.000 "	500 "	
Παράρτημα (Πίνακες επιτυχόντων διαγωνισμών)	5.000 "	250 "	
Δελτίο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας (Δ.Ε.Β.Ι.)	10.000 "	500 "	
Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου (Α.Ε.Δ.)	3.000 "	150 "	
Ανενύμων Εταιρειών & Ε.Π.Ε.	150.000 "	7.500 "	
Προκηρύξεων Α.Σ.Ε.Π.	10.000 "	500 "	
ΓΙΑ ΟΛΑ ΤΑ ΤΕΥΧΗ ΕΚΤΟΣ Α.Ε. & Ε.Π.Ε.	120.000 "	6.000 "	
<ul style="list-style-type: none"> * Οι συνδρομές του εσωτερικού προπληρώνονται στα Δημόσια Ταμεία που δίδουν αποδεικτικό εισπραχής (διπλότυπο) το οποίο με τη φροντίδα του ενδιαφερομένου πρέπει να στέλνεται στην Υπηρεσία του Εθνικού Τυπογραφείου. * Οι συνδρομές του εξωτερικού είναι διπλάσιες των παραπάνω αναφερομένων και μπορεί να στέλνονται με επιταγή και σε ανάλογο συνάλλαγμα στο Διευθυντή Οικονομικού του Εθνικού Τυπογραφείου. * Η πληρωμή του ποσού του ΤΑΠΕΤ που αντιστοιχεί σε συνδρομές, εισπράττεται στην Αθήνα από το Ταμείο του ΤΑΠΕΤ (Καποδιστρίου 34 - Αθήνα) και στις άλλες πόλεις από τα Δημόσια Ταμεία. * Οι συνδρομητές του εξωτερικού μπορούν να στέλνουν το ποσό του ΤΑΠΕΤ μαζί με το ποσό της συνδρομής. * Οι Δήμοι και οι Κοινότητες πληρώνουν το μισό χρηματικό ποσό της συνδρομής και ολόκληρο το ποσό υπέρ του ΤΑΠΕΤ. * Η συνδρομή ισχύει για ένα χρόνο, που αρχίζει την 1η Ιανουαρίου και λήγει την 31η Δεκεμβρίου του ίδιου χρόνου. Δεν εγγράφονται συνδρομητές για μικρότερο χρονικό διάστημα. * Η εγγραφή ή ανανέωση της συνδρομής πραγματοποιείται το αργότερο μέχρι τον Μάρτιο κάθε έτους. * Αντίγραφα διπλοτύπων, ταχυδρομικές επιταγές και χρηματικά γραμμάτια δεν γίνονται δεκτά. 			
Οι υπηρεσίες κοινού λειτουργούν καθημερινά από 08.00' έως 13.00'			

σης προσόντων και πιστοποίησης γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων.

Άρθρο 2

Ορισμοί

Για την εφαρμογή του παρόντος νόμου, νοούνται ως:

1. «Δια βίου μάθηση»: Όλες οι μορφές μαθησιακών δραστηριοτήτων στη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου, που αποσκοπούν στην απόκτηση ή την ανάπτυξη γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, οι οποίες συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας, στην επαγγελματική ένταξη και εξέλιξη του ατόμου, στην κοινωνική συνοχή, στην ανάπτυξη της ικανότητας ενεργού συμμετοχής στα κοινά και στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη. Περιλαμβάνει την τυπική εκπαίδευση, τη μη τυπική εκπαίδευση και την άτυπη μάθηση.

2. «Τυπική εκπαίδευση»: Η εκπαίδευση που παρέχεται στο πλαίσιο του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος, οδηγεί στην απόκτηση πιστοποιητικών αναγνωρισμένων σε εθνικό επίπεδο από τις δημόσιες αρχές και αποτελεί μέρος της διαβαθμισμένης εκπαιδευτικής κλίμακας. Στην τυπική εκπαίδευση εντάσσεται και η γενική τυπική εκπαίδευση ενηλίκων.

3. «Τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα»: Το σύστημα της πρωτοβάθμιας, της δευτεροβάθμιας και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

4. «Μη τυπική εκπαίδευση»: Η εκπαίδευση που παρέχεται σε οργανωμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο εκτός του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος και μπορεί να οδηγήσει στην απόκτηση πιστοποιητικών αναγνωρισμέ-

3401

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ (ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ) 3423

συνοδεύεται από παράβολο υπέρ του Δημοσίου, ύψους εκατό ευρώ. Το ύψος του παραβόλου αυτού μπορεί να αναπροσαρμόζεται με απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.»

3. Η αναστολή ισχύος των διατάξεων του ν. 3653/2008 (ΦΕΚ 49 Α') παρατείνεται από τη λήξη της (31.12.2010), σύμφωνα με το άρθρο 2 του ν. 3822/2010, ΦΕΚ 21 Α') έως 31.12.2011.

4. Στο τέλος της περίπτωσης γ' της παραγράφου 2 του άρθρου 43 του π.δ. 147/1976 (ΦΕΚ 56 Α') προστίθενται τα εξής: «Κατάρτιση των διοικητικών πράξεων για το διορισμό των συλλογικών ή μονομελών οργάνων διοίκησης των εποπτευόμενων από το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων φορέων, οι οποίοι δεν εμπίπτουν στην αρμοδιότητα άλλων οργανικών μονάδων της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις. Διακίνηση και τήρηση αρχείου της αλληλογραφίας των ανωτέρω εποπτευόμενων φορέων με την Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου, στο πλαίσιο της ασκούμενης από αυτό διοικητικής εποπτείας.»

5. Ο χρόνος απασχόλησης των εκπαιδευτικών στα Σ.Δ.Ε. προσμετράται στο σύνολό του στην εκπαιδευτική τους προϋπηρεσία ισότιμα με την προϋπηρεσία σε αντίστοιχα σχολεία της τυπικής εκπαίδευσης.

6. Η προθεσμία που ορίζεται στο πρώτο εδάφιο της περίπτωσης α' της παραγράφου 1 του άρθρου 14 του ν. 3812/2009 (ΦΕΚ 234 Α') παρατείνεται έως τις 30.6.2011.

7. α) Η περίπτωση δ' της παραγράφου 1 του άρθρου 67 του ν. 3386/2005 (ΦΕΚ 212 Α') αντικαθίσταται ως εξής: «δ. Να διαθέτει σωρευτικά: αα) επαρκή γνώση της ελληνικής γλώσσας και ββ) γνώση στοιχείων της ελληνικής

ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού.»

β) Το άρθρο 68 του ν. 3386/2005 αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 68

Αποδεικτικό επαρκούς γνώσης της ελληνικής γλώσσας και στοιχείων ελληνικής ιστορίας και πολιτισμού

1. Η επαρκής γνώση της ελληνικής γλώσσας, ιστορίας και πολιτισμού αποδεικνύεται με τίτλο αποφοίτησης της υποχρεωτικής τουλάχιστον εκπαίδευσης ελληνικών σχολείων στην Ελλάδα ή με τίτλο αποφοίτησης από λύκεια του εξωτερικού τα οποία ανήκουν στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα ή με αναγνωρισμένο τίτλο αποφοίτησης από τμήματα ελληνικής γλώσσας πανεπιστημίων του εξωτερικού ή με πιστοποιητικό ελληνομάθειας.

2. Το πιστοποιητικό ελληνομάθειας χορηγείται μετά από επιτυχή ολοκλήρωση εξετάσεων ελληνομάθειας που διενεργούνται με ευθύνη της Γενικής Γραμματείας Δια Βίου Μάθησης του Υπουργείου Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. Η πρόσβαση στις εξετάσεις ελληνομάθειας είναι ανοιχτή σε νομίμως διαμένοντες αλλοδαπούς ανεξάρτητα αν έχουν παρακολουθήσει ή όχι σχετικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα ελληνικής γλώσσας και απόκτησης γνώσεων στοιχείων της ελληνικής ιστορίας και πολιτισμού.

3. Για τη συμμετοχή στις εξετάσεις καταβάλλεται παράβολο. Το ύψος του παραβόλου και η διαδικασία καταβολής του καθορίζονται με απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.»

γ) Η περίπτωση ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 5 του π.δ. 150/2006 (ΦΕΚ 160 Α') αντικαθίσταται ως εξής: «ε. Αποδεικτικό επαρκούς γνώσης της ελληνικής γλώσσας και στοιχείων ελληνικής ιστορίας και ελληνικού πολιτισμού σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 68 του ν. 3386/2005.»

8. Με απόφαση των Υπουργών Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εγκρίνεται η λειτουργία τμημάτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο πλαίσιο εγκεκριμένων, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 57 του ν. 3459/2006 (ΦΕΚ 103 Α'), θεραπευτικών προγραμμάτων απεξάρτησης από ναρκωτικές ουσίες. Με όμοια απόφαση ρυθμίζονται θέματα που αφορούν την οργάνωση και λειτουργία των τμημάτων, την απασχόληση εκπαιδευτικών και κάθε σχετικό θέμα.

9. α) Στο τέλος της περίπτωσης β' της παραγράφου 1 του άρθρου 6 του ν. 3699/2008 προστίθενται τα εξής: «Αν οι εκπαιδευτικοί ΕΑΕ δεν επαρκούν για την παροχή της παράλληλης στήριξης – συνεκπαίδευσης, αυτή μπορεί να παρέχεται και από εκπαιδευτικούς των κλάδων ΠΕ02, ΠΕ03, ΠΕ04, ΠΕ60 και ΠΕ70, στο πλαίσιο της παρακολούθησης επιμορφωτικών προγραμμάτων εξειδικευμένης εκπαιδευτικής υποστήριξης για ένταξη μαθητών με αναπηρία ή / και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται οι προϋποθέσεις, η διαδικασία, η στελέχωση και κάθε θέμα σχετικό με την υλοποίηση των παραπάνω επιμορφωτικών προγραμμάτων.»

β) Στην υποπαράγραφο α' της παραγράφου 34 του άρθρου 6 του ν. 3027/2002 (ΦΕΚ 152 Α'), όπως η παράγραφος αυτή αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2 του ν. 3687/ 2008 (ΦΕΚ 159 Α') και συμπληρώθηκε με το άρθρο

6 του ν. 3848/2010 προστίθενται περιπτώσεις ιζ' και ιη' ως εξής:

«ιζ) για την εφαρμογή καινοτόμων προγραμμάτων του Ενιαίου Αναμορφωμένου Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών (Ε.Α.Π.Π.Σ.) στα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και λοιπών εκπαιδευτικών δράσεων, ιη) στο πλαίσιο επιμορφωτικών προγραμμάτων εξειδικευμένης εκπαιδευτικής υποστήριξης για ένταξη μαθητών με αναπηρία ή / και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.»

Στην υποπαράγραφο β' της ίδιας παραγράφου προστίθεται περίπτωση ιx ως εξής:

«ιx) το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, για υπηρεσίες που προσφέρθηκαν στο πλαίσιο εφαρμογής καινοτόμων προγραμμάτων του Ε.Α.Π.Π.Σ. στα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και λοιπών εκπαιδευτικών δράσεων, καθώς και επιμορφωτικών προγραμμάτων εξειδικευμένης εκπαιδευτικής υποστήριξης για ένταξη μαθητών με αναπηρία ή / και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.»

γ) Η ισχύς των οριστικών πινάκων επιλογής υποψηφίων που καταρτίστηκαν από το Υπηρεσιακό Συμβούλιο